Mötesbok: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (2026-11-18)

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Datum: 2026-11-18

Plats: Fullmäktigesalen, Rådhusesplanaden

Kommentar:

Dagordning

Tid: 18/11 2026 kl. 9.00-13.00, Lokal: Fullmäktigesalen, Rådhusesplanaden

Upprop

Val av justerare

Beslutsärenden

95/26 Fastställande av dagordning och fråga om jäv - GVN november 2026 3

96/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) 5

97/26 Yttrande över internremiss -Policy Cirkulär Ekonomi - KS-2026/00478 410

98/26 Återrapport av nämndens uppdrag till förvaltningen - Uppdrag M 422

99/26 Verksamhetsplan, budget och internkontrollplan 2027 429

100/26 Teknisk ramjustering - Drift av fastigheter på Forslunda 498

101/26 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens dokumenthanteringsplan - revidering 508

102/26 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning - revidering 570

103/26 Delegationsbeslut och anmälningsärenden - GVN november 2026 597

Informationsärenden

104/26 Utbildning- och arbetsmarknadsdirektören informerar 599

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-11-06

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Diarienr: SK-2026/00005

Fastställande av dagordning och fråga om jäv – GVN november 2026

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar:

-att fastställa dagordningen

-att till protokollet notera att ingen person är jävig

Ärendebeskrivning
Föredragningslista till gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens sammanträde finns som bilaga och eventuella ändringar noteras. En jävig person får varken delta i handläggningen av ärendet eller vara närvarande vid nämndens behandling av ärendet.

Beslutsunderlag
Bilaga: Föredragningslista

Beredningsansvarig
Annelie Holmlund, nämndsekreterare

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

UMEÅ KOMMUN

Föredragningslista

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Tid: Onsdagen den 18 november 2026 kl. 09:00
Plats: Fullmäktigesalen, Rådhusesplanaden

Upprop

Val av justerare

Beslutsärenden

1 Fastställande av dagordning och fråga om jäv - GVN november 2026
2 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50)
3 Yttrande över internremiss - Policy Cirkulär Ekonomi - KS-2026/00478
4 Återrapport av nämndens uppdrag till förvaltningen - Uppdrag M
5 Verksamhetsplan, budget och internkontrollplan 2027
6 Teknisk ramjustering - Drift av fastigheter på Forslunda
7 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens dokumenthanteringsplan - revidering
8 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning - revidering
9 Delegationsbeslut och anmälningsärenden - GVN november 2026

Informationsärenden

10 Utbildning- och arbetsmarknadsdirektören informerar

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-08

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2026/00614

Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att ställa sig bakom nedanstående remissyttrande av betänkandet *En ny speciallärarutbildning,* (SOU 2026:50).

Ärendebeskrivning

Betänkandet *En ny speciallärarutbildning* (SOU 2026:50) presenterar ett reformförslag som främjar en mer flexibel undervisningsnära speciallärarutbildning. Utbildningen ska delas in efter skolformer och stadier i stället för ämnen eller diagnoser, med krav på lärar- eller förskollärarlegitimation som omfattar den skolform som specialiseringen avser.

Fokus flyttas närmare klassrummet och lärarlagen. Utbildningen betonar didaktik och kognitionsvetenskap, men kommer även omfatta pedagogiska utredningar, elevhälsoarbete och kollegial handledning samt fördjupad kompetens inom språk-, läs-, skriv- och matematikutveckling och intellektuell funktionsnedsättning och NPF.

Den formella uppdelningen mellan speciallärare och specialpedagoger avvecklas successivt och ersätts av en gemensam examen. Redan yrkesverksamma speciallärare behåller sin behörighet och Skolverket ges i uppdrag att erbjuda kompletteringsutbildningar för verksamma specialpedagoger. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2029 och tillämpas på utbildningar som startar hösten 2029.

Umeå kommuns remissvar fokuserar särskilt på gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområden.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00614

Yttrande

Umeå kommun, Gymnasie- och utbildningsnämnden ställer sig i huvudsak positiv till utredningens ambition att stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolväsendet och säkerställa att elever får tillgång till kvalificerat stöd som främjar kunskapsutveckling och måluppfyllelse. Nämnden delar bedömningen att den undervisningsnära kompetensen bör stärkas, men ser samtidigt risker och behov av förtydliganden kring gymnasieskolans och vuxenutbildningens särskilda förutsättningar. Då utredningen har ett starkt fokus på grundskolan behöver konsekvenserna för dessa verksamheter analyseras ytterligare.

Specialpedagogisk kompetens behöver omfatta både elevnära stödinsatser och skolutvecklande uppdrag för att möta skolans behov. Det finns en risk med förslaget att det strategiska och förebyggande perspektivet försvagas om kompetensen alltför ensidigt koncentreras till undervisningsnära uppgifter. Erfarenheter visar att framgångsrikt stödarbete kräver insatser på flera nivåer. Gymnasieskolan möter elevgrupper med komplexa behov, där svårigheterna ofta handlar om stress, problematisk frånvaro, psykisk ohälsa och hinder att fullfölja utbildningen snarare än enbart ämnesspecifika svårigheter. Det saknas ett tydligt resonemang i utredningen kring vilken kompetens som krävs för att stödja elevers närvaro, motivation och studieförmåga.

Den åldersstadieindelning som presenteras i betänkandet bör i högre grad anpassas till utbildningsformernas olika förutsättningar. I nuvarande indelning återfinns högstadiet, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning inom samma grupp, trots att verksamheterna skiljer sig åt i flera avseenden. Indelningen bör därför ses över. En möjlig lösning är att kommunal vuxenutbildning utgör en egen kategori, alternativt att den grupperas tillsammans med gymnasieskolan, eftersom utbildningarna i stor utsträckning omfattar samma kurser och ämnesinnehåll.

Kommunal vuxenutbildning skiljer sig från övriga skolformer genom en stor variation i studerandes ålder, utbildningsbakgrund och studiemål. Det är positivt att utredningen uppmärksammar behovet av specialpedagogisk kompetens inom vuxenutbildningen, men det saknas en fördjupad analys av konsekvenserna för komvux på grundläggande och gymnasial nivå, sfi, anpassad utbildning för vuxna samt möjligheterna att rekrytera

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00614

specialiserad kompetens. Statens ansvar att säkerställa denna tillgång behöver förtydligas.

Nämnden är tveksam till om den föreslagna speciallärarutbildningen fullt ut kommer möta framtidens kompetensbehov. Särskilt angeläget är att säkerställa att utbildningens bredare inriktning inte sker på bekostnad av den fördjupning som dagens specialpedagogutbildning ger, inte minst när examensarbetet föreslås tas bort.

Mot bakgrund av det stora rekryteringsbehovet av speciallärare och specialpedagoger fram till 2038 bör det, innan beslut fattas, tydliggöras hur utbildningskapaciteten ska byggas ut, hur övergången för befintliga specialpedagoger ska hanteras, vilka ekonomiska konsekvenser som följer för huvudmännen samt vilka statliga stödinsatser som planeras. Övergångsregler och kompletterande utbildningsvägar behöver säkerställas och ges en långsiktigt hållbar finansiering för att inte ytterligare förvärra kompetensbristen.

Beslutsunderlag

Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Beredningsansvarig

Cathrin Backman Löfgren, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

u.remissvar@regeringskansliet.se. Ange dnr U2026/01497 och remissinstansens namn i ämnesraden, senast 7 december 2026.

Kopia till ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med dnr KS-2026/00847

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Stina Andersson
kanslichef

En ny speciallärarutbildning

Betänkande av Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:50

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1587-7 (tryck)
ISBN 978-91-525-1588-4 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Lotta Edholm, Utbildningsdepartementet

Regeringen beslutade den 23 oktober 2025 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå åtgärder för att elever och barn inom skolväsendet som är i behov av stöd i undervisningen ska kunna få det av lärare respektive förskollärare med relevant specialpedagogisk kompetens (dir. 2025:93). Den 28 maj 2026 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2026:39) till utredningen, vilket innebar förlängd tid för uppdraget.

Den 23 oktober 2025 utsågs f.d. avdelningschef Eva Durhan till särskild utredare. Utvärderingsansvarig Eva Åström anställdes som huvudsekreterare i utredningen från och med 1 november 2025 till och med 21 augusti 2026. Undervisningsråd Louise Boudin anställdes som sekreterare från den och med 1 november 2025 till och med 30 juni 2026. Jurist Åsa Dryselius anställdes som sekreterare från den och med 1 november 2025 till och med 14 augusti 2026. Utredningen tog namnet Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna (U 2025:05).

Experter i utredningen förordnades från och med 15 december 2025: utredare Maria Nyman (Universitetskanslersämbetet), rådgivare Linda Sandell (Specialpedagogiska Skolmyndigheten), undervisningsråd Lee Gleichmann (Skolverket), utredare Alexander Aleryd (Skolinspektionen), ämnesråd Marie Törn (Utbildningsdepartementet), departementssekreterare Ulrika Palm (Utbildningsdepartementet), kansliråd Erika Stadler (Utbildningsdepartementet) samt kansliråd Frédérique Lémery (Utbildningsdepartementet). Frédérique Lémery entledigades från och med 26 maj 2026.

Utredningen överlämnar härmed betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50).

Stockholm i augusti 2026

Eva Durhan

Eva Åström
Louise Boudin
Åsa Dryselius

Innehåll

Sammanfattning 13

1 Författningsförslag 21

1.1 Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100) 21

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare 35

2 Utredningens uppdrag och arbete 49

2.1 Utredningens direktiv 49

2.2 Avgränsningar och ställningstaganden 50
2.2.1 Förändringar inom skolväsendet till och med juni 2026 51
2.2.2 Behov av specialpedagogisk kompetens utanför skolväsendet 51
2.2.3 Skolhuvudmannens ansvar 51
2.2.4 Elevens behov i centrum 52

2.3 Utredningsarbetet 52
2.3.1 Externa kontakter 53
2.3.2 Statistik och skriftliga underlag 54

2.4 Betänkandets fortsatta disposition 55

3 Historisk tillbakablick 57

3.1 Speciallärarutbildningen problematiseras, avskaffas och ersätts 57

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

3.1.1 Speciallärarens roll i skolans arbete med elever i behov av stöd ... 58
3.1.2 Speciallärarutbildning med tre grenar ... 58
3.1.3 Kritik mot hur arbetet med elever i behov av stöd fungerar ... 59
3.1.4 Regeringen inför ny specialpedagogisk påbyggnadsutbildning 1990 ... 61

3.2 Ny specialpedagogutbildning problematiseras och speciallärarutbildning återinförs ... 63
3.2.1 Kritik mot hur det specialpedagogiska arbetet fungerar – Lärarutbildningskommittén 1997 ... 63
3.2.2 Förändringar i specialpedagogutbildningen 2001 ... 66
3.2.3 Högskoleverket kritiserar specialpedagogutbildningen i kvalitetsgranskning 2006 ... 67
3.2.4 Regeringen beslutar att återinföra speciallärarexamen 2007 ... 69

3.3 Parallellt system med två utbildningar ... 70
3.3.1 Speciallärares och specialpedagogers olika roller uppmärksammas i utredningen om en ny lärarutbildning 2008 ... 70
3.3.2 Lärarlegitimationsreformen reglerar lärares behörigheter att undervisa 2008 ... 73
3.3.3 2010 års skollag fastställer att elevhälsan ska omfatta specialpedagogisk kompetens ... 74
3.3.4 Översyn och justeringar av examensbeskrivningarna efter 2012 ... 74
3.3.5 Krav på specialpedagog eller speciallärare inom elevhälsan 2023 ... 75

4 Speciallärares och specialpedagogers utbildningar i dag ... 77

4.1 Speciallärarexamen och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning ... 78
4.1.1 Examensordning och examensbeskrivning – reglering av olika examina ... 78
4.1.2 Speciallärarexamen ... 78

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

4.1.3 Specialpedagogexamen ... 83
4.1.4 Jämförelse mellan speciallärarexamen och specialpedagogexamen – nuläge och över tid ... 85

4.2 Speciallärarprogram och specialpedagogprogram läsåret 2025/26 ... 88
4.2.1 Utbudet av speciallärar- och specialpedagogprogram ... 88
4.2.2 Speciallärar- och specialpedagogprogrammens upplägg och genomförande ... 89
4.2.3 Speciallärar- och specialpedagogprogrammens innehåll ... 92

4.3 Speciallärar- och specialpedagogprogrammen i siffror ... 98
4.3.1 Nybörjare inom speciallärar- och specialpedagogprogrammen ... 99
4.3.2 Examinerade från speciallärar- och specialpedagogprogrammen ... 100
4.3.3 Examinerade från speciallärarprogrammet, per specialisering ... 102
4.3.4 Köns- och åldersfördelning ... 104

4.4 Utbildning i specialpedagogik vid sidan av de reguljära speciallärar- och specialpedagogprogrammen ... 105
4.4.1 Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet ... 105
4.4.2 Masterexamen och fristående kurser i specialpedagogik ... 107

5 Lärarexamen, legitimation och behörigheter enligt nuvarande regelverk ... 111

5.1 Examen, behörighet och lärarlegitimation ... 112
5.1.1 Examen och behörighet ... 112
5.1.2 Lärarlegitimation ... 113

5.2 Lärarutbildningar som examensfordringar för speciallärar- och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning ... 115
5.2.1 Förskollärarexamen ... 115
5.2.2 Grundlärarexamen ... 115
5.2.3 Ämneslärarexamen ... 117
5.2.4 Yrkeslärarexamen ... 119

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

5.3 Behörigheter att undervisa efter speciallärarexamen enligt nuvarande regelverk ... 119
5.3.1 Regelverkets krav på specialpedagogisk kompetens inom skolväsendet ... 119
5.3.2 Speciallärares behörigheter att undervisa efter examen ... 121
5.3.3 Kombinationen av regleringar avgränsar speciallärarens behörigheter att undervisa ... 123

6 Speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad, yrkesroller och arbete med elevstöd ... 125

6.1 Skolväsendet som speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad ... 126
6.1.1 Förskolan ... 128
6.1.2 Fritidshemmet ... 129
6.1.3 Förskoleklassen ... 131
6.1.4 Grundskolan och sameskolan ... 132
6.1.5 Gymnasieskolan ... 134
6.1.6 Kommunala vuxenutbildningen ... 135
6.1.7 Anpassade skolformerna ... 138
6.1.8 Specialskolan ... 141

6.2 Arbetsmarknadens behov av speciallärare och specialpedagoger ... 144
6.2.1 Skolverkets Lärarprognos 2024 ... 144
6.2.2 Andra prognoser samt processer som påverkar arbetsmarknadens behov ... 147

6.3 Insatser för barn och elever med behov av stöd ... 148
6.3.1 Garanti för tidiga stödinsatser ... 149
6.3.2 Elevhälsan ... 150
6.3.3 Extra anpassningar ... 150
6.3.4 Särskilt stöd ... 151
6.3.5 Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete ... 152

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

6.4 Speciallärares och specialpedagogers yrkesroller och arbetsuppgifter 163
6.4.1 Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare 165
6.4.2 Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter 169

7 Ny speciallärarexamen – förslag och överväganden 181

7.1 En ny speciallärarexamen som ersätter hittillsvarande specialpedagogiska examina 183
7.1.1 En ny speciallärarexamen – examensordning 184
7.1.2 Överlappande utbildningar och vaga yrkesroller 187
7.1.3 Otydligheten försvårar det specialpedagogiska arbetet 188

7.2 Specialpedagogiska kompetenser relaterade till skolformer, stadier och grundläggande lärarutbildningar 189
7.2.1 Specialpedagogiska kunskaper och förmågor på individ-, grupp- och organisationsnivå 190
7.2.2 Specialiseringar mot skolformer och stadier 195
7.2.3 En specialisering för tidiga, sammanhållna insatser 198
7.2.4 En specialisering som möter mellanstadiets behov 204
7.2.5 En specialisering för de skolformer som förbereder för vidare studier och arbete 210
7.2.6 En specialisering för stärkt lärarresurs inom anpassade skolformerna och specialskolan 218

7.3 Undervisningsnära och professionsinriktad examen 225
7.3.1 Fokus på didaktiska och metodologiska kunskaper och förmågor 226
7.3.2 Fördjupade kunskaper och förmågor avseende bedömning, undervisning och lärande inom barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling 235

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7.3.3 Fördjupade kunskaper och förmågor avseende utveckling, undervisning och lärande med barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ... 239
7.3.4 Vetenskapliga och evidensbaserade kompetenser som tillämpas i speciallärarens yrkesutövning ... 245

7.4 Lärarlegitimation och behörighet att undervisa ... 250
7.4.1 Lärarlegitimation som krav för ny speciallärarexamen ... 250
7.4.2 Den nya speciallärarens behörighet att undervisa ... 251

7.5 Ikraftträdande, övergångsbestämmelser samt följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare ... 253
7.5.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser i högskoleförordningen, bilaga 2 (examensordning) ... 253
7.5.2 Följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare ... 255

8 Förslag vid sidan av en ny speciallärarutbildning ... 261

8.1 Förstärkt utbud av speciallärarexamens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskola och specialskolan inom Lärarlyftet ... 261
8.1.1 Få behöriga lärare inom anpassade skolformerna ... 262
8.1.2 Studietakt efter skolformernas förutsättningar ... 265

8.2 Komplettering för breddad behörighet under en övergångsperiod ... 266
8.2.1 Komplettering för behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan ... 267
8.2.2 Kompletteringsmöjligheter vid sidan av utredningens förslag ... 267

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

8.3 Förslag på förändring i Rektorsprogrammet 268
8.3.1 Rektors ansvar för det specialpedagogiska arbetet..... 269
8.3.2 Rektorsutredningen om rektors pedagogiska ledarskap..... 271
8.3.3 Förtydligat ansvar för det specialpedagogiska arbetet..... 272

9 Konsekvenser av utredningens förslag..... 275

9.1 Konsekvenser för högskolor och universitet och andra statliga myndigheter 275
9.1.1 Universitet och högskolor 275
9.1.2 Universitetskanslersämbetet..... 277
9.1.3 Skolverket 278

9.2 Konsekvenser för huvudmän inom skolväsendet 279
9.2.1 Kommunala och enskilda skolhuvudmän samt sameskolstyrelsen 279
9.2.2 Specialpedagogiska skolmyndigheten 280

9.3 Konsekvenser för sökande, studerande och yrkesverksamma..... 282
9.3.1 Presumtiva sökande till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna..... 282
9.3.2 Studerande inom speciallärar- och specialpedagogutbildningarna, samt redan utbildade specialpedagoger och speciallärare 283

9.4 Konsekvenser i relation till FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 284

Referenser 287

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2025:93 309

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2026:39 323

Bilaga 3 Nordisk utblick 325

Bilaga 4 Speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26. Per Lärosäte 347

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 23 oktober 2025 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå åtgärder för att elever och barn inom skolväsendet som är i behov av stöd i undervisningen ska kunna få det av lärare respektive förskollärare med relevant specialpedagogisk kompetens (dir. 2025:93). Samma dag utsågs f.d. avdelningschef Eva Durhan till särskild utredare. Utredningen tog namnet Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna (U 2025:05).

Den 28 maj 2026 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2026:39) till utredningen, vilket innebar förlängd tid för uppdraget.

Utredningens förslag, arbete och analys presenteras i SOU 2026:50 *En ny speciallärarutbildning.*

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag och premisser för utredningens arbete formuleras i dir. 2025:93 *Nya utbildningsvägar och fler möjligheter till behörighet att undervisa inom det specialpedagogiska området*.

Sammanfattningsvis ska utredningen:

- föreslå hur nuvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningar kan ersättas med en ny flexibel utbildning som bättre svarar mot skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens,
- analysera och vid behov föreslå hur personer med speciallärar- eller specialpedagogexamen kan komplettera sin utbildning för att uppnå ändamålsenliga undervisningsbehörigheter,

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- föreslå hur legitimation för lärare och förskollärare, i stället för lärarexamen, kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området, samt
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningens arbete och bakgrundsanalys

Externa kontakter och skriftliga underlag

Utredningen har haft en expertgrupp som har sammanträtt vid fyra tillfällen under 2026, samt en rådgivande referensgrupp som har sammanträtt vid två tillfällen. Under våren 2026 har utredningen vid två tillfällen samlat samtliga tolv universitet och högskolor som erbjuder speciallärar- eller specialpedagogutbildning läsåret 2025/2026, för digitala samråd. Vidare har fem fokusgruppsintervjuer genomförts med skolledare från samtliga skolformer utom sameskolan.

Även statistik och skriftliga underlag presenteras i betänkandet. Utredningen har samlat in och sammanställt uppgifter om de speciallärar- och specialpedagogprogram som erbjuds vid tolv av landets universitet och högskolor läsåret 2025/2026. Dessa uppgifter presenteras i betänkandets bilaga 4.

Bakgrundsanalys

Utredningens datainsamling visar på ett komplext kunskapsområde och yrkesfält, styrt av ett regelverk där lagar och förordningar inom skolväsende och högskoleväsende möts.

I betänkandes kapitel 5 analyseras hur olika regleringar kombineras och avgör speciallärarens verksamhetsområden och speciallärarexamens innehåll, vilka lärare som kan antas till speciallärarutbildningen och dess respektive specialiseringar, samt hur lärarnas och förskollärarnas grundläggande lärarutbildningar inverkar på deras senare undervisningsbehörigheter som speciallärare.

Kapitel 3 innehåller en tillbakablick på hur dagens system med två parallella utbildningar för speciallärare och specialpedagoger har vuxit fram sedan 1970-talet. Under den perioden har staten beslutat dels om olika specialpedagogiska arbetssätt inom skolan, dels om olika utbildningar som ska förse skolväsendet med relevant spe-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

cialpedagogisk kompetens. Kapitlet belyser statens syn på det specialpedagogiska arbetet i skolan samt speciallärarnas och specialpedagogernas roll i detta arbete. Här redogörs också för hur utbildningarna har reformerats mot bakgrund av de brister och behov som staten vid olika tidpunkter har identifierat i skolans arbete med elever i behov av stöd i undervisningen.

Sedan 2008 finns ett parallellt system med två examina – speciallärarexamen och specialpedagogexamen. Av kapitel 4 framgår att specialpedagogprogrammet har flest nybörjare, cirka 900 läsåret 2024/25, jämfört med nästan 700 inom speciallärarprogrammet. Däremot utfärdas något fler examina inom speciallärarprogrammet – 700 läsåret 2024/25, jämfört med 660 inom specialpedagogprogrammet. Mer än 90 procent av de som examineras från programmen är kvinnor och medelåldern är tydligt högre än inom de grundläggande lärarutbildningarna.

I teorin förbereder programmen för två olika professioner, i praktiken har dessa stora likheter. Examensbeskrivningarna för de båda utbildningarna är i flera avseenden identiska, många av de mål som gäller för respektive examen är desamma eller nästan desamma. Utbildningarnas upplägg följer samma mönster, och de har även likartat innehåll. Utrymmet för samläsning är stort. På de lärosäten där båda programmen erbjuds läser studenterna samma eller i princip samma kurser upp till halva studietiden.

Kapitel 6 visar att det inte heller i yrkespraktiken finns några tydliga skiljelinjer mellan vem som arbetar med vad – vad som ingår i en speciallärares yrkesroll respektive vad en specialpedagog arbetar med. Båda rollerna är breda och mångfacetterade och de överlappar varandra, om än med något olika tyngdpunkter. Speciallärare arbetar i allmänhet mer direkt med elevstödjande arbete i klassrummen, medan specialpedagoger arbetar mer indirekt och konsultativt vid sidan av klassrummen. De överlappande och otydliga yrkesrollerna får betydelse för speciallärares och specialpedagogers arbetssituation och påverkar förutsättningarna för det specialpedagogiska arbetet.

De skolledare som utredningen samrått med har höga förväntningar på sina speciallärare och specialpedagoger, samtidigt som de ser att det specialpedagogiska arbetet och de specialpedagogiska utbildningarna inte svarar tillräckligt väl mot verksamheternas behov. Skolledarna efterlyser ett starkare fokus på specialpedagogisk undervisning och elevnära arbete i klassrummen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

De lärosäten som ansvarar för utbildningarna hänvisar till examensordningen. Det är de examensmål som anges för speciallärarexamen och specialpedagogexamen som avgör utbildningarnas utformning och innehåll.

Utredningens förslag på en ny speciallärarutbildning

I kapitel 7 föreslår utredningen att en ny speciallärarutbildning inrättas, som ersätter hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningar. Med den nya speciallärarutbildningens breda ansats försvinner flera av de begränsningar som följer med respektive examen i dag, till exempel specialpedagogens avsaknad av specialpedagogiska undervisningsbehörigheter och speciallärarens snäva specialpedagogiska specialiseringar.

Ändringarna i högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2 examensordning, föreslås träda i kraft den 1 juli 2029, och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 15 augusti 2029.

Utredningen föreslår även följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen), som säkerställer att de speciallärare som i dag har en behörighetsgrundande examen har fortsatt behörighet att undervisa.

Specialiseringar mot skolformer och stadier

Den nya speciallärarutbildningen ges med specialiseringar mot:

- förskolan, grundskolans årskurs 1–4, sameskolans årskurs 1–4 och fritidshemmet,
- grundskolans årskurs 5–7 och sameskolans årskurs 5–7,
- grundskolans årskurs 8–10, gymnasieskolan och kommunala vuxenutbildningen, eller
- anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.[1]

[1] Specialiseringarna är utformade i enlighet med den stadieindelning som gäller från och med 2028, i och med införandet av tioårig grundskola.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialiseringarna är relaterade till skolväsendets respektive skolformer och stadier samt till lärar- och förskollärarutbildningarna. De utgör en tydlig påbyggnad på de studerandes grundläggande lärarutbildningar och tidigare yrkeserfarenheter.

Specialiseringarnas utformning gör att det specialpedagogiska arbetet kan utformas mer adekvat i relation till behoven inom olika skolformer. I och med att samtliga skolformer synliggörs kommer de specialpedagogiska insatserna dessutom att kunna fördelas inom skolväsendet på ett annat sätt än i dag.

Undervisningsnära och professionsinriktad utbildning

Utredningen föreslår en speciallärarutbildning som är undervisningsnära och professionsinriktad. Förslaget innebär att alla speciallärare kommer att ha kunskap om undervisning inom det specialpedagogiska området inom de skolformer och stadier som respektive specialisering avser. I examensordningens mål framhålls speciallärarens didaktiska, ämnesdidaktiska, metodologiska och kognitionsvetenskapliga kunskaper och förmågor.

Varje speciallärare får fördjupade kunskaper och förmågor inom två områden, dels avseende undervisning och lärande rörande barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling, dels avseende undervisning och lärande med barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Utredningens förslag är i detta avseende i linje med de nya stödinsatser som införs inom skolväsendet i juli 2028, standardiserade tester och stödundervisning, som båda avser barns- och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling. Förslaget går även i samma riktning som de reformerade lärarutbildningar som träder i kraft vid samma tidpunkt. I dessa uppmärksammas särskilt barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och matematikutveckling.

Med utredningens förslag får speciallärarutbildningens vetenskapliga grund en tydlig koppling till speciallärarens yrkespraktik i klassrummen – till undervisningen och det elevnära arbetet. Inom ramen för dagens speciallärarexamen och specialpedagogexamen ska studenten fullgöra ett självständigt arbete om 15 högskole-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

poäng. Detta krav utgår i utredningens förslag. Utredningen överlåter i stället åt utbildningsanordnarna att bedöma lämplig omfattning och upplägg för det självständiga arbetet.

Sammantagna innebär examensmålen att tyngdpunkten i speciallärarens yrkesprofession kommer att finnas i eller i anslutning till klassrummen, i undervisningen och det elevnära arbetet.

Kunskaper och förmågor på individ-, grupp- och organisationsnivå

Den nya speciallärarен utgår från klassrummet och det elevnära arbetet inom de skolformer och stadier som respektive specialisering avser, men har även kompetens att svara för specialpedagogiska arbetsuppgifter inom andra delar av skolans organisation, till exempel inom elevhälsan. I utredningens förslag på mål för en ny speciallärarexamen markeras att speciallärarens arbete utförs på individ-, grupp- och organisationsnivå inom respektive specialisering.

Förslaget syftar till en bred och gedigen specialpedagogisk kompetens som svarar mot den komplexa verklighet som skolan utgör. Utredningen bedömer att, för att kunna fånga den komplexitet som omger det elevnära och undervisningsnära arbetet i klassrummen behöver speciallärarен kunna analysera det som sker i klassrummet utifrån ett brett perspektiv. Först då är det möjligt att förstå den större orsaksstruktur som ligger bakom barns och elevers utmaningar och att finna evidensbaserade metoder och arbetssätt som kan bidra till att förebygga och minska hinder och svårigheter.

Det breda specialpedagogiska uppdraget framgår även av skolväsendets regelverk.

Lärarlegitimation och behörigheter att undervisa

Speciallärarexamen med angivna specialiseringar uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. I utredningens förslag på ny examensordning ställs också krav på av Skolverket utfärdad förskollärar- eller lärarlegitimation. Legitimationen ska omfatta behörighet att bedriva undervisning inom någon

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

av de skolformer som studentens specialisering inom speciallärarexamen omfattar.

Den nya speciallärarens behörigheter att undervisa bestäms av innehållet i speciallärarens lärarlegitimation i kombination med specialiseringen i speciallärarexamen.

Förslag vid sidan av den nya speciallärarutbildningen

Utredningen lämnar i kapitel 8 förslag som kompletterar och stärker förutsättningarna för den nya speciallärarutbildningen:

- Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet dimensionera antalet platser, och anpassa studietakten, inom speciallärarutbildningens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, för att möta skolformernas behov av behöriga speciallärare.
- Speciallärare och specialpedagoger med examen enligt de äldre bestämmelserna, samt studerande inom speciallärar- och specialpedagogprogram som påbörjat sin utbildning före den 15 augusti 2029, ges möjligheter att komplettera sina examina med behörigheter att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan.
- Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för Rektorsprogrammet förtydliga rektors specialpedagogiska ledarskap.

Konsekvenser av utredningens förslag

Den konsekvensanalys som presenteras i kapitel 9 visar att utredningens förslag inte medför kostnader för universitetet och högskolor, berörda myndigheter eller huvudmän inom skolväsendet, som överstiger ordinarie förvaltningsanslag.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskoleförordningen (1993:100)

dels att ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ska ha följande lydelse samt,

dels att bilaga 2 ska ha följande lydelse.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2029.

2. Förordningen tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 15 augusti 2029.

3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för speciallärar- och specialpedagogexamina som utfärdas före den 15 augusti 2029.

4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för speciallärar- och specialpedagogexamina som utfärdas efter utgången av 2032, om den utbildning som examensbeviset omfattar har slutförts i sin helhet dessförinnan.

5. Den som före den 15 augusti 2029 har påbörjat en utbildning till en speciallärar- eller specialpedagogexamina enligt de äldre bestämmelserna har rätt att slutföra sin utbildning för att få en sådan examen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av 2032.

6. Den som före den 1 juli 2029 har antagits till en utbildning till speciallärar- eller specialpedagogexamina enligt de äldre bestämmelserna men fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, ska anses ha antagits till en speciallärarexamen enligt de nya bestämmelserna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Nuvarande lydelse

Bilaga 2[1]

EXAMENSORDNING

3. Förteckning över examina

Examina på avancerad nivå

Yrkesexamina

Apotekarexamen
Arkitektexamen
Barnmorskeexamen
Civilekonomexamen
Juristexamen
Civilingenjörsexamen
Hälso- och sjukvårdskuratorsexamen
Juristexamen
Logopedexamen
Läkarexamen
Psykologexamen
Psykoterapeutexamen
Sjukhusfysikerexamen
Specialistsjuksköterskeexamen
Speciallärarexamen
Specialpedagogexamen
Tandläkarexamen

[1] Senaste lydelse 2026:350.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Examina på grundnivå eller avancerad nivå

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ

YRKESEXAMINA

Speciallärarexamen

Omfattning

Speciallärarexamen med angivna specialiseringar uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen.

Speciallärarexamen ges med specialiseringar mot
- språk-, skriv- och läsutveckling,
- matematikutveckling,
- dövhet eller hörselskada,
- synskada,
- grav språkstörning, och
- intellektuell funktionsnedsättning.

För specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling krävs att den tidigare avlagda examen omfattar ämnesstudier i svenska eller inom kunskapsområdet språk-, skriv- och läsutveckling. Om examen inte omfattar nämnda ämnesstudier, krävs i stället att studenten har kompletterat sin utbildning med motsvarande kunskaper.

För specialisering mot matematikutveckling krävs att den tidigare avlagda examen omfattar ämnesstudier i matematik eller inom kunskapsområdet matematikutveckling. Om examen inte omfattar nämnda

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ämnesstudier, krävs i stället att studenten har kompletterat sin utbildning med motsvarande kunskaper.

Mål

För speciallärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som speciallärare för barn och elever i behov av särskilt stöd.

Kunskap och förståelse

För speciallärarexamen ska studenten

– visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt kunskap om relationen mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,

– visa kunskap om barn och elever i behov av särskilt stöd i ett historiskt perspektiv,

– visa kunskap om funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter,

– visa fördjupad kunskap om barns och elevers språk- och begreppsutveckling och stimulans av denna,

– visa fördjupade kunskaper om bedömningsfrågor och betygssättning, och

– visa fördjupad kunskap om barns och elevers utveckling och lärande och visa kunskap om utveckling och lärande hos barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter, samt, beroende på vilken specialisering som valts, fördjupad kunskap om

1. barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling,
2. barns och elevers matematikutveckling,
3. barn och elever med dövhet eller hörselskada och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden,
4. barn och elever med synskada och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden,

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

5 barn och elever med grav språkstörning och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden, eller

6. barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden.

Färdighet och förmåga

För speciallärarexamen ska studenten

– visa förmåga att kritiskt och självständigt ta initiativ till, analysera och medverka i förebyggande arbete och bidra till att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer,

– visa förmåga att delta i arbetet med att utforma och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever i samverkan med berörda aktörer samt förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer,

– visa förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter samt tillämpa kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer,

– visa förmåga att, beroende på vilken specialisering som valts, vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör

1. barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling,

2. barns och elevers matematikutveckling,

3. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med dövhet eller hörselskada,

4. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med synskada,

5. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med grav språkstörning, eller

6. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning,

– visa förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever,

– visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter för individen i de

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

lärmiljöer där barnet eller eleven får sin undervisning och vistas under förskole- eller skoldagen, och

– visa fördjupad förmåga till ett individanpassat arbetssätt för barn och elever i behov av särskilt stöd.

För specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling eller matematikutveckling ska också studenten

– visa förmåga att kritiskt granska och tillämpa metoder för att bedöma barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling eller matematikutveckling.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För speciallärarexamen ska studenten

– visa självkännedom och empatisk förmåga,

– visa förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,

– visa förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete,

– visa insikt om betydelsen av samarbete och samverkan med andra skolformer och yrkesgrupper, och

– visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete (examensarbete)

För speciallärarexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Övrigt

I examensbeviset ska det anges för vilken eller vilka verksamheter utbildningen är avsedd. Där ska också utbildningens specialisering anges.

För speciallärarexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogexamen

Omfattning

Specialpedagogexamen uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen.

Mål

För specialpedagogexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd.

Kunskap och förståelse

För specialpedagogexamen ska studenten

– visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen,

– visa kunskap om funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter, och

– visa fördjupad kunskap och förståelse inom specialpedagogik.

Färdighet och förmåga

För specialpedagogexamen ska studenten

– visa förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete och i arbetet med att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer,

– visa förmåga att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå,

– visa förmåga att utforma och delta i arbetet med att genomföra åtgärdsprogram i samverkan med berörda aktörer samt förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer,

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

– visa förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter samt tillämpa kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer,

– visa fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för kollegor, föräldrar och andra berörda, och

– visa förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För specialpedagogexamen ska studenten

– visa självkännedom och empatisk förmåga,

– visa förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,

– visa förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete,

– visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och

– visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete (examensarbete)

För specialpedagogexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Övrigt

I examensbeviset ska det anges för vilken verksamhet utbildningen är avsedd.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

För specialpedagogexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Tandläkarexamen

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

EXAMENSORDNING

3. Förteckning över examina

Examina på avancerad nivå

Yrkesexamina

Apotekarexamen
Arkitektexamen
Barnmorskeexamen
Civilekonomexamen
Juristexamen
Civilingenjörsexamen
Hälso- och sjukvårdskuratorsexamen
Juristexamen
Logopedexamen
Läkarexamen
Psykologexamen
Psykoterapeutexamen
Sjukhusfysikerexamen
Specialistsjuksköterskeexamen
Speciallärarexamen
Tandläkarexamen

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Examina på grundnivå eller avancerad nivå

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ

YRKESEXAMINA

Omfattning

Speciallärarexamen med angivna specialiseringar uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på av Skolverket utfärdad förskollärar- eller lärarlegitimation. Legitimationen ska omfatta behörighet att bedriva undervisning inom någon av de skolformer som studentens specialisering inom speciallärarexamen omfattar.

Speciallärarexamen ges med specialiseringar mot
– förskolan, grundskolans årskurs 1–4, sameskolans årskurs 1–4 och fritidshemmet,
– grundskolans årskurs 5–7 och sameskolans årskurs 5–7,
– grundskolans årskurs 8–10, gymnasieskolan och kommunala vuxenutbildningen, eller
– anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.

Mål

För speciallärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som speciallärare på individ-, grupp- och organisationsnivå för barn och elever.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Kunskap och förståelse

För speciallärarexamen ska studenten, beroende på specialisering

– visa kunskap om yrkesverksamhetens evidensbaserade vetenskapliga grund, relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i yrkesutövningen, aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt om vetenskapliga metoder,

– visa sådana kunskaper i didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det specialpedagogiska området,

– visa fördjupad kunskap om barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling, samt om barns och elevers matematikutveckling,

– visa fördjupad kunskap om utveckling och lärande hos barn och elever med en eller en kombination av funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, och

– visa kunskap om bedömningsfrågor och betygssättning.

Färdighet och förmåga

För speciallärarexamen ska studenten, beroende på specialisering

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det specialpedagogiska området

– visa fördjupad förmåga att tillämpa sådan didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling, samt inom barns och elevers matematikutveckling inom det specialpedagogiska området,

– visa fördjupad förmåga att granska och tillämpa metoder för att bedöma barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling,

– visa fördjupad förmåga att tillämpa sådan didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande med barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inom det specialpedagogiska området,

– visa förmåga till ett individanpassat arbetssätt för barn och elever,

– visa förmåga att genomföra pedagogiska utredningar och analysera hinder och möjligheter för individen i de lärmiljöer där barnet eller

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

eleven får sin undervisning och vistas under förskole- eller skoldagen,

– visa förmåga att delta i arbetet med att utforma och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever i samverkan med berörda aktörer samt förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer,

– visa förmåga att ta initiativ till, analysera och medverka i förebyggande arbete för att bidra till att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer,

– visa förmåga att genomföra uppföljning och utvärdering samt handleda utveckling av det pedagogiska arbetet,

– visa förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör barns och elevers lärande och kunskapsutveckling, och

– visa förmåga att samarbeta och samverka med andra skolformer och yrkesgrupper.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För speciallärarexamen ska studenten

– visa självkännedom och empatisk förmåga,

– visa förmåga att i yrkesutövningen tillämpa ett vetenskapligt förhållningssätt och förmedla skolans värdegrund

– visa förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete,

– visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete (examensarbete)

För speciallärarexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Övrigt

I examensbeviset ska det anges för vilken eller vilka verksamheter utbildningen är avsedd. Där ska också utbildningens specialisering anges.

För speciallärarexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Tandläkarexamen

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2029.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

dels att 2 kap. 11, 12–14, 15–17 b och 27 c §§

dels att punkt 18 och 19 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
11 §[2]	
Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 1–6 är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 1–6 är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 1–3 i grundskolan, eller

3. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort.

1. 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet, eller

2. 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om läraren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i anpassade grundskolans årskurs 1–6.

[2] Senaste lydelse 2024:1237.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

En lärare som avses i första stycket är dessutom behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig att undervisa i, är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

12 §[3]

Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 1–6 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 11 eller 11 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 1–6 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 11 eller 11 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i fritidshem,

2. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6,

3. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i fritidshem och minst en årskurs i grundskolan,

5. en äldre examen än som avses i 2 eller 3 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–9 i grundskolan, eller

6. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en

[3] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

examen som avses i 1, 2 eller 3.En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnen som anges där och som omfattas av lärarens utbildning. Läraren är dessutom endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnesområden som anges i första stycket för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

12 a §[4]

Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 1–6 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 11, 11 a eller 12 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 1–6 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 11, 11 a eller 12 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som är behörig enligt första stycket att undervisa i ett eller flera ämnen är dessutom behörig att undervisa i något eller några av ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till hög-

[4] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

skoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

13 §[5]

Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i årskurs 4–6, eller

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–6 i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. Läraren är dessutom behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett sådant ämne är relevant. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin examen har fullgjort

1. 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet, eller

2. 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet om läraren samtidigt är behörig att undervisa i ämnet svenska i anpassade grundskolans årskurs 7–9.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

14 §[6]

Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 är, utöver vad som följer av 13 §, den som har avlagt speciallärar-	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 är, utöver vad som följer av 13 §, den som har avlagt speciallärar-

[5] Senaste lydelse 2024:1237.
[6] Senaste lydelse 2024:1237.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning. Därutöver ska läraren genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning ha fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i ämnena svenska, matematik och engelska och	examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning. Därutöver ska läraren genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning ha fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i ämnena svenska, matematik och engelska och

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd, eller

4. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i svenska som andraspråk.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i ämnena svenska, matematik och engelska samt det eller de ämnen som avses i första stycket 1, 2, 3 eller 4, om lärarens utbildning i detta eller dessa ämnen har den omfattning som krävs enligt respektive punkt. Läraren är dessutom behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig att undervisa i, är relevant.

Första och andra styckena gäller dock inte om lärarens behörighetsgivande examen är ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen eller en motsvarande äldre examen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

15 §[7]

Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 13, 14 eller 14 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 13, 14 eller 14 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd.

[7] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

15 a §[8]

Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 13, 14, 14 a eller 15 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.	Behörig att undervisa i anpassade grundskolans årskurs 7–9 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 13, 14, 14 a eller 15 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som är behörig enligt första stycket att undervisa i ett eller flera ämnen är dessutom behörig att undervisa i något eller några av ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

16 §[9]

Behörig att undervisa i utbildning inom ämnesområden i anpassade grundskolan är, utöver vad som följer av 11, 11 a, 12, 13, 14, 14 a, 15 eller 15 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100)	Behörig att undervisa i utbildning inom ämnesområden i anpassade grundskolan är, utöver vad som följer av 11, 11 a, 12, 13, 14, 14 a, 15 eller 15 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100)

[8] Senaste lydelse 2022:1621.
[9] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och	med specialisering mot *anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan*, *och specialskolan* och

1. förskollärarexamen enligt samma bilaga,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i förskola, eller

3. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare eller förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

17 §[10]

Behörig att undervisa i specialskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *dövhet eller hörselskada*, *synskada*, *grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning* och	Behörig att undervisa i specialskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och.

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolan,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i grundskolan, eller

3. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning är behörig att undervisa i grundskolan

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för *elever med sådan funktionsnedsättning* som lärarens speciallärarexamen avser och i	En lärare som avses i första stycket är behörig att bedriva undervisning som är avsedd för *specialisering mot anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och i motsva-

[10] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

motsvarande årskurser och ämnen i grundskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i enligt bestämmelser i denna förordning. *Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 7 och 8 enligt 10 §.*

Om sådana elever som avses i andra stycket har mer än en funktionsnedsättning ska en lärare som avses i första stycket vara behörig om lärarens speciallärarexamen är specialiserad mot minst en av funktionsnedsättningarna. En sådan lärare är behörig i motsvarande årskurser och ämnen i grundskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 7 och 8 enligt 10 §.

rande årskurser och ämnen i grundskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i enligt bestämmelser i denna förordning.

En lärare som är behörig att undervisa i specialskolans årskurs 9 har motsvarande behörighet att undervisa i specialskolans årskurs 10 och i sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800).

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

17 a §[11]

Behörig att undervisa i specialskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 17 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *dövhet eller hörselskada*, *synskada*, *grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning* och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för *elever med sådan funktionsnedsättning* som lärarens speciallärarexamen avser.

Om sådana elever som avses i andra stycket har mer än en funktionsnedsättning ska en lärare som avses i första stycket vara behörig om lärarens speciallärarexamen är specialiserad mot minst en av funktionsnedsättningarna.

Behörig att undervisa i specialskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 17 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som avses i första stycket är behörig att bedriva undervisning som är avsedd för *specialisering mot anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan*.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar specialisering mot

[11] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning.

17 b §[12]

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet rörelse och drama är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *dövhet eller hörselskada, eller intellektuell funktionsnedsättning* och

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet rörelse och drama är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnet,

2. en äldre examen än som avses i 1 som är avsedd för arbete som lärare i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan och som omfattar ämnet, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 45 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

En lärare som avses i första stycket 3 är behörig att undervisa i ämnet rörelse och drama, om ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i fråga om ämneskunskaper.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för *elever med sådan funktionsnedsättning* som lärarens speciallärarexamen avser.

Om sådana elever som avses i tredje stycket har mer än en funktionsnedsättning ska en lärare som avses i första stycket vara behörig

En lärare som avses i första stycket är behörig att bedriva undervisning som är avsedd för *specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan*.

[12] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

om lärarens speciallärarexamen är specialiserad mot minst en av funktionsnedsättningarna.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar specialisering mot dövhet eller hörselskada eller intellektuell funktionsnedsättning.

27 c §[13]

Behörig att undervisa i anpassade gymnasieskolan i ämnena dans eller teater är, utöver vad som följer av 27 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *intellektuell funktionsnedsättning* och

Behörig att undervisa i anpassade gymnasieskolan i ämnena dans eller teater är, utöver vad som följer av 27 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot *anpassade grundskolan*, *anpassade gymnasieskolan och specialskolan* och

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i gymnasieskolan,

2. en äldre examen än som avses i 1 som är avsedd för arbete som lärare i gymnasieskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i dans eller teater om ämnet eller ämnena omfattas av lärarens utbildning och, om ämnet som omfattas av utbildningen är teater, i ämnet teater – vald uttrycksform. Läraren är dessutom behörig att

[13] Senaste lydelse 2024:165.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig att undervisa i, är relevant.

Kravet på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

18 §[14]

Sådana speciallärare och specialpedagoger med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning som inte har en behörighetsgivande examen och som den 1 december 2013 var anställda som lärare i anpassade grundskolan, specialskolan, anpassade gymnasieskolan eller anpassad utbildning för vuxna får, trots att de inte uppfyller kraven i 2 kap. 13 § skollagen (2010:800), bedriva undervisning som lärare

a) inom ämnesområden inom anpassade grundskolan,

b) i specialskolan om undervisningen motsvarar ämnesområden inom anpassade grundskolan,

c) på anpassade gymnasieskolans individuella program, och

d) i kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå på en nivå som motsvarar ämnesområden inom anpassade grundskolan.

En lärare som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om han eller hon har tillträtt en ny anställning som lärare efter d. 1 dec. 2013.	En lärare som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om han eller hon har tillträtt en ny anställning som lärare efter d. 1 dec. 2013, *dock längst till d. 30 juni 2028. Ny anställning som lärare som tillträds efter d. 30 juni 2028 medger inte rätt att bedriva undervisning som avses i första stycket.*

Första och andra styckena gäller inte om 33 § första stycket lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) är tillämplig. Om en speciallärare eller specialpedagog har avslutat en sådan anställning som avses i 33 § första stycket samma lag d. 1 dec. 2013 eller senare, ska den avslutade anställningen anses vara en sådan som avses i första stycket.

[14] Senaste lydelse 2022:1621.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

19[15]

Sådana speciallärare och specialpedagoger med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning som har legitimation och en examen som ger behörighet att undervisa i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan och som den 1 december 2013 var anställda som lärare i anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan eller anpassad utbildning för vuxna får, trots att de inte är behöriga att bedriva undervisning i ett ämne eller ämnesområde, bedriva undervisning i ämnet eller ämnesområdet i

a) anpassade grundskolans årskurs 7–9,

b) anpassade gymnasieskolan i andra ämnen än yrkesämnen, och

c) kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på motsvarande nivåer som avses i a och b.

En lärare som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om han eller hon har tillträtt en ny anställning som lärare efter den 1 *december* 2013.	En lärare som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om han eller hon har tillträtt en ny anställning som lärare efter d. 1 *dec.* 2013, *dock längst till d. 30 juni 2028. Ny anställning som lärare som tillträds efter d. 30 juni 2028 medger inte rätt att bedriva undervisning som avses i första stycket.*

Första och andra styckena gäller inte om 33 § första stycket lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) är tillämplig. Om en speciallärare eller specialpedagog har avslutat en sådan anställning som avses i 33 § första stycket samma lag d. 1 dec. 2013 eller senare, ska den avslutade anställningen anses vara en sådan som avses i första stycket.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2030.

2. Den som är behörig att som speciallärare bedriva undervisning enligt förordningen i dess äldre lydelse är fortsatt behörig att undervisa i motsvarande omfattning enligt den nya lydelsen.

---

[15] Senaste lydelse 2022:1621.

2 Utredningens uppdrag och arbete

Utredningen (U 2025:05) ska föreslå åtgärder för att elever och barn inom skolväsendet som är i behov av stöd i undervisningen ska kunna få det av lärare respektive förskollärare med relevant specialpedagogisk kompetens. Syftet är att specialpedagogisk kompetens ska tas tillvara på ett ändamålsenligt sätt inom skolväsendet.

I enlighet med ovanstående ska utredningen föreslå en ny flexibel utbildning som ersätter de hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningarna.

2.1 Utredningens direktiv

Utredningens uppdrag och premisser för utredningens arbete formuleras i dir. 2025:93 *Nya utbildningsvägar och fler möjligheter till behörighet att undervisa inom det specialpedagogiska området*.

Sammanfattningsvis ska utredningen:

- föreslå hur nuvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningar kan ersättas med en ny flexibel utbildning som bättre svarar mot skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens,
- analysera och vid behov föreslå hur personer med speciallärare- eller specialpedagogexamen kan komplettera sin utbildning för att uppnå ändamålsenliga undervisningsbehörigheter,
- föreslå hur legitimation för lärare och förskollärare, i stället för lärarexamen, kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området, samt
- lämna nödvändiga författningsförslag.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Av direktiven framgår att utredningen ska analysera de nuvarande utbildningarnas innehåll och längd och med utgångpunkt i detta föreslå hur en ny utbildning inom det specialpedagogiska området kan ge bredare behörigheter att undervisa. Utredningen ska även föreslå nya examensmål så att den nya utbildningen blir elev- och praktiknära. Specialpedagogiska insatser ska utgöra ett stöd och komplement till lärarens undervisningsuppdrag.

Alla som arbetar med specialpedagogiska insatser behöver ha kompetens att arbeta både med språk-, skriv- och läsutveckling och med matematikutveckling i undervisningen, samt ha kunskaper om olika funktionsnedsättningar. Det specialpedagogiska stödet bör kunna ges tidigare än i dag och inkludera barn i behov av särskilt stöd inom förskolan.

Den nya utbildningen ska underlätta skolhuvudmännens rekrytering och planering av specialpedagogisk kompetens. Utvärderingen ska se över behörighetsförordningen så att behörighetsreglerna för lärare med examen från den nya utbildningen blir ändamålsenliga. Fler behöriga speciallärare behöver examineras.

Utredningen ska därutöver analysera och redogöra för konsekvenserna av de förslag som lämnas, inklusive ekonomiska konsekvenser, samt föra dialog och inhämta upplysningar från universitet och högskolor med rätt att utfärda speciallärar- och specialpedagogexamen, med kommunala och enskilda skolhuvudmän och med berörda myndigheter och aktörer.

Direktiven (2025:93) presenteras i sin helhet i betänkandets bilaga 1. Bilaga 2 utgörs av utredningens tilläggsdirektiv (dir. 2026:39) som avser förlängning av utredningens uppdrag.

2.2 Avgränsningar och ställningstaganden

Med utgångspunkt i direktiven och andra förutsättningar för arbetet har utredningen beslutat om vissa avgränsningar och ställningstaganden.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

2.2.1 Förändringar inom skolväsendet till och med juni 2026

Under senare år har en rad reformer beslutats och trätt i kraft som påverkat skolväsendet och skolans arbete med elevstöd, och som därmed även inverkat på förutsättningarna för speciallärares och specialpedagogers arbete. Beslut har även fattats om förändringar som kommer att träda i kraft under kommande år. Även under 2026 har flera propositioner presenterats. Ett antal av dessa har beslutats medan andra vid tidpunkten för detta betänkande fortfarande väntar på riksdagens beslut.

I de förslag och överväganden som presenteras i detta betänkande har utredningen endast förhållit sig till förändringar inom skolväsendet som antingen beslutats av riksdag eller regering senast den 1 juli 2026, eller som formulerats i propositioner senast vid den tidpunkten.

Eftersom det inte ingår inte ingår i uppdraget att utreda frågan om hur skolans specialpedagogiska insatser bör utformas, har utredningen valt att varken analysera eller kommentera de förslag som regeringen beslutat om.

2.2.2 Behov av specialpedagogisk kompetens utanför skolväsendet

Skolväsendet är den primära arbetsmarknaden för speciallärare och specialpedagoger och har därför stått i centrum för utredningens arbete.

Hur behovet av specialpedagogisk kompetens ser ut vid sidan av skolväsendet går inte att säkerställa, bland annat eftersom det saknas statistik på området. Utredningen har dock erfarit att det kan finnas ett sådant behov.

2.2.3 Skolhuvudmannens ansvar

Enligt skollagen (SFS 2010:800) ska alla barn och elever i samtliga skolformer ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med skollagens bestämmelser.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utredningen lämnar förslag på en flexibel utbildning som bättre ska tillgodose skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens och bidra till att fler behöriga speciallärare kan examineras. Dessa förslag bidrar till skolhuvudmannens förutsättningar att uppfylla sitt ansvar enligt skollagen. Utredningen adresserar däremot inte andra utmaningar som anknyter till huvudmannens ansvar, som till exempel handlar om fördelningen av ekonomiska resurser eller verksamhetsmässiga prioriteringar inom det specialpedagogiska området.

2.2.4 Elevens behov i centrum

Utredningen ska föreslå examensmål som innebär att den nya utbildningen blir elev- och praktiknära, specialpedagogiska insatser ska kopplas till undervisningen och riktas till eleverna. I enlighet med detta föreslår utredningen en ny speciallärarexamen som syftar till en undervisningsnära och professionsinriktad utbildning.

Få av de utmaningar som barn och elever upplever i skolan beror emellertid bara på deras individuella förmågor. Att svårigheter uppstår har också att göra med förhållanden i lärsituationer och lärmiljöer som krockar med elevernas förutsättningar. De specialpedagogiska lösningarna finns delvis i undervisningen, men utredningen bedömer att helhetslösningarna ofta även fordrar bredare insatser. I utredningens förslag på mål för en ny speciallärarexamen markeras därför att speciallärarens arbete utförs på individ-, grupp- och organisationsnivå.

2.3 Utredningsarbetet

Som grund för utredningens förslag – för att få underlag för en förutsättningslös analys – har en omfattande datainsamling genomförts.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

2.3.1 Externa kontakter

Expertgrupp och referensgrupp

Utredningen har haft en expertgrupp med deltagande från Regeringskansliet, Skolverket, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Expertgruppen har sammanträtt vid fyra tillfällen under 2026.

Utredningen har även haft en rådgivande referensgrupp med företrädare för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Idéburna Skolors Riksförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Sveriges Skolledare, Sveriges Lärare, Sveriges förenade studentkårer (SFS), samt Folkhögskollärarprogrammet vid Linköpings universitet. Referensgruppen har sammanträtt vid två tillfällen under 2026.

Lärosätessamråd

Under våren 2026 har utredningen vid två tillfällen samlat samtliga tolv universitet och högskolor som erbjuder speciallärar- eller specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26, för digitala samråd. Vid samråden har lärosätena gett sin syn på utredningens direktiv, på de befintliga speciallärar- och specialpedagogutbildningarna och på skolans behov av specialpedagogisk kompetens. Utredningen har även samtalat enskilt med ett antal lärosäten.

Samråden sammanfattas och presenteras i betänkandet.

Fokusgruppsintervjuer med skolledare

För att undersöka skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens har utredningen under våren 2026 genomfört fem fokusgruppsintervjuer med skolledare på olika nivåer inom skolväsendet. Skolledare från samtliga skolformer utom sameskolan har ingått. Samtal har dessutom ägt rum vid två tillfällen med SPSM, i egenskap av huvudman för specialskolan, samt en gång med företrädare för förskoleförvaltningen i Göteborgs stad.

Intervjuerna har sammanställts och presenteras i betänkandet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Andra externa kontakter

Utredningen har haft möten med Funktionsrätt Sverige och Riksförbundet Attention för att samtala om förutsättningarna för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inom skolväsendet, samt vid två tillfällen med LION som är ett nätverk för specialpedagoger/speciallärare som skapats med stöd av SKR.

2.3.2 Statistik och skriftliga underlag

Statistiska uppgifter

Den statistik som presenteras i betänkandet och som avser skolväsendet kommer i första hand från Skolverkets officiella statistik om skolväsende och barnomsorg. Utredningen har utöver denna statistik beställt särskilda uppgifter från Skolverket rörande Lärarlyftet samt speciallärare och specialpedagoger inom skolväsendet.

Uppgifter om speciallärar- och specialpedagogprogrammen kommer främst från UKÄ:s officiella statistik inom högskoleområdet. Dessutom har utredningen beställt uppgifter om speciallärarprogrammets respektive specialiseringar.

Uppgifter om speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/2026

Utredningen har samlat in och sammanställt uppgifter om de speciallärar- och specialpedagogutbildningar som erbjuds vid tolv av landets universitet och högskolor läsåret 2025/2026. Uppgifterna avser utbildningsplaner och kursplaner för samtliga program/examina, samt kursplaner för fristående kurser, uppdragsutbildningar och masterexamina i specialpedagogik.

Uppgifterna presenteras per lärosäte i betänkandets bilaga 4.

Examensarbeten och andra skriftliga underlag

För att få en bild av hur yrkesverksamma speciallärare och specialpedagoger ser på sina yrkesroller och de specialpedagogiska behov som följer med dessa roller, har utredningen tagit del av examens-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

arbeten som studerande inom speciallärar- och specialpedagogprogrammen har genomfört.

Även rapporter från Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) – som är expertmyndigheter inom skolans område – ingår i utredningens underlag, tillsammans med forskningsrapporter och andra undersökningar inom det specialpedagogiska området.

Vilna AB har bidragit med underlag till betänkandets kapitel 3, samt med den nordiska utblick som presenteras i bilaga 3.

2.4 Betänkandets fortsatta disposition

I kapitel 3, *Historisk tillbakablick*, visa hur dagens system med två parallella utbildningar för speciallärare och specialpedagoger har vuxit fram.

Kapitel 4, *Speciallärares och specialpedagogers utbildningar i dag*, behandlar dagens speciallärar- och specialpedagogutbildningar.

I kapitel 5, *Lärarexamen, legitimation och behörigheter enligt nuvarande regelverk*, analyseras de bestämmelser som gäller för lärares och speciallärares examina, behörigheter att undervisa samt lärarlegitimation.

Kapitel 6 *Speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad, yrkesroller och arbete med elevstöd,* ägnas åt speciallärares och specialpedagogers arbete inom skolväsendet och de behov av specialpedagogisk kompetens som finns här.

I kapitel 7, *Ny speciallärarexamen – förslag och överväganden*, presenteras utredningens förslag på ny speciallärarexamen, tillsammans med en redogörelse för skälen för utredningens förslag. Här ingår även förslag avseende ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Kapitel 8, *Förslag vid sidan av en ny speciallärarexamen*, innehåller ett antal förslag som kompletterar och stärker förutsättningarna för den nya speciallärarutbildningen.

I kapitel 9, *Konsekvenser av utredningens förslag*, redovisas konsekvenserna av utredningens förslag, i enlighet med förordning (2024:183) om konsekvensutredningar samt utredningens direktiv.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Betänkandet innehåller fyra bilagor. De båda första utgörs av utredningens direktiv och tilläggsdirektiv. I bilaga 3, *Nordisk utblick*, ges en översiktlig bild av specialpedagogiska utbildningar i Danmark, Finland och Norge. Betänkandet avslutas med bilaga 4, *Speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26. Per lärosäte*.

3 Historisk tillbakablick

I detta kapitel görs en tillbakablick på hur dagens system med två parallella utbildningar för speciallärare och specialpedagoger har vuxit fram. Syftet är att belysa statens syn på det specialpedagogiska arbetet i skolan samt speciallärarnas och specialpedagogernas roll i detta arbete. I kapitlet redogörs också för hur utbildningarna har reformerats mot bakgrund av de brister och behov som staten vid olika tidpunkter har identifierat i skolans arbete med elever i behov av stöd i undervisningen.

Läsanvisning

Beskrivningen utgår från tre tidsperioder: Avsnitt 3.1 behandlar de utredningar som genomfördes under 1970- och 1980-talen och som låg till grund för införandet av specialpedagogutbildningen 1990 samt för avskaffandet av speciallärarutbildningen. Avsnitt 3.2 avser perioden 1990–2008, då inledningsvis enbart specialpedagogutbildningen fanns och som avslutades med att speciallärarutbildningen återinfördes. Avsnitt 3.3 behandlar tiden efter 2008, då dagens system med två parallella specialpedagogiska utbildningar etablerats.

3.1 Speciallärarutbildningen problematiseras, avskaffas och ersätts

Detta avsnitt beskriver perioden fram till specialpedagogutbildningen infördes 1990. Avsnittet inleds med en redogörelse för speciallärarutbildningens dåvarande utformning samt den funktion som specialläraren hade i arbetet med elever i behov av stöd i sitt lärande. Därpå följer en genomgång av den kritik som staten riktade mot hur stödinsatserna för dessa elever var organiserade, lik-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

som de skäl som anfördes för en ny yrkesroll med en annan specialpedagogisk kompetens och inriktning.

3.1.1 Speciallärarens roll i skolans arbete med elever i behov av stöd

Före 1990, då specialpedagogutbildningen infördes, hade specialläraren en central roll i skolans specialpedagogiska arbete. Enligt Högskoleverket (2012) respektive Tinglev (2013) gavs det specialpedagogiska stödet primärt genom så kallad specialundervisning, dvs. undervisning i mindre grupper eller enskilt, ofta riktad mot elever med likartade förutsättningar och behov. Speciallärarrollen var elevnära och direkt. Speciallärarens förväntades ge individuellt stöd till elever i behov av särskilda insatser, vanligen utanför den ordinarie undervisningen. Speciallärarens arbete omfattade även analys av elevers inlärningssituation samt utformning av undervisnings- och träningsprogram. Samundervisning, där speciallärare och klasslärare undervisade tillsammans, förekom men var inte den dominerande arbetsformen.

Enligt Högskoleverket (2012) och Tinglev (2013) präglades specialundervisningen av ett medicinskt och kategoriskt synsätt där svårigheter primärt tillskrevs den enskilda eleven. Diagnostisering och klassificering användes för att koppla elevers svårigheter till särskilda pedagogiska insatser, och fokus låg på att identifiera och åtgärda individuella brister, snarare än på att analysera lärmiljöerna.

3.1.2 Speciallärarutbildning med tre grenar

1974 års lärarutbildningsutredning (LUT 74) beskrev den dåvarande speciallärarutbildningens utformning i sitt betänkande *Lärare för skola i utveckling* (SOU 1978:86). Enligt betänkandet var speciallärarutbildningen reglerad i fråga om tillträdeskrav, utbildningens uppdelning, studiernas tidsomfång samt dimensionering. Utbildningen var en påbyggnadsutbildning till lärarutbildningarna och för tillträde krävdes grundläggande lärarutbildning samt minst tre års ”tjänstgöring”. Utbildningen var organiserad i tre ”grenar” med skilda inriktningar och verksamhetsområden:

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- *Gren 1* avsåg lärare för undervisning av elever i särskola, hjälpklass och observationsundervisning, samt lärare för elever med läs- och skrivsvårigheter, rörelsehinder eller synsvaghet. Studiernas omfattning uppgick i huvudsak till två terminer. Avnämare var grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialinstitutioner för utvecklingsstörda, sjukhusskolan samt ungdomsvårdsskolan.
- *Gren 2* omfattade utbildning för lärare av syn- och hörselskadade elever, talpedagoger samt lärare för utvecklingsstörda med ytterligare funktionsnedsättningar. Utbildningens längd varierade mellan en och tre terminer, beroende på inriktning. Avnämare var förskolan, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan, synhjälpscentraler samt arbetsmarknadsutbildning.
- *Gren 3* avsåg förskollärare för undervisning av elever i särskolan samt lärare i särskolans träningsskola, och omfattade två terminer. Avnämare var särskolans förskola och träningsskola samt sjukhusskolan.

Speciallärarutbildningen var enligt LUT 74 dimensionerad efter avnämarnas behov. Det totala antalet utbildningsplatser uppgick läsåret 1978/1979 till 1 343. Gren 1 var den klart dominerande, med 936 platser (SOU 1978:86).

3.1.3 Kritik mot hur arbetet med elever i behov av stöd fungerar

Under åren fram till 1990 uppmärksammade staten en rad problem i det specialpedagogiska arbetet inom skolväsendet.

Utredningen om skolans inre arbete (SIA-utredningen) riktade i sitt betänkande *Skolans arbetsmiljö* (SOU 1974:53) kritik mot hur skolans arbete med elever i behov av stöd i lärandet var organiserat. Utredningen konstaterade att stödinsatser i hög grad byggde på individinriktade och avskiljande lösningar, där elever som inte nådde målen i den ordinarie undervisningen fick specialundervisning utanför klassrummet.

Enligt SIA-utredningen bidrog detta arbetssätt till segregation, stigmatisering och en svag anknytning mellan specialundervisningen och den ordinarie undervisningen. Utmaningar i lärandet förklarades enligt utredningen ofta utifrån elevens individuella bris-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ter, medan undervisningens utformning, skolans organisation och lärmiljön problematiserades i mindre utsträckning. Ansvarsfördelningen när det gällde elever i behov av stöd beskrevs som otydlig, och stödarbetet som fragmenterat och i hög grad beroende av särskilda funktioner, snarare än av ett gemensamt ansvar i skolan.

I ljuset av dessa utmaningar föreslog SIA-utredningen en omorientering av skolans arbete med elever i behov av stöd. Utredningen betonade att stödinsatser i första hand bör utformas inom ramen för den ordinarie undervisningen och att utmaningar i lärandet i högre grad bör förstås i relation till undervisningens innehåll, arbetsformer och organisation. I stället för specialundervisning framhöll utredningen behovet av att stärka alla lärares specialpedagogiska kompetens att möta elever med olika förutsättningar och behov i den ordinarie undervisningen. Detta förutsatte, enligt utredningen, samverkan mellan olika professioner i skolan.

Utredningen förespråkade även ett mer förebyggande och systematiskt arbetssätt, där tidiga insatser och anpassningar i undervisningen skulle minska behovet av avskiljande specialundervisning. Förslagen innebar både ett avståndstagande från ett individfokuserat synsätt och en betoning av skolans ansvar för att skapa inkluderande och ändamålsenliga lärmiljöer.

Speciallärarens behöver arbeta på ett annat sätt

Med utgångspunkt i SIA-utredningen slog regeringen i propositionen *Om skolans inre arbete m.m.* (prop. 1975/76:39) fast att stöd till elever framgent i första hand skulle ges inom ramen för den ordinarie undervisningen, genom anpassningar av undervisningens innehåll, arbetsformer och organisation.

Undervisning i mindre grupper utanför den ordinarie undervisningen skulle vara ett komplement som kunde behövas i vissa situationer, men skulle inte vara den huvudsakliga lösningen för att möta elever i behov av stöd.

Propositionen fokuserade inte specifikt på speciallärarnas utbildning eller funktion. Regeringen framhöll dock att specialpedagogisk kunskap inte borde vara koncentrerad till enskilda funktioner, utan utvecklas och användas brett i skolans verksamheter, genom stärkt lärarkompetens inom det specialpedagogiska området, kolle-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

gial samverkan och ett gemensamt ansvar för elever i behov av mer stöd i lärandet.

I propositionen pekade regeringen på att speciallärarna borde ha i uppgift att utbilda övriga lärare i specialpedagogik, att speciallärarnas kunskaper om specialpedagogik borde spridas och stärka skolans samlade kapacitet.

Även LUT 74 argumenterade för att speciallärare behöver arbeta på ett annat sätt. Utredningen pekade på att arbetssätt borde präglas av lagarbete och verksamhetsutveckling. I betänkandet *Lärare för skola i utveckling* (SOU 1978:86) lämnade utredningen förslag på en justerad speciallärarutbildning. Förslagen utgick från att utbildningen i högre grad behövde ta sin utgångspunkt i de specifika behov som finns på den skola där läraren arbetar, och i lägre grad bygga på specialiseringar mot olika elevgrupper, vilket den dåvarande utbildningen med sina tre grenar grundades på.

Enligt Tinglev (2013) innebar de förändrade synsätten att speciallärarен i högre grad förväntades kunna analysera utmaningar i lärandet i relation till undervisning och organisation, och i lägre grad arbeta med individuella stödinsatser. Speciallärarен skulle arbeta mer övergripande och utvecklingsinriktat, med ansvar för att tillsammans med övriga lärare utveckla undervisning, arbetssätt och lärmiljöer.

3.1.4 Regeringen inför ny specialpedagogisk påbyggnadsutbildning 1990

De många propåerna om att speciallärarna behövde utveckla sitt arbetssätt föranledde staten att under början av 1980-talet genomföra ett antal analyser av speciallärarutbildningens innehåll och inriktning. Hösten 1985 fick tjänstemän inom Utbildningsdepartementet i uppdrag att utarbeta ett förslag till en ny speciallärarutbildning. Förslaget redovisades i *Specialpedagogik i skola och lärarutbildning* (DsU 1986:13). I departementspromemorian föreslogs att den dåvarande speciallärarutbildningen skulle upphöra och ersättas med en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning. En central del av förslaget var att den specialpedagogiska funktionen skulle integreras i skolans arbete och stärka elevvårdsteamet, men också vara direkt delaktig i undervisningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Regeringen redovisade sina ställningstaganden för en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning i propositionen *Om skolans utveckling och styrning* (prop. 1988/89:4).

I likhet med den tidigare speciallärarutbildningen var den nya utbildningen reglerad i fråga om tillträdeskrav, utbildningens uppdelning i olika ”handikapp”, olika verksamhetsformer och studiernas tidsomfång. Utbildningen skulle alltjämt vara en påbyggnadsutbildning, men inte enbart rikta sig till lärare utan även till personal från andra verksamhetsformer.[1]

Regeringen konstaterade att det borde ankomma på Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att besluta om behörigheten till utbildningen. För tillträde borde det dock enligt regeringen krävas grundläggande lärarutbildning eller motsvarande grundutbildning för annan verksamhetsform samt minst fem års tjänstgöring, dvs. en skärpning jämfört med det tidigare kravet på tre år. Utbildningen skulle organiseras i fyra”grupperingar”, med skilda inriktningar och verksamhetsområden:

- *Gruppering 1* avsåg elever med komplicerad inlärningssituation.
- *Gruppering 2* omfattade utbildning för arbete med hörselskadade och döva elever. För tillträde krävdes förvärvade kunskaper i teckenspråk, vilka skulle prövas i ett särskilt prov utarbetat av UHÄ.
- *Gruppering 3* avsåg arbete med synskadade elever och innefattade fördjupade kunskaper i ny rehabiliteringsteknik samt handikappets utvecklingspsykologiska aspekter.
- *Gruppering 4* omfattade utbildning för arbete med utvecklingsstörda elever, med fördjupade kunskaper om utvecklingsstörning kopplat till tilläggshandikapp samt alternativa kommunikationsformer.

Inom varje gruppering skulle det, enligt regeringens förslag, finnas inriktningar mot olika skolformer och verksamhetsformer. Utbildningens omfattning skulle uppgå till två eller tre terminers heltidsstudier, beroende på skolform eller verksamhetsform. För vissa

[1] Vilka verksamhetsformer det kunde handla om angavs inte tydligt, men av formuleringarna att döma tycks specialskola, habiliteringsverksamhet eller övrig pedagogisk verksamhet för personer med funktionsnedsättning kunna vara de som avsågs.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

mindre elevgrupper föreslogs därutöver utbildning med ytterligare specialisering eller fördjupning på en eller två terminer. Till skillnad från den tidigare speciallärarutbildningen skulle specialpedagogutbildningens inriktning mot vuxna vara lika lång som utbildningen för övriga skolformer och yngre elever.

Inom den nya utbildningen inordnades även specialpedagogisk påbyggnadsutbildning för hemspråkslärare, inriktad mot undervisning av elever i tvåspråkig miljö. Regeringen betonade vidare att den befintliga forskningsanknytningen av den specialpedagogiska utbildningen borde förstärkas och att de lärosäten som anordnade påbyggnadsutbildningen även skulle anordna forskningsöverbryggande kurser för att underlätta övergången till forskarutbildning (prop. 1988/89:4).

I enlighet med propositionen avskaffades den dåvarande speciallärarexamen och ersattes av en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning från och med juli 1990.

3.2 Ny specialpedagogutbildning problematiseras och speciallärarutbildning återinförs

Detta avsnitt fokuserar på perioden 1990–2008, dvs. från att specialpedagogutbildningen inrättades till att speciallärarutbildningen återinförs. Inledningsvis beskrivs kritiken mot hur det specialpedagogiska arbetet fungerade, som ledde till justeringar av specialpedagogutbildningen. I avsnittets avslutande delar beskrivs upprinnelsen och motiven bakom regeringens beslut att återinföra speciallärarutbildningen 2008.

3.2.1 Kritik mot hur det specialpedagogiska arbetet fungerar – Lärarutbildningskommittén 1997

En tid efter införandet av den nya specialpedagogutbildningen artikulerades kritik mot hur det specialpedagogiska arbetet fungerade. Kritiken framfördes kanske framför allt av Lärarutbildningskommittén 1997, som hade i uppdrag att analysera behovet av specialpedagogisk kompetens bland lärare, och att analysera dimensioneringen av den framtida specialpedagogiska utbildningen för förskola, skola, vuxenutbildning och specialskola.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Lärarutbildningskommittén menade i sitt slutbetänkande *Att lära och leda – En lärarutbildning för samverkan och utveckling* (SOU 1999:63) att arbetet med elever i behov av stöd präglades av brister. Behoven av stöd ökade samtidigt som resurserna för specialundervisning minskade, vilket bidrog till större undervisningsgrupper och begränsade möjligheter till individanpassning. Särskilt stöd organiserades fortfarande i hög grad som separat undervisning, med fokus på färdighetsträning i svenska och matematik och med svag koppling till den ordinarie undervisningen. Kommittén pekade också på att många lärare saknade tillräcklig kompetens för att tidigt uppmärksamma och möta elevers behov inom klassrumsundervisningen, samt att stödinsatser ofta sattes in sent och följdes upp bristfälligt.

Kommittén konstaterade vidare att specialpedagogen hade en central roll i skolans arbete för elever i behov av stöd:

> Specialpedagogen förväntas – förutom att vara en kompetent pedagog – även ha beredskap för arbete inom en specialpedagogisk funktion med övergripande ansvar för rådgivning, stöd och utveckling av åtgärdsprogram i samarbete med kollegor och med tydlig knytning till skolans ledning. Specialpedagogens yrkesuppgifter utförs på tre nivåer: individnivå, gruppnivå och organisatorisk nivå. Även disciplinmässigt har specialpedagogen ett brett kompetensområde; hon/han skall i pedagogiskt arbete beakta såväl medicinska förhållanden som psykologiska, sociala och organisatoriska. (SOU 1999:63, s. 194)

De handledande, utvecklingsinriktade och samordnande uppgifterna fick begränsat genomslag

När det gäller specialpedagogernas faktiska funktion i skolans arbete med elever i behov av stöd identifierade Lärarutbildningskommittén flera utmaningar. De handledande, utvecklingsinriktade och samordnande uppgifterna fick ofta begränsat genomslag i skolans vardag. Uppdraget framstod som otydligt och varierade mellan skolor, vilket bidrog till en oklar ansvarsfördelning. Specialpedagogisk kompetens användes bara i begränsad utsträckning för att påverka undervisningens utformning och skolans organisation.

I betänkandet fokuserade kommittén på specialpedagogerna och kommenterade inte det arbetet som utfördes av de speciallärare som fortfarande arbetade i skolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Förslag på reviderad specialpedagogutbildning

I sitt betänkande bedömde Lärarutbildningskommittén att den specialpedagogiska påbyggnadsutbildningen behövde utvecklas och förstärkas för att bättre svara mot skolans behov. Kommittén framhöll att specialpedagogens övergripande uppgift var att identifiera och undanröja faktorer i undervisnings- och lärmiljöer som bidrar till elevers svårigheter. Specialpedagogen skulle ha ett övergripande ansvar för rådgivning, stöd och utveckling av åtgärdsprogram i samverkan med kollegor och med tydlig koppling till skolans ledning. En central del av uppdraget var att stödja arbetslag och lärare i samarbete inom skolan och i samverkan mellan skolan och hemmet, vilket gav specialpedagogen en viktig roll i skolans kvalitetsarbete.

Den befintliga specialpedagogutbildningen var organiserad i fyra grupperingar – mot komplicerad inlärningssituation, mot dövhet eller hörselskada, mot synskada respektive mot utvecklingsstörning. Utbildningen inrymde därutöver utbildning för arbete inom habilitering och rehabilitering. Kommittén bedömde att denna kategoribaserade och ”funktionsnedsättningsindelade” struktur inte var förenlig med en målstyrd och inkluderande skola. Utbildningen borde enligt kommittén i stället vila på WHO:s miljörelaterade ”handikappdefinition” och ta sin utgångspunkt i samspelet mellan individ, undervisning och lärmiljö, snarare än i elevens diagnos eller funktionsnedsättning.

Kommittén föreslog att specialpedagogutbildningen även fortsättningsvis skulle utgöra en påbyggnad på grundläggande lärarutbildning, och omfatta 1,5 års studier. Samtliga kurser skulle ligga på fortsättnings- och fördjupningsnivå. För tillträde skulle avlagd lärarexamen samt minst tre års yrkeserfarenhet krävas. Till skillnad från det befintliga programmet föreslogs ingen uppdelning i inriktningar mot olika elevkategorier. Utgångspunkten skulle i stället vara elever i behov av särskilt stöd, dvs. elever vars behov inte kunde tillgodoses inom ramen för skolans ordinarie undervisning.

Kommittén föreslog vidare att utbildningen skulle ha en tydlig forskningsanknytning och att enbart lärosäten med specialpedagogik som etablerad disciplin och forskningsområde skulle ges rätt att anordna den. Studenten skulle fullgöra ett självständigt arbete om minst 10 poäng, utgörande en vetenskaplig studie med relevans för de kommande yrkesuppgifterna. Minst 10 poäng skulle utgöras

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

av verksamhetsförlagd utbildning (VFU), förankrad i den studerandes egen skolorganisation.[2]

I betänkandet föreslog kommittén att specialpedagogens yrkesroll skulle tydliggöras. Specialpedagogens överordnade uppgift skulle vara att identifiera och undanröja faktorer i undervisnings- och lärmiljöerna som orsakar att elever får svårigheter. Uppgiften innefattade att genomföra pedagogiska utredningar på individ-, grupp- och organisationsnivå, utforma åtgärdsprogram i samverkan mellan skolan och hemmet, samt fungera som kvalificerad samtalspartner och rådgivare till kollegor och skolledning. Kommittén framhöll att specialpedagogen därigenom borde knytas närmare skolans ledning och ta ansvar för det övergripande specialpedagogiska arbetet.

Utbildning för arbete inom habilitering och rehabilitering föreslogs inte längre ingå i specialpedagogprogrammet utan skulle organiseras inom en separat ettårig utbildningsvetenskaplig utbildning, med specialpedagogik som bas (SOU 1999:63).

3.2.2 Förändringar i specialpedagogutbildningen 2001

I propositionen *En förnyad lärarutbildning* (prop. 1999/2000:135) föreslog regeringen förändringar av den specialpedagogiska påbyggnadsutbildningen med utgångspunkt i Lärarutbildningskommitténs betänkande.

Propositionen följde i huvudsak kommitténs förslag. Något VFU-krav i poäng angavs dock inte för specialpedagogprogrammet, och examensrätten begränsades inte till ett fåtal lärosäten – ett förslag som mött kritik från remissinstanserna. Kravet på yrkeserfarenhet bekräftades men utan den explicita treårsgränsen.

Lärarutbildningskommittén hade föreslagit att den skollagsöversyn som regeringen hade tillsatt 1999 (dir. 1999:15) även skulle ta ställning till om beskrivna förtydliganden och förändringar i den specialpedagogiska yrkesrollen och specialpedagogexamen borde regleras genom lagstiftning. Detta förslag avvisades i propositionen med hänvisning till att befintlig reglering var tillräcklig.

Regeringen ägnade stort utrymme i propositionen åt särskolan och specialskolan och lyfte fram den stora bristen på utbildade specialpedagoger inom dessa skolformer.

[2] Dåvarande 10 poäng motsvarar dagens 15 högskolepoäng.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogen skulle i fortsättningen även arbeta direkt med elever

I prop. 1999/2000:135 betonade regeringen tydligare än Lärarutbildningskommittén att specialpedagogen även skulle arbeta direkt med elever. Regeringen framhöll att allt fler barn och ungdomar hade utmaningar i sitt lärande och att specialpedagogen hade en viktig roll i mötet med dessa. I den examensordning (SFS 2001:23) som regeringen sedermera beslutade om angavs uttryckligen, till skillnad från i kommitténs förslag, att specialpedagoger skulle arbeta aktivt med barn och elever i skolväsendet:

> För att få specialpedagogexamen skall studenten ha de specialpedagogiska kunskaper och färdigheter som behövs för att aktivt kunna arbeta med barn, ungdomar och vuxna i behov av stöd inom förskola, skola, vuxenutbildning eller habilitering/rehabilitering. (Högskoleverket, 2006, s. 20–21)

Examensordningen angav också att specialpedagogen, vid sidan av att aktivt kunna arbeta med elever, skulle ha förmåga att göra utredningar, uppföljningar och utvärderingar och kunna fungera som kvalificerad rådgivare och samtalspartner. Specialpedagogexamen skulle ge kompetens att identifiera och analysera hinder och orsaker till svårigheter i undervisnings- och lärmiljöer, samt förmåga att delta i arbetet med att undanröja dessa hinder. Specialpedagogen skulle analysera elevers svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå, ha förmåga att utforma och medverka i genomförandet av åtgärdsprogram i samverkan mellan skolan och hemmet, samt bidra till att utveckla verksamhetens undervisnings- och lärmiljöer.

Examen skulle även ge kompetens att utveckla principer och former för pedagogisk mångfald inom verksamhetens ram.

Förändringarna i examensordningen trädde i kraft den 1 juli 2001.

3.2.3 Högskoleverket kritiserar specialpedagogutbildningen i kvalitetsgranskning 2006

År 2005 genomförde Högskoleverket en kvalitetsgranskning av specialpedagogprogrammen vid sex universitet och högskolor. Högskoleverkets bedömning (2006) grundades på ett utlåtande från en särskilt utsedd bedömargrupp. Gruppen ansåg att specialpedagogprogrammet i huvudsak vilade på god vetenskaplig grund och hade tydlig forsk-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ningsanknytning, men pekade samtidigt på att det specialpedagogiska forskningsfältet var splittrat och teoretiskt mångtydigt. Studenterna beskrevs som erfarna och motiverade, men med varierande bakgrund, vilket ställde höga krav på utbildningarnas struktur och progression.

Utbildningen bedömdes ha hög relevans för skolans utvecklingsarbete, särskilt i handledande och analytiska funktioner, men bedömargruppen identifierade ett glapp mellan utbildningens intentioner och skolans organisatoriska förutsättningar. Specialpedagogernas kompetens användes inte fullt ut i verksamheten och osäkerhet kring yrkesroll och uppdrag lyftes som centrala utmaningar.

Huvuduppgiften för specialpedagogen är det konkreta arbetet med elever i behov av stöd

I utvärderingsrapporten pekade Högskoleverket på en diskrepans mellan statens intentioner med utbildningen, såsom dessa uttrycktes i examensordningen, och utbildningarnas faktiska innehåll. Myndigheten konstaterade att staten visserligen velat bredda specialpedagogrollen till att omfatta utredande, rådgivande och handledande uppgifter, men att huvuduppgiften enligt examensordningen ändå var det direkta arbetet med elever i behov av stöd. Högskoleverket uttryckte att lärosätena lutade sig för mycket mot Lärarutbildningskommitténs betänkande och för lite mot propositionen och examensbeskrivningen.

Följden blev att specialpedagogrollen tolkades som i första hand rådgivande och skolutvecklande, medan det direkta elevarbetet i stor utsträckning lämnades till lärarna. I utvärderingsrapporten skriver Högskolveket att:

> Statsmakterna har alltså velat bredda den specialpedagogiska yrkesrollen till att även innefatta en mer självständigt utredande, rådgivande och handledande funktion. Detta bör återspeglas i utbildningen, men huvudmålet måste fortfarande vara det konkreta arbetet med elever i behov av stöd. (Högskoleverket, 2006, s. 10)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

3.2.4 Regeringen beslutar att återinföra speciallärarexamen 2007

År 2007 beslutade regeringen, utan föregående utredning och i en snabb process, att återinföra speciallärarexamen (SFS 2007:638). Därmed etablerades dagens parallella system med två specialpedagogiska examina. Nio lärosäten fick rätt att bedriva utbildningen. Med ett undantag var det samma lärosäten som då innehade rätt att utfärda specialpedagogexamen. Lärosätena fick, i strid mot gällande praxis, examensrätt direkt av regeringen, utan föregående prövning av Högskoleverket.

Speciallärarexamen infördes som en påbyggnadsutbildning till lärarutbildningarna och för tillträde krävdes avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen. Utbildningen omfattade 1,5 års heltidsstudier.

Skolans behov av kompetens för att ge individanpassad undervisning angavs som skäl

Regeringens överväganden och motiv för återinförandet av speciallärarexamen framgår inte samlat och utförligt. Utredningen har inte kunnat finna några förarbeten som redovisar regeringens beredning av ärendet. I svaren på ett par skriftliga frågor från riksdagsledamöter till ansvarigt statsråd i anslutning till regeringens beslut, framförs dock vissa motiv.[3]

Statsråden hänvisade till nationella och internationella studier som visade på försämrade elevresultat under 1990-talet, och framhöll att tidig upptäckt och tidiga insatser var avgörande för att förebygga senare svårigheter. Enligt statsråden hade skolan ett stort behov av kompetens som kunde ge individanpassad hjälp till elever i behov av särskilt stöd för sin språk-, skriv- och läsutveckling samt matematikutveckling. Speciallärarexamen infördes för att säkerställa tillgången till lärare med fördjupade ämnesdidaktiska kunskaper och möjligheter att arbeta undervisningsnära, med enskilda elever eller i mindre grupper.

[3] Skriftlig fråga 2007/08:994 Lokalisering av speciallärarutbildningarna, respektive Skriftlig fråga 2007/08:1204 Speciallärarutbildningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Statsråden betonade även vikten av tydliga behörighetskrav och en examensbeskrivning som gav de blivande speciallärarna nödvändiga förutsättningar för sitt uppdrag.

Skyndsamheten i regeringens handläggning och beslut kring speciallärarutbildningen motiverade statsråden med att utbildningen behövde komma i gång så fort som möjligt för att täcka behovet av speciallärarkompetens i skolan.

Anpassningar till Bolognaprocessen

Samma år som speciallärarexamen återinförs justerades även specialpedagogutbildningen. I och med införandet av en ny examensordning i Sverige 2007 (SFS 2007:638) reglerades de specialpedagogiska examina, i likhet med övrig högre utbildning, i linje med den europeiska Bolognaprocessen. Specialpedagogexamen fick nya målformuleringar som dock i huvudsak speglade dem från 2001.

3.3 Parallellt system med två utbildningar

Detta avsnitt behandlar utvecklingen efter 2008 och det parallella systemet med två utbildningar inom det specialpedagogiska området.

Inledningsvis beskrivs hur staten såg på de olika yrkesrollerna, varefter det redogörs för hur specialpedagogers och speciallärares ansvar, roller och utbildningar justerats fram till 2023.

3.3.1 Speciallärares och specialpedagogers olika roller uppmärksammas i utredningen om en ny lärarutbildning 2008

Förekomsten av två yrkesexamina inom det specialpedagogiska området – specialpedagogexamen och speciallärarexamen – föranledde staten att 2008 uppmärksamma rollfördelningen mellan de två yrkesgrupperna.

Utredningen om en ny lärarutbildning konstaterade i sitt betänkande *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) att speciallärare och specialpedagoger hade olika roller. Speciallärarens uppdrag beskrevs som elevnära och undervisande och skulle utgöra den expert-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

kompetens som behövdes för att undervisa och stödja kunskapsutvecklingen för elever i behov av särskilt stöd. Specialpedagogens roll var enligt utredningen att sätta elevernas individuella problem i relation till den aktuella skolsituationen och lärandemiljön.

Utredningen resonerade om utmaningar i skolans arbete med elever i behov av stöd i sitt lärande. Trots omfattande reformarbete hade skolan inte säkerställt att alla elever tillägnade sig grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik. Det rådande perspektivet, att orsakerna till elevers svårigheter ansågs ligga i skolans arbetssätt och organisation snarare än hos eleverna själva, hade gett för få praktiska resultat. Inom specialpedagogiken hade fokus länge legat på skolan som system snarare än på den enskilde eleven.

Individperspektivet beskrevs som fortsatt nödvändigt och det var, enligt utredningen, mot den bakgrunden som speciallärarutbildningen hade återinförts.

Enligt utredningen borde alla lärare ha grundläggande specialpedagogisk kompetens, medan fördjupad och individanpassad undervisning för elever med omfattande stödbehov beskrevs som ett ansvar för speciallärare med särskild expertkompetens. Samtidigt betonades att individanpassat stöd kunde ges både inom och utanför den ordinarie undervisningsgruppen och att ett inkluderande perspektiv inte uteslöt differentierade undervisningsformer.

Tidiga insatser för elever i behov av särskilt stöd, oavsett orsak, var enligt utredningen avgörande. Utredningen menade att stödet oftast behövde ges utanför det vanliga klassrummet och att läraren spelade en avgörande roll, inte bara som kunskapsförmedlare utan också som den person som skulle inge tillit, uppmuntran och tro på elevens förmåga.

Utredningen lämnade inga förslag om direkta förändringar av speciallärar- och specialpedagogutbildningarna.

Staten definierar speciallärares och specialpedagogers behörigheter att undervisa

I propositionen *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning* (prop. 2009/10:89) lämnade regeringen förslag på förändringar av lärarutbildningen, i huvudsak med utgångspunkt i de förslag som utredningen om en ny lärarutbildning lämnade i SOU 2008:109.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

I propositionen ingick även förslag om speciallärar- och specialpedagogexamen. Speciallärarutbildningen på avancerad nivå motiverades av försämrade elevresultat i nationella och internationella studier och av behovet av lärare som, med stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet, skulle kunna hjälpa elever att utveckla grundläggande kunskaper. Regeringen framhöll samtidigt att detta inte var tillräckligt för att möta alla elevers behov och betonade det stora behovet av specialpedagogisk kompetens inom särskolan och specialskolan. Därför föreslogs att speciallärarexamen skulle utökas med specialiseringar mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning och utvecklingsstörning, och därmed ges sex specialiseringar (prop. 2009/10:89).

Examensordningens mål för speciallärarexamen reviderades sedermera 2010, då antalet specialiseringar utökades i enlighet med regeringens förslag (Högskoleverket, 2012).

I propositionen aviserade regeringen samtidigt att specialpedagogexamen skulle ses över i särskild ordning, i syfte att tydliggöra hur behoven av specialpedagogik och specialundervisning i förskola, förskoleklass, fritidshem, skola och vuxenutbildning bäst kunde tillgodoses – liksom hur lärares och förskollärares behov av specialpedagogiskt stöd skulle mötas. Som grund för översynen hänvisade regeringen till Högskoleverkets rapport *Utvärdering av specialpedagogprogrammet vid svenska universitet och högskolor* (2006), som visade att lärosätena hade tolkat examensmålen som att specialpedagogen hade en ny yrkesroll där det konkreta arbetet med elever i behov av särskilt stöd var ett underordnat mål.

Högskoleverket föreslår 2012 att specialpedagogexamen avskaffas

Med utgångspunkt i den aviserade översynen gav regeringen Högskoleverket i uppdrag att utreda behovet av en särskild specialpedagogexamen och behovet av specialpedagoger.

I Högskoleverkets rapport till regeringen, *Behovet av en särskild specialpedagogexamen och specialpedagogisk kompetens i den svenska skolan* (2012), konstaterade myndigheten att staten avsett att speciallärare och specialpedagoger skulle ha olika funktioner. Speciallärare skulle främst arbeta med undervisning och ge riktat stöd till barn och elever utifrån sina inriktningar, medan specialpedagoger i

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

första hand skulle arbeta med kartläggning av elevers behov, identifiering av hinder i lärmiljöer samt med handledning och utveckling av skolans verksamhet i riktning mot inkluderande lärmiljöer.

I rapporten identifierade Högskoleverket flera problem i tillämpningen av det parallella systemet. Examenskraven för specialpedagog- och speciallärarexamen hade blivit alltför lika, vilket hade lett till omfattande samläsning och till att kompetenserna ofta uppfattades som likvärdiga. Samtidigt betonade myndigheten att fördjupad specialpedagogisk kompetens, särskilt avseende arbete på organisations- och gruppnivå samt handledning och rådgivning, var nödvändig för att utveckla goda lärmiljöer, och därför borde förbehållas specialpedagogexamen.

I rapporten framhölls även att specialpedagogexamen borde ge beredskap för arbete med socioemotionella svårigheter, ett område som inte omfattades av speciallärarexamen. Mot bakgrund av regeringens högt ställda mål att samtliga elever skulle ges förutsättningar att nå de nationella målen i skolan, kommande pensionsavgångar och en hög andel obehörig personal, konstaterades ett växande behov av specialpedagogisk kompetens. Högskoleverket ifrågasatte om lärarutbildningen ensam kunde tillgodose detta behov och föreslog att specialpedagogexamen skulle avskaffas och ersättas av en speciallärarexamen med ytterligare en inriktning, mot specialpedagogiskt arbete.

Förslaget ledde inte till något beslut från regeringen.

3.3.2 Lärarlegitimationsreformen reglerar lärares behörigheter att undervisa 2008

År 2008 lämnade Lärarutredningen – om behörighet och auktorisation sitt slutbetänkande *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52). Betänkandet innehöll förslag på legitimation och ytterligare kvalifikationssteg för lärare. Betänkandet innehöll även förslag på skärpta behörighetsregler för lärare i skolväsendet.

Vissa av utredningens förslag berörde speciallärarna och specialpedagogerna. För att undervisa som speciallärare i grundskolan skulle det enligt utredningen krävas lärarexamen för respektive årskurs samt speciallärarexamen. Grundprincipen för behörighet inom dåvarande särskolan respektive specialskolan skulle enligt utredning-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ens förslag vara lärarexamen i kombination med en speciallärarutbildning.

Regeringens prop. 2010/11:20 *Legitimation för lärare och förskollärare* trädde i kraft den 1 juli 2011.

3.3.3 2010 års skollag fastställer att elevhälsan ska omfatta specialpedagogisk kompetens

År 2009 lämnade Skollagsberedningen (U 2006:E) sin departementspromemoria *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* (Ds 2009:25), som även uppmärksammade elevhälsan. I promemorian betonades att elevhälsan behövde tillgång till specialpedagogisk kompetens för att elever skulle få adekvat stöd i undervisningen. I den efterföljande propositionen *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* (prop. 2009/10:165) utvecklade regeringen samma linje och pekade på att elevhälsan skulle omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Regeringen slog fast att elevhälsan främst skulle arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot målen skulle stödjas. Därför skulle det enligt regeringen finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kunde tillgodoses. Syftet med en samlad elevhälsa angavs bland annat vara att den skulle resultera i beslut om specialpedagogiska åtgärder för eleven. Tillgång till specialpedagogisk kompetens behövde, enligt regeringen, dock inte enbart syfta på personer med specialpedagogutbildning utan kunde också innefatta till exempel speciallärare eller en skolledare med särskilt ansvar för specialpedagogiska insatser på skolan (prop. 2009/10:165).

Den nya skollagen (SFS 2010:800) trädde i kraft den 1 juli 2011.

3.3.4 Översyn och justeringar av examensbeskrivningarna efter 2012

Efter 2012 har staten vid ett antal tillfällen sett över och i vissa delar justerat examensbeskrivningarna för speciallärar- och specialpedagogutbildningarna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Universitetskanslersämbetet UKÄ genomförde en kvalitetsutvärdering (2014) av examina inom specialpedagogik, speciallärar- och specialpedagogexamen och närliggande huvudområden. Utvärderingen visade att utbildningarna i specialpedagogik, och speciallärar- och specialpedagogexamen, i huvudsak höll god kvalitet, men med tydliga variationer mellan lärosätena. UKÄ pekade på en stark vetenskaplig grund och god analytisk förmåga hos studenterna, men också på brister i professionsanknytning och i hur utbildningarna förberedde för det konkreta arbetet med särskilt stöd i skolan. UKÄ uppmärksammade dessutom oklarheter i roll- och ansvarsfördelningen mellan speciallärare och specialpedagoger, vilket enligt myndigheten påverkade utbildningarnas profilering och deras genomslag i verksamheten.

I promemorian *Specialpedagogisk kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter* (U2017/01365/UH) föreslog Utbildningsdepartementet förändringar i examensbeskrivningarna för speciallärarexamen och specialpedagogexamen. Ändringarna syftade till att säkerställa att speciallärare och specialpedagoger hade en fördjupad och breddad kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter. Undersökningar bland ett urval av experter från lärosäten, representanter för berörda myndigheter och intresseorganisationer hade visat på ett sådant behov.

Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018.

3.3.5 Krav på specialpedagog eller speciallärare inom elevhälsan 2023

Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven föreslog i sitt slutbetänkande *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11), att det skulle finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare inom elevhälsan, till skillnad från tidigare skrivningar om tillgång till specialpedagogisk kompetens. Regeringens proposition *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (prop. 2021/22:162) föreslog att elevhälsans arbete skulle bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och i samverkan med lärare och övrig personal. Det angavs att elevhälsan skulle vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och att den vid behov skulle

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten, samt att det skulle finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser.

Ändringarna trädde i kraft den 2 juli 2023.

4 Speciallärares och specialpedagogers utbildningar i dag

Enligt direktiven ska utredningen föreslå en ny flexibel utbildning som bättre än de hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningarna tillgodoser skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens. Kapitel 4 handlar om de nuvarande utbildningarna, som alltså ska ersättas.

De statistiska uppgifter som presenteras i kapitlet kommer i första hand från Universitetskanslersämbetet (UKÄ), som ansvarar för Sveriges officiella statistik om högskoleväsendet.

Läsanvisning

Avsnitt 4.1 beskriver och jämför speciallärar- och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning, och visar på likheter och skillnader mellan de båda examina. Avsnitt 4.2 behandlar de speciallärar- och specialpedagogprogram som erbjuds vid universitet och högskolor läsåret 2025/26 – utbud, upplägg, genomförande och innehåll. Avsnittet bygger på de lärosätesbeskrivningar som presenteras i betänkandets bilaga 4 *Speciallärarprogram och specialpedagogprogram läsåret 2025/26. Per lärosäte*. Avsnitt 4.3 innehåller statistik om speciallärar- och specialpedagogprogrammen. I avsnitt 4.4 beskrivs den utbildning i specialpedagogik som universitet och högskolor arrangerar vid sidan av de båda programmen, inom ramen för Lärarlyftet, i form av masterutbildningar, respektive som fristående kurser.

Som komplement till kapitel 4, i betänkandets bilaga 3 *Nordisk utblick,* ges en översiktlig bild av specialpedagogiska utbildningar i Danmark, Finland och Norge.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

4.1 Speciallärarexamen och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning

4.1.1 Examensordning och examensbeskrivning – reglering av olika examina

Högskolelagen (SFS 1992:1434) reglerar den svenska högskolan. Högskolelagen beslutas av riksdagen och innehåller grundläggande bestämmelser för statliga högskolor och universitet. Högskoleförordningen (SFS 1993:100) beslutas av regeringen och är ett komplement till högskolelagen. Efter genomgången utbildning vid ett svenskt lärosäte kan de examina som finns angivna i bilaga 2 (examensordningen) till högskoleförordningen avläggas. I examensordningen anges:

1. vilka examina som får avläggas på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå, och
2. vilka krav som ska uppfyllas för respektive examen (examensbeskrivning).

De mål som ingår i respektive examensbeskrivning specificeras under tre rubriker:

- Kunskap och förståelse.
- Färdighet och förmåga.
- Värderingsförmåga och förhållningssätt.

I examensordningen anges även de krav som gäller för det självständiga arbete (examensarbete) som ingår i respektive examen.

Inom ramen för examensordningens krav kan varje universitet och högskola bestämma preciserade krav för olika examina.

4.1.2 Speciallärarexamen

Speciallärarexamen avläggs på avancerad nivå. I examensordningen specificeras dess omfattning, specialiseringar och examenskrav, inklusive mål för examen. Här anges även krav på det självständiga arbetet samt övriga föreskrifter gällande examensbevis och respektive lärosätes preciserade krav inom ramen för examensbeskrivningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Omfattning

Speciallärarexamen med angivna specialiseringar uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen.

Speciallärarexamen ges med specialiseringar mot

1. språk-, skriv- och läsutveckling,
2. matematikutveckling,
3. dövhet eller hörselskada,
4. synskada,
5. grav språkstörning, och
6. intellektuell funktionsnedsättning.

För specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling krävs att den tidigare avlagda examen omfattar ämnesstudier i svenska eller inom kunskapsområdet språk-, skriv- och läsutveckling. Om examen inte omfattar nämnda ämnesstudier, krävs att studenten har kompletterat sin utbildning med motsvarande kunskaper.

För specialisering mot matematikutveckling krävs att den tidigare avlagda examen omfattar ämnesstudier i matematik eller inom kunskapsområdet matematikutveckling. Om examen inte omfattar nämnda ämnesstudier, krävs att studenten har kompletterat sin utbildning med motsvarande kunskaper.

Mål

För speciallärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som speciallärare för barn och elever i behov av särskilt stöd.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Kunskap och förståelse

För speciallärarexamen ska studenten

- visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt kunskap om relationen mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,
- visa kunskap om barn och elever i behov av särskilt stöd i ett historiskt perspektiv,
- visa kunskap om funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter,
- visa fördjupad kunskap om barns och elevers språk- och begreppsutveckling och stimulans av denna,
- visa fördjupade kunskaper om bedömningsfrågor och betygssättning, och
- visa fördjupad kunskap om barns och elevers utveckling och lärande och visa kunskap om utveckling och lärande hos barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter, samt, beroende på vilken specialisering som valts, fördjupad kunskap om
  1. barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling,
  2. barns och elevers matematikutveckling,
  3. barn och elever med dövhet eller hörselskada och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden,
  4. barn och elever med synskada och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden,
  5. barn och elever med grav språkstörning och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden, eller
  6. barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning och deras allsidiga kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen eller ämnesområden.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Färdighet och förmåga

För speciallärarexamen ska studenten

- visa förmåga att kritiskt och självständigt ta initiativ till, analysera och medverka i förebyggande arbete och bidra till att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer,
- visa förmåga att delta i arbetet med att utforma och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever i samverkan med berörda aktörer samt förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer,
- visa förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter samt tillämpa kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer,
- visa förmåga att, beroende på vilken specialisering som valts, vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör
  1. barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling,
  2. barns och elevers matematikutveckling,
  3. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med dövhet eller hörselskada,
  4. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med synskada,
  5. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med grav språkstörning, eller
  6. lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning,
- visa förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever,
- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter för individen i de lärmiljöer där barnet eller eleven får sin undervisning och vistas under förskole- eller skoldagen, och

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

– visa fördjupad förmåga till ett individanpassat arbetssätt för barn och elever i behov av särskilt stöd.

För specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling eller matematikutveckling ska också studenten

– visa förmåga att kritiskt granska och tillämpa metoder för att bedöma barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling eller matematikutveckling.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För speciallärarexamen ska studenten

– visa självkännedom och empatisk förmåga,
– visa förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,
– visa förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete,
– visa insikt om betydelsen av samarbete och samverkan med andra skolformer och yrkesgrupper, och
– visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete och övriga föreskrifter

För speciallärarexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

I examensbeviset ska det anges för vilken eller vilka verksamheter utbildningen är avsedd. Där ska också utbildningens specialisering anges.

För speciallärarexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

4.1.3 Specialpedagogexamen

Specialpedagogexamen avläggs på avancerad nivå. I examensordningen specificeras dess omfattning och examenskrav, inklusive mål för examen. Här anges även krav på det självständiga arbetet samt övriga föreskrifter gällande examensbevis och respektive lärosätes preciserade krav inom ramen för examensbeskrivningen.

Omfattning

Specialpedagogexamen uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen.

Mål

För specialpedagogexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd.

Kunskap och förståelse

För specialpedagogexamen ska studenten

- visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen,
- visa kunskap om funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter, och
- visa fördjupad kunskap och förståelse inom specialpedagogik.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Färdighet och förmåga

För specialpedagogexamen ska studenten

- visa förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete och i arbetet med att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå,
- visa förmåga att utforma och delta i arbetet med att genomföra åtgärdsprogram i samverkan med berörda aktörer samt förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer,
- visa förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter samt tillämpa kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer,
- visa fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för kollegor, föräldrar och andra berörda, och
- visa förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För specialpedagogexamen ska studenten

- visa självkännedom och empatisk förmåga,
- visa förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,
- visa förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete,
- visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

– visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete och övriga föreskrifter

För specialpedagogexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

I examensbeviset ska det anges för vilken verksamhet utbildningen är avsedd.

För specialpedagogexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

4.1.4 Jämförelse mellan speciallärarexamen och specialpedagogexamen – nuläge och över tid

Stora likheter i dagens examensbeskrivningar

När nuvarande speciallärarexamen inrättades 2007 fanns redan specialpedagogprogrammet, med tillhörande examensbeskrivning, sedan drygt 25 år tillbaka. I dag är examensbeskrivningarna för speciallärarexamen och specialpedagogexamen i flera avseenden identiska.

Båda examina är på avancerad nivå. Kursfordringarna för examen är lika – 90 fullgjorda högskolepoäng – liksom kraven på tidigare avlagd lärarexamen. Föreskrifterna för det särskilda arbetet formuleras på samma sätt. För båda examina ska det i examensbeviset anges för vilken eller vilka verksamheter som utbildningen är avsedd.

De flesta målen i de båda examensbeskrivningarna är desamma eller nästan desamma. Sammantaget innehåller beskrivningarna 11 i princip identiska mål – av speciallärarexamens totalt 18 mål och specialpedagogexamens 14 mål.[1]

Under rubriken *Kunskap och förståelse* är två mål desamma. Dessa avser studenternas kunskap om områdets vetenskapliga grund, insikter i forsknings- och utvecklingsarbete, samt kunskap om relationen mellan vetenskap och beprövad erfarenhet, respektive deras

[1] För speciallärarexamens specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling tillkommer ytterligare ett mål.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

kunskaper om utveckling och lärande hos barn och elever med funktionsnedsättningar, inklusive neuropsykiatriska svårigheter.

Under rubriken *Färdighet och förmåga* är fyra målformuleringar nästan exakt likadana. Dessa handlar om studentens förmåga att arbeta förebyggande och undanröja hinder i lärmiljöer; förmågan att utforma och genomföra åtgärdsprogram och samverka för att utveckla lärmiljöer; förmågan att förhålla sig till olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter och tillämpa dessa kunskaper i olika lärmiljöer; samt förmågan att följa upp, utvärdera och leda utveckling av det pedagogiska arbetet.

Under rubriken *Värderingsförmåga och förhållningssätt* är samtliga fem mål gemensamma. Både speciallärare och specialpedagoger ska visa självkännedom och empatiska förmåga; visa förmåga att väga in vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter (särskilt mänskliga rättigheter) i arbetet inom det specialpedagogiska området; visa förmåga att väga in etiska aspekter i det egna forsknings- och utvecklingsarbetet; visa insikt om betydelsen av samarbete och samverkan; samt visa förmåga att identifiera sitt behov att av ytterligare kunskap och hela tiden utveckla sin kompetens.

Skillnader avseende specialiseringar och vissa mål

Den gemensamma nivån och omfattningen, de identiskt formulerade kursfordringarna och kraven på tidigare lärarexamen, samt de gemensamma målen i examensbeskrivningarna, innebär att det finns stora likheter mellan speciallärar- och specialpedagogexamen.

Men examensbeskrivningarna skiljer sig också åt. En avgörande skillnad är att speciallärarexamen till skillnad mot specialpedagogexamen inbegriper valbara specialiseringar – antingen mot specifika funktionsnedsättningar eller mot vissa ämnesområden (språk-/skriv- och läsutveckling, respektive matematikutveckling). Utbildningens specialisering ska anges i examensbevis för speciallärarexamen.

Av de totalt 18 målen är 7 unika för speciallärarexamen. De unika målen i speciallärarexamen som rör studentens *kunskap och förståelse* är i första hand inriktade mot barns och elevers utveckling och lärande, eller mot bedömning och betygssättning. Även de unika målen under rubriken *färdigheter och förmågor* är individ- och elevnära.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

De 3 av totalt 14 mål som är specifika för specialpedagogexamen är organisatoriskt och strategiskt inriktade. De innebär att studenten ska ha kunskap om specialpedagogik; ska kunna genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på individ-, grupp- och organisationsnivå; samt ska ha en fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare för kollegor, föräldrar och andra berörda.

Liknande examensmål sedan 2001 och 2007

I examensordningen för den specialpedagogexamen som inrättades 2001 lydde förordningstexten:

> För att få specialpedagogexamen skall studenten ha de specialpedagogiska kunskaper och färdigheter som behövs för att aktivt kunna arbeta med barn, ungdomar och vuxna i behov av stöd inom förskola, skola, vuxenutbildning eller habilitering/rehabilitering. (Högskoleverket, 2006, s. 20)

Därutöver skulle studenten kunna:

> – identifiera, analysera och delta i arbete med att undanröja hinder för och orsaker till svårigheter i undervisnings- och lärandemiljöer,
> – genomföra pedagogiska utredningar och analysera individers svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå,
> – utforma och delta i arbetet med att genomföra åtgärdsprogram i samverkan mellan skola och hem för att stödja elever och utveckla verksamhetens undervisnings- och lärandemiljöer,
> – utveckla principer och former för pedagogisk mångfald inom verksamhetens ram,
> – vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för föräldrar samt för kolleger och andra berörda yrkesutövare,
> – genomföra uppföljning och utvärdering samt delta i ledningen av den lokala skolans utveckling för att kunna möta behoven hos alla elever. (Högskoleverket, 2006, s. 21)

2007 infördes en ny examensordning i Sverige, samtidigt som speciallärarexamen återinfördes. Fem av de sex tidigare examensmålen för specialpedagogexamen återkom nästan oförändrade i den nya examensordningens mål för både specialpedagogexamen och speciallärarexamen, under rubriken *Färdighet och förmåga*. Samtidigt tillkom ytterligare ett antal mål, i första hand under rubrikerna *Kun-*

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

skap och förståelse respektive *Värderingsförmåga och förhållningssätt* (Högskoleverket, 2012).

De fem ursprungliga målen från 2001 återfinns fortfarande, lätt modifierade, i dagens examensbeskrivningar för specialpedagog- och speciallärarexamen, under rubriken *Färdighet och förmåga*.

Från och med 2007 års examensbeskrivningar är det lite som förändrats. Kanske mest påtagligt är att det i båda examensbeskrivningarna har kommit mål som avser elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Dessa förändringar trädde i kraft 2018 (se avsnitt 3.3.4 *Översyn och justeringar av examensbeskrivningarna efter 2012*).

4.2 Speciallärarprogram och specialpedagogprogram läsåret 2025/26

Den följande beskrivningen av landets speciallärar- och specialpedagogprogram bygger på betänkandets bilaga 4 *Speciallärarprogram och specialpedagogprogram läsåret 2025/26. Per lärosäte*, samt de ytterligare uppgifter som samlats in som underlag för bilagan. Även utredningens samråd med de lärosäten som erbjuder utbildningarna har gett vissa underlag.

4.2.1 Utbudet av speciallärar- och specialpedagogprogram

Läsåret 2025/2026 finns speciallärarprogram och specialpedagogprogram vid tolv lärosäten – speciallärarprogram vid elva lärosäten och specialpedagogprogram vid tio. Kommande läsår startas ytterligare ett specialpedagogprogram vid Karlstads universitet.[2]

Nio av lärosätena erbjuder båda programmen, medan Uppsala och Karlstads universitet endast erbjuder speciallärarprogrammet och Örebro universitet endast specialpedagogprogrammet.

Speciallärarprogrammet kan enligt examensordningen ha sex specialiseringar. Tre av dessa finns på de flesta lärosäten: specialiseringen mot språk-, skriv- och läsutveckling erbjuds vid tio lärosäten och de båda specialiseringarna mot matematikutveckling respektive mot intellektuell funktionsnedsättning vid åtta lärosäten.

[2] Eftersom Karlstads universitet redan har fastställt det kommande specialpedagogprogrammets utbildningsplan ingår även detta program i den följande sammanställningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Övriga tre specialiseringar finns endast vid ett lärosäte vardera: specialiseringarna mot dövhet eller hörselskada respektive mot synskada vid Stockholms universitet och specialiseringen mot grav språkstörning vid Malmö universitet.

Specialpedagogprogrammet har på de flesta håll en sammanhållen studiegång, utan särskilda inriktningar. Undantaget är programmet vid Malmö universitet, som även ges med en programprofil mot språk- och kommunikationsutveckling och som riktas mot förskolan.

4.2.2 Speciallärar- och specialpedagogprogrammens upplägg och genomförande

Läsåret 2025/2026 finns stora likheter i organiseringen och genomförandet av speciallärar- och specialpedagogprogrammen, både vid en jämförelse mellan de båda programmen per lärosäte och mellan programmen på olika lärosäten.

Förkunskaper och tidigare lärarerfarenhet

Krav på förkunskaper i examensordningen

Examensordningen (SFS 1993:100) anger delvis identiska krav för speciallärar- och specialpedagogexamen, dels att kursfordringar om 90 högskolepoäng ska fullgöras, dels krav på avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen.

För speciallärarexamens specialiseringar mot språk-, skriv- och läsutveckling respektive mot matematikutveckling ställer examensordningen dessutom specifika förkunskapskrav. Här stipuleras att studentens tidigare lärarexamen ska omfatta ämnesstudier i svenska eller inom kunskapsområdet språk-, skriv- och läsutveckling, respektive ämnesstudier i matematik eller inom kunskapsområdet matematikutveckling. Om studentens tidigare lärarexamen inte omfattar sådana ämnesstudier, krävs att studenten har kompletterat sin utbildning med motsvarande kunskaper.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Krav på förkunskaper och lärarerfarenhet i lokala förskrifter

I examensordningen ställs inga krav på tidigare yrkeserfarenhet för speciallärarexamen eller specialpedagogexamen. I examensordningen anges inte heller hur omfattande studentens ämneskunskaper inom speciallärarprogrammets specialiseringar mot språk-, skriv- och läsutveckling respektive mot matematikutveckling behöver vara.

Sådana villkor anger däremot lärosätena i sina lokala föreskrifter. För behörighet till både speciallärar- och specialpedagogprogrammen ställer samtliga lärosäten krav på minst tre års dokumenterad yrkeserfarenhet på halvtid efter utfärdad lärarexamen. Kraven specificeras på olika sätt, från mer generella erfarenheter av att ha arbetat som lärare ”inom förskoleklass, skola eller andra relevanta områden”, till lärararbete ”inom lärarexamens verksamhetsområden” eller inom ”inom relevanta ämnesområden för vald specialisering”.

För behörighet till speciallärarexamens specialiseringar mot språk-, skriv- och läsutveckling, respektive mot matematikutveckling, specificerar lärosätena att den sökande behöver ha minst 22,5 högskolepoäng ämnesstudier i svenska eller inom kunskapsområdet språk-, skriv- och läsutveckling, respektive ämnesstudier i matematik eller inom kunskapsområdet matematikutveckling.

Tredelad programstruktur

Speciallärar- och specialpedagogprogrammen omfattar 90 högskolepoäng. Dessa poäng disponeras på i princip samma sätt inom båda programmen och på de flesta lärosäten – i en tredelad struktur.

Båda programmen inleds i allmänhet med kurser i specialpedagogik motsvarande 30 högskolepoäng som är av introducerande och orienterade karaktär. Därefter följer 30 högskolepoäng som innebär fördjupning, antingen inom respektive specialisering inom speciallärarprogrammet, eller inom det specialpedagogiska yrkesfältet inom specialpedagogprogrammet. Avslutande 30 högskolepoäng ägnas i huvudsak åt vetenskaplig teori och metod och åt studenternas självständiga arbeten.

I utredningens samråd med lärosätena har framkommit att det tredelade upplägget introducerades när den specialpedagogiska påbyggnadsutbildningen – specialpedagogutbildningen – inrättades 1990. De fyra lärosäten som då erbjöd utbildningen kom överens om

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ett gemensamt upplägg som skulle förenkla samarbeten och tillgodoräknanden och göra det möjligt för studenter att läsa vidare inom programmen på ett flexibelt sätt. Modellen har levt vidare sedan dess och har även tillämpats inom de nya specialpedagogprogram som startats, och så småningom även inom speciallärarprogrammet.

Det här betyder inte bara att de båda programmen har samma struktur inom respektive lärosäte, utan också att programmen nationellt är organiserade på ungefär samma sätt.

Endast ett universitet, Linnéuniversitetet, har valt ett annat upplägg genom att organisera programmen i fyra delar, där de tre inledande delarna motsvarar 20 högskolepoäng vardera och den fjärde delen 30 högskolepoäng.

Gemensamma kurser

Nio av lärosätena erbjuder både speciallärar- och specialpedagogprogrammet under läsåret 2025/26. Från och med kommande läsår tillkommer ytterligare ett, Karlstads universitet.

Den gemensamma programstrukturen ger möjligheter till samläsning. Vid sex av lärosätena är hälften av kurspoängen, 45 högskolepoäng, gemensamma. Studenterna i de båda programmen läser samma eller i princip samma kurser under halva utbildningstiden.

Minst antal gemensamma kurspoäng finns vid Stockholms universitet, där 22,5 högskolepoäng är gemensamma. Vid övriga tre lärosäten motsvarar de gemensamma kurserna antingen 40 eller 37,5/30 högskolepoäng.[3]

Samläsningen äger under programmens inledande och avslutande delar, alltså terminerna 1, 2 och 5 om utbildningarna ges på halvfart, eller termin 1 och 3 om de ges på helfart.

[3] Vid Umeå universitet sker samläsning mellan specialpedagogprogrammet och två av speciallärarprogrammets specialiseringar under programmens inledande 30 högskolepoäng. Inom den tredje specialisering som universitetet erbjuder samläser studenterna under ytterligare en kurs om 7,5 högskolepoäng.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Fasta studiegångar – individuella val

Inom speciallärarprogrammet väljer studenterna specialisering vid ansökan till programmet. Sex specialiseringar är möjliga, varav tre finns på de flesta lärosäten som erbjuder programmet. Därefter är studiegången fast vid samtliga lärosäten, utan valbara kurser.

Vid 10 av 11 specialpedagogprogram är studiegången fast, alla specialpedagogstudenter på respektive lärosäte läser samma kurser. Ett universitet – Malmö – erbjuder möjligheter till profilering.

De fältförlagda inslagen och det självständiga arbetet om 15 högskolepoäng som ingår i både speciallärar- och specialpedagogprogrammet ger studenterna vissa möjligheter till individuella val och fördjupningar.

På halvfart och distans

Vanligast är att de båda programmen ges på halvfart och distans.

Vid åtta lärosäten erbjuds programmen endast på halvfart, vilket innebär sex terminers studier, vid ett lärosäte är studietakten 67 procent, vid ytterligare två ges antingen hela programmen eller delar av programmen både på hel- och halvfart. Vid Umeå universitet erbjuds endast heltidsstudier.

På åtta lärosäten ges utbildningarna på distans med vissa obligatoriska träffar på campus. Uppsala universitet, Malmö universitet och Göteborgs universitet erbjuder dock endast campusförlagda utbildningar, medan Stockholms universitet ger delar av utbudet på distans och andra delar på campus.

4.2.3 Speciallärar- och specialpedagogprogrammens innehåll

Speciallärar- och specialpedagogprogrammens 90 högskolepoäng disponeras på i princip samma sätt inom båda programmen och på de flesta lärosätena – i en tredelad struktur à 30 högskolepoäng per del.

Med gemensamt upplägg och genomförande följer även ett likartat innehåll. Vid de lärosäten som erbjuder både speciallärar- och specialpedagogprogram beskrivs innehållet åtminstone delvis på samma sätt i programmens utbildningsplaner, och på de flesta håll är över-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

lappningarna dessutom stora. Även totalt sett över landet framstår de båda utbildningarna som innehållsligt lika:

Båda programmen kombinerar teori, praktik och vetenskap på organisations-, grupp- och individnivå inom specialpedagogikens område. Även samhällsnivån behandlas, dvs. specialpedagogiken som samhällsutmaning och samhällsuppdrag. Fältstudier ingår överallt. Denna kombination av teoretiska och erfarenhetsgrundade kunskaper beskrivs som nödvändig för utvecklingen av specialpedagogiska förhållningssätt.

Betydelsen av erfarenhetsgrundade kunskaper är även ett skäl till att samtliga lärosäten ställer krav på minst tre års yrkeserfarenhet för behörighet till programmen. Undervisningen bygger på att studenterna kan relatera teori, forskning och styrdokument till konkreta undervisningssituationer, elevärenden och organisatoriska sammanhang. Kravet på yrkeserfarenhet beskrivs som ett sätt att säkerställa att utbildningen kan genomföras med den fördjupning, komplexitet och progression som examensmålen förutsätter.

Innehållet i utbildningsplanerna bestäms utifrån de examensmål som ingår i examensordningen. I samråden med utredningen markerade lärosätena att det är examensmålen som styr. I och med att examensmålen är lika blir även de båda programmens innehåll relativt lika.

Med grund i examensordningen utformas programmens innehåll utifrån två progressionslinjer, vetenskaplig progression och professionens progression:

> De [studenterna] går från bredd till fördjupning, till att komma ut och vara självständiga i sin nya yrkesprofession. (Lärosätesföreträdare)

Programmens inledande 30 högskolepoäng – introduktion och översikt

Programmens inledande tredjedel utgörs av en bred introduktion, där specialpedagogiska teorier, begrepp och perspektiv presenteras. Kurserna behandlar specialpedagogiken som kunskapsområde, verksamhetsområde och forskningsområde – sedd ur teoretiska, historiska, samhälleliga, nationella och internationella perspektiv. Empiriska fältstudier ingår.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Det konkreta innehållet i enskilda kurser ser inte likadant ut på alla lärosäten, men många komponenter är gemensamma.

Begrepp som hör samman med specialpedagogiken som kunskapsområde och med specialpedagogiska förhållningssätt analyseras och problematiseras. Frågor om inkluderings- och exkluderingsprocesser inom utbildning och samhälle, och besläktade begrepp som normalitet, avvikelse, delaktighet och tillgänglighet, är centrala.

Det specialpedagogiska verksamhetsområdets teoretiska grunder och praktiska utövning ges stort utrymme. Specialpedagogiska verksamheter, insatser, yrkesroller och arbetsuppgifter beskrivs och analyseras i relation till juridiska och andra ramverk, och i förhållande till andra strukturella och organisatoriska villkor. Utrymme ges för studenternas personliga reflektioner avseende den kommande yrkesrollen och de etiska och juridiska förhållningssätt som följer med denna.

I den här delen av utbildningarna ingår vidare intersektionella analyser av barns och elevers olika förutsättningar för lärande, socialt samspel, kommunikation och utveckling, kopplade till neuropsykiatriska, socioemotionella och psykosociala svårigheter. Barn och elever i behov av särskilt stöd står i centrum. Särskild uppmärksamhet ägnas barn och elever med funktionsnedsättningar, framför allt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Vid flera lärosäten introduceras även frågor om barns och elevers språk- och begreppsutveckling, respektive matematikutveckling.

De kurser eller kursdelar som berör specialpedagogiken som forskningsområde innehåller i allmänhet både teoretisk kunskap och mer praktiska färdigheter. Teorierna handlar om forskningsfältets framväxt, teoribildning inom området, vetenskapliga förhållningssätt och forskningsetik. Forskningsinriktade färdigheter som tränas är till exempel kritisk textgranskning och opponeringsförfarande, kvantitativa och kvalitativa datainsamlingsmetoder, färdigheter att söka information i databaser samt akademiskt skrivande.

Programmens mellanliggande 30 högskolepoäng – specialisering och fördjupning

I de mellanliggande 30 högskolepoängen skiljer sig innehållet i speciallärar- och specialpedagogprogrammen mer påtagligt åt. Här synliggörs specialiseringarna inom speciallärarprogrammet samtidigt

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

som skillnaden mot specialpedagogprogrammets mer generellt specialpedagogiska inriktning blir tydligare.

Sammantaget innebär de mellanliggande delarna av programmen specialisering och fördjupning i två bemärkelser: dels avseende det specialpedagogiska arbetet i relation till lärmiljöerna och med eleverna, dels avseende de kommande yrkesrollerna och yrkesfunktionerna – yrkesidentiteterna – som speciallärare respektive specialpedagoger.

Specialiseringar inom speciallärarprogrammet

Under de mellersta 30 högskolepoängen fördjupar sig de blivande speciallärarna inom sina respektive specialiseringar.

Två av dessa specialiseringar avser språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling inom skolväsendets samtliga skolformer. Fyra av specialiseringarna avser specificerade funktionsnedsättningar: intellektuell funktionsnedsättning, dövhet eller hörselskada, synskada, respektive grav språkstörning. Dessa ger behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och delar av specialskolan.

En jämförelse mellan de tre vanligaste specialiseringarna, mot språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling respektive intellektuell funktionsnedsättning, visar på påtagliga likheter trots skillnaderna i inriktning.

Elevers olika förutsättningar för lärande och utveckling analyseras utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet, och i relation till olika lärsituationer, lärmiljöer och organisatoriska kontext. Betydelsen av socioemotionella och socioekonomiska villkor undersöks, samt hur olika funktionsnedsättningar relaterar till lärande och kunskapsutveckling. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar uppmärksammas inom samtliga specialiseringar, medan intellektuella funktionsnedsättningar och de anpassade skolformerna i första hand synliggörs inom specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning. Även frågan om hur flerspråkighet inverkar på förutsättningarna för lärande och utveckling ingår.

Elevers rättigheter till stöd, delaktighet, inkludering och inflytande analyseras utifrån relevanta styrdokument.

Speciallärarens yrkesroll och -funktion identifieras, i första hand som kvalificerad samtalspartner, samtalsledare och rådgivare, och inte

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

minst som specialpedagogisk resurs i lärmiljöerna. Likheten med de yrkesroller som framträder i specialpedagogprogrammet är påtaglig.

Arbetsuppgifterna undersöks och konkretiseras. Centrala delar är kartläggning, utredning, analys och åtgärdande insatser i olika lärmiljöer, direkt riktade till enskilda elever, tillsammans med kunskap om didaktiska modeller och undervisningsmetoder. Bedömning av elevernas kunskapsutveckling och betygssättning ingår. Även speciallärarens roll och ansvar i strategiskt, specialpedagogiskt utvecklingsarbete på organisations- och gruppnivå synliggörs, inklusive samverkan med vårdnadshavare och andra professioner.

Krav och villkor som är knutna till speciallärarens profession problematiseras. Studenterna ges utrymme att reflektera kring den egna yrkesrollen och yrkesetiska frågor som hör samman med denna.

Frågan om vetenskapligt förhållningssätt uppmärksammas även i de här delarna av programmet. Innehållet i kurserna bygger till stora delar på forskning inom det specialpedagogiska området och studenterna övas att praktisera vetenskapliga metoder i utrednings- och utvärderingsarbete.

Det finns även tydliga skillnader i specialiseringarnas innehåll. De stödbehov som adresseras inom respektive specialisering är olika. Utmaningar, förklaringsmodeller och pedagogiska/didaktiska lösningar är inte desamma och den teoretiska grunden inom respektive specialisering är anpassad efter detta. Kunskapsinnehållet speglar delvis olika teoretiska och vetenskapliga grunder.

Fördjupning inom specialpedagogprogrammet

Även inom specialpedagogprogrammet undersöks hur elever påverkas av socialpsykologiska och socioekonomiska villkor, och hur olika funktionsnedsättningar, framför allt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, ger särskilda förutsättningar för lärande och utveckling. Planering och genomförande av oliks stödåtgärder behandlas, liksom pedagogiska anpassningar av innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Men där speciallärarnas specialiseringar inriktas mot *särskilda* utmaningar i barns och elevers lärande och utveckling, språk-, läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och utmaningar som hör samman med intellektuella eller specifika fysiska funktionsnedsättningar, sker

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

i specialpedagogprogrammet en fördjupning mot specialpedagogiskt arbete i mer generell mening.

Specialpedagogiskt arbete som inriktas mot organisatoriska villkor och verksamhetskulturer och som mer indirekt kommer eleverna och lärmiljöerna till del, ges förhållandevis stort utrymme. Arbetsuppgifter som studenterna förbereds för är att vara rådgivare, vägledare och handledare, att leda pedagogiskt uppföljnings-, utvärderings-, utvecklings- och kvalitetsarbete, att planera och leda grupprocesser och samverkan, och att samarbeta med och vara en länk mellan skolans ledning och övriga aktörer. En central kompetens beskrivs vara att kunna leda professionella samtal och verka som kvalificerad samtalspartner i olika sammanhang.

Krav och villkor som är knutna till specialpedagogens profession problematiseras, till exempel frågor om mandat och legitimitetsfrågor i rollen som samtalspartner och ledare för pedagogiskt utvecklingsarbete (inklusive frågan om skillnader mellan formellt och informellt ledarskap), konflikthantering, det personliga lärandets betydelse (kunna identifiera sitt eget kompetensutvecklingsbehov) och etiska och empatiska förhållningssätt.

Frågan om vetenskapligt förhållningssätt ingår på motsvarande sätt som inom speciallärarprogrammen.

Programmens avslutande 30 högskolepoäng – vetenskapsteori, forskningsmetod och självständigt arbete (examensarbete)

Speciallärarprogrammets och specialpedagogprogrammets avslutande 30 högskolepoäng har en tydlig forskningsprägel. Vid åtta av tolv lärosäten ägnas samtliga 30 högskolepoäng åt vetenskapsteori, forskningsmetod och studenternas självständiga arbeten. Vid övriga fyra lärosäten ägnas 22,5 eller 25 av de avslutande högskolepoängen åt kurser med sådan inriktning.

I denna avslutande tredjedel är kursmomenten återigen desamma, eller nästan desamma, i de båda programmen.

Kurserna innehåller en genomgång av olika vetenskapliga teorier och forskningsmetoder inom specialpedagogiken, inklusive vetenskapsteoretiska begrepp, ontologiska och epistemologiska grunder och forskningsetik. Vikten av att kunna förena vetenskaplig grund med beprövad erfarenhet i det specialpedagogiska arbetet framhålls genomgående.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Studenterna övas att bedriva egen forskning, dvs. att planera, genomföra och presentera ett eget vetenskapligt arbete. Här ingår vetenskaplig problemformulering, litteratursökning och granskning och analys av vetenskaplig text, val och tillämpning av metoder för datainsamling samt bearbetning och analys av data, vetenskapligt skrivande, genomförande av uppsatsseminarium samt opposition på en annan students examensarbete.

Det avslutande självständiga arbetet om 15 högskolepoäng kopplas i första hand till yrkesprofessionen. För det mesta utgörs examensarbetet av en empirisk undersökning, men det kan vara även ett utvecklingsarbete eller en litteratur-/dokumentstudie.

I samråden med utredningen framhåller lärosätena att programmens avslutande 30 högskolepoäng innebär en fördjupning av både den vetenskapliga och den professionsinriktade progression som programmen syftar till. Den här delen av utbildningarna är alltså inte enbart forskningsförberedande. De vetenskapliga metoder och arbetssätt som studenterna tillämpar i de här kurserna beskrivs som metoder och arbetssätt som även ingår i speciallärarnas och specialpedagogernas professionella arbete i skolan. Det självständiga arbetet utgör både ett vetenskapligt arbete och en fördjupning av studenternas professionsinriktade kunskaper.

4.3 Speciallärar- och specialpedagogprogrammen i siffror

De statistiska uppgifterna om speciallärar- och specialpedagogprogrammen kommer i första hand från UKÄ:s statistikdatabas *Högskolan i siffror*.

Statistiken avseende *nybörjare* respektive *examinerade* bygger på delvis olika populationer. Uppgifterna om nybörjare avser enbart deltagare i lärosätenas reguljära program, medan uppgifterna om antalet examinerade dessutom innefattar deltagare i speciallärarutbildningar inom ramen för Lärarlyftet (se avsnitt 4.4.1 *Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet*). Specialpedagogprogrammet erbjuds inte inom Lärarlyftet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

4.3.1 Nybörjare inom speciallärar- och specialpedagogprogrammen

Antalet nybörjare har ökat inom både speciallärar- och specialpedagogprogrammen under de senaste 15 åren, dvs. under större delen av den tidsperiod som de båda programmen har funnits samtidigt. Läsåret 2010/11 fanns totalt drygt 600 nybörjare inom programmen sammantagna, läsåret 2024/25 var de nästan 1 600.

Diagram 4.1 Antal nybörjare på reguljära speciallärar- och specialpedagogprogram 2010/11–2024/25

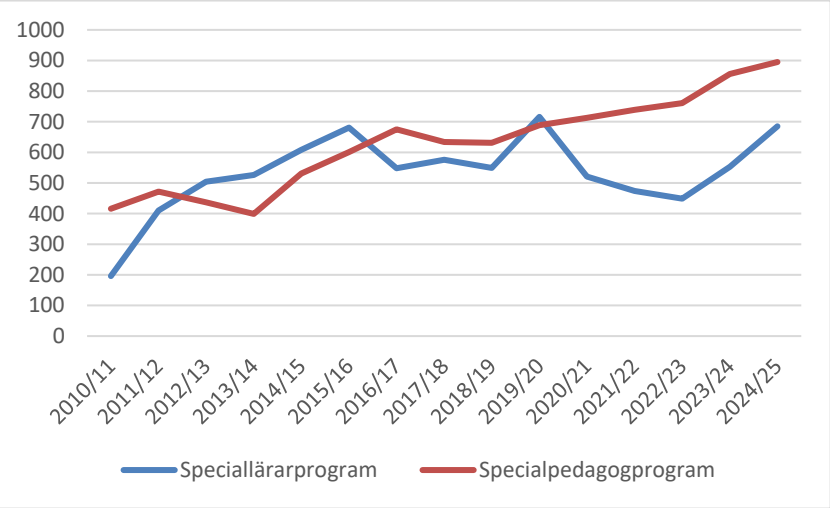

Speciallärarprogrammet var relativt nytt vid tidsperiodens början och här har ökningen proportionellt sett varit störst. Antalet nybörjare har mer än tredubblats. Räknat i absoluta tal har programmen vuxit lika mycket under perioden, med nästan 500 nybörjare vardera – speciallärarprogrammet från cirka 200 till 700, och specialpedagogprogrammet från 420 till nästan 900.

Utvecklingen inom specialpedagogprogrammet har varit stadig, antalet nybörjare har ökat nästan varje läsår under den uppföljda perioden. Inom speciallärarprogrammet skedde en snabb ökning fram till och med läsåret 2015/16, under fyra läsår i sträck fanns då fler nybörjare inom speciallärarprogrammet än inom specialpedagog-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

programmet. Därefter har antalet varierat och flera läsår till och med minskat. Från och med läsåret 2020/21 har antalet nybörjare varit lägre än inom specialpedagogprogrammet.

Höstterminen 2025 antogs totalt cirka 780 studerande till de elva speciallärarprogrammen, och 951 studerande till de tio specialpedagogprogrammen.[4] Antalet antagna varierade stort mellan lärosätena: Från 31 antagna till speciallärarprogrammet vid Linköpings universitet till 209 antagna på Stockholms universitet, respektive från 37 antagna till specialpedagogprogrammet vid Linnéuniversitetet till 246 antagna vid Stockholms universitet.

4.3.2 Examinerade från speciallärar- och specialpedagogprogrammen

Även antalet examinerade från de båda programmen har ökat över tid, från totalt 440 läsåret 2010/11 till 1 350 läsåret 2024/25. Vid periodens början utfärdades flest specialpedagogexamina. Från och med läsåret 2015/16 examineras däremot flest speciallärare nästan alla år, även om skillnaden inte varit särskilt stor under senare tid.

[4] Uppgifterna beträffande höstterminen 2025 avser alltså antalet *antagna*, till skillnad mot uppgifterna i diagrammet som avser *nybörjare*. Antalet antagna är normalt något större än antalet nybörjare, framför allt för att lärosätena kan göra överintag för att säkra att samtliga studieplatser fylls.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Diagram 4.2 Antal examinerade från reguljära speciallärar- och specialpedagogprogram 2010/11–2024/25, samt från speciallärarprogram inom Lärarlyftet

Antalet examinerade har ökat mest inom speciallärarprogrammet, både proportionellt och i absoluta tal, från 120 till 700 examinerade jämfört med specialpedagogprogrammets ökning från 330 till 660 examinerade. Under fem läsår i rad var examinationen påtagligt större från speciallärarprogrammen än från specialpedagogprogrammen.

Det ökade antalet examina inom speciallärarprogrammet har delvis att göra med att programmet var nytt vid mätperiodens början, på väg att byggas upp och etableras. Men framför allt beror ökningen beror på Lärarlyftet. Sedan 2012 har Skolverket i uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet ge lärare och förskollärare möjligheter att få en examen inom speciallärarprogrammets specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning. 2016 utvidgades uppdraget till att omfatta programmets samtliga specialiseringar (se avsnitt 4.4.1 *Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet*). I statistiken från UKÄ räknas examina från de reguljära speciallärarprogrammen och programmen inom Lärarlyftet samman och under en period efter att speciallärarprogrammet införlivats i Lärarlyftet sköt antalet examina i höjden. Läsåren 2019/20 och 2020/21 minskade antalet examinerade kraftigt,

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

från en topp på närmare 900 examinerade till cirka 500. Minskningen berodde i första hand på att inga speciallärarutbildningar startade inom Lärarlyftet under 2019, vilket i sin tur berodde på att Skolverket hade ett slutdatum för uppdraget 2019 (Skolverket, 2020).[5] Därefter har antalet examinerade ökat igen.

Inom specialpedagogprogrammet har examinationen ökat i långsammare takt under perioden.

Läsåret 2024/25 varierade antalet examinerade stort mellan olika universitet och högskolor; från 18 examinerade (Karlstads universitet) till 150 examinerade (Stockholms universitet) inom speciallärarprogrammet, och från 18 examinerade (Örebro universitet) till 160 examinerade (Göteborgs universitet) inom specialpedagogprogrammet.

4.3.3 Examinerade från speciallärarprogrammet, per specialisering

Speciallärarprogrammet ges med sex specialiseringar. Specialiseringen mot språk-, skriv- och läsutveckling erbjuds vid tio lärosäten och de båda specialiseringarna mot matematikutveckling respektive mot intellektuell funktionsnedsättning vid åtta lärosäten. Övriga tre specialiseringar finns endast vid ett lärosäte vardera.

[5] Tidigare år har Skolverkets uppdrag att erbjuda speciallärarutbildning inom Lärarlyftet varit tidsbegränsade. Från och med 2025 gäller uppdraget tills vidare, utan tidsbegränsning.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Diagram 4.3 Antal examinerade från speciallärarprogrammet 2015/16–2024/25. Per specialisering

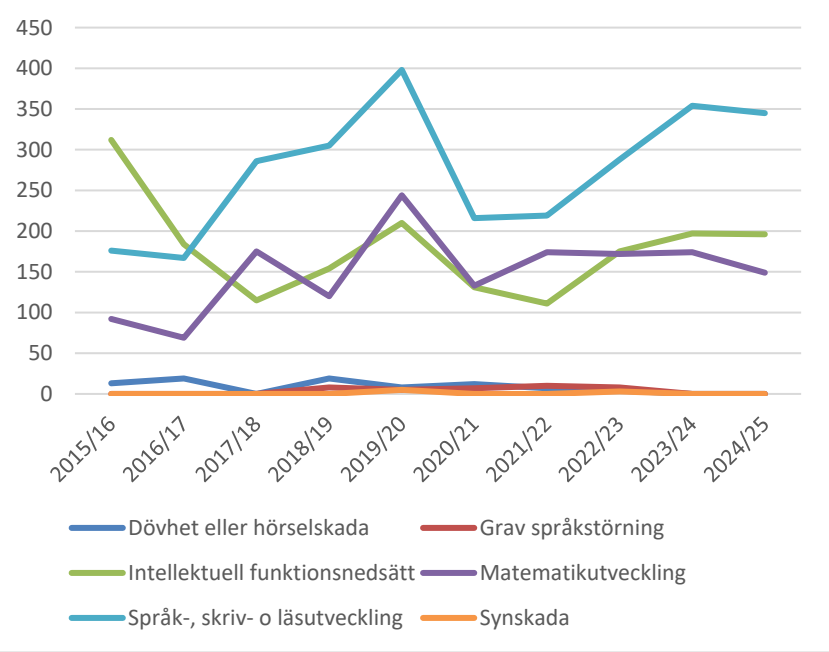

Specialiseringen mot språk-, skriv- och läsutveckling står för 45 procent av alla examina som utfärdats inom speciallärarprogrammet de senaste tio åren, dvs. för 2 750 av totalt 6 170 examina. Från och med läsåret 2017/18, efter att specialiseringen introducerades även inom Lärarlyftet, är detta även den specialisering som lett fram till flest examina per läsår.

Läsåren innan, 2015/16–2016/17, examinerades flest från specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning, dvs. den examen som krävs för behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna. Antalet examina var dock på väg neråt – sjönk från 312 läsåret 2015/16 till 115 två år senare.[6] Under senare år har nivån legat på strax under 200 examina per läsår. Totalt under hela tioårsperio-

[6] Minskningen berodde i första hand på förändringar inom Lärarlyftet. Specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning erbjöds inom ramen för Lärarlyftet från och med 2012. När även andra specialiseringar tillkom fyra år senare valdes dessa i större utsträckning (se avsnitt 4.4.1 *Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet*).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

den har 1 780 examina med inriktning mot intellektuell funktionsnedsättning utfärdats.

Specialiseringen mot matematikutveckling är tredje störst, med 1 500 examina under perioden och sedan 2018/19 med ungefär lika många examina per läsår som specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning.

De övriga tre specialiseringar som ingår i speciallärarprogrammet erbjuds bara vid ett lärosäte vardera och från dessa är det få som examineras. Under tioårsperioden har endast 8 personer examinerats inom specialiseringen mot synskada, medan specialiseringen mot grav språkstörning har genererat 38 examina och specialiseringen mot dövhet eller hörselskada 82 examina.

4.3.4 Köns- och åldersfördelning

Kvinnorna är i majoritet inom både speciallärar- och specialpedagogprogrammen. Läsåret 2024/25 var 93 procent av de som examinerades från speciallärarprogrammet och 94 procent från specialpedagogprogrammet kvinnor. Fördelningen har varit förhållandevis stabil över tid. Den är i paritet med förskollärarutbildningen, men skiljer sig från övriga lärarutbildningar. Inom grundlärarutbildningen uppgick kvinnornas andel bland de examinerade till 80 procent samma läsår, och inom ämneslärarutbildningen till 58 procent.

Både speciallärar- och specialpedagogprogrammen är påbyggnadsutbildningar. För tillträde krävs att studenterna först tagit examen från en grundläggande lärarutbildning och därefter arbetat som lärare i mint tre år på halvtid. Som en konsekvens blir medelåldern bland dem som tar examen från programmen relativt hög, och högst är den inom speciallärarprogrammet. Läsåret 2024/25 uppgick andelen av de examinerade som var 35 år eller äldre till 92 procent inom speciallärarprogrammet, och till 84 procent inom specialpedagogprogrammet.

Det betyder att de som examineras i allmänhet också är betydligt äldre än inom andra lärarutbildningar. Andelen examinerade som var 35 år eller äldre var samma läsår 33 procent inom förskollärarprogrammet, 25 procent inom grundlärarprogrammet och 34 procent inom ämneslärarprogrammet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

4.4 Utbildning i specialpedagogik vid sidan av de reguljära speciallärar- och specialpedagogprogrammen

4.4.1 Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet

Sedan 2012 erbjuds speciallärarprogrammet även inom ramen för Lärarlyftet.

De statistiska uppgifter som redovisas i avsnittet och som avser speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet 2025 och perioden 2012–2025 har utredningen beställt från Skolverket.

Lärarlyftets syfte och innebörd

Skolverket har i uppdrag att främja alla barns och elevers tillgång till likvärdig utbildning av god kvalitet. Som en del i det uppdraget ingår bland annat ansvar för nationella fortbildnings-, kompetensutvecklings- och stödinsatser för personal inom skolväsendet (SFS 2015:1047).

Lärarlyftet är ett specifikt uppdrag från regeringen till Skolverket att erbjuda universitets- och högskolekurser för lärare som önskar bli behöriga i ytterligare undervisningsämnen, årskurser och skolformer. Verksamheten omfattar ämneskurser samt speciallärarprogrammet. De kurser och utbildningar som erbjuds inom Lärarlyftet ges, på uppdrag av Skolverket, av lärosäten som har relevanta examenstillstånd.[7]

Statsbidrag för deltagande i Lärarlyftet

För att kunna söka till specialpedagogprogrammet inom Lärarlyftet krävs en anställning som lärare eller förskollärare och att huvudmannen har godkänt deltagandet.[8]

På motsvarande sätt som inom andra kurser och utbildningar, och annan kompetensutveckling som Skolverket erbjuder, kan huvudmannen söka statsbidrag för lärares och förskollärares deltagande,

[7] Skolverkets arbete med Lärarlyftet kan delas upp i två områden: köp och administration av kurser och utbildningar, respektive administration av statsbidrag till skolhuvudmännen.
[8] Den sökande ska även ha en sådan lärarexamen eller förskollärarexamen som enligt behörighetsförordningen utgör grund för avsedd behörighet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

enligt villkor som anges i Förordning (2023:144) om statsbidrag för fortbildning av lärare och förskollärare.[9] Under 2025 betalade Skolverket ut nästan 96 miljoner kronor i statsbidrag för Lärarlyftet.

Inför 2026 kommer Skolverket att analysera om det krävs särskilda kommunikationsinsatser för att öka huvudmännens medvetenhet och vilja att söka statsbidrag kopplat till deltagande i Lärarlyftets kurser och utbildningar (Skolverket, 2025o).

Speciallärarutbildningen som tilläggsuppdrag inom Lärarlyftet

År 2011 gav regeringen uppdrag åt Skolverket att svara för genomförandet av Lärarlyftet avseende åren 2012–2015, med start våren 2012. Syftet var att lärare skulle bli behöriga i alla skolformer, ämnen och årskurser där de undervisade.[10] Skolverket skulle erbjuda offentliga och enskilda huvudmän deltagande i Lärarlyftets kurser efter behovsprövning och med geografisk spridning. Särskild hänsyn skulle tas till behovet av att lärarfortbildning i ämnet matematik (U2011/5531/S).

Tilläggsuppdrag om speciallärarutbildning inom Lärarlyftet kom 2012, då regeringen gav Skolverket i uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet skapa möjligheter för lärare och förskollärare att genom utbildning få en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning. Syftet med tilläggsuppdraget var att andelen lärare med legitimation och behörighet skulle öka inom det som då hette grundsärskola och gymnasiesärskola, dvs. det som i dag heter anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola, samt i särskild utbildning för vuxna (U2012/1181/S).

I regleringsbrevet för 2016 gavs Skolverket i uppdrag att utvidga tilläggsuppdraget till att omfatta speciallärarutbildningens samtliga specialiseringar, dvs. även specialiseringarna mot språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning respektive intellektuell funktionsnedsättning.

Skolverkets uppdrag att erbjuda Lärarlyftet har förlängts i omgångar fram till och med 2025. I Skolverkets regleringsbrev för

[9] Statsbidraget används för ersättning/lön till läraren under studietiden. Bidraget beräknas antingen som en del av lönen – enligt förordningen motsvarande 56 procent av lönekostnaden för en genomsnittlig lärarlön – eller med 1 000 kronor för varje högskolepoäng som den utbildning som läraren eller förskolläraren deltar i omfattar.
[10] Satsningen skulle även omfatta utbildning i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen för fritidspedagoger eller motsvarande så att dessa skulle kunna bli behöriga lärare och därmed få möjlighet att få legitimation som lärare.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

2025 fortsätter uppdraget utan att något slutdatum anges. Skolverket kan därmed teckna fleråriga överenskommelser med lärosäten om kurser och utbildningar.

Speciallärarutbildningen inom Lärarlyftet i siffror

Under 2025 startades 30 speciallärarutbildningar inom Lärarlyftet, med drygt 570 nya deltagare. Totalt under året samlade samtliga speciallärarprogram drygt 1 400 deltagare, varav de allra flesta inom specialiseringarna mot språk-, skriv- och läsutveckling (625 deltagare), intellektuell funktionsnedsättning (cirka 530 deltagare) och matematikutveckling (cirka 240 deltagare).[11] Av dessa slutförde cirka 320 programmet under året med godkänt resultat, och kan därmed ansöka om speciallärarexamen vid berört lärosäte.

Sett över hela perioden 2012–2025 har antalet deltagare per år ökat och sammantaget är det specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning som har haft flest deltagare. Totalt under perioden har drygt 4 000 lärare deltagit i en speciallärarutbildning inom ramen för Lärarlyftet, varav cirka 1 860 deltagare i specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning, 1 550 deltagare i specialiseringen mot språk-, skriv- och läsutveckling och 630 deltagare i specialiseringen mot matematikutveckling. De övriga tre specialiseringarna har tillsammans haft 45 deltagare under perioden.

Av de som påbörjade sina studier höstterminen 2020 eller senare har drygt 880 deltagare avslutat hela utbildningen med godkänt resultat till och med 2025, och har därmed kunnat vända sig till berört lärosäte för utfärdande av en examen. Grovt räknat motsvarar antalet examina från Lärarlyftet nästan 30 procent av de speciallärarexamina som lärosätena utfärdat läsåren 2020/21–2024/25.

4.4.2 Masterexamen och fristående kurser i specialpedagogik

Universiteten och högskolorna erbjuder möjligheter till specialpedagogiska studier även vid sidan av speciallärar- och specialpedagogexamen.

[11] Specialiseringarna mot dövhet eller hörselskada respektive grav språkstörning samlade 10 deltagare vardera under 2025.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Masterexamen i specialpedagogik

Masterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng, med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, samt minst 60 högskolepoäng inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen. Dessutom ställs krav på kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen (SFS 1993:100, bilaga 2, examensordning).

Vid sex av de universitet som ger speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26 erbjuds även masterexamen med specialpedagogik som huvudämne: Stockholms universitet, Linnéuniversitetet, Malmö universitet, Karlstads universitet, Göteborgs universitet och Linköpings universitet.[12]

Upplägen ser olika ut, med kombinationer av obligatoriska och valfria eller valbara kurser. Vid fyra av universiteten är masterexamen öppen även för andra studenter än de som har en speciallärar- eller specialpedagogexamen. Vid Stockholms universitet *kan* speciallärar- eller specialpedagogexamen som byggs på med ytterligare 30 högskolepoäng utgöra grund för masterexamen. Universitetet erbjuder även möjlighet för studenter utan tidigare specialpedagogisk examen att genom en kombination av obligatoriska, valbara och valfria kurser få en masterexamen i specialpedagogik. Vid Linköpings universitet och Göteborgs universitet utgör examen från speciallärar- eller specialpedagogprogrammet en obligatorisk grund, som byggs på med 30 högskolepoäng till en masterexamen.

Fristående kurser vid sidan av speciallärar- och specialpedagogprogrammen

Vid elva av de tolv universitet och högskolor med speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26 kan studenterna även läsa fristående kurser i specialpedagogik. Totalt erbjuds ett 70-tal kurser, som antingen även ingår i något av programmen eller som utformats vid sidan av programmen. De flesta kurserna är på avancerad nivå och handlar om lärande och utveckling bland barn och

[12] Vid Linnéuniversitetet ingår specialpedagogik som en av sex inriktningar i universitetets masterexamen i pedagogik. Vid Linköpings universitet ges masterexamen i pedagogiskt arbete med inriktning mot specialpedagogik.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

elever med funktionsnedsättningar, om språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling, samt om organisationsutveckling/kvalitetsarbete på specialpedagogisk grund. Enstaka kurser erbjuds som uppdragsutbildning.

Högskolan Kristianstad erbjuder de mellanliggande 30 högskolepoängen i båda programmen som fristående kurser, dvs. de kurser som utgör fördjupningsdelarna i respektive specialisering inom speciallärarprogrammet och inom specialpedagogprogrammet (se bilaga 4 *Speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26. Per lärosäte*).

Kurser i specialpedagogik vid lärosäten som saknar speciallärar- och specialpedagogprogram

Utbildning i specialpedagogik finns även vid andra lärosäten än de som erbjuder speciallärar- och specialpedagogprogram. Under läsåren 2025/26 och 2026/27 kan kurser i specialpedagogik även läsas till exempel vid Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Halmstad, Karolinska Institutet, Lunds universitet, Mittuniversitetet och Högskolan i Jönköping.

Totalt erbjuder dessa lärosäten ett 20-tal kurser. De flesta handlar om läs- och skrivinlärning, några är inriktade mot lärandesituationer för barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och någon enstaka kurs behandlar matematikinlärning. Kurserna ges på aningen grundläggande eller avancerad nivå och omfattar mellan 7,5 och 15 högskolepoäng.

Vissa magister- och masterprogram inom pedagogik erbjuds vid lärosäten som inte erbjuder speciallärarprogram eller specialpedagogprogram. Vid dessa kan även speciallärare och specialpedagoger vara behöriga att antas.

5 Lärarexamen, legitimation och behörigheter enligt nuvarande regelverk

Enligt direktiven (dir. 2025:93) ska utredningen föreslå en ny flexibel utbildning som ger bredare behörighet att undervisa än dagens speciallärar- och specialpedagogexamen. Direktiven pekar på två problem: dels att hittillsvarande specialpedagogexamen inte ger behörighet att undervisa, dels att hittillsvarande speciallärarexamen ger (alltför) begränsade undervisningsbehörigheter. Utredningen ska även föreslå hur legitimation för lärare och förskollärare kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området.

I kapitel 5 undersöks förutsättningarna för att förstärka och bredda undervisningsbehörigheterna inom ramen för en ny utbildning. Detta görs genom en analys de formella och juridiska bestämmelser som gäller inom området. Nu gällande utbildningar till speciallärar- och specialpedagogexamen berörs av en mängd regleringar, såsom högskoleförordningen (SFS 1993:100), bilaga 2 examensordningen, förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326), skollagen (SFS 2010:800), samt till viss del av förordning om utbildning till lärare och förskollärare (SFS 2021:1335).

Läsanvisning

I avsnitt 5.1 visas de juridiska förutsättningarna för examen, behörighet och lärarlegitimation, som är fundamentala begrepp när det handlar om lärares utrymme att undervisa inom skolväsendet. Avsnitt 5.2 beskriver de grundläggande lärarutbildningar, med tillhörande behörigheter, som utgör examenskrav för speciallärar- och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning. Dessa

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

utbildningar har avgörande betydelse för vilka undervisningsbehörigheter som en senare speciallärarexamen leder till. Kapitlet avslutas med avsnitt 5.3 och en genomgång av de undervisningsbehörigheter som dagens speciallärare har efter avklarad examen. Här visas hur kombinationen av regleringar bidrar till att avgränsa speciallärarens behörigheter.

5.1 Examen, behörighet och lärarlegitimation

5.1.1 Examen och behörighet

Högskolelagen (SFS 1992:1434) reglerar den högre utbildningen i Sverige och fastställer ramarna för examina som utfärdas av universitet och högskolor. En examen kan vara på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå och utformas enligt specifika krav i högskoleförordningen (SFS 1993:100) och dess bilaga 2, examensordningen.

Universitet och högskolor utfärdar på begäran av studenten ett examensbevis, som är ett formellt beslut på att studentenen uppfyller fordringarna för en examen som är angiven i examensordningen.

En behörighetsgivande examen är en examen som utfärdas efter avslutad lärarutbildning, förskollärarutbildning eller fritidspedagogutbildning.[1] Behörighetsgivande examen reglerar inom vilken eller vilka skolformer, årskurser eller motsvarande, respektive ämnen eller ämnesområden, som läraren eller förskolläraren uppfyller kraven för att undervisa i. De behörigheter som uppnås efter en behörighetsgivande examen kan vara fler än de som framgår av själva examensbeviset.

Vilka behörigheter som olika examina leder till regleras i behörighetsförordningen, dvs. förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326), som beslutades 2011. Denna förordning innehåller de bestämmelser som gäller för att en lärare eller förskollärare ska vara behörig att bedriva viss undervis-

[1] Även personer med en utländsk lärarutbildning, förskollärarutbildning eller fritidspedagogutbildning kan ha en behörighetsgivande examen. Då krävs det att utbildningen i sig eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet eller kompletterande insatser motsvarar ett svenskt behörighetsgivande lärarutbildning, förskollärarutbildning eller fritidspedagogutbildning. Detta framgår av 3 kap. 1–2 §§ Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ning inom skolväsendet, samt andra bestämmelser om lärares behörigheter.[2]

Speciallärarens behörigheter att undervisa inom de anpassade skolformerna och delar av specialskolan, samt behörigheter för undervisning som avser särskilt stöd, avgörs av speciallärarexamen och tidigare förskollärar- eller lärarexamen i kombination.

Nuvarande specialpedagogexamen ger inga ytterligare undervisningsbehörigheter utöver de som följer med den grundläggande lärarutbildningen.

5.1.2 Lärarlegitimation

Behörighetsgivande examen ger möjlighet – och är en förutsättning för – att en lärare eller förskollärare ska kunna ansöka om lärarlegitimation.

År 2011 infördes krav på legitimation inom skolväsendet i skollagen (SFS 2010:800). Legitimationen utfärdas av Skolverket och är ett formellt bevis på lärarens undervisningsbehörigheter och lämplighet att undervisa. I legitimationen specificeras inom vilken eller vilka skolformer, årskurser, ämnen eller ämnesområden som läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa.

Lärarlegitimation i kombination med behörighet för viss undervisning är ett grundläggande krav för lärares och förskollärares rätt att undervisa. De behörigheter som anges i legitimationen styr villkoren för lärarens arbete på flera sätt, till exempel avseende rätten att undervisa och sätta betyg och rätten att inneha en tillsvidareanställning som lärare. Enligt skollagen är grundregeln att det endast är den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning, som får bedriva undervisning. Enligt 3 kap. 16 § skollagen (SFS 2010:800) ska betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Legitimation är även, enligt 2 kap. 20 § skollagen (SFS 2010:800), en förutsättning för en tillsvidareanställning som lärare eller förskollärare.

[2] Förordningen innehåller även bestämmelser om legitimation, introduktionsperiod för lärare och förskollärare i skolväsendet och om undantag från vissa krav i skollagen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Motiven för lärarlegitimation

I prop. 2010/11:20 *Legitimation för lärare och förskollärare*, anger regeringen att ett legitimationssystem bör kunna öka rättssäkerheten för barn och elever och öka möjligheterna att komma i åtnjutande av rätten till utbildning, bör kunna kvalitetssäkra och höja kvaliteten på den samlade lärarkåren, samt tydliggöra det individuella yrkesansvar som legitimerade lärare och förskollärare har.

Förarbetena anger vidare att legitimationen innebär att en lärare eller förskollärare har prövats och befunnits lämplig för yrket. Legitimationen kan därmed ses som en försäkran om lärarens eller förskollärarens behörighet och lämplighet. Ett legitimationssystem kommer som en följd av detta också sannolikt att kunna höja statusen på yrkena och bidra till en bättre rekryteringsbas, där fler väl motiverade personer söker sig till lärar- eller förskolläraryrket (prop. 2010/11:20, s. 25 f).

Regelverk och organisation

De grundläggande bestämmelserna om lärar- och förskollärarlegitimation finns i skollagen (SFS 2010:800). Reglerna beskriver vad som krävs för att få undervisa och sätta betyg och vad som gäller vid anställning av lärare och förskollärare. Förutom i skollagen finns bestämmelser som rör lärarlegitimation även i behörighetsförordningen och i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2024:597, SKOLFS 2016:11).

Det är Skolverket som efter ansökan utfärdar legitimation till en lärare eller förskollärare som har en behörighetsgivande examen. Skolverket för även register över legitimerade lärare och förskollärare enligt förordningen om lärar- och förskollärarregister (SFS 2011:268).

Lärarlegitimation kan återkallas och lärare kan varnas om de varit oskickliga eller agerat olämpligt. För att hantera och besluta om återkallelser och varningar har det särskilda beslutsorganet Lärarnas ansvarsnämnd (LAN) inrättats inom Skolverket. Anmälningar till LAN angående eventuellt återkallande av legitimation eller varning görs av Skolinspektionen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

5.2 Lärarutbildningar som examensfordringar för speciallärar- och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning

För speciallärar- och specialpedagogexamen krävs, enligt dagens regelverk, tidigare avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen. Dessa examina ger olika undervisningsbehörigheter – inom olika ämnen, årskurser och skolformer – för undervisande lärare och förskollärare inom skolväsendet.

Utformningen av lärar- och förskollärarexamina regleras i förordning om utbildning till lärare och förskollärare (SFS 2021:1335). Denna förordning innehåller bland annat bestämmelser gällande olika kombinationer av undervisningsämnen i utbildningarna.

5.2.1 Förskollärarexamen

Förskollärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 210 högskolepoäng (SFS 1993:100, bilaga 2).[3]

En förskollärarexamen ger behörighet att undervisa i förskolan och i förskoleklassen (SFS 2011:326).

5.2.2 Grundlärarexamen

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar (SFS 1993:100, bilaga 2):

- *Inriktning mot arbete i fritidshem*: examen avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng.[4]
- *Inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3*: examen avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng.[5]

[3] Enligt förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare ska utbildningen innefatta studier inom det förskolepedagogiska området om 120 högskolepoäng.
[4] Enligt förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare ska utbildningen innefatta ämnesstudier inom det fritidspedagogiska området.
[5] Enligt förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare ska utbildningen innefatta ämnesstudier i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik. Svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå i ämnesstudierna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- *Inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6*: examen avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng.[6]

I förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326) anges vilka behörigheter att undervisa som en lärare med grundlärarexamen har:

En grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ger behörighet att undervisa i:

– Fritidshemmet,

– grundskolans årskurs 1–6 i det eller de praktiskt-estetiska undervisningsämnena som ingår i examen,

– sameskolan i samma ämnen och årskurser som i grundskolan, samt

– specialskolan i motsvarande ämnen och årskurser som i grundskolan för elever som är döva, hörselskadade eller har en grav språkstörning.

En grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ger i regel behörighet att undervisa i:

– Förskoleklassen,

– grundskolans årskurs 1–3 i de undervisningsämnen som ingår i examen,

– sameskolan i samma ämnen och årskurser som ges i grundskolan,

– kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå i ämnen som motsvarar de som ges i grundskolan, samt

– specialskolan i motsvarande ämnen och årskurser som i grundskolan, för elever som är döva, hörselskadade eller lever med en grav språkstörning.

[6] Enligt förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare ska utbildningen innefatta ämnesstudier i svenska, matematik, engelska och ett valbart fördjupningsområde; naturorienterande ämnen och teknik, samhällsorienterande ämnen, ett eller två praktiska eller estetiska ämnen, modersmål, svenska som andraspråk, eller svenska som andraspråk och ett praktiskt eller estetiskt ämne.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

En grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ger i regel behörighet att undervisa i:

– grundskolans årskurs 3–6 i de undervisningsämnen som ingår i examen,

– grundskolans årskurs 1–6 i eventuella praktisk-estetiska undervisningsämnen eller moderna språk som ingår i examen,

– sameskolan i samma ämnen och årskurser som ges i grundskolan,

– kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå i ämnen som motsvarar de som ges i grundskolan, samt

– specialskolan i motsvarande ämnen och årskurser som i grundskolan, för elever som är döva, hörselskadade eller med en grav språkstörning.

5.2.3 Ämneslärarexamen

Ämneslärarexamen ges med två inriktningar (SFS 1993:100, bilaga 2):

- *Inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9*: examen avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 eller 270 högskolepoäng.[7]
- *Inriktning mot arbete i gymnasieskolan*: examen avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 300 eller 330 högskolepoäng.[8]

I förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326) anges vilka behörigheter att undervisa som en lärare med ämneslärarexamen har:

[7] Enligt förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare ska utbildningen innefatta ämnesstudier i två eller tre undervisningsämnen. Utbildningen ska dock omfatta ämnesstudier i två undervisningsämnen när två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik ingår i utbildningen. Utbildningen får vidare omfatta ämnesstudier i två undervisningsämnen om undervisningsämnet bild eller musik ingår i utbildningen.
[8] Enligt förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare ska utbildningen innefatta ämnesstudier i två undervisningsämnen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

En ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 ger i regel behörighet att undervisa i:

- grundskolans årskurs 4–9 i de undervisningsämnen som ingår i examen,
- grundskolans årskurs 1–9 i eventuella praktisk-estetiska undervisningsämnen eller moderna språk som ingår i examen,
- sameskolan i samma ämnen och årskurser som ges i grundskolan
- kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå i ämnen som motsvarar de som ges i grundskolan,
- gymnasieskolan i det ämne som examen innehåller 90 högskolepoäng i, förutom i ämnena svenska, samhällskunskap och musik,
- gymnasieskolans introduktionsprogram i samma ämnen som ges i grundskolan, samt
- specialskolan i motsvarande ämnen och årskurser som i grundskolan, för elever som är döva, hörselskadade eller elever har en grav språkstörning.

En ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ger i regel behörighet att undervisa i:

- gymnasieskolan i de undervisningsämnen som ingår i examen,
- grundskolans årskurs 7–9 i eventuella undervisningsämnen som ges i gymnasieskolan som också finns i grundskolan,
- grundskolans årskurs 1–9 i eventuella praktisk-estetiska undervisningsämnen som ingår i examen,
- kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå i ämnen som motsvarar de som ges i grundskolan,
- kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i ämnen som motsvarar de som ges i gymnasieskolan, samt
- vissa andra ämnen i gymnasieskolan om lärarens kompetens är relevant.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

5.2.4 Yrkeslärarexamen

Yrkeslärarexamen erläggs på grundläggande nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng (SFS 1993:100, bilaga 2).

Enligt förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326) ger en yrkesexamen i regel behörighet att undervisa i:

– gymnasieskolan i de yrkesämnen som utgör undervisningsämnen i examen,

– anpassade gymnasieskolan i yrkesämnen som motsvarar de som ges i gymnasieskolan,

– kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i ämnen som motsvarar de som ges i gymnasieskolan, samt

– i anpassad utbildning för vuxna på gymnasial nivå i ämnen som motsvarar de som ges i anpassade gymnasieskolan.

5.3 Behörigheter att undervisa efter speciallärarexamen enligt nuvarande regelverk

För att få behörighet att undervisa som speciallärare ställs ett antal krav enligt förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326). Behörighetsförordningen utgår från de skolformer som anges i skollagen samt de lärar- och förskollärarexamen med olika inriktningar som kan erhållas enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (SFS 1993:100). Lärar- och förskollärarutbildningarnas utformning styrs i sin tur av förordning om utbildning till lärare och förskollärare (SFS 2021:1335).

5.3.1 Regelverkets krav på specialpedagogisk kompetens inom skolväsendet

Enligt skollagen (SFS 2010:800) ska i utbildningen tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Alla barn och elever ska ges ledning och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Elever med funktionsnedsättning kan få sin utbildning i skolformerna anpassad

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

grundskola, anpassad gymnasieskola eller i specialskola om behov finns.

Delar av den undervisning som ges i skolan förutsätter. För undervisning inom anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola krävs speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

Vad gäller behörighet att bedriva undervisning i specialskola föreligger krav på avlagd speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning. För behörighet att undervisa i specialskolan när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning föreligger dock inga krav på erlagd speciallärarexamen (SFS 2011:326, 2 kap. 17d §). I det fallet är lärar- och förskollärarexamen behörighetsgrundande.

Särskilt stöd erbjuds inom grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (SFS 2010:800, 3 kap. 6–12 §§) För att bedriva undervisning som avser särskilt stöd inom skolväsendet krävs speciallärarexamen.

Inom skolväsendet finns även krav på specialpedagogisk kompetens i annat arbete, som inte handlar om att undervisa. Krav på specialpedagogisk kompetens föreligger inom elevhälsan (SFS 2010:800, 2 kap. 25 §) samt vid särskild bedömning av elevers kunskapsutveckling (SFS 2010:800, 3 kap. 4a §).

Kommande förändringar i regelverkets krav

I avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete* redogörs övergripande för de kommande författningsändringar som utredningen bedömt vara relevanta för utredningens uppdrag. Vissa av dessa förändringar innefattar förändrade krav på speciallärarexamen eller specialpedagogisk kompetens.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

5.3.2 Speciallärares behörigheter att undervisa efter examen

Speciallärarexamen är en påbyggnadsutbildning till lärar- eller förskollärarexamen som dels ger behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och delar av specialskolan, dels vid undervisning som avser särskilt stöd.

Behörigheter för undervisning som avser särskilt stöd

Speciallärarens behörighet för undervisning som avser särskilt stöd bestäms av den grundläggande lärarexamen, speciallärarexamen samt den specialisering som ingår i speciallärarexamen.

Behörighet för undervisning som avser särskilt stöd inom olika skolformer och årskurser har i normalfallet den som har avlagt speciallärarexamen, samt har en grundläggande lärarexamen vars behörighet omfattar skolformen eller årskursen (SFS 2011:326, 2 kap. 36–43 §§):

- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i förskoleklassen krävs en förskollärar- eller lärarexamen som ger behörighet att undervisa inom förskoleklass, samt en speciallärarexamen.
- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1–3 inom grundskolan, sameskolan, specialskolan och anpassade grundskolan, krävs en lärarexamen som ger behörighet att undervisa i de årskurserna och skolformerna, samt en speciallärarexamen.
- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 4–6 inom grundskolan, sameskolan, specialskolan och anpassade grundskolan, krävs en lärarexamen som ger behörighet att undervisa i årskurs 1–3 eller 4–6 i de skolformerna, samt en speciallärarexamen.
- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i grundskolans årskurs 7–9 samt specialskolans årskurs 7–10, krävs en lärarexamen som ger behörighet att undervisa i årskurs 4–6 eller 7–9 i de skolformerna, samt en speciallärarexamen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 7–9 inom anpassade grundskolan, krävs en lärarexamen som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6, samt en speciallärarexamen.
- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd för elever som läser ämnesområden i anpassade grundskolan, krävs en förskollärarexamen eller en lärarexamen som ger behörighet att undervisa i årskurs 1–3 eller 4–6, samt en speciallärarexamen.
- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan krävs en lärarexamen som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 4–6, 7–9 eller i gymnasieskolan, samt en speciallärarexamen.
- För att vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i anpassade gymnasieskolans individuella program, krävs en förskollärar- eller grundlärarexamen, samt en speciallärarexamen.

Speciallärare är samtidigt enbart behöriga att bedriva sådan undervisning inom särskilt stöd som deras speciallärarexamen är specialiserad mot, dvs. i enlighet med någon av specialiseringarna mot språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning, eller mot intellektuell funktionsnedsättning.

Behörigheter att undervisa inom anpassade skolformerna och specialskolan

Speciallärarexamen och den specialisering som ingår i speciallärarexamen, i kombination med lärarens grundläggande lärarexamen, avgör behörigheterna att undervisa som lärare inom anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och anpassade vuxenutbildningen, samt inom specialskolan.

Speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning ger behörighet att undervisa som lärare inom anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan. Vilka ämnen som denna behörighet omfattar bestäms av lärarens grundläggande lärarexamen och eventuella kompletterande behörigheter till denna. Normalt inne-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

bär detta undervisningsbehörigheter i samma ämnen som läraren har inom de reguljära skolformerna.

Vid åtta av landets tio specialskolor är eleverna hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning. Vid dessa specialskolor behövs inte speciallärarexamen för behörighet att undervisa, utan här ger speciallärarens grundläggande lärar- eller förskollärarutbildning behörighet. Vid de två andra skolorna behövs speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning för behörighet att undervisa som lärare.

5.3.3 Kombinationen av regleringar avgränsar speciallärarens behörigheter att undervisa

Olika regleringar kombineras och avgör speciallärarens verksamhetsområden och speciallärarexamens innehåll, vilka lärare som kan antas till speciallärarutbildningen och dess olika specialiseringar, samt hur lärarnas och förskollärarnas grundläggande lärarutbildningar inverkar på deras senare undervisningsbehörigheter som speciallärare.

Utredningens analys visar att komplexiteten i regelverket får till konsekvens att speciallärarens undervisningsbehörigheter blir smala och svåröverskådliga:

- *Skollagen* (SFS 2010:800) avgränsar genom reglering att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisning, samt inom vilka undervisningsområden och skolformer som en speciallärarexamen är obligatorisk för behörighet att undervisa: för undervisning som avser särskilt stöd i olika skolformer samt som lärare inom de anpassade skolformerna och specialskolan.
- *Förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare* (SFS 2011:326) knyter speciallärarens undervisningsbehörigheter till respektive specialisering i examen. Det vill säga att inom de områden som anges i skollagen har speciallärare endast behörighet att undervisa inom ramen för sin valda specialisering.
- *Examensordningen* (SFS 1993:100, bilaga 2) anger vilka sex specialiseringar som kan ingå i en speciallärarexamen. Av dessa är två ämnesinriktade (språk-, skriv- och läsutveckling, respektive

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

matematikutveckling) och fyra är inriktade mot olika funktionsnedsättningar (dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning, respektive intellektuell funktionsnedsättning).

- *Examensordningen* (SFS 1993:100, bilaga 2) specificerar även vilka lärarutbildningar som utgör examensfordringar för speciallärarexamen: grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen, samt anger vilka inriktningar som var och en av dessa lärarutbildningar kan ha.
- *Förordning (om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare* (SFS 2011:326) anger inom vilka skolformer, årskurser och ämnen som respektive lärarutbildning (inkl. inriktning) ger behörighet att undervisa.
- I *förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare* (SFS 2011:326) knyts speciallärarens behörighet för undervisning som avser särskilt stöd till de skolformer och årskurser där speciallärarens grundläggande lärarutbildning ger behörighet att undervisa.
- *Examensordningen* (SFS 1993:100, bilaga 2*)* anger särskilda examensfordringar för speciallärarexamens båda ämnesinriktade specialiseringar. För examen inom dessa specialiseringar behöver studentens grundläggande lärarutbildning innehålla ämnesstudier i svenska eller inom kunskapsområdet språk-, skriv- och läsutveckling eller motsvarande kunskaper genom komplettering, respektive ämnesstudier i matematik eller inom kunskapsområdet matematikutveckling eller motsvarande kunskaper genom komplettering.

Utformningen av utbildningar till förskollärare och lärare är förordningsstyrd. *Förordning om utbildning till lärare och förskollärare (*SFS 2021:1335*)* anger bland annat vilka ämnen och kombinationer av ämnen ingår i respektive lärarexamen, och bidrar därmed också till att avgränsa vilka lärarkategorier som är behöriga att kunna få en examen inom speciallärarexamens båda ämnesinriktade specialiseringar.

6 Speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad, yrkesroller och arbete med elevstöd

Den utbildning som utredningen föreslår ska enligt direktiven svara bättre mot skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens än dagens speciallärar- och specialpedagogutbildningar.

Kapitel 6 belyser speciallärares och specialpedagogers arbete inom skolväsendet och skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens. Den bild som framträder är komplex och innefattar en mängd arbetsuppgifter inom alla skolformer och i fritidshemmet.

Läsanvisning

Avsnitt 6.1 beskriver skolväsendet som arbetsmarknad för speciallärare och specialpedagoger, totalt och per skolform. Vilka är de skolformer som ingår? Hur många speciallärare och specialpedagoger är anställda inom skolformerna? Avsnitt 6.2 bygger på *Lärarprognos 2024*, som innehåller en bedömning av hur skolväsendet som arbetsmarknad kan komma att utvecklas fram till 2038. De insatser som skollagen föreskriver rörande barn och elever i behov av stöd och som innefattar speciallärares och specialpedagogers arbete beskrivs i avsnitt 6.3. Även de förändringar i skollagen som träder i kraft kommande år ingår. I kapitlets avslutande avsnitt 6.4 ges bilder av speciallärares och specialpedagogers yrkesroller och arbete inom skolväsendet – utifrån forskning och andra studier, utbildningsanordnarnas och skolledares perspektiv.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

De statistiska uppgifter som presenteras i kapitlet kommer i första hand från Skolverket, som ansvarar för Sveriges officiella statistik om skolväsende och barnomsorg. Detta gäller även för de tabeller som hänvisas till i fotnoter.

6.1 Skolväsendet som speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad

Skolan är den primära arbetsmarknaden för speciallärare och specialpedagoger.

Enligt skollagen omfattar skolväsendet skolformerna: förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. I skolväsendet ingår även fritidshem som dock inte är en skolform. För varje skolform finns en läroplan som utgår från skollagen och som beskriver utbildningens värdegrund, uppdrag, mål och riktlinjer.

Från och med hösten 2028 upphör förskoleklassen som skolform. I stället blir grundskolan tioårig, med ett lågstadium som omfattar fyra läsår och där förskoleklassen ersätts med en ny årskurs 1. Samtidigt utökas även anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan med ett läsår.

Det är huvudmännen som har det yttersta ansvaret för att utbildningen följer de bestämmelser som finns och för att barn och elever når målen för utbildningen:

- Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och fritidshem.
- En region får vara huvudman för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning.
- Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola. När det gäller specialskolan har Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) huvudmannaansvaret. Ansvaret för sameskolan vilar på Sameskolstyrelsen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och fritidshem.[1]

Totalt finns nästan 3 000 huvudmän inom skolväsendet, varav 290 kommunala och cirka 750 enskilda huvudmän inom grundskolan, gymnasieskolan, de anpassade skolformerna och kommunal vuxenutbildning, samt 1 900 enskilda huvudmän inom förskolan. Skillnaderna mellan huvudmännen är stora avseende storlek, geografi, ekonomi och socioekonomiska förutsättningar. Därmed varierar även huvudmännens förutsättningar och kapacitet att leva upp till sitt ansvar för skolan (Skolverket, 2026b).

Läsåret 2024/25 tjänstgjorde totalt 141 000 lärare, omräknat till heltidstjänster, inom skolväsendet (exklusive förskolan). Flest lärare arbetade inom grundskolan, med 66 procent av samtliga lärartjänster. Näst flest fanns inom gymnasieskolan. Andelen behöriga lärare var i genomsnitt 73 procent, med stora skillnader mellan olika skolformer. Högst var andelen i förskoleklass (87 procent) och lägst i de anpassade skolformerna; 14 procent behöriga lärare inom anpassade grundskolan och 16 procent inom anpassade gymnasieskolan (Skolverket, 2025n).

Speciallärare och specialpedagoger inom skolväsendet

Omräknat till heltidstjänster tjänstgjorde drygt 6 280 speciallärare och nästan 4 830 specialpedagoger inom skola och vuxenutbildning läsåret 2024/25.

Under de senaste nio åren har antalet speciallärare ökat med 40 procent inom skolväsendet, medan antalet specialpedagoger har ökat med 9 procent. (Skolverket 2025n, s. 23). Diagrammet nedan illustrerar utvecklingen:

[1] Viss utbildning som erbjuds inom skolväsendet kan även anordnas av andra huvudmän och utanför skolans institutioner. I 24 kap. skollagen (SFS 2010:800) regleras sådan utbildning: inom särskilda ungdomshem (8–9 §§), inom kriminalvårdsanstalt (10 §), inom folkhögskola (11–15 §§), på sjukhus eller annan motsvarande institution (16–19 §§), samt som särskild undervisning i hemmet eller på annan plats (20–22 §§).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Diagram 6.1 Antal speciallärare och specialpedagoger i skola och vuxenutbildning läsåren 2015/16–2024/25. Heltidstjänster

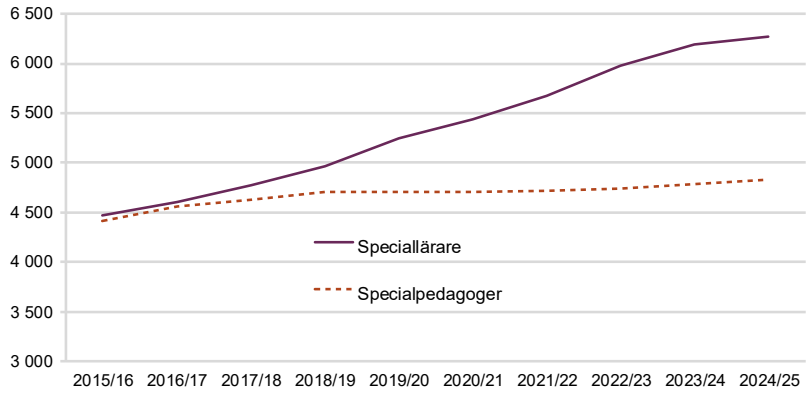

I rapporten *Nuläge och utmaningar inom elevhälsan 2024* (2024), visar Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) att speciallärarna nästan alltid är anställda vid skolorna. Påtagligt få kommuner och regioner har centralt placerade tjänster, vilket innebär att speciallärarna utmärker sig med sin lokala placering. Bland övriga kategorier som ingår i elevhälsan – specialpedagoger, kuratorer, psykologer, sjuksköterskor och skolläkare – är det betydligt större andelar som är anställda centralt på förvaltningsnivå eller vars tjänster köps in på timbasis.

6.1.1 Förskolan

Förskolan är en skolform som enligt skollagen ska erbjudas barn från och med ett års ålder. Den ska stimulera barns utveckling och lärande och erbjuda trygg omsorg. Barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges sådant stöd (SFS 2010:800).

Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen vars föräldrar önskar det. Alla kommuner ska dessutom arbeta för att fler barn ska gå i förskolan och man ska erbjuda förskola till alla barn under minst 525 avgiftsfria timmar per år från och med höstterminen det år barnet fyller tre år (allmän förskola). Hösten 2024 fanns 8 840 förskoleenheter

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

i landet. Av dessa hade 70 procent en kommunal huvudman och 30 procent en enskild (Skolverket, 2025a).

Av samtliga barn i befolkningen mellan ett och fem år var 87 procent inskrivna i förskolan under 2024. Detta motsvarar knappt 485 000 barn och innebär en minskning med cirka 16 400 barn jämfört med året innan.

Pedagogisk personal inom förskolan

Inom förskolan fanns hösten 2024 drygt 102 000 anställda, motsvarande 94 500 heltidstjänster.

År 2011 infördes krav på legitimation för alla förskollärare för anställning utan tidsbegränsning (med vissa undantag). Beräknat utifrån antalet heltidstjänster hade 43 procent av de anställda inom förskolan förskollärarlegitimation under 2024 (Skolverket, 2025a).

Enligt *Lärarprognos 2024* behöver nästan 45 100 förskollärare examineras under 2024–2038 för att möta det framtida behovet av förskollärare. Eftersom den faktiska examinationen beräknas till 34 500 under perioden förutser Skolverket att det kommer att saknas 10 500 förskollärare vid prognostidens slut. Förskolan är den skolform inom skolväsendet där lärarbristen bedöms bli störst fram till 2038 (Skolverket, 2025m).

I Skolverkets officiella statistik ingår inte uppgifter om speciallärare eller specialpedagoger inom förskolan.

6.1.2 Fritidshemmet

Varje kommun ska enligt skollagen (SFS 2010:800) erbjuda fritidshem som kompletterar utbildningen i kommunens förskoleklass, grundskola och anpassade grundskola, och staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola. Rätten till utbildning i fritidshem är villkorad till att i första hand gälla barn vars föräldrar har en sysselsättning, dvs. arbete eller studier, och verksamheten är avgiftsbelagd.

Fritidshem ska erbjudas eleverna den del av dagen då de inte går i skolan, samt under lov, till och med vårterminen det år som de fyller 13 år. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Läsåret 2024/25 fanns knappt 4 070 fritidshem. Vid dessa var drygt 499 000 elever inskrivna, motsvarande 57 procent av alla barn i åldern 6–12 år (Skolverket, 2025i). Andelen inskrivna varierar i olika åldersgrupper. Av landets 6–9-åringar var cirka 82 procent inskrivna i fritidshem, jämfört med cirka 19 procent av 10–12-åringarna. I många kommuner erbjuds öppen fritidsverksamhet för barn i mellanstadieåldern i stället för fritidshem (Skolverket, 2026b).

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom fritidshemmet

Läsåret 2024/25 uppgick antalet anställda inom fritidshemmet till motsvarade 23 100 heltidstjänster, varav 10 300 hade en tjänst som lärare. Knappt 48 procent av dem som hade lärartjänst hade även en lärarlegitimation med behörighet att undervisa i fritidshemmet (Skolverket, 2025i).

Fram till 2038 räknar Skolverket med att andelen examinerade lärare med inriktning mot fritidshemmet kraftigt kommer att överstiga behovet av nyexaminerade. Myndigheten bedömer att det därmed finns goda förutsättningar att öka andelen behöriga lärare under kommande år (Skolverket, 2025m).

Tabell 6.1 Speciallärare och specialpedagoger inom fritidshemmet. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21

	Speciallärare		Specialpedagoger	
År	Tjänstgörande[1]	Heltidstjänster[2]	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	39	14	65	15
2020/21	21	10	51	14

[1] *Antalet tjänstgörande* avser antalet personer som tjänstgör.
[2] *Antalet heltidstjänster* beräknas genom att alla heltids- och deltidstjänster summeras.

Få speciallärare och specialpedagoger är anställda inom fritidshemmet och antalet heltidstjänster har varit i princip oförändrat de senaste åren.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

6.1.3 Förskoleklassen

Förskoleklassen tillkom som skolform läsåret 1998/99 och är obligatorisk sedan 2018. Den omfattar ett läsår och skolplikt gäller normalt från höstterminen det år då eleven fyller sex år. Förskoleklassen ska enligt skollagen stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning (SFS 2010:800).

Läsåret 2024/25 fanns 3 520 skolenheter med förskoleklass. Antalet elever uppgick till drygt 118 000, dvs. 97 procent av alla sexåringar i befolkningen (Skolverket, 2025f).

Från och med höstterminen 2028 blir grundskolan tioårig, lågstadiet kommer att omfatta fyra årskurser och förskoleklassen upphör som skolform.

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom förskoleklassen

I förskoleklassen uppgick antalet heltids lärartjänster till strax under 6 800 läsåret 2024/25. Andelen behöriga lärare och förskollärare var 87 procent, dvs. högst bland samtliga skolformer (Skolverket, 2025f).[2]

Antalet speciallärare och specialpedagoger sammanräknade var samma läsår relativt lågt. Den uppgick till lite drygt 120 heltidstjänster, dvs. motsvarande inte fullt 2 procent av antalet lärartjänster. Specialpedagogerna var flest.

Tabell 6.2 Speciallärare och specialpedagoger inom förskoleklassen. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåret 2024/25*

	Speciallärare		Specialpedagoger	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	224	47	446	75

* Eftersom sättet att beräkna antalet speciallärartjänster och specialpedagogtjänster inom förskoleklassen har förändrats under senare år är det inte möjligt att göra jämförelser över tid.

[2] I Skolverkets rapport har uppgifterna om lärarnas och förskollärarnas behörigheter olika innebörd inom olika skolformer: För skolformerna förskoleklass, specialskola, komvux i svenska för invandrare och komvux som anpassad utbildning avser behörigheten endast skolform. För grundskolan och den anpassade grundskolan avser behörigheten, utöver i aktuell skolform, även i rätt stadium och ämnen (eller ämnesområden). För gymnasieskolan avser behörigheten skolform och ett urval av ämnen. För komvux på grundläggande och gymnasial nivå avser behörigheten skolform, nivå och ett urval av ämnen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

6.1.4 Grundskolan och sameskolan

Grundskolan är en obligatorisk skolform som enligt skollagen ska innefatta nio läsår, uppdelade i lågstadium, mellanstadium och högstadium (SFS 2010:800). Från och med höstterminen 2028 omfattar den tio årskurser i och med att lågstadiet utökas med en årskurs.

Läsåret 2024/25 fanns knappt 4 670 grundskoleenheter i landet, varav 82 procent med kommunala huvudmän och 18 procent med enskilda huvudmän. Drygt hälften av alla skolenheterna hade färre än 200 elever. Stadie- och årskurssammansättningen varierade, vanligast var att lågstadium och mellanstadium hålls samman: vid drygt 40 procent av enheterna fanns årskurserna 1–6 (Skolverket, 2025j).[3]

Grundskolan är den mest omfattande skolformen. Här fanns totalt drygt 1 100 000 elever läsåret 2024/25; 359 900 elever i årskurs 1–3, 366 400 elever i årskurs 4–6 och 372 400 elever i årskurs 7–9.[4]

Sameskolan

Sameskolan är en egen skolform som enligt skollagen ska ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan (SFS 2010:800). Från och med höstterminen 2028, då den reguljära grundskolan förlängs med ett år, utökas sameskolan med ytterligare en årskurs och blir sjuårig.

Undervisningen ska ges på svenska och samiska och ämnet samiska ska finnas i alla årskurser (SFS 2011:185).[5]

Under läsåret 2024/25 fanns fem skolenheter inom sameskolan, med totalt 194 elever, exklusive förskoleklass (Skolverket, 2025j).

Sameskolstyrelsen är huvudman för sameskolan.

[3] Vid 18 procent av enheterna fanns årskurserna 1–9, vid 13 procent årskurserna 1–3, vid 12 procent årskurserna 7–9, vid 5 procent årskurserna 4–9, vid 4 procent årskurserna 1–5, vid 4 procent årskurserna 4–6 och vid 2 procent årskurserna 6–9.
[4] Tabell 5: Flickor och pojkar i årskurs 1 till 9 i grundskola läsåret 2024/25.
[5] Skollagen ger även möjlighet till integrerad samisk undervisning för samiska elever i grundskolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom grundskolan och sameskolan

Mellan 2015/16 och 2024/25 har antalet lärare inom grundskolan ökat med 15 procent. Läsåret 2024/25 fanns cirka 92 200 heltids lärartjänster inom grundskolan (och sameskolan), vilket motsvarade 66 procent av samtliga lärartjänster inom skolväsendet (Skolverket, 2025n).[6]

Andelen behöriga lärare var totalt sett 73 procent, med skillnader mellan olika ämnen och stadier. Inom årskurserna 1–3 var andelen behöriga lärare 78 procent, inom årskurserna 4–6 var den 70 procent och inom årskurserna 7–9 71 procent.[7]

I *Lärarprognos 2024* beräknar Skolverket att examinationen av lärare till årskurs 1–3 kommer att överstiga examinationsbehovet fram till 2038, och att ett överskott på 2 100 lärare därmed uppstår. För mellan- och högstadiet ser myndigheten en omvänd situation, med lägre framtida examinationer än examinationsbehov. Inom årskurs 4–6 är det beräknade underskottet relativt litet, 400 lärare under perioden. På högstadiet förutser Skolverket däremot en stor brist på lärare, då den beräknade examinationen uppgår till 8 900 lärare medan behovet uppgår till 16 800 (Skolverket, 2025m).

Merparten av landets speciallärare och specialpedagoger arbetar i grundskolan. Omräknat till heltidstjänster fanns det cirka 4 660 speciallärare och 3 380 specialpedagoger i grundskolan läsåret 2024/25. Sammanräknade motsvarade antalet speciallärare och specialpedagoger nästan 9 procent av lärarresursen, vilket är högst andel bland samtliga skolformer (Skolverket, 2025n).

Tabell 6.3 Speciallärare och specialpedagoger inom grundskolan och sameskolan. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21

	Speciallärare		Specialpedagoger	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	5 714	4 664	4 056	3 383
2020/21	5 191	4 161	4 025	3 362

[6] I den statistik över pedagogisk personal inom skola och vuxenutbildning som redovisas i den refererade rapporten ingår inte förskolan och fritidshemmet.
[7] Tabell 5A: Ämneslärare – antal tjänstgörande, andel med legitimation och behörighet, tillsvidareanställning, läsåret 2024/25.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Speciallärarna var betydligt fler än specialpedagogerna. Antalet speciallärartjänster har dessutom ökat under senare år, medan antalet specialpedagogtjänster varit i princip oförändrat.

6.1.5 Gymnasieskolan

Gymnasieskolan är en frivillig skolform som i huvudsak ska bygga på de kunskaper som eleverna har fått i grundskolan. Den ska enligt skollagen ge grund både för fortsatta studier och för yrkesverksamhet (SFS 2010:800).

Utbildningen utgörs i första hand av treåriga nationella program, varav sex är högskoleförberedande och tolv är yrkesprogram. De tre största nationella programmen är samtliga högskoleförberedande; samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet och naturvetenskapsprogrammet. De tre största yrkesprogrammen är el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, respektive bygg- och anläggningsprogrammet. Yrkesprogrammen syftar till att förbereda för arbetsmarknaden eller för yrkeshögskola.

Gymnasieskolan innefattar även fyra så kallade introduktionsprogram som ska ge eleverna behörighet till nationella program eller leda till arbete: programinriktat val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ respektive språkintroduktion.

Läsåret 2024/25 gick 372 000 elever i gymnasieskolan, varav 90 procent – 334 000 elever – läste ett nationellt program. Av eleverna inom de nationella programmen läste ungefär två tredjedelar på ett högskoleförberedande program (Skolverket, 2025g). Av introduktionsprogrammens 37 400 elever läste 40 procent individuellt alternativ.

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom gymnasieskolan

Gymnasieskolan är den skolform som har näst flest lärare, motsvarande 29 900 heltidstjänster läsåret 2024/25. Andelen behöriga lärare var totalt sett 85 procent, med skillnader mellan olika huvudmän, ämnen och program (Skolverket, 2025n).[8]

Skolverket beräknar att det 2038 kommer att finnas ett förhållandevis stort överskott på ämneslärare i gymnasieskolan, antalet

[8] I beräkningen av andelen behöriga ingår inte lärare inom introduktionsprogrammen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

examinerade kommer att överstiga behovet. För yrkeslärare är bilden den motsatta. För att möta det framtida behovet av yrkeslärare skulle antalet som påbörjar en yrkeslärarutbildning behöva öka med 70 procent, jämfört med nuvarande nivåer (Skolverket, 2025m).

Sammanräknade uppgick antalet speciallärare och specialpedagoger till cirka 1 300 heltidstjänster under läsåret, vilket motsvarade cirka 4 procent av gymnasieskolans lärarresurs. Det var en betydligt lägre andel än inom grundskolan.

Tabell 6.4 Speciallärare och specialpedagoger inom gymnasieskolan. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21

	Speciallärare		Specialpedagoger	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	602	429	1 086	872
2020/21	561	401	988	755

Inom gymnasieskolan var antalet specialpedagoger tydligt fler än antalet speciallärare, och antalet specialpedagoger har dessutom ökat mer under senare år än antalet speciallärare. Detta är en motsatt utveckling jämfört med grundskolan.

6.1.6 Kommunala vuxenutbildningen

Den kommunala vuxenutbildningen (komvux) är en frivillig skolform som ska ge vuxna, från och med det andra kalenderhalvåret då de fyller 20 år, möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens för att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet, och ge en grund för fortsatt utbildning (SFS 2010:800).[9]

Utbildningen ska spegla grundskolan och gymnasieskolan och följaktligen erbjudas:

- på grundläggande nivå,
- på gymnasial nivå,
- som anpassad utbildning på grundläggande nivå,

[9] En person har dock rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det år då hen fyller 16 år.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- som anpassad utbildning på gymnasial nivå, samt
- som svenska för invandrare, sfi.

Inom komvux på grundläggande nivå ges utbildningen i form av nationella kurser, nationella delkurser och orienteringskurser. På gymnasienivå finns nationella kurser, orienteringskurser, individuella kurser och komvuxarbete.[10] Inom komvux i sfi erbjuds fyra kurser med stigande svårighetsgrad (A–D) som kombineras med tre studievägar (1–3), riktade till elever med olika utbildningsbakgrund.

En relativt stor andel av kurserna genomförs av enskilda utbildningsanordnare, framför allt företag, på uppdrag av den kommunala huvudmannen. Särskilt vanligt är detta i eller i anslutning till landets storstäder och större städer.

Under 2024 läste totalt 368 000 elever inom komvux. Nästan 62 procent läste på gymnasial nivå, 18 procent läste på grundläggande nivå och drygt 30 procent inom svenska för invandrare. Inom komvux som anpassad utbildning fanns cirka 3 700 elever, motsvarande 1 procent av samtliga. Nästan 10 procent av deltagarna läste kurser på fler än en nivå (Skolverket, 2025k).

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom kommunala vuxenutbildningen

Läsåret 2024/25 fanns totalt 3 090 heltids lärartjänster inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå, varav cirka 76 procent på gymnasial nivå och 24 procent på grundläggande nivå.[11] Inom komvux på grundläggande nivå var 81 procent av lärarna behöriga, och på gymnasial nivå 78 procent (Skolverket, 2025n).

Läsåret 2024/25 fanns drygt 2 320 lärartjänster inom komvux i svenska för invandrare. Inom komvux som anpassad utbildning fanns nästan 210 tjänster.[12]

[10] Komvuxarbete är en uppgift om 100 gymnasiepoäng som krävs för att en gymnasieexamen i komvux ska kunna utfärdas.
[11] Uppgifterna om lärare inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå är exklusive lärare hos extern/enskild utbildningsanordnare.
[12] Tabell 4 A: Pedagogisk högskoleexamen, kön, tjänstgöringsgrad och anställningsslag, läsåren 2020/21–2024/25.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

I *Lärarprognos 2024* bedömer Skolverket rekryteringsbehoven inom komvux både på grundläggande och gymnasial nivå som mycket stora fram till 2038 (Skolverket, 2025m).

Tabell 6.5 Speciallärare och specialpedagoger inom komvux. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21*

	Speciallärare		Specialpedagoger	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
Komvux, grund- och gymnasienivå				
2024/25	60	39	96	64
2020/21	42	20	64	43
Komvux, anpassad utbildning				
2024/25	70	60	24	15
2020/21	69	52	31	24
Komvux, svenska för invandrare (sfi)				
2024/25	44	21	55	23
2020/21	25	16	41	19

* I uppgifterna om speciallärare och specialpedagoger ingår ej externa utbildningsanordnare.

Antalet speciallärare och specialpedagoger inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå uppgick under läsåret till drygt 100 heltidstjänster, motsvarande cirka 3 procent av lärarresursen. Det var en lägre andel jämfört med gymnasieskolan och en betydligt lägre andel jämfört med grundskolan. Antalet specialpedagoger var, som inom gymnasieskolan, fler än antalet speciallärare.

Inom svenska för invandrare var speciallärarna och specialpedagogerna ungefär lika många och motsvarade sammantagna knappt 2 procent av lärartjänsterna.

Inom komvux som anpassad utbildning motsvarade speciallärar- och specialpedagogtjänsterna 36 procent av lärartjänsterna, dvs. en hög andel. Den höga andelen speciallärare har att göra med behörighetskraven inom denna inriktning.[13] Antalet speciallärare var betydligt fler än antalet specialpedagoger.

[13] Enligt 2 kap. 32 § Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare så föreligger behörighet att undervisa i kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning för den som är behörig att undervisa på motsvarande nivå och i motsvarande ämne i anpassade grundskolan eller anpassade gymnasieskolan. För behörighet att undervisa i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan krävs huvudsakligen en speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

6.1.7 Anpassade skolformerna

De anpassade skolformerna innefattar anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola.[14] Enligt 20 kap. 3 § skollagen (SFS 2010:800) ska även kommunal vuxenutbildning tillhandahållas som anpassad utbildning på grundläggande nivå och gymnasienivå (se avsnitt 6.1.6 *Kommunala vuxenutbildningen*).[15]

Anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan ska enligt skollagen ge elever med intellektuell funktionsnedsättning, som inte bedöms ha förutsättningar att uppfylla de kriterier för betygssättning eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller inom grund- eller gymnasieskolan, en för dem anpassad utbildning.

Utbildningarna ska utformas så att de bidrar till personlig utveckling, förbereder för aktiva livsval och ger grund för fortsatt utbildning och yrkesverksamhet (avser anpassade gymnasieskolan). De ska främja social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (SFS 2010:800).

I enlighet med Förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326) behöver alla lärare inom anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan ha en speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning för att vara behöriga att undervisa.

Anpassade grundskolan

Anpassade grundskolan är i nuläget nioårig. Från och med höstterminen 2028 förlängs den med ett år, på motsvarande sätt som den reguljära grundskolan.

Läsåret 2024/25 fanns skolenheter med elever mottagna i anpassad grundskola i 286 av landets 290 kommuner, totalt 622 enheter. Drygt 17 200 elever var mottagna, dvs. 1,5 procent av samtliga elever inom grundskolan. Den senaste tioårsperioden har antalet elever totalt sett ökat med nästan 80 procent – från cirka 9 800 elever läsåret 2015/16 – med stora variationer mellan olika kommuner.

[14] Anpassade skolan hette tidigare *särskolan*. Namnbytet skedde 2023. I samband med detta ersattes även begreppet *utvecklingsstörning* med *intellektuell funktionsnedsättning* och den så kallade träningsskolan (en inriktning inom den dåvarande grundsärskolan) avskaffades.
[15] Komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå ska ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar utbildningen i anpassade grundskolan. Komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå ska ge vuxna kunskaper som motsvarar utbildningen på nationella program i anpassade gymnasieskolan (SFS 2010:800).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

I 30 kommuner har andelen elever i anpassad skola (av samtliga elever i grundskolan) minskat under perioden, medan den i övriga kommuner har ökat. I 49 kommuner beskrivs ökningen som ”mycket kraftig” (Skolverket, 2025c).

Inom den anpassade grundskolan läser eleverna olika ämnen, ämnesområden eller en kombination av ämnen och ämnesområden.[16] De kan även få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan, så kallat integrerad utbildning i grundskoleklass. Läsåret 2024/25 var 1 570 elever integrerade, dvs. drygt 9 procent av samtliga. Övriga läste enstaka ämnen, ämnesområden eller en kombination båda. Antalet elever var proportionellt större i de högre årskurserna än i de lägre (Skolverket, 2025d).

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom anpassade grundskolan

Läsåret 2025/25 fanns drygt 4 000 heltids lärartjänster inom anpassade grundskolan.[17] Andelen behöriga lärare var 14 procent, alltså betydligt lägre än inom grundskolan (Skolverket, 2025n).

Enligt *Lärarprognos 2024* behöver drygt 1 000 lärare examineras för att täcka rekryteringsbehovet till vanliga lärartjänster inom anpassad grundskola fram till 2038 (Skolverket, 2025m).

[16] Ämnen som ingår i anpassade grundskolan är: bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, slöjd, svenska eller svenska som andraspråk, teknik. Ämnesområden är: estetisk verksamhet, kommunikation, motorik, vardagsaktiviteter, verklighetsuppfattning. https://utbildningsguiden.skolverket.se/grundskolan/om-forskoleklass-och-grundskola/om-anpassade-grundskolan#2 [Hämtad: 2026-06-02].
[17] Tabell 3 A: Pedagogisk högskoleexamen, huvudman, kön, genomsnittlig tjänstgöringsgrad, anställningsslag och lärartäthet, läsåren 2020/21–2024/25.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Tabell 6.6 Speciallärar- och specialpedagogtjänster inom anpassade grundskolan. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21

	Speciallärartjänster		Specialpedagogtjänster	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	786	685	370	249
2020/21	564	487	369	269

Inom anpassade grundskolan fanns närmare tre gånger fler speciallärartjänster än specialpedagogtjänster under läsåret 2024/25.

Anpassade gymnasieskolan

Anpassade gymnasieskolan är en frivillig skolform som riktas till elever i åldersgruppen 16–19 år. Utbildningen ska i huvudsak bygga på de kunskaper som eleverna har fått i anpassade grundskolan eller motsvarande utbildning (SFS 2010:800).

Utbildningarna är fyraåriga och ges antingen i form av nio nationella program, varav det vanligaste är administration, handel och varuhantering, eller som individuella program. Individuella program är för elever som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program. Cirka 60 procent av eleverna läser på ett nationellt program och 40 procent på ett individuellt program.

Anpassade gymnasieskolan ger inte behörighet att läsa vidare på universitet, högskola eller yrkeshögskola. Programmen ger heller inte yrkesbehörighet inom exempelvis vård och omsorg eller barnomsorg, som reguljära gymnasieskolans yrkesprogram gör.

Läsåret 2024/25 fanns skolenheter med anpassad gymnasieskola i 156 av landets 290 kommuner, totalt 243 skolenheter.

Antalet elever uppgick till 7 570, vilket motsvarande 2 procent av samtliga elever som läste en gymnasieutbildning. 20 av anpassade gymnasieskolans elever fick huvuddelen av sin utbildning inom gymnasieskolan, som integrerade elever. Sedan läsåret 2016/17 har antalet elever inom anpassade gymnasieskolan ökat med nästan 30 procent (Skolverket, 2025e).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom anpassade gymnasieskolan

Läsåret 2024/25 fanns drygt 1 920 heltids lärartjänster inom anpassade gymnasieskolan.[18] Andelen behöriga lärare var 16 procent, dvs. påtagligt lägre än inom gymnasieskolan (Skolverket, 2025n).

För att täcka rekryteringsbehovet till vanliga lärartjänster inom anpassade gymnasieskolan fram till 2038, bedömer Skolverket att nästan 1 300 lärare behöver examineras under perioden (Skolverket, 2025m).

Tabell 6.7 Speciallärar- och specialpedagogtjänster inom anpassade gymnasieskolan. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21

	Speciallärartjänster		Specialpedagogtjänster	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	300	259	146	85
2020/21	232	196	149	100

Inom anpassade gymnasieskolan fanns tre gånger så många speciallärartjänster som specialpedagogtjänster under läsåret 2024/25.

6.1.8 Specialskolan

Barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller anpassade grundskolan ska enligt skollagen (SFS 2010:800) tas emot i specialskolan, om de:

- är dövblinda eller annars är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning,
- är döva eller hörselskadade, eller
- eller har en grav språkstörning.

Specialskolan ska ge en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Den ska även ligga till grund för fort-

[18] Tabell 4A: Anställda i olika lärarkategorier, läsåret 2024/25.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

satt utbildning. Under veckorna erbjuds kostnadsfritt boende för de elever som behöver detta.

I nuläget är specialskolan tioårig men från och med hösten 2028 blir den elvaårig, samtidigt som den reguljära grundskolan förlängs med ett år.

Enligt specialskoleförordningen (SFS 1995:401) ska det inom specialskolan finnas både skolenheter med regionala upptagningsområden och så kallade riksskolor.[19] I dag finns tio specialskolor i landet, i Lund, Vänersborg, Örebro (tre skolor), Stockholm (tre skolor), Härnösand och Umeå.

Läsåret 2024/25 fanns 790 elever i specialskolan. Antalet har ökat kontinuerligt åtminstone sedan läsåret 2015/16 (553 elever) och då framför allt vid riksskolorna. Antalet elever varierar mellan olika årskurser men är relativt jämnt fördelade mellan stadierna (Skolverket, 2025h).

Huvudman för specialskolan är Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM).

Lärare, speciallärare och specialpedagoger inom specialskolan

Specialskolan utgör en relativt begränsad arbetsmarknad för lärare. Läsåret 2024/25 fanns cirka 230 heltids lärartjänster – 260 tjänstgörande lärare – inom skolformen.[20]

Behörigheterna att undervisa inom specialskolan har sett olika ut över tid. När förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (SFS 2011:326) utfärdades 2011, infördes ett generellt krav på speciallärarexamen med specialisering mot relevant funktionsnedsättning för behörighet att undervisa inom skolformen. Detta krav avgränsades 2018 genom ett tillägg i förordningen (17d §), och omfattar sedan dess inte undervisning med elever som enbart är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning. För sådan under-

[19] Regionskolorna är avsedda för elever som är döva eller hörselskadade och som inte behöver utbildning med särskilda insatser vid riksskola. Riksskolorna är avsedda för tre elevgrupper: elever som är döva eller hörselskadade och som på grund av utvecklingsstörning inte kan få sin utbildning vid en regionskola, elever med synskada och ytterligare funktionshinder, och elever med grav språkstörning. En av skolorna har också i särskilt uppdrag att ta emot elever som är födda dövblinda (SFS 1995:401).

[20] Tabell 5: Lärare med behörighet för specialskolan samt pedagogisk högskoleexamen, läsåret 2024/25. För specialskolan redovisar inte Skolverket uppgifter om behörighet på ämnes- eller stadienivå utan endast behörighet att undervisa i skolformen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

visning ger grundlärar- eller ämneslärarexamen behörighet att undervisa. Kravet på speciallärarexamen för undervisningsbehörighet gäller i dag endast vid två av de tio specialskolorna.

De förändrade behörighetskraven har medfört att behörighetsnivåerna inom specialskolan kan beskrivas på olika sätt. Enligt Skolverkets officiella statistik uppgick andelen behöriga till 41 procent läsåret 2024/25. Enligt beräkningar från SPSM var 92 procent av lärarna behöriga det året, varav 71 procent var behöriga som lärare och 21 procent var behöriga både som lärare och speciallärare.[21]

Tabell 6.8 Speciallärar- och specialpedagogtjänster inom specialskolan. Antal tjänstgörande och heltidstjänster läsåren 2024/25 och 2020/21

	Speciallärartjänster		Specialpedagogtjänster	
År	Tjänstgörande	Heltidstjänster	Tjänstgörande	Heltidstjänster
2024/25	22	20	14	13
2020/21	28	25	13	10

Antalet speciallärar- och specialpedagogtjänster är relativt få, totalt drygt 30 under 2024/25, men motsvarar 11 procent av lärarresursen. Antalet speciallärartjänster är störst men har minskat något sedan 2020/21, medan specialpedagogtjänsterna har blivit några fler.

[21] Under perioden 2011–2018 hade inte grundlärare och ämneslärare behörighet att undervisa inom specialskolan och de som tog ut en lärarlegitimation under de åren fick därmed inte en sådan behörighet inskriven i sin legitimation. Dessa behörigheter ändrades inte per automatik när behörighetsreglerna ändrades, eftersom förändringar i lärarlegitimationen är något som den enskilde läraren behöver ansöka om. De grund- och ämneslärare som i dag arbetar inom specialskolan är behöriga att undervisa här, men om de har en lärarlegitimation som är utfärdad 2011–2018 och inte själva har sett till att få denna uppdaterad framgår inte behörigheten att undervisa inom specialskolan av deras legitimation. I den officiella statistiken framstår de därför som obehöriga och därigenom ser behörigheten bland de undervisande lärarna ut att vara relativt låg. Om behörighetsnivåerna inom specialskolan i stället beräknas utifrån andelen lärare med legitimation och grund- eller ämneslärarexamen, utan att ta hänsyn till vad som står om deras behörigheter för undervisning inom specialskolan specifikt, blir andelen behöriga lärare betydligt högre.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

6.2 Arbetsmarknadens behov av speciallärare och specialpedagoger

Förutsättningarna inom skolväsendet är under ständig förändring. I rapporten *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2026* framhålls hur reformer inom skolväsendet och den demografiska utvecklingen kommer att påverka skolväsendet under lång tid framöver.

Befolkningsprognoser visar att antalet barn i skolåldern blir färre de kommande åren samtidigt som andelen äldre ökar kraftigt. Denna utveckling påverkar samtliga skolformer, men vid olika tidpunkter. Antalet barn i förskoleåldern har minskat sedan 2019 och väntas fortsätta att minska till slutet av 2020-talet. I förskoleklassen och grundskolan började antalet elever minska 2023 och väntas fortsätta att minska till i slutet på 2030-talet. I gymnasieskolan kommer elevantalet att öka fram till slutet av 2020-talet för att därefter följa grundskolans utveckling (Skolverket, 2026b).

Befolkningsutvecklingen påverkar behoven av lärare inom olika delar av skolväsendet, och även behoven av speciallärare och specialpedagoger.

6.2.1 Skolverkets Lärarprognos 2024

I *Lärarprognos 2024* presenterar Skolverket en prognos över skolans och förskolans behov av behöriga lärare och förskollärare för perioden 2024–2038. Prognosen avser behoven inom förskolan, fritidshemmet, förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, kommunala vuxenutbildningen och de anpassade skolformerna. Specialskolan och sameskolan ingår inte.

Prognosens resultat består av fyra delar:

- *Lärarbehovet* redovisas som heltidstjänster och bestäms i första hand av befolkningsutvecklingen.
- *Rekryteringsbehovet* redovisas som heltidstjänster och beskriver den rekrytering som behöver göras av nyexaminerade, i första hand för att ersätta lärare som lämnar yrket men även för att ersätta visstidsanställda lärare som saknar högskoleexamen.
- *Examinationsbehovet* visar antalet som personer som måste examineras för att täcka rekryteringsbehovet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- *Beräknade framtida examinationen* visar, jämfört med examinationsbehovet, om det kommer att uppstå brist eller överskott på lärare.

Rapporten tas fram av Skolverket i samarbete med Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet (Skolverket, 2025m).

Behöriga speciallärare – tillgång, behov, rekryteringsbehov och examinationsbehov

Speciallärarexamen är ett behörighetskrav dels för undervisning som avser särskilt stöd inom skolväsendet, dels för undervisning inom de anpassade skolformerna.[22] Omräknat till heltidstjänster fanns under läsåret 2024/25 nästan 6 300 speciallärartjänster inom skolväsendet (Skolverket, 2025n).

Sammantaget, konstaterar Skolverket, finns det i dag en stor brist på behöriga speciallärare inom stora delar av skolväsendet. Andelen som har en speciallärarexamen är låg både bland de som har en tjänst som speciallärare och bland de som har en lärartjänst inom de anpassade skolformerna. Skolverkets prognos visar dessutom att en betydande brist kommer att kvarstå 2038, då ungefär 4 500 behöriga speciallärare beräknas saknas.[23]

För att svara mot det framtida behovet, i första hand för att ersätta kommande pensionsavgångar men även för att täcka upp för dagens brist på behöriga, behöver cirka 6 200 behöriga speciallärare rekryteras till speciallärartjänster inom skolväsendet under prognosperioden. Dessutom tillkommer ett rekryteringsbehov på 830 vanliga lärartjänster inom anpassade grundskolan, och på 1 050 lärartjänster inom anpassade gymnasieskolan.

Det betyder att antalet examinerade speciallärare behöver bli fler. I prognosen beräknas den framtida examinationen under perioden 2024–2038 uppgå till 5 600 examina. För att motsvara det framtida rekryteringsbehovet av speciallärartjänster inom skolväsendet och vanliga lärartjänster inom de anpassade skolformerna skulle dock antalet examinerade behöva uppgå till 10 100 under perioden.

[22] Inom specialskolan är speciallärarexamen med relevant specialisering ett behörighetskrav för undervisning vid två av de tio skolenheterna. Specialskolan behandlas dock inte *i Lärarprognos 2024*.
[23] I den prognosticerade bristen ingår både de som har en tjänst som speciallärare inom olika skolformer och de som har en lärartjänst inom de anpassade skolformerna (s. 12).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

För att täcka det beräknade examinationsbehovet behöver antagningen till speciallärarutbildningen öka. Antalet som påbörjar speciallärarutbildningen skulle behöva öka med drygt 80 procent – nästan 400 studenter per år.

Skolverket varnar samtidigt för att prognosen i flera avseenden underskattar det framtida examinationsbehovet. Inom de anpassade skolformerna krävs speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning för behörighet att undervisa oavsett vilken tjänst läraren har, dvs. oavsett om läraren är anställd som vanlig lärare, specialpedagog eller just speciallärare. I dag finns ett undantag från denna regel, som säger att lärare som anställdes före den 1 juli 2011 får ansvara för undervisning och betygssättning i de anpassade skolformerna även om de saknar lärarlegitimation. Detta undantag kommer att upphöra från och med den 1 juli 2028, vilket innebär att behovet av behöriga speciallärare bedöms öka ytterligare.

Därtill beräknar Skolverket att nästan 2 000 obehöriga speciallärare inom skolväsendet som i nuläget innehar en tjänst som speciallärare och som kommer att fortsätta arbeta som lärare, kommer att behöva vidareutbildning för att nå en speciallärarexamen. Dessa personer ingår inte i det examinationsbehov som prognosen anger (Skolverket, 2025m).

Specialpedagoger – tillgång, behov, rekryteringsbehov och examinationsbehov

Enligt *Lärarprognos 2024* kommer det att finnas ett förhållandevis stort överskott av specialpedagoger 2038. Antalet examinerade och nybörjare inom specialpedagogutbildningen behöver därmed minska för att balans ska uppstå mellan utbud och efterfrågan.

Omräknat till heltidstjänster fanns det under läsåret 2024/25 drygt 4 800 specialpedagogtjänster inom skolväsendet. Bland dem som innehade en tjänst som specialpedagog hade 76 procent en speciallärare- eller specialpedagogexamen.[24]

Enligt prognosen kommer behovet av specialpedagoger att minska. År 2038 beräknar Skolverket att det kommer att finnas 4 600 special-

[24] Den som har en tjänst som specialpedagog anges i Skolverkets lärarprognosen som *behörig* om hen har en speciallärar- eller specialpedagogexamen. Specialpedagogexamen ger dock inga ytterligare undervisningsbehörigheter utöver de som specialpedagogen har med sig från sin grundläggande lärarexamen. Därför använder vi inte begreppet *behöriga* specialpedagoger i betänkandets text, utan talar i stället om specialpedagoger *med examen*.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

pedagogtjänster. För att tillsätta dessa behöver knappt 4 100 specialpedagoger rekryteras fram till 2038.

Detta är betydligt färre än det beräknade antalet examinerade. Under prognosperioden beräknas antalet examinerade från specialpedagogutbildningen uppgå till 9 000, vilket är drygt 4 000 fler än vad som behövs. Antalet nybörjare skulle behöva minska med drygt 40 procent (Skolverket, 2025m).

6.2.2 Andra prognoser samt processer som påverkar arbetsmarknadens behov

Trender och prognoser 2023

Statistiska centralbyrån (SCB) gör sedan början av 1970-talet analyser och långsiktiga prognoser om utbildning och arbetsmarknad. Den senaste samlade prognosen, *Trender och prognoser 2023. Befolkning, utbildning, arbetsmarknad – med sikte på 2040* (2024), avser utvecklingen fram till 2040 inom 63 utbildningsgrupper.

En sådan utbildningsgrupp är speciallärar-/specialpedagogutbildning, alltså de båda utbildningarna sammanslagna. SCB bedömer i rapporten att det sammantaget rådde brist på nyexaminerade speciallärare och specialpedagoger på arbetsmarknaden 2022, och att både tillgång och efterfrågan kommer att öka med cirka 45 procent fram till 2040. Då ser SCB framför sig ett relativt balanserat arbetsmarknadsläge, även om man varnar för risken att behovet av speciallärare underskattas. De satsningar som görs för att elever ska få ökad tillgång till speciallärare i skolan kan medföra en ännu högre efterfrågetillväxt än vad prognosen visar, framhåller myndigheten, vilket kan innebära att framtida efterfrågan kommer att överstiga tillgången.[25]

[25] Med utgångspunkt i SCB:s rapport publicerar även Universitetskanslersämbetet (UKÄ) bedömningar av det framtida arbetsmarknadsläget. I rapporten *Behovet av nybörjare i högskolan. Med sikte på år 2040* (2024) presenteras prognoser för 38 utbildningsgrupper inom sju olika utbildningsområden, samt nybörjarbehov inom utbildningarna. Prognosen för speciallärar-/specialpedagogutbildning är i princip densamma som i SCB:s rapport.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Förbättrat stöd i skolan

I propositionen *Förbättrat stöd i skolan* (prop. 2025/26:195) konstaterar regeringen att de förslag som presenteras kan innebära ett större behov av speciallärare och specialpedagoger:

- Förslaget om stödundervisning kan innebära ett ökat ansvar för att, som en del av lärargruppen, bidra vid behovsbedömning, planering och genomförande av stödundervisning.
- Förslaget om att samråd med speciallärare eller specialpedagog alltid ska ske i utredningar av en elevs behov av särskilt stöd kan innebära tillkommande arbete för speciallärare och specialpedagoger.

De förslag som lämnas i propositionen träder i kraft den 1 juli 2028 (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete)*.

6.3 Insatser för barn och elever med behov av stöd

En av grundprinciperna i skollagen (SFS 2010:800) är att alla barn och elever ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet, oberoende av var de bor eller under vilka sociala och ekonomiska förhållanden som de lever.[26] Utbildningen ska vara likvärdig oavsett var i landet som den anordnas. Barnens bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning och annan verksamhet som enligt skollagen som rör barn.[27]

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Allas utveckling och lärande ska främjas, alla ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt:

> Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska i undervisningen ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. (SFS 2010:800, 3 kap. 2 §)

[26] Texten utgår från skollagens bestämmelser som gäller från och med 2026-07-01.
[27] Med barn avses i skollagen varje människa under 18 år (1 kap. 10 §).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Barnens och elevernas stödbehov varierar, vissa behöver stöd i specifika skolämnen, andra har behov som omfattar hela lärmiljön inklusive fritidshemmet. I utbildningen ska hänsyn tas till olika behov, och strävan ska vara att skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska uppvägas.

Alla som arbetar inom skolväsendet omfattas av lagens intentioner, alla ska arbeta för alla elevers bästa. Mycket av det elevstödjande arbetet sker som en naturlig del av skolans vardag, inom ramen för den ledning och stimulans som ges i den ordinarie undervisningen. Vikten av att arbetet på därigenom bedrivs sammanhållet framhålls bland annat i *Skolinspektionens årsrapport 2025*:

> Myndighetens samlade erfarenhet visar tydligt hur svagheter inom olika områden i skolan hänger ihop. Många skolor arbetar med problem var för sig … Konsekvensen av att hantera problemen var för sig är att insatserna riskerar att inte bli tillräckligt träffsäkra och inte ge önskad effekt … Varaktiga förbättringar kräver därför ett samlat grepp, gemensamma arbetssätt och en tydlig ansvarsfördelning i hela styrkedjan. (Skolinspektionen, 2026, s. 6)

Vissa av de elevstödjande insatserna regleras i skollagen och flera av dessa förutsätter dessutom specialpedagogisk kompetens.

6.3.1 Garanti för tidiga stödinsatser

Utredningen (SOU 2016:59) om en läsa-skriva-räkna-garanti lämnade förslag på en åtgärdsgaranti för att säkra att elever som riskerar att inte uppnå kunskapskraven skulle upptäckas tidigt och få adekvat stöd. Som en följd infördes 2019 i skollagen en garanti för tidiga stödinsatser. Ett uttalat syfte var att säkerställa att mer specialpedagogiska resurser skulle fördelas till de lägre årskurserna. Bestämmelserna avseende garantin för tidiga stödinsatser regleras enligt 3 kap. 4–4 b §§ skollagen (SFS 2010:800).

Garantin innebär att bedömningar ska göras av barns och elevers kunskapsutveckling i svenska, svenska som andraspråk och matematik i lågstadiet inom grundskolan, sameskolan, specialskolan och anpassade grundskolan.[28] Som grund för dessa bedömningar ska nationella material för kartläggning och bedömning användas.

[28] Den anpassade grundskolan omfattas sedan 2024 av garantin, avseende de elever som läser svenska, svenska som andraspråk och matematik enligt anpassade grundskolans läroplaner.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Om bedömningarna visar att eleverna sannolikt inte kommer att leva upp till de kunskapsnivåer som gäller för den aktuella skolformen, ska stödinsatser i form av extra anpassningar skyndsamt sättas in eller en anmälan till rektor om behov av särskilt stöd göras. Dessa insatser ska följas upp i slutet av lågstadiet.

I arbetet med bedömningarna har speciallärare och specialpedagoger en uttalad roll. Enligt skollagen ska ansvarig lärare eller förskollärare samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid bedömningarna, i planeringen av stöd och i uppföljningen av insatserna, om inte den ansvariga läraren själv har specialpedagogisk kompetens.

Garantin för tidiga stödinsatser avskaffas från och med den 1 juli 2028 (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

6.3.2 Elevhälsan

Enligt skollagen ska det finnas elevhälsa för samtliga skolformer inom skolväsendet, med undantag av förskolan och den kommunala vuxenutbildningen. Bestämmelserna avseende elevhälsan regleras enligt 2 kap. 25–28 §§ skollagen (SFS 2010:800).

Elevhälsan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande, ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål, bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och vara en del av skolans kvalitetsarbete. Elevhälsans arbete ska ske i samverkan med lärare och övrig personal och vid behov i samverkan med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Sambandet mellan lärande och hälsa står i fokus.

Elevhälsan ska omfatta fyra typer av insatser: medicinska, psykologiska, psykosociala respektive specialpedagogiska insatser. För dessa olika insatser ska det inom elevhälsan finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och speciallärare eller specialpedagog.

6.3.3 Extra anpassningar

Extra anpassningar är en stödinsats som infördes i skollagen 2014, dvs. nästan 30 år efter insatsen särskilt stöd. Rätten till extra anpassningar omfattar samtliga skolformer utom förskolan, samt fritids-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

hemmet. Bestämmelserna avseende extra anpassningar regleras enligt 3 kap. 5 § skollagen (SFS 2010:800).

Här framgår att om det framkommer eller kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för skolformen, ska eleven ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Extra anpassningar ska ges skyndsamt, utifrån elevens förutsättningar och utifrån utbildningen i dess helhet, om inte detta är uppenbart obehövligt. Kraven på extra anpassningar innebär att skolans, i första hand lärarens, ansvar för att individanpassa undervisningen tydliggörs.

Det behövs inga formella beslut om extra anpassningar och därför finns heller inga nationella uppgifter över hur många elever som får extra anpassningar eller hur vanliga olika typer av anpassningar är.

Stödinsatsen extra anpassningar avskaffas från och med den 1 juli 2028 (se avsnitt 6.3.5 Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete).

6.3.4 Särskilt stöd

Om extra anpassningar inte räcker till, om stödbehov kvarstår eller kan befaras kvarstå trots de extra anpassningarna, kan barn och elever ha rätt till så kallat särskilt stöd. Det gäller även om det redan från start kan antas att extra anpassningar inte kommer att vara tillräckliga för att möta elevens behov. Bestämmelserna avseende särskilt stöd regleras enligt 3 kap. 6–11 §§ skollagen (SFS 2010:800).

Särskilt stöd innebär enligt skollagen insatser som är mer ingripande än de extra anpassningarna. Rätten till särskilt stöd omfattar samtliga skolformer utom komvux, samt fritidshemmet.

Om en elev uppfattas ha behov av särskilt stöd ska detta anmälas till rektor. Det är sedan rektors ansvar att se till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Utredningen ska ske skyndsamt och syftar till att ge skolan ett tillräckligt underlag för att se vad svårigheterna i skolsituationen beror på och vilka behov av särskilt stöd som eleven har. I utredningen ska samråd i normalfallet ske med elevhälsan. Om eleven bedöms vara i behov av särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram upprättas. Detta åtgärdsprogram beslutas av rektor och ska följas upp.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Det särskilda stödet utformas efter elevens utbildning i sin helhet och kan enligt lagens förarbeten normalt inte genomföras inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det kan därför ges antingen utanför den undervisning som eleven annars skulle ha deltagit i, eller som komplement till denna.

Utgångspunkten är att stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. Men om det finns särskilda skäl kan det särskilda stödet i stället ges som enskild undervisning eller i en annan undervisningsgrupp än den som eleven normalt hör till (särskild undervisningsgrupp). Även distansundervisning eller annan undervisning kan bli aktuell. Särskilda skäl kan till exempel avse olika funktionsnedsättningar, språkproblem eller beteendestörningar.

Om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar tillåter skollagen att eleven får så kallade anpassad studiegång, dvs. att studierna utformas på ett sätt som avviker från den timplan och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Detta kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig skolgång och utan behörighet till gymnasieskolans nationella program.[29]

I skollagen regleras även villkoren för så kallade resursskolor, dvs. skolor som är avsedda för elever som behöver särskilt stöd. Resursskolor är inte en egen skolform utan ett sätt att organisera det särskilda stödet.

Från och med den 1 juli 2028 ändras vissa av förutsättningarna för det särskilda stödet (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete)*.

6.3.5 Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete

Under senare år har en rad reformer beslutats och trätt i kraft som påverkat skolväsendet och skolans arbete med elevstöd, och som därmed även inverkat på förutsättningarna för speciallärares och

[29] Läsåret 2025/26 hade drygt 7 procent av alla elever i grundskolan ett åtgärdsprogram, dvs. nästan 77 500 elever. Av dessa hade drygt 16 900 elever anpassad skolgång, 17 100 elever fick stöd i särskild undervisningsgrupp och knappt 8 000 elever fick stöd genom enskild undervisning. Andelen elever med åtgärdsprogram varierade stort mellan olika årskurser: andelen ökade successivt i årskurs 1–6 (från 2 procent till drygt 9 procent), sjönk mellan årskurs 6 och 7 (till knappt 6 procent) och ökade därefter igen till 11,5 procent i årskurs 9. Åtgärdsprogram och olika stödåtgärder var betydligt vanligare bland pojkar än bland flickor (Skolverket, 2026c).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

specialpedagogers arbete. Beslut har även fattats om förändringar som kommer att träda i kraft under kommande år.

Även under 2026 har flera propositioner presenterats. Ett antal av dessa har beslutats, medan andra vid tidpunkten för detta betänkande väntar på riksdagens beslut. Dessutom har utredningar lagt förslag som väntar på regeringens beredning, samtidigt som andra utredningar pågår.

Nedan redogörs för ett antal aktuella förändringar och förändringsförslag som enligt utredningens bedömning påverkar eller kan komma att påverka förväntningarna på speciallärares och specialpedagogers arbete, och i förlängningen även deras utbildning.

Denna avgränsning innebär att redogörelsen inte omfattar samtliga aktuella propositioner, utredningsförslag eller pågående utredningar inom skolområdet. Utredningen har till exempel valt att inte ta upp propositionerna *Ett likvärdigt betygssystem* (prop. 2025/26:197) och *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan* (prop. 2025/26:193). I redogörelsen ingår dessutom endast förändringar som antingen beslutats av riksdag eller regering senast den 1 juli 2026, eller som formulerats i propositioner senast vid den tidpunkten.

Flera av förändringarna hör nära samman. De propositioner där regeringens förslag presenteras behandlar förslag från flera olika offentliga utredningar och betänkanden sammantagna. Ett antal av de förslag som lämnas i de olika propositionerna avser samma paragrafer i skollagen och lagförslagen anpassas efter detta. De utredningar som ligger till grund för propositionerna har i sin tur samordnat delar av sina förslag med andra utredningar.

Förbättrat stöd i skolan

I proposition *Förbättrat stöd i skolan* (prop. 2025/26:195) föreslår regeringen en rad förändringar i skolans arbete med elever i behov i stöd. Riksdagen beslutade den 3 juni 2026 i enlighet med regeringens förslag. Samtliga förslag träder i kraft den 1 juli 2028.[30]

[30] I propositionen behandlas förslag från tre offentliga utredningar: SOU 2025:44 (Utredningen om en förbättrad elevhälsa), SOU 2025:19, avsnitt 4.2 (Läroplansutredningen) och SOU 2024:16, avsnitt 8.4.3 (Yrkesvuxutredningen).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Garantin för tidiga stödinsatser och de extra anpassningarna avskaffas

I propositionen föreslår regeringen att garantin för tidiga stödinsatser och de extra anpassningarna avskaffas. Som stödåtgärder bedöms de inte ha fått de effekter som de syftar till, och har i vissa avseenden visat sig fungera kontraproduktivt.

Standardiserade tester införs

I propositionen betonar regeringen att det är angeläget att elevers stödbehov identifieras tidigt, eftersom tidiga stödinsatser kan ha avgörande effekt på elevernas fortsatta kunskapsutveckling. Som ersättning för garantin för tidiga stödinsatser föreslås därför att mindre omfattande standardiserade tester införs, i form av enklare screening. Syftet är att identifiera elever som har behov av stöd i läs-, skriv- och matematikutveckling och ge underlag för att följa och bedöma elevernas progression över tid. Testerna ska inriktas mot centrala och åldersadekvata färdigheter som har betydelse för läs-, skriv- och matematikutvecklingen, alltså inte mot elevernas kunskaper i förhållande till ämnets mål och innehåll i sin helhet.

De standardiserade testerna är tänkta att genomföras i början på höstterminerna i årskurs 1, 2, 3, 5 och 8 i grundskolan och i anpassade grundskolan, men ska i anpassade grundskolan endast genomföras av de elever som läser ämnen. I specialskolan ska tester genomföras i årskurs 1, 2, 3, 6 och 9, och i sameskolan i årskurs 1, 2, 3 och 5.

Tidpunkterna för testtillfällena anknyter till de så kallade undervisningsstrategier som i enlighet med propositionen *Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola* (prop. 2025/26:194) kommer att ingå i grundskolans kursplaner. Regeringen bedömer att mål och innehåll i de nya kursplanerna bör kunna ligga till grund för de standardiserade testerna.

Om resultatet från ett standardiserat test visar att eleven har större behov än vad som rimligen kan hanteras inom ramen för den ledning och stimulans som den ordinarie undervisningen inbegriper, eller inom ramen för sådant stöd som elever till följd av en funktionsnedsättning kan ha rätt till, krävs skyndsamma åtgärder. Antingen ska då stödundervisning planeras eller en anmälan göras till rektorn om utredning av särskilt stöd.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Stödundervisning införs

Regeringen inför även stödundervisning, knuten till enskilda elevers behov av stöd inom specifika ämnen. Stödundervisning ska ges i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan i svenska, svenska som andraspråk och matematik.[31] Genom avgränsningen dessa ämnen skapas en koppling mellan stödundervisningen och de standardiserade tester som införs samtidigt som stödundervisningen.

Om läraren bedömer att en elev riskerar att inte kunna följa den ordinarie undervisningen och har svårt att tillgodogöra sig de kunskaper som anges i ämnets kurs- eller ämnesplan, och inte annat följer av bestämmelserna om särskilt stöd, ska läraren anmäla det till rektor som ska se till att eleven skyndsamt ges stödundervisning. Med ”skyndsamt” avses inom högst en till två veckor efter anmälan.[32]

Stödundervisningen ges antingen som enskild undervisning eller som undervisning i mindre grupp i det ämne som eleven uppvisar svårigheter i. Beslutad stödundervisning kommer att vara obligatorisk för eleven.

Speciallärare och specialpedagoger kan ha flera roller i relation till stödundervisningen. Lärare ska, om de bedömer att det finns behov, kunna samråda med speciallärare eller specialpedagog vid bedömning och planering av stödundervisningen. Själva genomförandet av stödundervisningen antas i första hand den undervisande läraren stå för, men inom ramen för lärarens undervisning kan även en speciallärare eller specialpedagog medverka och stötta eleverna.

Stödundervisning beskrivs som en individuell och tidsbegränsad färdighetsträning som inte bör ges under längre tid än två månader per termin.[33] Stödundervisningen innebär alltså inte ett kontinuerligt stöd, bedöms inte vara en lämplig åtgärd vid stödbehov som avser övergripande svårigheter i skolsituationen, och innefattar inte generella anpassningar.

[31] I de anpassade skolformerna omfattas endast elever som läser ämnen. Förskolan och komvux omfattas inte av förslaget.
[32] Rektor kan besluta att eleven inte ska ges stödundervisning. Ett sådant beslut ska alltid föregås av samråd med den lärare som har bedömt att stödundervisning behövs, samt med speciallärare eller specialpedagog.
[33] Stödundervisningen ska utvärderas senast en månad efter att den påbörjats och ett beslut ska tas om den ska fortsätta eller inte, eller om en utredning om särskilt stöd ska göras.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Förutsättningarna för särskilt stöd förändras

I propositionen föreslår regeringen även förändringar avseende skolans särskilda stöd.

Skillnader mellan de förslag som läggs i propositionen och dagens bestämmelser är till exempel att det i propositionen tydligt anges vem som ansvarar för att en anmälan om utredning om särskilt stöd ska göras – ansvarig lärare eller mentor – och att denna anmälan ska vara skriftlig.

Rektor ska se till att elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt, och enligt propositionen ska samråd alltid ske med speciallärare eller specialpedagog inom ramen för dessa utredningar. Även detta innebär en förändring i relation till dagens bestämmelser, som säger att samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. I propositionens förslag ingår att samråd i utredning om särskilt stöd *även* ska ske med andra delar av elevhälsan, om det inte är uppbenbart obehövligt.

I propositionen lämnas flera förslag som stärker utrymmet för att ge särskilt stöd i en mindre undervisningsgrupp eller som enskild undervisning. Eventuell undervisning i mindre undervisningsgrupp ska utföras av en legitimerad och behörig lärare, och här kan även en speciallärare eller specialpedagog som stöttar eleverna medverka. Om speciallläraren är behörig för den aktuella undervisningen kan denne själv bedriva undervisningen.

I propositionen anges att särskilt stöd i form av anpassad studiegång inom de obligatoriska skolformerna endast får ges om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller bedöms olämpliga, dvs. en mer restriktiv bestämmelse än i dag.

Möjligheten till stöd till elever inom kommunal vuxenutbildning förstärks

Regeringen konstaterar att målgruppen för komvux har förändrats över tid, att komvux tar emot allt fler elever med psykisk ohälsa, funktionsnedsättningar, dåliga språkkunskaper och tidigare skolmisslyckanden bakom sig. I takt med att elevgruppen har förändrats har stödbehoven ökat. Samtidigt omfattas inte elever inom komvux av de flesta stödinsatser som enligt skollagen erbjuds elever inom andra skolformer.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

För att stärka möjligheten till stöd föreslår regeringen att lärare inom kommunal vuxenutbildning, om inte läraren själv har sådan kompetens, ska ha tillgång till eller möjlighet till samråd med personal med specialpedagogisk kompetens i syfte att eleverna ska tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kurs- eller ämnesplanerna.

Ytterligare propositioner och beslut som får konsekvenser för det specialpedagogiska arbetet inom skolväsendet

Under 2026 har ytterligare utredningar slutförts, propositioner framlagts och beslut fattats, som avser förändringar inom skolväsendet och som mer indirekt påverkar förutsättningarna för speciallärares och specialpedagogers arbete.

Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola

I propositionen *Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola* (prop. 2025/26:194) lämnar regeringen dels förslag på ändringar i skollagen, dels förslag på nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet.[34] Riksdagen beslutade den 3 juni 2026 i enlighet med regeringens förslag. De flesta av förslagen träder i kraft den 1 juli 2028. Nya läroplaner för grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska tillämpas från och med höstterminen 2028.[35]

Sammanfattningsvis syftar propositionens förslag till att utbildningen inom skolväsendet ska ges en tydligare kunskapsinriktning, med betoning på ”tillförlitliga”, ”beständiga” och ”grundläggande” kunskaper och färdigheter som till exempel att läsa, skriva och räkna. I samtliga läroplaner ska det i de inledande delarna framgå att ”grunden för elevernas fortsatta utveckling är att alla elever lär sig läsa, skriva och räkna” (prop. 2025/26:194, s. 97). Regeringen framhåller att betoningen på grundläggande kunskaper och färdigheter behöver

[34] Förslagen utgår i huvudsak från Läroplansutredningens betänkande *Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande* (SOU 2025:19). I propositionen behandlas även vissa förslag från tre andra utredningar: SOU 2025:18, avsnitt 9.3 och 9.4 (Utredningen om likvärdiga betyg och meritvärden), SOU 2025:8, avsnitt 3.2 (Utredningen om trygghet och studiero i skolan) samt SOU 2025:9, avsnitt 8 (Utredningen om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen).
[35] Vissa ändringar som rör den kommunala vuxenutbildningen träder i kraft den 1 januari 2031.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

vara särskilt starkt bland de yngre barnen och eleverna i de tidiga årskurserna.[36]

Vidare förändras skollagens definition av undervisning så att det framgår på ett tydligare sätt att undervisningen bestäms och leds av lärare eller förskollärare.

Läroplanerna föreslås få en gemensam struktur och bestå av tre delar: inledande delar där skolans värdegrund, uppdrag, mål och riktlinjer ingår, kursplaner och timplaner. Avseende skolans uppdrag ska det i läroplanerna anges att skolan har ett särskilt ansvar för att stödja elever som av olika anledningar möter svårigheter i sin skolgång.

Kursplanerna ska i sin tur delas upp i fem avsnitt: syfte; ämnets bidrag till skolans mål; mål och innehåll; undervisningsstrategier; betygs- och bedömningskriterier.[37] Undervisningsstrategierna är avsedda att ge stöd till lärarna i genomförandet av undervisningen. De ska utformas utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och ges olika utformning beroende på ämne, stadium och ibland årskurs. Strategierna för grundläggande läs- och skrivinlärning på lågstadiet, och i ämnet matematik, ska vara särskilt detaljerade.

När det gäller ämnet svenska formuleras särskilda principer. Av kursplanen ska det framgå att läs- och skrivinlärning har en särställning under lågstadiet. Det ska anges undervisningsstrategier för årskurs 1–2, 3–4, 5–7 och 8–10. Mål och innehåll ska anges för årskurs 1, årskurs 2, årskurs 3–4, årskurs 5–7 och årskurs 8–10 där det tydligt ska framgå vad eleverna ska behärska vid specifika tillfällen. Mål och innehåll som berör läs- och skrivinlärning ska dessutom utformas med undervisning med phonics (strukturerad ljudningsmetod) som grund.[38]

[36] Dessutom föreslås ändringar i skollagen som ökar betoningen på att eleverna ska tillgodogöra sig kunskaper (fokus på mål och innehåll i undervisningen), snarare än att de ska uppfylla betygskriterier (fokus på bedömning och betygssättning).
[37] Kursplanestrukturen är avsedd att underlätta en anpassning av kursplanerna till ämnesprogression, efter barns kognitiva utveckling och efter olika elevgruppers kognitiva förutsättningar. Det senare anses skapa bättre förutsättningar för till exempel elever med funktionsnedsättningar.
[38] Ovanstående principer ska också gälla för kursplanen i svenska som andraspråk. Vikten av läsning ska lyftas fram även i andra kursplaner.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Tid för undervisningsuppdraget

I propositionen *Tid för undervisningsuppdraget* (prop. 2025/26:196) föreslår regeringen ändringar i skollagen som syftar dels till att skapa bättre förutsättningar för lärare och förskollärare att utföra sitt undervisningsuppdrag, dels till att öka lärar- och förskoläraryrkets attraktivitet.[39] Riksdagen beslutade den 4 juni 2026 i enlighet med regeringens förslag. Regleringen av tiden för undervisningsuppdraget träder i kraft den 1 juli 2027.[40]

Förslagen innebär att det i skollagen fastslås att lärarens och förskollärarens undervisningsuppdrag omfattar tre delar; planering, genomförande och uppföljning av undervisning. Som stöd för denna avgränsning hänvisas bland annat till den nya definition av undervisning som föreslås i *Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola* (prop. 2025/26:194), där lärarens ansvar för att bestämma om och leda undervisningen skrivs fram.

Arbetsuppgifter som inte innebär planering, genomförande eller uppföljning av undervisning faller utanför undervisningsuppdraget och behöver normalt prioriteras ner eller omfördelas från lärare och förskollärare till annan skolpersonal.

I propositionen föreslås att tiden för undervisningsuppdraget inom grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan regleras i skollagen, och att regeringen ska meddela föreskrifter om olika intervall för högsta mängden undervisningstid inom olika stadier.

I propositionen lämnas flera förslag som innebär att lärarens och förskollärarens informations- och dokumentationsskyldighet kopplad till undervisningen minskas, samt att ansvarsfördelningen vid kränkande behandling tydliggörs samtidigt som kraven på dokumentation minskar även här.

[39] Propositionen utgår i huvudsak från de förslag som presenteras av Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares och lärares tid, i betänkandet *Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet* (SOU 2025:26). Även förslag som presenteras i SOU 2025:19, avsnitt 4.2 (Läroplansutredningen) behandlas.
[40] Lagändringarna om kränkande behandling föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026, och lagförslaget om minskad informations- och dokumentationsskyldighet kopplat till undervisningsuppdraget den 1 juli 2028.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

En tioårig grundskola

Riksdagen beslutade i juni 2025 att införa en tioårig grundskola från och med hösten 2028. Som grund för beslutet låg propositionen *En tioårig grundskola* (prop. 2024/25:143).[41] Ändringarna i skollagen träder i kraft den 1 juli 2026 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs från och med den 1 juli 2028.

Beslutet innebär att grundskolan och motsvarande skolformer – anpassade skolan, specialskolan och sameskolan – utökas med ett år genom att förskoleklassen upphör som egen skolform och ersätts med en ny årskurs 1. Det betyder också att lågstadiet förlängs med ett år.

Undervisningen i den nya årskurs 1 ska ske utifrån grundskolans ämnen och kursplaner och innebära ett stärkt kunskapsfokus jämfört med förskoleklassen. Särskilt framhålls att utbildningen kommer att innebära en ökad betoning på tidig läs- och skrivinlärning och grundläggande färdigheter i matematik.

Förändringen innebär att antalet skolformer minskar och därmed blir det även färre övergångar mellan skolformer, vilket bedöms stärka förutsättningarna för kontinuitet, progression och tidiga stödinsatser i de yngsta elevernas skolgång. För barn som tillhör anpassade skolans målgrupp ses förändringen som särskilt positiv, eftersom förskoleklassen i nuläget inte är kopplad till anpassade skolan. Dessa barn kan i dag antingen välja mellan att påbörja sin skolplikt inom förskoleklassen, att stanna kvar inom förskolan ett extra år och därefter gå direkt till anpassade grundskolans årskurs 1, eller att hoppa över förskoleklassen och börja i anpassade grundskolan vid sex års ålder.

Förändringarna kommer enligt regeringen att påverka behörigheten för vissa lärarkategorier och lärarförsörjningen inom de berörda skolformerna. De får även konsekvenser för utformningen av lärar- och förskollärarutbildningarna.

[41] Prop. 2024/25:143 utgick från de förslag som presenterades i SOU 2021:33 *En tioårig grundskola. Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*. I propositionen behandlas även förslag som presenteras i SOU 2024:2, avsnitt 16.7 (Vaccinationsprogramsutredningen).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning

Regeringen fattade i december 2025 beslut om reformering av lärarutbildningarna. Besluten baseras på de förslag som lämnades av Utredningen om att utveckla lärar- och förskollärarutbildningarna, i betänkandet *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning* (SOU 2024:81). Förändringarna träder i kraft vid två tillfällen, med start från och med hösten 2027 skärps tillträdeskraven till lärarutbildningarna och från och med hösten 2028 införs förändringar i utbildningarnas innehåll.

De skärpta tillträdesreglerna innebär att betygskraven i svenska och svenska som andraspråk höjs för tillträde till förskollärar-, grundlärar- och ämneslärarutbildningarna. Som en konsekvens förväntas antalet antagna till utbildningarna minska.[42]

Det förändrade innehållet i lärarutbildningarna konkretiseras dels i examensordningen, med förändrade examensmål (SFS 1993:100 bilaga 2), dels i förordning om utbildning till lärare och förskollärare (SFS 2021:1335). Förordningsförändringarna innebär sammantagna att utrymmet för ämnesstudier, ämnesdidaktiska studier och kognitionsvetenskap utökas. Kognitionsvetenskap får en tydlig plats i alla lärarutbildningar, studenterna ska både ha kunskaper om kognitionsvetenskap och förmågan att tillämpa dessa kunskaper i sin yrkesutövning. ”Därmed kan de utforma undervisningen på ett ändamålsenligt sätt för de skolformer, ämnen och årskurser som utbildningen avser” (SOU 2024:81, s. 345).[43]

Ökad tonvikt läggs på lärarnas metodologiska kunskaper och förmågor, på evidensbaserade undervisningsmetoder och kunskaper om sambandet mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Särskilt uppmärksammas barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och matematikutveckling. I de flesta examensmål för de nya lärarutbildningarna som inbegriper dessa ämnen, kopplas de dessutom samman: Studenterna ska ”… visa kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning”, ”… visa fördjupad kunskap om läs-, skriv- och matematikutveckling”, ”… visa fördju-

[42] De lärosäten som erbjuder lärarutbildningar får under 2026 i uppdrag att gemensamt planera dimensionering och utbud av utbildningarna, för att utbudet ska motsvara studenternas efterfrågan och skolhuvudmännens behov.
[43] Fyra universitet tilldelas under 2026 medel för att anordna kompetensutvecklingsinsatser för lärare som ska undervisa i koginitionsvetenskap på lärar- och förskollärarutbildningarna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

pad förmåga att planera och genomföra evidensbaserad läs-, skriv- och matematikundervisning”.

I förordning om utbildning till lärare och förskollärare (SFS 2021:1335) ges den så kallade utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) som ingår i alla lärarutbildningar, minskat utrymme och innehållet omdefinieras. UVK föreslås få ett innehåll som tydligt inriktas mot den kommande yrkesutövningen, bland annat mot skolväsendets organisation och styrdokument innefattande läroplaner, kursplaner och ämnesplaner.

Förändringarna i lärarutbildningarnas innehåll samordnas med införandet av en tioårig grundskola och regeringens arbete med nya läroplaner inom de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (U2025/02453).

Utredningsförslag om förändrad elevhälsa

I sitt slutbetänkande *En förbättrad elevhälsa* (SOU 2025:113) lämnar Utredningen om en förbättrad elevhälsa förslag som i korthet innebär att elevhälsans vårduppdrag stärks.

Elevhälsan föreslås få en tydligare roll i skolans arbete med att främja fysiskt, psykisk och social hälsa, motverka ohälsa och stödja förutsättningar för lärande. Utredaren föreslår i linje med detta att samverkan mellan skolan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska förbättras, och att elevhälsans uppdrag att verka på individnivå stärks.

Utredningens förslag innebär att elevhälsans specialpedagogiska insatser avgränsas till att i första hand vara kartläggande, rådgivande, utredande, analyserande och strategiskt planerande. Den specialpedagogiska insatsen föreslås dels fokuseras på det tvärprofessionella samarbetet inom elevhälsan, dels fungera som en kanal mellan elevhälsan och skolan i övrigt. Förslagen innebär att undervisande arbetsuppgifter inte längre ska räknas till elevhälsan, vilket enligt utredningen innebär att speciallärare och specialpedagoger får en tydligare hemvist i lärarkollektivet i stället för i elevhälsan.[44]

[44] Eftersom den specialpedagogiska insatsens uppdrag begränsas bedöms behovet av speciallärare och specialpedagoger kommer att minska inom elevhälsan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Den 1 juli 2026 har regeringen inte presenterat någon proposition där de förslag som lämnas i utredningens slutbetänkande behandlas.

6.4 Speciallärares och specialpedagogers yrkesroller och arbetsuppgifter

Vad ska speciallärare och specialpedagoger arbeta med? Enligt skollagen? I relation till skolväsendets och elevernas behov? I relation till varandra? Åtminstone sedan 2008, dvs. året efter att speciallärarexamen återinfördes och ett parallellt system med två specialpedagogiska yrkesexamina etablerades, har ansvar och rollfördelning mellan speciallärare och specialpedagoger uppmärksammats och problematiserats (se avsnitt 3.3 *Parallellt system med två utbildningar*).

I betänkandet *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) konstaterade Utredningen om en ny lärarutbildning att speciallärare och specialpedagoger har olika roller. Speciallärarens uppdrag beskrevs som elevnära och undervisande, att stå för expertkompetensen i det direkta arbetet med elever som har behov av särskilt stöd och att stödja dessa elevers kunskapsutveckling. Specialpedagogens huvudsakliga roll var enligt utredningen att sätta de individuella problemen i relation till skolsituation och lärandemiljö.

I propositionen *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning* (prop. 2009/10:89) föreslog regeringen att antalet specialiseringar inom speciallärarutbildningen skulle utökas. En översyn av specialpedagogexamen aviserades för att utreda hur skolväsendets och lärarnas behov av specialpedagogiskt stöd bäst kunde tillgodoses. Den aviserade översynen genomfördes av Högskoleverket, som i rapporten *Behovet av en särskild specialpedagogexamen och specialpedagogisk kompetens i den svenska skolan* (2012) drog slutsatsen att examenskraven för specialpedagog- och speciallärarexamen hade blivit alltför lika, vilket lett till att kompetenserna ofta uppfattades som likvärdiga. Myndigheten föreslog att specialpedagogexamen skulle avskaffas.

Detta skedde emellertid inte och utbildningarna till speciallärare respektive specialpedagog har samexisterat fram tills i dag. Även frågan om de båda professionernas oklara yrkesroller och mer eller mindre överlappande arbetsuppgifter har varit fortsatt aktuell, såväl

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

inom akademin som i myndigheters och organisationers undersökningar.

I *Kvalitetsutvärdering av specialpedagogik, speciallärar- och specialpedagogexamen* (2014) uppmärksammade till exempel Universitetskanslersämbetet oklarheter i roll- och ansvarsfördelningen mellan speciallärare och specialpedagoger, vilket enligt myndigheten påverkade utbildningarnas profilering och genomslag i verksamheten.

Sveriges Lärare analyserar speciallärares och specialpedagogers arbetssituation i rapporten *Utarbetade med risk för utbrändhet* (2025), och här bekräftas de likartade arbetsuppgifterna. I rapporten undersöks femton arbetsuppgifter av specialpedagogisk karaktär och samtliga dessa utförs av både speciallärare och specialpedagoger. Tyngdpunkterna är lite olika – speciallärarna ägnar sig oftare åt individuell undervisning, undervisning i mindre grupper och överhuvudtaget åt att stötta upp i klassrumsundervisning, medan det är vanligare att specialpedagoger arbetar med pedagogiska kartläggningar, dokumentation och stöd till skolledning. Men några entydiga skiljelinjer syns inte.

I rapporten uppger var tredje speciallärare/specialpedagog dessutom att de i mycket eller ganska hög utsträckning förväntas utföra uppgifter som enligt dem egentligen inte ingår i yrkesrollen, till exempel att tjänstgöra som skolkurator, utföra skolledningsfunktioner eller att vikariera för frånvarande lärare. En slutsats i rapporten är, att för att undvika orealistiska förväntningar behöver speciallärarnas och specialpedagogernas roller och ansvar klargöras.

Ytterligare ett exempel på de oklara yrkesrollerna ges i ett examensarbete av Ottehall & Svensson (2024*), Specialpedagog i teori och praktik. En studie om hur specialpedagogens yrkesroll framställs och praktiseras*. I studien analyseras examensbeskrivningarna för specialpedagogexamen och speciallärarexamen, tillsammans med beskrivningar av specialpedagogers yrkesprofession i platsannonser och i praktiken. De otydliga och överlappande yrkesrollerna bekräftas, författarna ser att ”oavsett examen så genomför professionerna varandras arbetsuppgifter” (s. 2). Särskilt problematiseras att specialpedagoger ofta undervisar trots att deras examen inte ger sådan behörighet. Enligt rapporten är det i praktiken respektive arbetsgivare eller huvudman som avgör vad som ingår i speciallärarnas och specialpedagogernas arbetsbeskrivningar, snarare än respektive examen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Liknande beskrivningar, av yrkesroller som i praktiken bestäms i förhandlingar mellan specialläraren/specialpedagogerna själva, rektorer, kollegor och överhuvudtaget utifrån lokala villkor, ges i Eriksson & Viberg (2024) och Engdahl & Eriksson Melki (2025).

6.4.1 Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare

Utredningen har undersökt hur speciallärarnas och specialpedagogernas yrkesroller och arbetsuppgifter presenteras i speciallärar- och specialpedagogprogrammens utbildningsplaner läsåret 2024/25. Programmens utbildningsplaner utgår från de examensmål som ingår i respektive examen, och speglar därmed hur lärosätena uttolkar dessa mål.

Utredningen har även genomfört samråd med företrädare för de universitetet och högskolor som erbjuder utbildningarna, som bland annat har handlat om de specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter som framträder i utbildningsplanerna.

Utbildningsplanerna om det specialpedagogiska arbetet

I utbildningsplanerna beskriver universitet och högskolor ett stort antal arbetsuppgifter som programmen rustar de kommande speciallärarna och specialpedagogerna för. Den sammanlagda bilden är både mångfacetterad och komplex. Arbetet innebär åtgärdande, förebyggande, stödjande och utvecklande specialpedagogiskt arbete på organisations-, grupp- och individnivå inom olika skolformer. De specialpedagogiska insatserna inom skolväsendet handlar om att förebygga, förhindra och undanröja hinder mot barns och elevers lärande och utveckling.

I arbetet ingår att kartlägga, utreda och bedöma både lärmiljöerna och barnens och elevernas förutsättningar, och att föreslå och implementera anpassade åtgärder, arbetssätt och metoder. Anpassningarna kan gälla förändringar på skolnivå, på gruppnivå eller enskilda elever, och de kan avse såväl organisatoriska och strategiska förändringar, som förändringar direkt i lärmiljöerna eller i undervisningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Även speciallärarnas och specialpedagogernas roller som kvalificerade samtalsparter, rådgivare och handledare gentemot barn, elever och vårdnadshavare, och i relation till kollegor och skolledning, understryks. Att leda det lokala pedagogiska utvecklingsarbetet framstår i utbildningsplanerna som en central arbetsuppgift.

Den mer renodlat undervisande rollen nämns, framför allt när det gäller speciallärarna, men framhålls inte.

Jämförelse mellan programmen

I utbildningsplanerna är speciallärarnas och specialpedagogernas yrkesroller och arbetsuppgifter i många avseenden svåra att särskilja. De går omlott – beskrivs på samma sätt eller på nästan samma sätt. Det finns få distinkta skillnader, varken mellan de båda programmen när de erbjuds vid ett och samma lärosäte eller totalt i landet. Det som vid ett lärosäte beskrivs som en arbetsuppgift för en speciallärare kan beskrivas som en arbetsuppgift för en specialpedagog vid ett annat, och vice versa.

Vissa skillnader kan dock urskiljas:

- Speciallärare beskrivs oftare/i större utsträckning arbeta mer direkt med elevstödjande arbete, i lärmiljöerna:
  - med individanpassningar/enskilda elever,
  - inom undervisningen, med didaktiska insatser,
  - med bedömning och betygssättning, samt
  - med arbetsuppgifter kopplade till speciallärarprogrammets respektive specialiseringar.
- Specialpedagoger beskrivs oftare/i större utsträckning arbeta mer indirekt, konsultativt, med elevstödjande arbete:
  - med arbete mot ledningsnivåer,
  - med handledande uppgifter,
  - med strategiska arbetsuppgifter, samt
  - med kvalitetssäkring och samverkan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Samråd med utbildningsanordnarna

I utredningens samråd med lärosätena diskuterades bland annat likheter och skillnader mellan speciallärar- och specialpedagogutbildningarna och de respektive yrkesroller som de förbereder för, och överhuvudtaget hur man ser på de båda professionerna. Här bekräftades den bild som ges i utbildningsplanerna, dvs. att utbildningarna förbereder för professioner som har stora likheter, men med olika tyngdpunkter inom det specialpedagogiska fältet.

Speciallärares och specialpedagogers arbete kompletterar varandra

I samtalen framhölls å ena sidan likheterna, de många överlappningarna i programmen och i professionerna. Exempelvis ser man att både speciallärare och specialpedagoger medverkar i elevnära arbete, att båda grupperna handleder resurspersonal, båda hör hemma inom elevhälsan, båda arbetar förebyggande och främjande i lärmiljöerna, och att både speciallärare och specialpedagoger i någon utsträckning arbetar med konsultation och verksamhetsutveckling på organisatorisk nivå.

Exempel gavs på att studenterna inte alltid är klara över skillnaderna mellan programmen och att det i undervisningen därför kan behöva tydliggöras att det handlar om två olika professioner och program.

Å andra sidan betonades skillnaderna, dvs. att det handlar om olika professioner som åtminstone delvis arbetar på olika nivåer inom skolan och med olika inriktningar och perspektiv, och att de behövs tillsammans. Ihop ger de båda professionerna en specialpedagogisk helhetsbild av lärmiljöer på individ-, grupp- och organisationsnivå, innefattar både kunskapsbredd (specialpedagogerna) och spetskunskaper (speciallärarna), och när dessa kunskaper adderas kan skolan erbjuda barn och elever kompletta och kontinuerliga specialpedagogiska insatser.

Lärosätena var överens om att det som skolväsendet behöver är inte antingen eller – antingen speciallärares kompetenser, som dessa presenteras i utbildningarna, eller specialpedagogers kompetenser – utan både och. Det är viktigt, framhöll man, att komplexiteten i de specialpedagogiska arbetsuppgifterna inte osynliggörs eller underskattas. De större perspektiven får inte gå förlorade, helhetssynen

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

är central. Som professioner kompletterar speciallärarna och specialpedagogerna varandra.

Olika arbete i olika skolformer

I utbildningsplanerna görs i allmänhet ingen åtskillnad mellan speciallärares och specialpedagogers arbete inom olika skolformer.

I samråden hänvisade flertalet lärosäten till behovet av en bred kunskapsbas av generiska specialpedagogiska kompetenser som behövs ”överallt” inom skolan. De flesta studenterna vet inte i förväg var de kommer att arbeta efter sin examen, inom vilken skolform eller på vilket stadium. Efter utbildningen kommer de själva att behöva anpassa sina specialpedagogiska kunskaper till den skolform där de arbetar.

Den innehållsliga bredd – breda praktik – som programmen därmed behöver täcka in förutsätter generell kunskap och en bred och övergripande grund. Hur ska man tänka runt elever med behov av stöd? Hur arbetar vi med kartläggningar av eleven? Hur arbetar elevhälsan? Lärmiljöernas betydelse? Det är många frågor som förenar det specialpedagogiska arbetet i olika delar av skolväsendet.

Vissa lärosäten beskrev dock bredden som en utmaning och ett utvecklingsområde:

> Vi tycker att det är en utmaning att erbjuda en utbildning som ska tillgodose behoven från förskola till vuxenutbildning. Ofta blir det fokus på grundskola, och vi behöver hela tiden ha det i tankarna, att vi också måste skapa utbildning för de andra skolformerna. (Lärosätesföreträdare)

Flera lyfte specialpedagogernas särskilda betydelse inom förskolan, som handledare för kollegor och utvecklare av verksamheterna. Även anpassade skolformerna togs upp och den annorlunda yrkesroll som speciallärare får där jämfört med inom andra skolformer, som klasslärare och arbetsledare för elevassistenter och annan resurspersonal.

Frågan är hur bred en kompetens kan vara? Flera framhöll att det inte är önskvärt med en överdrivet bred specialpedagogisk utbildning. Det finns en risk att en utbildning som ger lite kunskap inom väldigt många områden i stället fungerar fragmentiserande. Utan spetskunskaper kan inte speciallärare och specialpedagoger fungera som specialister inom sina områden.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Vetenskap som grund i den specialpedagogiska professionen

Båda programmen har en relativt stark forskningsprägel, vilket också speglar den yrkesverksamhet som programmen förbereder för:

> Påbyggnadsutbildningen är således inte enbart en överföring av ny kunskap, utan en reorientering av befintlig yrkeserfarenhet genom vetenskaplig kunskap till en mer reflekterad och medveten praktikförståelse. (Lärosäte, skriftligt inspel/arbetsmaterial)

Vetenskapligt grundad kunskap, vetenskapliga förhållningssätt och vetenskapliga metoder beskrevs i samråden som fundament i det specialpedagogiska arbetet. En vetenskapligt förankrad blick är avgörande inom den specialpedagogiska professionen:

> Som speciallärare och specialpedagog så använder du dina teorier dagligen. (Lärosätesföreträdare)

Studenterna behöver bli ”forskningslitterata”, dvs. kunna läsa, förstå och omsätta forskning i praktiken.

I samråden drogs paralleller mellan de vetenskapliga arbetssätt som studenternas tränas i inom utbildningarna, och det arbete som de senare kommer att utföra som speciallärare och specialpedagoger. I till exempel kartläggningar av elever och lärandemiljöer, utredningar, bedömningar, observationer, intervjuer, enkäter, handledning, utvärdering och uppföljning, dokumentation och dokumentanalyser bidrar vetenskapliga metodkunskaper och förhållningssätt till strukturerat arbete, analysförmåga och kritiskt tänkande. Vetenskaplig grundad kunskap skärper blicken på det vardagliga arbetet, ger kapacitet att bedöma evidens och beprövad erfarenhet och rustar, enligt lärosätena, speciallärarna och specialpedagogerna för att fungera som förändringsagenter inom skolan.

6.4.2 Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter

Utredningen har genomfört fem fokusgruppsintervjuer med rektorer och andra skolledare från olika delar av skolväsendet. Samtliga skolformer utom sameskolan har varit representerade.

I de två första intervjuerna kontrasterades det specialpedagogiska arbetet inom anpassade skolan mot arbetet inom grundskolan/

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

gymnasieskolan. De två följande intervjuerna var uppdelade efter elevernas ålder: den första handlade om specialpedagogiskt arbete och specialpedagogiska behov inom förskola, förskoleklass, låg- och mellanstadium, och den andra om grundskolans högstadium, gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

I den femte intervjun deltog fem av specialskolans totalt nio rektorer. Utöver denna intervju har utredningen även samtalat med företrädare för Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), som är specialskolans huvudman.

Utredningen har även samtalat med företrädare för förskoleförvaltningen i Göteborgs stad.

Central kompetens som kräver skicklighet

I intervjuerna beskrevs den specialpedagogiska kompetensen som betydelsefull inom samtliga skolformer. Alla barn och elever har rätt till utbildning. Specialpedagogisk kompetens bidrar till att säkerställa att skolan och undervisningen möter varje elevs individuella förutsättningar och behov.

Speciallärare och specialpedagoger är centrala i skolans arbete med de barn och elever som är i störst behov av stöd, varav många har en neuropsykiatrisk problematik. För att kunna möta dessa elever krävs gedigna kunskaper om lärande och undervisning som går utanför en undervisande lärares kompetens.

Specialpedagogisk kompetens behövs för att identifiera skälen till att elever får svårigheter och för att veta vilka möjliga lösningar som finns. De problem som visar sig hos eleven hör för det mesta samman med undervisningen, lärmiljön eller andra faktorer, framhöll skolledarna. Den helhetsanalysen behöver speciallärare och specialpedagogen göra för att kunna förslå adekvata åtgärder, som kan innefatta allt från individualiserad undervisning i eller utanför klassrummen, gruppundervisning och handledning av elever och kollegor, till organisatoriska och strukturella insatser i olika sammanhang utanför klassrummen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolledarna har höga förväntningar på sina speciallärare och specialpedagoger:

> Tidigare var det inte ovanligt att lärare som var lite trötta på att stå med helklass hela dagar såg spec-uppdraget som något av en reträttjänst. Numera är detta uppdrag mer krävande med helt andra förväntningar och krav. (Skolledare, skriftligt inspel/arbetsmaterial)

Speciallärarna och specialpedagogerna ska ligga i framkant, utmana och bidra till förändring, lösa problem som inte andra kan lösa, handleda och bidra till andras utveckling, och dessutom bidra med sitt kunnande i olika tvärprofessionella sammanhang. För att kunna lyckas i sitt uppdrag behöver de professionell mognad, ledarskapsförmåga och relationell kompetens, tillsammans med gedigen yrkeserfarenhet och djup kunskap som är grundad i vetenskap och beprövad erfarenhet:

> Man behöver vara vassare än de lärare som man handleder. (Skolledare)

Samtliga skolledare efterfrågade en bred och gedigen specialpedagogisk kompetens. Samtidigt pekade de på svagheter i båda de nuvarande specialpedagogiska yrkesutbildningarna och de kompetenser som dessa ger, svagheter som leder till att specialpedagoger och speciallärare ibland inte är tillräckligt användbara i verksamheterna.

När det gäller specialpedagogutbildningen problematiserades främst ett överdrivet organisationsfokus, bristen på didaktiskt och ämnesdidaktiskt innehåll och avsaknaden av undervisningsbehörigheter.

Det nuvarande speciallärarprogrammet ansågs ge specialistkunskaper och behörigheter som är alltför snävt avgränsade till specifika ämnen, årskurser och skolformer. Ibland upplevs speciallärarna även ha alltför svaga metodkunskaper, de är inte tillräckligt ”hands-on”. I en intervju framhölls att det är skillnad mellan hur speciallärarutbildningen presenteras – som en lärarutbildning – och vilka kunskaper som den faktiskt ger. Speciallärarna uppfattas inte alltid heller som bekväma med att handleda andra lärare.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Klassrummet och den didaktiska kompetensen i centrum

Det specialpedagogiska arbetet behöver äga rum nära eleverna. I intervjuerna återkom skolledarna till undervisningen, och till hur viktigt det är med specialpedagogisk kompetens i klassrummen.

Det kan vara nödvändigt att undervisa enskilda elever på annat håll men det är klassrummet som behöver vara utgångspunkten. Specialpedagogisk undervisning behöver inte betyda att den specialpedagogiska kompetensen lämnar klassrummet, hellre ska klassrumsundervisningen anpassas – ”modelleras” var ett uttryck som användes. Det är bättre om speciallläraren och den undervisande läraren arbetar tillsammans i klassrummet för att göra det möjligt för fler elever att lyckas:

> Vi vill inte ha tanten i skrubben helt enkelt. (Skolledare)

Alla elever behöver däremot inte alltid få samma undervisning i klassrummet samtidigt, ibland kan individualiserad undervisning vara mest effektiv för att komma tillrätta med enskilda elevers behov av stöd.

Ett dilemma, enligt flera, är när det ibland är de lärare som har svårt att hantera klassrumsundervisningen som läser vidare till specialpedagog eller speciallärare ”för att komma bort”. När dessa återkommer till skolan med sin nya examen är det inte till klassrummen som de söker sig i första hand. Ibland, resonerade skolledarna, är detta också något som man tycks ha fått med sig från sin utbildning, framför allt som specialpedagog, att det inte ingår i uppdraget att arbeta direkt med elever. Det verkar som att utbildningarna snarare leder bort från det elevnära arbetet?

Det innebär i så fall att utbildningarna drar upp gränser för det specialpedagogiska arbetet som inte svarar mot de behov som finns i verksamheterna. Det är inte vad skolledarna önskar sig:

> Vi vill ha specialpedagoger som vill jobba med elever, som känner sig trygga att stå framför en grupp, som kan leda en grupp elever, som vill utbilda, som vill vidareutveckla dom. (Skolledare)

Motståndet mot det elevnära arbetet kan vara kraftigt, det händer att det blir en facklig fråga.

I klassrumsarbetet beskrevs den specialpedagogiska kunskapen om undervisning som central, tillsammans med förmågan att själv kunna undervisa. Det innebär att när skolledarna såg framför sig en

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ny specialpedagogisk utbildning så utgick de flesta i första hand från en speciallärarutbildning, som säkrar den specialpedagogiska kompetensen att arbeta med undervisning och annat elevnära arbete. Man har mest användning av speciallärarens kompetenser.

Men jämfört med i dag så behöver en sådan ny speciallärarutbildning utvidgas, så att den specialpedagogiska kompetensen kan användas mer flexibelt. Undervisningskompetens är viktig, men undervisning är inte allt. Även delar av det som i dag oftare räknas till specialpedagogernas kompetenser behöver ingå. Speciallärare ska vara en expert som också kan handleda sina lärarkollegor. Även i skolans arbete med särskilt stöd – utredning, åtgärdsprogram, implementering, uppföljning – behövs specialpedagogisk expertis:

> En skicklig speciallärare med specialpedagogiskt tänk är det som jag vill ha. (Skolledare)

I intervjuerna betonade skolledarna det specialpedagogiska arbetet i klassrummet framför de mer organisatoriskt inriktade arbetsuppgifter som speciallärare och specialpedagoger också har. Det strukturella och förvaltande arbetet framhölls också som viktigt, men det är inte här som tyngdpunkten bör ligga. Det är inte här de största specialpedagogiska behoven finns.

Specialpedagogiskt arbete i och i anslutning till klassrummen

Alla barn och elever ska lära sig att läsa, skriva och räkna. Som en del i den specialpedagogiska kompetensen behöver därför kunskaper i språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling ingå. Att speciallärare har fördjupade kunskaper inom de ”bärande ämnena” svenska och matematik, och har djup ämnesdidaktisk kompetens inom dessa områden, beskrevs som en grundbult. Speciallärare och specialpedagoger behöver dels kunna möta barns och elevers svårigheter inom dessa områden med direkta åtgärder i undervisningen, dels med åtgärder som förebygger att svårigheter uppstår och som främjar elevernas lärande i ett längre perspektiv.

Speciallärarnas kunnande inom språk-, läs- och skrivutveckling och matematikutveckling beskrevs även som en stötesten. De här kunskaperna finns inte alltid, varken i tillräcklig utsträckning eller på adekvat nivå. Särskilt efterlyste skolledarna de didaktiska kunskaperna, dvs. kunskaper om hur undervisning kan och bör läggas

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

upp för att främja elevers läs-, skriv- och matematikinlärning. Inom de anpassade skolformerna och specialskolan ställs lärarna inför särskilda utmaningar i och med elevernas mycket skiftande utvecklingsnivåer och ofta stora kunskapsluckor inom de här områdena.

Dessutom kan speciallärare med adekvata specialiseringar och adekvata undervisningsbehörigheter, särskilt speciallärare i matematik, visa sig svåra att få tag i.

Även specialpedagogiskt grundade kunskaper om funktionsnedsättningar är nödvändiga i klassrummet, i synnerhet om neuropsykiatriska (NPF) och intellektuella funktionsnedsättningar. De svårigheter som elever kan ha med att läsa, skriva och räkna, och överhuvudtaget med att tillgodogöra sig undervisningen, hör ofta samman med en funktionsnedsättning.

Kunskap om hur hjärnan fungerar vid inlärning beskrevs som en förutsättning för undervisning och egentligen något som man allmänt inom skolan skulle behöva kunna mer om. Men framför allt behöver kunskap i kognitionsvetenskap ingå i den specialpedagogiska kompetensen, tillsammans med förmågan att översätta denna kunskap till praktiskt arbete i klassrummen, för att ”kunna möta elever där dom är”.

Lite längre från undervisningen men fortfarande i anslutning till klassrummen och det som sker där, hör de handledande och arbetsledande arbetsuppgifterna hemma. I intervjuerna framstod den kvalificerade, specialpedagogiska handledningen av lärare och andra kollegor som i princip lika viktig som arbetet med eleverna. Handledningen syftar till att lärarna ska lyckas bättre i sin undervisning, alltså till att höja kvaliteten i den undervisning som når alla elever. På så sätt innebär handledningen ett förebyggande och främjande arbete.

Handledningsfunktionen beskrevs som viktig i samtliga skolformer men betonades särskilt av skolledarna inom förskolan och de anpassade skolformerna.

Som nära kopplade till handledningen beskrevs kontakterna med barnens och elevernas föräldrar. Specialpedagogen eller specialläraren kan vara den samtalsledare som skapar förståelse och grund för ett gemensamt förhållningssätt i arbetet runt eleverna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogiskt arbete utanför klassrummen

Det specialpedagogiska arbetet fyller viktiga funktioner även utanför klassrummen. Specialpedagoger och speciallärare beskrevs som ”byggare av broar genom olika delar av skolsystemet”. Här lyftes framför allt elevhälsan fram. Även om både speciallärare och specialpedagoger kan ingå i skolans elevhälsa så förknippade skolledarna uppdraget i första hand med specialpedagogerna.

Inom ramen för elevhälsan ingår ett ofta omfattande specialpedagogiskt arbete med utredningar om särskilt stöd, bedömningar och åtgärdsprogram. ”Dokumentationsbördan” var något som flera återkom till. De förordningsstyrda kraven på dokumentation uppfattas som tids- och resurskrävande och begränsar på sina håll utrymmet att använda specialpedagogerna och speciallärarna direkt i klassrummen.

Framför allt specialpedagogerna kan också ges ansvar för den övergripande, systematiska översikten över skolans pedagogiska arbete och för att driva detta arbete framåt. Det kan fungera väldigt bra, skolledarna gav flera exempel från framför allt förskolan och specialskolan på hur specialpedagoger ansvarar för att hålla samman och driva verksamheternas pedagogiska utvecklingsarbete. Många återkom även till specialpedagogens roll i skolans systematiska kvalitetsarbete, och till att det ofta är specialpedagogen som utses att ingå i olika tvärprofessionella sammanhang.

Det specialpedagogiska arbetsuppgifterna utanför klassrummen innebär ofta samspel med skolledningen och förutsätter därför, utöver specialpedagogik, kunskaper om skolledning och om de organisatoriska villkor som gäller inom den skolform där man verkar.

Andra ifrågasatte specialpedagogernas uppdrag inom skolans kvalitetsarbete och med skolutveckling:

> Vad är det som säger att en specialpedagog ska ha företräde att arbeta med skolutveckling, före andra lärare? (Skolledare)

Det är skolans behov som styr vilka som blir förbättringsagenterna, ansåg flera. Under en period kanske det är specialpedagogen, under en annan är det kanske kuratorn. Utvecklingsansvaret kan ingå i det specialpedagogiska uppdraget men behöver inte göra det.

Framför allt specialpedagoger är dessutom inte sällan anställda utanför skolenheterna, på förvaltningsnivå. Exempel på detta gavs

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

från Göteborgs stad. Samtliga 66 specialpedagoger som för närvarande arbetar mot förskolan i Göteborgs stad är anställda vid stadens förskoleförvaltning, där de arbetar inom förvaltningens barnhälsa i team tillsammans med logopeder och psykologer. Inom förskoleförvaltningen finns inga speciallärare. Barnhälsan arbetar mot stadens samtliga förskolor och beskrevs som en stödjande, förebyggande och främjande funktion. Specialpedagogernas arbete utförs främst på organisations- och gruppnivå, riktat mot rektorernas och pedagogernas lärande. I uppdraget ingår inte att arbeta direkt med barnen. De huvudsakliga arbetsuppgifterna innefattar handledning av förskolornas pedagoger och arbetslag, kompetensutvecklingsinsatser, organisationsutveckling och verksamhetsutveckling, inklusive systematiskt kvalitetsarbete.

Specialpedagogiskt arbete inom olika skolformer och årskurser

De specialpedagogiska behoven ser olika ut i olika skolformer och årskurser, det specialpedagogiska arbetet fyller olika funktioner.

> På vår skola blir innehållet i arbetet väldigt olika beroende på var man befinner sig. (Skolledare)

Därför, betonade skolledarna, är det viktigt att de specialpedagogiska kompetenserna är tydligt förankrade i den skolform och det stadium där specialläraren eller specialpedagogen arbetar. Undervisningen behöver utgå från en djup och grundlig förståelse för barnens och elevernas villkor just här, vetskap om vilken nivå som lärandet ska ligga på och om hur undervisningen ska utvecklas. Med sådan yrkesskicklighet och erfarenhet blir man också mer trovärdig i sin yrkesroll, får ett starkare mandat och blir lyssnad på. Utbildningen i sig ger inte legitimitet.

I intervjuerna gavs ingen uttömmande analys över hur de specialpedagogiska behoven varierar mellan skolformerna, men däremot många exempel.

Specialskolan stack ut på många sätt, som skolväsendets näst minsta skolform, där samtliga elever har minst en funktionsnedsättning och många har flera – fysiska, kognitiva, intellektuella – samexisterande diagnoser. I klassrummen utgår undervisningen ibland från både specialskolans och anpassade grundskolans kursplaner. Vissa elever kan även läsa enligt gymnasieskolans ämnes-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

planer. Skolledarna talade om den ”extrema bredd” som lärarna behöver ha i sin kompetens och om ett ”väldigt specialpedagogiskt fokus”. I arbetet ingår även en omfattande extern samverkan, till exempel med BUP, rehabilitering, socialtjänst och vårdnadshavare, samt kontakter kopplade till de komplexa vårdsituationer som många elever befinner sig i.

Även inom vuxenutbildningen beskrevs stödbehovet som särskilt brett och diversifierat. Vuxna elever har en annan livssituation än barn och ungdomar, vuxnas behov skiljer sig från barns. Förutsättningarna för undervisningen är också annorlunda. Vuxenutbildningen innefattar undervisning från grundskolenivå till gymnasienivå, svenska för invandrare och anpassad utbildning – motsvarigheten till anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola. Kurserna är korta, sällan längre än 20 veckor, och antagningen varierar stort över året. De specialpedagogiska behoven är därmed högst varierande och svåra att förutse, och inte sällan omfattande. Många i målgruppen har en sargad skolgång bakom sig och många har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Sociala problem och ”hemmasittarproblematik” beskrevs som vanliga. Dessutom omfattas inte vuxenutbildningen av elevhälsan och har inga förordningskrav på sig att erbjuda till exempel särskilt stöd.

Inom grundskolan har speciallärarna och specialpedagogerna ofta mycket blandade arbetsuppgifter på lågstadiet och framför allt på mellanstadiet, ”de har allt i sitt uppdrag”. En och samma speciallärare eller specialpedagog kan arbeta med undervisning, läsinlärning, anpassningar i klassrummet, pedagogiska utredningar av särskilt stöd, anpassade studiegångar, frånvaroproblematik, handledning av kollegor, utredningar, åtgärdsprogram och föräldrasamtal.

Från och med högstadiet och inom gymnasieskolan ändrar arbetet karaktär. Här framträder också skillnaden mellan speciallärares och specialpedagogers arbetsuppgifter tydligare. På högstadiet kan till exempel andelen elever i behov av särskilt stöd och åtgärdsprogram vara omfattande – ”ungefär en fjärdedel av eleverna beskrev en skolledare, ”85 åtgärdsprogram på 550 elever” berättade en annan. Det innebär att arbetet med pedagogiska utredningar, åtgärdsprogram och uppföljningar – dokumentation och administration – blir omfattande. I intervjuerna framstod detta som en uppgift för specialpedagogerna i första hand.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

På den här nivån används speciallärarna mer uttalat i undervisningen, som dessutom är mer ämnesinriktad än på lägre stadier. I allmänhet är också de undervisande lärarna på högstadiet och inom gymnasiet mer intresserade av att möta speciallärare än specialpedagoger, menade skolledarna. Lärarna vill hellre ha stöd av speciallärare, som i allmänhet är mer intresserade av att prata om det som sker i klassrummen och ”som kan ta eleverna”. Det samarbetet tenderar att fungera bättre, lärare och speciallärare har en större förståelse för varandras respektive roller.

Men det behövs inte bara mer ämnes- eller ämnesdidaktisk kompetens för att eleverna blir äldre, menade flera. Den specialpedagogiska förmågan att se elevernas vidare sammanhang, att arbeta med förändringar i lärmiljön och breda insatser för att stärka den lärarledda undervisningen är fortsatt viktig. Ett exempel gavs från en gymnasieskola, där en satsning på att utbilda yrkeslärare till specialpedagoger har inneburit ett lyft för yrkesutbildningarna.

Handledning och arbetsledning är specialpedagogiska arbetsuppgifter som återkommer i samtliga skolformer men som tar sig olika uttryck. Inom förskolan arbetar i princip bara specialpedagoger, inga speciallärare, och handledningen av arbetslagen beskrevs som den vanligaste och viktigaste specialpedagogiska arbetsuppgiften. Inom de anpassade skolformerna har speciallärarna motsvarande ledande uppgifter, men där talade skolledarna i första hand om arbetsledning. Olika kommuner och skolhuvudmän gör olika, men på det stora hela utförs en betydande del av undervisningen inom de anpassade skolformerna av elevassistenter som ofta saknar pedagogisk utbildning och som har varierande erfarenhet av att arbeta inom skolformen. Här är det speciallärarens uppdrag att planera, arbetsleda och följa upp elevassistenternas undervisning, och samtidigt undervisa själv. Speciallärarен fungerar som kompetensförsörjare inom organisationen och blir på så sätt avgörande för kvaliteten i undervisningen:

> Det är som natt och dag att ha någon som har läst speciallärarutbildningen. (Skolledare, anpassad skola)

Frågan om specialpedagogiken hör hemma inom eller utanför klassrummen kan få olika svar i olika skolformer och årskurser. Inom förskolan gavs flest exempel i intervjuerna på systematiserat specialpedagogiskt arbete som inte bara äger rum utanför undervisningen,

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

utan även utanför förskoleenheterna, som delar av de lokala skolförvaltningarnas arbete. Specialskolans rektorer markerade tydligare än andra hur viktigt det specialpedagogiska stödet är i skolledningens planering och arbete.

Skillnader mellan speciallärare och specialpedagoger

De allra flesta skolledarna skiljde inte mellan speciallärare och specialpedagoger när de talade om de specialpedagogiska behov som finns i verksamheterna. Yrkesrollerna går in i varandra, det specialpedagogiska uppdraget är inte tudelat. Speciallärarna och specialpedagogerna arbetar på de flesta håll på liknande sätt.

> Speciallärarna jobbar specialpedagogiskt hos mig. (Skolledare)

Exempel gavs dock även på skolor där uppdragen skiljer sig åt och kombineras. Här innebär speciallärares arbete oftare undervisning och annat elevnära arbete i klassrummen på individ- och gruppnivå, medan specialpedagogers arbete handlar mer om handledning och om organisatoriska och samordnande insatser utanför klassrummen.

I praktiken är det däremot inte självklart att det är utbildade speciallärare som utför ”speciallärares” arbetsuppgifter, eller utbildade specialpedagoger som utför ”specialpedagogers” arbetsuppgifter. Personlig lämplighet kan ofta väga tyngre än inriktningen på examen, arbetsuppgifterna fördelas efter ”person på plats”. När det är svårt att rekrytera behöver man ta den specialpedagogiska kompetens som står till buds:

> Även om vi har en tydlig tanke och struktur för vad specialpedagogerna ska göra kontra alla våra speciallärare så blir det en mix ändå. (Skolledare)

”Utbytbarheten” mellan de båda professionerna framstod mer som en fördel än ett problem, framför allt i de lägre årskurserna. I högre årskurser och inom gymnasieskolan tycks framför allt ämneskunskaperna och de ämnesdidaktiska kunskaperna spela större roll, och då blir det mindre naturligt att använda specialpedagoger i undervisningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Rektors ansvar att bygga sin specialpedagogiska organisation

Speciallärare och specialpedagoger har många och olika funktioner i skolväsendet och det är inte alltid självklart hur deras kompetens ska användas.

Samtidigt behöver arbetet hållas ihop – mellan årskurser och ibland mellan skolformer. Framför allt togs glappen i det specialpedagogiska arbetet i övergången mellan förskola och förskoleklass/lågstadium upp, i övergången mellan förskolan/lågstadiet och anpassade skolan, och i övergången mellan mellanstadiet och högstadiet.

Det här är strategiska frågor som rektor behöver ta ansvar för, menade skolledarna. Rektor behöver utforma sin organisation med en tydlig plats för de specialpedagogiska kompetenserna, ange en riktning för det specialpedagogiska arbetet och stärka specialpedagogerna och speciallärarna i deras roller.

På så sätt markeras att det specialpedagogiska arbetet har ett egenvärde i sig, som kompletterar annat pedagogiskt arbete inom skolan. Specialpedagoger och speciallärare ska inte använda sin tid för att kompensera för brister i undervisande lärares eller rektorers kompetenser, eller för att täcka upp för resursbrister. Målet bör vara att de kommer in när det behövs en ytterligare kompetens, dvs. bidrar med pusselbitar i arbetet som inte andra lärare eller skolledare har.

Detta specialpedagogiska perspektiv behöver hävdas av rektor. Överhuvudtaget, betonade de flesta, är det rektors ansvar att driva övergripande utvecklingsfrågor inom skolan:

> Det ska inte ta tid i speciallärar- och specialpedagogutbildningarna. Det är nåt som ska ligga i rektorsutbildningen, att driva skolutveckling. Så att vi fokuserar på rätt saker i utbildningen. (Skolledare)

Samtidigt framhöll flera att rektorer och andra skolledare i nuläget inte alltid har tillräcklig kompetens eller andra förutsättningar för att leda det pedagogiska utvecklingsarbetet, och därför behöver ha tillgång till en specialpedagog eller speciallärare. I intervjuerna beskrevs framför allt specialpedagoger som rektors ”förlängda arm” och ”högra hand”.

7 Ny speciallärarexamen – förslag och överväganden

Det specialpedagogiska arbetet inom skolväsendet handlar om barn och elever i behov av stöd.

Utredningens datainsamling visar på ett komplext kunskapsområde och yrkesfält, styrt av ett regelverk där lagar och förordningar inom skolväsende och högskoleväsende möts (se kapitel 5 *Lärarexamen, legitimation och behörigheter enligt nuvarande regelverk*). Förståelsen av det specialpedagogiska arbetet utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, med inslag av etiska och idémässiga överväganden, som ger olika svar på specialpedagogikens centrala frågor:

Hur ska man förstå barns och elevers behov av stöd? Handlar det om individen, om individuella svårigheter? Fysiska, neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar? Eller beror de svårigheter som barn och elever upplever i skolan i första hand på svagheter i lärmiljön och undervisningen? På deras sociala miljö eller hemmiljö?

Var ska med andra ord lösningarna på problemen sökas? Hos individen, i gruppen, eller i skolan som organisation och miljö? Hur ska lösningarna se ut? Individuella insatser? Som en del av eller vid sidan av den reguljära klassrumsundervisningen? Förebyggande insatser? Systematiskt kvalitetsarbete och pedagogiskt utvecklingsarbete för att stärka skolorna som lärmiljöer? Vem ska göra vad? Speciallärarен eller specialpedagogen? Vilket ansvar har huvudmannen och skolledningen?

Dessa och liknande frågor har återkommit i utredningens olika samråd. Av betänkandets kapitel 3 *Historisk tillbakablick* framgår att de även har präglat diskussionen om det specialpedagogiska arbetet inom skolan åtminstone de senaste femtio åren. Under den perioden

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

har staten beslutat dels om olika specialpedagogiska arbetssätt inom skolan, dels om olika utbildningar som ska förse skolväsendet med relevant specialpedagogisk kompetens.

Sedan 2008 finns ett parallellt system med två examina – speciallärarexamen och specialpedagogexamen. Specialpedagogprogrammet har flest nybörjare, cirka 900 läsåret 2024/25, jämfört med nästan 700 inom speciallärarprogrammet. Däremot utfärdas något fler examina inom speciallärarprogrammet – 700 läsåret 2024/25, jämfört med 660 inom specialpedagogprogrammet. Mer än 90 procent av de som examineras från programmen är kvinnor och medelåldern är tydligt högre än inom de grundläggande lärarutbildningarna (se avsnitt 4.3 *Speciallärar- och specialpedagogprogrammen i siffror*).

I teorin förbereder programmen för två olika professioner, i praktiken har de stora likheter. Examensbeskrivningarna för de båda utbildningarna är i flera avseenden identiska, många av de mål som gäller för respektive examen är desamma eller nästan desamma. Utbildningarnas upplägg följer samma mönster, och de har även innehåll (se kapitel 4.4 *Speciallärares och specialpedagogers utbildningar i dag*).

Inte heller i yrkespraktiken finns några tydliga skiljelinjer mellan vem som arbetar med vad – vad som ingår i en speciallärares yrkesroll respektive vad en specialpedagog arbetar med. Båda rollerna är breda och mångfacetterade och de överlappar varandra, om än med något olika tyngdpunkter. Speciallärare arbetar i allmänhet mer direkt med elevstödjande arbete i klassrummen, medan specialpedagoger oftare arbetar mer indirekt och konsultativt vid sidan av klassrummen.

De skolledare som utredningen samrått med har höga förväntningar på sina speciallärare och specialpedagoger, samtidigt som de ser att det specialpedagogiska arbetet och de specialpedagogiska utbildningarna inte svarar tillräckligt väl mot verksamheternas behov. Skolledarna efterlyser ett starkare fokus på specialpedagogisk undervisning och elevnära arbete i klassrummen (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

De lärosäten som ansvarar för utbildningarna hänvisar till examensordningen. Det är de examensmål som anges för speciallärarexamen och specialpedagogexamen som avgör utbildningarnas utformning och innehåll (se avsnitt 6.4.1 *Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare*).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Det är i denna specialpedagogiska kontext som man ska se utredningens förslag.

Läsanvisning

Kapitel 7 behandlar utredningens förslag på ny speciallärarexamen.

I avsnitt 7.1 presenteras utredningens förslag på ny speciallärarexamen, som ersätter hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamina. Avsnitt 7.2 och 7.3 innehåller analyser av mål och målformuleringar i examensordningen som har avgörande betydelse för den nya speciallärarexamens utformning, inriktning och innehåll. Avsnitt 7.4 innehåller utredningens förslag på lärarlegitimation som krav för examen. Här redogörs även för speciallärarens behörigheter att undervisa efter examen. Kapitlet avslutas med avsnitt 7.5 och utredningens förslag avseende ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

7.1 En ny speciallärarexamen som ersätter hittillsvarande specialpedagogiska examina

Utredningens förslag

- En ny speciallärarexamen inrättas.
- Den nya speciallärarexamen ersätter hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamina.

Enligt direktiven (dir. 2025:93) ska utredningen analysera och föreslå hur de utbildningar som leder till speciallärar- respektive specialpedagogexamen kan ersättas av en ny flexibel utbildning som bättre tillgodoser skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens.

Utredningen föreslår att en ny speciallärarexamen inrättas som ersätter hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamen. Förslaget innebär en tydligare och mer sammanhållen specialpedagogisk profession än i dag.

I den följande texten redovisas förslaget på ny speciallärarutbildning och utvecklas skälen för utredningens förslag om att ersätta de båda hittillsvarande utbildningarna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7.1.1 En ny speciallärarexamen – examensordning

Nedan presenteras utredningens förslag på examensordning för en ny speciallärarexamen. Förslaget redovisas även i kapitel 1 *Författningsförslag*.

Eftersom utredningen föreslår att ändringarna i högskoleförordningen ska träda i kraft den 1 juli 2029 och att ändringarna ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 15 augusti 2029, utgår utredningens förslag från de skolformer och den årskursindelning som kommer att gälla då.

Omfattning

Speciallärarexamen med angivna specialiseringar uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på av Skolverket utfärdad förskollärar- eller lärarlegitimation. Legitimationen ska omfatta behörighet att bedriva undervisning inom någon av de skolformer som studentens specialisering inom speciallärarexamen omfattar.

Speciallärarexamen ges med specialiseringar mot

– förskolan, grundskolans årskurs 1–4, sameskolans årskurs 1–4 och fritidshemmet,
– grundskolans årskurs 5–7 och sameskolans årskurs 5–7,
– grundskolans årskurs 8–10, gymnasieskolan och kommunala vuxenutbildningen, eller
– anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.

Mål

För speciallärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som speciallärare på individ-, grupp- och organisationsnivå för barn och elever.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Kunskap och förståelse

För speciallärarexamen ska studenten, beroende på specialisering

- visa kunskap om yrkesverksamhetens evidensbaserade vetenskapliga grund, relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i yrkesutövningen, aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt om vetenskapliga metoder,
- visa sådana kunskaper i didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det specialpedagogiska området,
- visa fördjupad kunskap om barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling, samt om barns och elevers matematikutveckling,
- visa fördjupad kunskap om utveckling och lärande hos barn och elever med en eller en kombination av funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, och
- visa kunskap om bedömningsfrågor och betygssättning.

Färdighet och förmåga

För speciallärarexamen ska studenten, beroende på specialisering

- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det specialpedagogiska området,
- visa fördjupad förmåga att tillämpa sådan didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling, samt inom barns och elevers matematikutveckling inom det specialpedagogiska området,
- visa fördjupad förmåga att granska och tillämpa metoder för att bedöma barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling,
- visa fördjupad förmåga att tillämpa sådan didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande med barn och elever med

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inom det specialpedagogiska området,

- visa förmåga till ett individanpassat arbetssätt för barn och elever,
- visa förmåga att genomföra pedagogiska utredningar och analysera hinder och möjligheter för individen i de lärmiljöer där barnet eller eleven får sin undervisning och vistas under förskole- eller skoldagen,
- visa förmåga att delta i arbetet med att utforma och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever i samverkan med berörda aktörer samt förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer,
- visa förmåga att ta initiativ till, analysera och medverka i förebyggande arbete för att bidra till att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer,
- visa förmåga att genomföra uppföljning och utvärdering samt handleda utveckling av det pedagogiska arbetet,
- visa förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör barns och elevers lärande och kunskapsutveckling, och
- visa förmåga att samarbeta och samverka med andra skolformer och yrkesgrupper.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För speciallärarexamen ska studenten

- visa självkännedom och empatisk förmåga,
- visa förmåga att i yrkesutövningen tillämpa ett vetenskapligt förhållningssätt och förmedla skolans värdegrund,
- visa förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Självständigt arbete och övriga föreskrifter

För speciallärarexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

I examensbeviset ska det anges för vilken eller vilka verksamheter utbildningen är avsedd. Där ska också utbildningens specialisering anges.

För speciallärarexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

7.1.2 Överlappande utbildningar och vaga yrkesroller

Utredningen bedömer att det är mer ändamålsenligt med en specialpedagogisk examen än med två.

I teorin siktar dagens båda utbildningar mot två olika yrkesprofessioner, speciallärare respektive specialpedagog. Men i praktiken är det svårt att skilja utbildningarna åt. Både speciallärarexamen och specialpedagogexamen omfattar 90 högskolepoäng på avancerad nivå och examensbeskrivningarna är i flera avseenden identiska, i och med att de flesta examensmålen är desamma eller nästan desamma. De 90 kurspoängen disponeras på i princip samma sätt inom båda programmen och på nästan alla lärosäten – i en tredelad struktur. Den gemensamma programstrukturen ger stora möjligheter till samläsning. På de lärosäten där båda programmen erbjuds läser studenterna samma eller i princip samma kurser upp till halva studietiden (se avsnitt 4.2 *Speciallärarprogram och specialpedagogprogram läsåret 2025/26*).

I programmens utbildningsplaner är speciallärarnas och specialpedagogernas yrkesroller och arbetsuppgifter svåra att särskilja. De går omlott – beskrivs på samma sätt eller på nästan samma sätt. Det som vid ett lärosäte beskrivs som en arbetsuppgift för en speciallärare kan beskrivas som en arbetsuppgift för en specialpedagog vid ett annat, och vice versa. Gränserna för vad som ingår i respektive profession är otydliga. De skillnader som ändå går att urskilja handlar om att speciallärare oftare/i större utsträckning beskrivs arbeta mer direkt med elevstödjande arbete i lärmiljöerna, medan specialpedagoger oftare/i större utsträckning beskrivs arbeta mer indirekt, konsultativt, med elevstödjande arbete (se avsnitt 6.4.1 *Specialpeda-*

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

gogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare).

I utredningens intervjuer med skolledare återkommer de överlappande och otydliga yrkesrollerna. För det mesta skiljer inte skolledarna mellan speciallärare och specialpedagoger när de talar om verksamheternas specialpedagogiska behov. Det specialpedagogiska uppdraget är inte tudelat, yrkesrollerna går in i varandra och på många håll arbetar speciallärare och specialpedagoger på liknande sätt. Även inom de verksamheter där det finns uttalade ”speciallärаruppgifter” eller ”specialpedagoguppgifter” är det inte självklart att det är utbildade speciallärare som utför ”speciallärares” arbetsuppgifter, eller utbildade specialpedagoger som utför ”specialpedagogers”. Personlig lämplighet kan väga tyngre än inriktningen på examen, arbetsuppgifterna fördelas efter ”person på plats” (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

7.1.3 Otydligheten försvårar det specialpedagogiska arbetet

Otydligheten får betydelse för speciallärares och specialpedagogers arbetssituation och påverkar förutsättningarna för det specialpedagogiska arbetet.

Eriksson & Viberg (2024) visar till exempel hur speciallärarens yrkesroll utformas i samspel mellan speciallärarna själva, skolans organisation och organisatoriska villkor, skolans styrdokument, rektor och elevhälsan. Resultatet blir en lokalt anpassad och ofta vag yrkesroll och i studien väcks frågor om hur den specialpedagogiska kompetensen tas till vara på bästa sätt. Engdahl & Eriksson Melki (2025) undersöker specialpedagogens yrkesroll och visar att även denna roll ofta formas lokalt. I avsaknad av tydlig arbetsbeskrivning är specialpedagogens roll i ständig förhandling, den bestäms utifrån de olika förväntningar som specialpedagogerna själva, rektor och lärarkollegorna har. Som en konsekvens uppstår spänningar och osäkerhet kring uppdraget och specialpedagogens funktion och legitimitet utmanas. Utan tydlig arbetsbeskrivning tenderar dessutom de specialpedagogiska arbetsuppgifterna att utökas, med tidsbrist och hög arbetsbelastning som följd.

Otydligheterna och de vaga yrkesrollerna, de olika och inte sällan motstridiga förväntningarna, de många och diversifierade arbets-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

uppgifterna och den stressade arbetssituation som blir resultatet, uppmärksammas även av Jonsson & Lantz (2023) och Brovinger & Olofsson (2024).

Den nya speciallärarutbildning som utredningen föreslår innebär en samlad specialpedagogisk kompetens och en tydligare och mer sammanhållen specialpedagogisk yrkesroll. Den konstruerade uppdelningen i två olika specialpedagogiska yrkesprofessioner upphör.

7.2 Specialpedagogiska kompetenser relaterade till skolformer, stadier och grundläggande lärarutbildningar

Utredningens förslag

En examen som ger kompetenser som är tydligt relaterade till skolväsendets respektive skolformer och stadier samt till de grundläggande lärarutbildningarna, vilket innebär:

- sammanhållna specialpedagogiska kunskaper och förmågor på individ-, grupp- och organisationsnivå,
- specialiseringar mot skolformer och stadier:
  - en specialisering för tidiga, sammanhållna insatser,
  - en specialisering som möter mellanstadiets behov,
  - en specialisering för de skolformer som förbereder för vidare studier och arbete, och
  - en specialisering för stärkt lärarresurs inom anpassade skolformerna och specialskolan.

Enligt direktiven (dir. 2025:93) ska utredningen föreslå åtgärder för att elever och barn inom skolväsendet som är i behov av stöd i undervisningen ska kunna få detta av lärare respektive förskollärare med relevant specialpedagogisk kompetens, Stödet bör kunna ges tidigare än i dag och inkludera barn i behov av särskilt stöd inom förskolan. Den specialpedagogiska kompetensen ska tas tillvara på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

För att uppnå ovanstående föreslår utredningen en ny speciallärarutbildning med fyra specialiseringar som är avpassade efter skolväsendets respektive skolformer och stadier, alltså enligt samma logik som de grundläggande lärarutbildningarna. Det betyder att:

– specialiseringarna är utformade för att svara mot olika behov av specialpedagogiska kunskaper och förmågor inom olika skolformer/stadier
– specialiseringarna innebär en tydlig påbyggnad på kunskaper från de studerandes grundläggande lärarutbildningar och tidigare yrkeserfarenheter.

Samtliga examensmål gäller för samtliga specialiseringar. I utformningen av utbildningen ska varje mål uttolkas i relation till respektive specialisering. Uttolkningen är utbildningsanordnarens uppgift. Detta är centralt i utbildningens förslag. Målen kommer på så sätt att få olika innebörder och tyngdpunkter i olika specialiseringar, då de avpassas efter de behov som gäller inom de skolformer och stadier som specialiseringen avser.

I enlighet med sina respektive specialiseringar kommer speciallärarna att ha breda specialpedagogiska kompetenser inom skolväsendets olika skolformer/stadier. Examensmålen ger kunskaper och förmågor på individ-, grupp- och organisationsnivå inom respektive specialisering. I utredningens förslag på mål för den nya speciallärarexamen markeras detta breda perspektiv.

Specialiseringarnas utformning innebär att det kommer att finnas tillgång till adekvat specialpedagogiskt kunnande inom samtliga delar av skolväsendet.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag.

7.2.1 Specialpedagogiska kunskaper och förmågor på individ-, grupp- och organisationsnivå

I den nya speciallärarutbildningen tas kunskaper och kompetenser som ingår i dagens speciallärar- respektive specialpedagogutbildningar tillvara. Samtidigt föreslår utredningen förändringar i riktning mot undervisning och ett mer elevnära specialpedagogiskt arbete.

Utbildningen syftar även till en flexibel yrkesprofession. I målet för den nya speciallärarexamen markeras att speciallärarens arbete

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

utförs på individ-, grupp- och organisationsnivå inom respektive specialisering. På så sätt svarar examen mot skolväsendets behov av en bred specialpedagogisk kompetens. Den nya speciallärarens utgår från klassrummet och det elevnära arbetet inom de skolformer och stadier som respektive specialisering avser, men har även kompetens att svara för specialpedagogiska arbetsuppgifter inom andra delar av skolan. Det är en lärare som kan undervisa inom det specialpedagogiska området, men som kanske framför allt inom ramen för elevhälsan även är beredd att utreda, analysera och samverka med andra.

Med den nya speciallärarutbildningens breda ansats försvinner samtidigt flera av de begränsningar som följer med respektive examen i dag, till exempel specialpedagogens avsaknad av specialpedagogiska undervisningsbehörigheter och speciallärarens snäva specialpedagogiska specialiseringar och undervisningsbehörigheter.

Den specialpedagogiska komplexiteten – en flexibel speciallärare på individ-, grupp- och organisationsnivå

Den specialpedagogiska komplexiteten har varit ett återkommande begrepp i utredningens samråd med utbildningsanordnare, skolledare och företrädare för specialpedagoger och speciallärare. Det handlar om helhetsbild och vida perspektiv, om att specialpedagogiskt arbete behöver utföras på olika nivåer inom skolväsendet (individ-, grupp- och organisationsnivå), om hur de många specialpedagogiska arbetsuppgifterna kompletterar varandra, samt om behovet av samverkan och samordnade insatser i det specialpedagogiska arbetet. Samtliga har betonat hur viktigt det är att denna komplexitet inte underskattas.

När de skolledare som utredningen intervjuat ser framför sig en ny specialpedagogisk utbildning, utgår de flesta från dagens speciallärarutbildning, som säkrar den specialpedagogiska kompetensen och behörigheterna att arbeta med undervisning och annat elevnära arbete. Men jämfört med i dag så behöver en ny speciallärarutbildning breddas. Undervisning är inte allt, även delar av det som i dag oftare räknas till specialpedagogernas kompetenser behöver ingå. Specialläraren ska vara en expert som också kan medverka i elevhälsan och i skolans arbete med särskilt stöd – med utredning, åtgärdsprogram, implementering och uppföljning. Skolledarna efterfrågar en bred och flexibel specialpedagogisk kompetens. En sådan behövs för att svara mot den komplexa verklighet som skolan utgör.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utbildningsanordnarna resonerar på ett liknande sätt. I samråden med utredningen var de flesta överens om att det som skolväsendet behöver inte är *antingen eller* – antingen speciallärares kompetenser som dessa presenteras i utbildningarna, eller specialpedagogers kompetenser – utan *både och* (se avsnitt 6.4 *Speciallärares och specialpedagogers yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Det komplexa uppdraget och behovet av helhetssyn bekräftas i specialpedagogisk forskning och av myndigheter och organisationer: Utbildningsutskottet (2026) konstaterar till exempel, avseende elever med NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar), att ett framgångsrikt arbete till stor del handlar om att stärka skolans kärnprocesser snarare än om enskilda speciallösningar. Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning *Arbetet med individuella stödinsatser i gymnasieskolan* (2021) visar att kvaliteten på insatserna avgörs av huruvida skolorna arbetar utifrån ett helhetsperspektiv på elevernas skolsituation eller inte. Även i *Skolinspektionens årsrapport 2025* (2025) återkommer myndigheten till helhetssynen, och understryker ”vikten av att elevens hela skolsituation beaktas” (s. 21). I sitt yttrande över *Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44)* framhåller SKR att:

> Hela skolan ska arbeta främjande och förebyggande så att svårigheter i största mån kan undvikas. Det stöd som eleverna behöver ska vara en naturlig del av undervisningen och bygga på tidiga insatser. Skolans organisation ska underlätta ett sådant arbetssätt. Stöd måste finnas på flera nivåer och kunna variera över tid allt eftersom elevens behov varierar. (SKR, 2025, s. 3)

Utredningen bedömer att, för att kunna fånga den komplexitet som omger det elevnära och undervisningsnära arbetet i klassrummen behöver speciallärarен kunna analysera det som händer i klassrummet utifrån ett brett perspektiv. Först då är det möjligt att förstå den större orsaksstruktur som ligger bakom barns och elevers svårigheter och att finna evidensbaserade metoder och arbetssätt som kan bidra till att förebygga och minska svårigheterna. Få av de utmaningar som barn och elever upplever i skolan beror enbart på deras individuella förmågor. Att problem uppstår har också att göra med lärsituationer och lärmiljöer som krockar med elevernas förutsättningar. De specialpedagogiska lösningarna finns delvis i undervisningen, i undervisningsmetoderna och didaktiken, men helhetslösningarna fordrar ofta även bredare insatser.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Speciallärare inom elevhälsan – helhetsperspektiv på elevers stödbehov

Som en del i speciallärarens/specialpedagogens uppdrag ingår i nuläget att medverka i elevhälsan (se avsnitt 6.3.2 *Elevhälsan*). Detta uppdrag bör, enligt utredningens bedömning, även den nya speciallärare ha.

Elevhälsan har en central roll i skolans arbete med elevstöd. I rapporten *Elevens hela dag som utgångspunkt för stöd* betonar Skolinspektionen hur viktigt det är med helhetssyn på elevernas stödbehov, och visar att på de skolor som har detta helhetsperspektiv har ofta elevhälsan en tydlig roll. I rapporten ges exempel på hur elevhälsan, och särskilt den specialpedagogiska kompetensen, bidrar med handledning, observationer, tips och råd i planeringen av stödinsatser, och även är central i genomförandet och uppföljningen av insatserna (Skolinspektionen, 2024a). I sin årsrapport för 2024 konstaterar Skolinspektionen ”Att specialpedagogisk kompetens inte finns att tillgå i den utsträckning som behövs för att eleverna ska få rätt stöd i rätt tid är något som såväl lärare som elevhälsans personal återkommer till i våra granskningar” (Skolinspektionen, 2024c, s. 29).

Enligt Socialstyrelsens och Skolverkets *Vägledning för elevhälsan* bidrar speciallärare och specialpedagoger framför allt i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete. De bidrar med specialpedagogisk kompetens i samverkan med elever, vårdnadshavare och skolans personal, i handledningen av kollegor, i kartläggningar av elevers och skolors behov av stöd, i pedagogiska utredningar och utformningen av åtgärdsprogram, samt genom att följa upp, utvärdera och stödja utvecklingen av skolornas lärmiljöer.[1] I de elevhälsoplaner som analyseras i Carlsson & Åkerholm (2022) beskrivs specialpedagogens roll inom elevhälsan på ungefär samma sätt. Även i Grmas & Törnkvist (2025) framstår specialpedagogens roll inom elevhälsan som central, med ansvar for att stödja elevernas lärande, skapa inkluderande lärmiljöer och arbeta förebyggande, samt fungera som en länk mellan elevhälsoteamet och skolans pedagogiska personal. Dokumentation beskrivs som en väsentlig del av uppdraget.

[1] https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/vagledning-for-elevhalsa/.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för statistik över personal inom elevhälsan. Denna visar att vid skolor med kommunal huvudman utgör speciallärarna och specialpedagogerna de båda största befattningskategorierna inom elevhälsan. Under 2025 stod de tillsammans för nästan 60 procent av det totala antalet årsarbetare.[2]

Brett specialpedagogiskt uppdrag enligt skolväsendets regelverk

Det breda specialpedagogiska uppdraget framgår även av skolväsendets regelverk. I skollagen fastslås alla barns rätt till stöd utifrån sina egna förutsättningar:

> Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska i undervisningen ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. (SFS 2010:800, 3 kap. 2 §)

Alla inom skolväsendet omfattas av skollagen och mycket av det elevstödjande arbetet sker som en del av skolans vardag. Delar av detta arbete förutsätter dock specialpedagogisk kompetens, och i vissa fall även en speciallärarexamen.

I skollagen synliggörs bredden i det specifikt specialpedagogiska uppdraget kanske tydligast i skrivningarna om elevhälsan. Enligt lagen är det obligatoriskt att inrätta en elevhälsa för samtliga skolformer inom skolväsendet, med undantag av förskolan och den kommunala vuxenutbildningen. Inom elevhälsan ska det bland annat finnas tillgång till speciallärare eller specialpedagog. Elevhälsan ges i skollagen en framträdande roll i skolans arbete med pedagogiska stödinsatser på individ-, grupp- och organisationsnivå, kanske framför allt i arbetet med särskilt stöd och i skolans systematiska kvalitetsarbete (se avsnitt 6.3 *Insatser för barn och elever med behov av stöd*).

[2] https://skr.se/skolaochutbildning/elevhalsa/statistikforpersonalgrupperinomelevhalsan.7737.html. I rapporten *Nuläge och utmaningar inom elevhälsan 2024* visar SKR att 40 procent av de kommunala skolhuvudmännen har vakanser inom elevhälsan och vanligast är att det då saknas specialpedagoger – 53 procent av vakanserna. Speciallärarna står för 28 procent av de rapporterade vakanserna. Särskilt svårt har kommunerna att fylla platserna vid glesbygdsskolor där tjänsterna delas mellan flera skolor och kan innebära mycket ensamarbete. Även skolor i socialt utsatta områden kan upplevas som mindre attraktiva (Sveriges Kommuner och Regioner, 2024).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

De breda förväntningarna på speciallärares och specialpedagogers arbete markeras även i de nya bestämmelser om skolans stöd som införs i skollagen från och med juli 2028. Nya stödinsatser införs, standardiserade tester och stödundervisning, och i arbetet med stödundervisningen förutsätts medverkan av speciallärare eller specialpedagog i vissa delar. Dessutom ändras förutsättningarna för särskilt stöd, bland annat införs skärpta krav på att samråd ska ske med speciallärare eller specialpedagog i de utredningar som föregår beslut om särskilt stöd. (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

7.2.2 Specialiseringar mot skolformer och stadier

I den nuvarande speciallärarutbildningen ingår sex specialiseringar. Fyra av dessa avgränsas snävt, mot fyra av elevernas funktionsnedsättningar inom tre av skolväsendets minsta skolformer: anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan. De båda andra specialiseringarna, som avser språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling, har vardera ett relativt snävt ämnesfokus, dvs. mot antingen språk-, skriv- och läsutveckling eller matematikutveckling. Specialläraren förutsätts däremot kunna tillämpa sin specialisering inom nästan alla skolformer och stadier: förskolan, förskoleklassen, sameskolan, fritidshemmet, lågstadiet, mellanstadiet, högstadiet, gymnasieskolan och kommunala vuxenutbildningen. I examensbeskrivningen tas ingen hänsyn till de skilda förutsättningar som gäller för arbetet med språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling inom olika skolformer.

Utredningens förslag på specialiseringar avser specifika skolformer och stadier inom skolväsendet. Skolforms- och stadieavpassningen gör, enligt utredningens bedömning, att det specialpedagogiska arbetet kan utformas mer adekvat i relation till behoven inom olika delar av skolan.

Var och en av de fyra specialiseringarna innefattar fler än en skolform. I utformningen av det specialpedagogiska arbetet behöver speciallärarен kunskap både om de förutsättningar som förenar skolformerna, och om skillnaderna mellan dem.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utredningens förslag får konsekvenser för utbildningens struktur och genomförande. Skolforms- och stadieanpassningen innebär att de fyra specialiseringarna kommer att ha sinsemellan olika innehåll. Därigenom begränsas utrymmet för sådana gemensamma kurser och sådan samläsning mellan olika specialiseringar som är vanliga i dagens speciallärarutbildning. På de flesta lärosäten ägnas i dag endast 30 högskolepoäng åt fördjupning inom respektive specialisering, medan övrigt utrymme upptas av programgemensamma kurser och studenternas examensarbeten (se avsnitt 4.2.2 *Speciallärar- och specialpedagogprogrammens upplägg och genomförande*).

Med utredningens förslag kommer samtliga 90 högskolepoäng att innebära en fördjupning inom respektive specialisering.

Olika delar av skolväsendet har olika specialpedagogiska behov

Barns och elevers förutsättningar för kunskapsutveckling och lärande ser olika ut i olika åldrar och varierar inom de skolformer och stadier som de befinner sig i. Detta återspeglas i skolformernas olika utformning och i de regelverk som omger dem. Skolförordningarna ser olika ut, läroplaner och kursplaner har olika innehåll och det ställs olika krav på de undervisande lärarnas kunskaper och förmågor.

Speciallärarens behöver kunna utforma det specialpedagogiska arbetet efter de villkor som gäller inom respektive skolform/stadium – efter barnen inom förskolan, unga elever på lågstadiet och mellanstadiet, tonåringar på högstadiet och inom gymnasieskolan, och efter vuxna inom den kommunala vuxenutbildningen. Inom de anpassade skolformerna och specialskolan formar även elevernas funktionsnedsättningar villkoren för speciallärarnas arbete.

Att den specialpedagogiska kompetensen behöver vara förankrad i den skolform och det stadium där speciallärarens eller specialpedagogen arbetar, var ett tydligt budskap i utredningens intervjuer med skolledare. Det behövs systemförståelse, menade de, för att kunna utveckla lärmiljöer som svarar mot de behov som finns bland eleverna i respektive verksamhet. Undervisningen behöver bygga på en grundlig förståelse av barnens och elevernas villkor just här. Förankringen får dessutom inte bara betydelse för kvaliteten i det specialpedagogiska arbetet, utan påverkar också arbetets legitimitet

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

(se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Vikten av specialiserade kunskaper togs upp i utredningens lärosätessamråd. Här varnade flera för att en alltför bred utbildning, som ger begränsad kunskap men inom många områden, fungerar fragmentiserande. Utan spetskunskaper, framhöll lärosätena, kan inte speciallärare och specialpedagoger fungera som specialister inom sina respektive områden. Bredden i dagens speciallärar- och specialpedagogutbildningar kan vara en utmaning. Ofta hamnar fokus på grundskolan medan andra skolformer hamnar i periferin (se avsnitt 6.4.1 *Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare*).

Att en del skolformer hamnar mer i skymundan får visst stöd i den statistik om speciallärarnas och specialpedagogernas arbetsmarknad som presenteras i betänkandets kapitel 6: Läsåret 2024/25 motsvarande den specialpedagogiska resursen inom grundskolan och sameskolan (antalet speciallärar- och specialpedagogtjänster sammanräknade) nästan 9 procent av de undervisande lärarna. Det var högst andel bland samtliga skolformer. Inom gymnasieskolan var motsvarande andel cirka 4 procent, inom komvux på grund- och gymnasienivå cirka 3 procent och inom förskoleklassen cirka 2 procent.

Skolforms- och årskursanpassad undervisning enligt skolväsendets regelverk

Även flera av de reformer som träder i kraft inom skolväsendet de närmaste åren styr mot skolforms- och årskursanpassad undervisning. Det gäller till exempel för de nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna och förskolan som träder i kraft i juli 2028. I propositionen *Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola* (prop. 2025/26:194) framhåller regeringen att utgångspunkten för undervisningen i skolan är den läroplan som finns för varje skolform och fritidshemmet, och vikten av att dessa läroplaner är ändamålsenliga, dvs. ”fokuserar undervisningen på rätt saker och skapar de bästa förutsättningarna för elevernas lärande” (s. 46). Regeringen föreslår att det i varje läroplan ska ingå kursplaner som innehåller undervisningsstrategier som stöd till lärarnas i undervisningen. Strategierna ska ges olika utformning beroende på ämne, stadium och ibland årskurs.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Regeringen beslutade i december 2025 att grundlärar- och ämneslärarutbildningarna ska reformeras. Förändringarna innebär bland annat att den utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) som ingår i alla lärarutbildningar får ett innehåll som tydligare inriktas mot den kommande yrkesutövningen, till exempel mot skolväsendets organisation och styrdokument, vilket innefattar skolformernas respektive läroplaner, kursplaner och ämnesplaner. Samtidigt ska lärarstudenterna ges kunskaper om kognitionsvetenskap och förmågan att tillämpa kunskaperna i sin yrkesutövning. ”Därmed kan de utforma undervisningen på ett ändamålsenligt sätt för de skolformer, ämnen och årskurser som utbildningen avser” (SOU 2024:81, s. 357) (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

7.2.3 En specialisering för tidiga, sammanhållna insatser

En av de specialiseringar som utredningen föreslår förbereder för arbete med barn och elever inom förskolan, grundskolans och sameskolans lågstadium samt fritidshemmet, alltså med de yngre barnen och eleverna som antingen kommer att börja skolan alldeles snart eller som befinner sig alldeles i början av sin skolgång.

I utbildningen ska examensordningens respektive mål tolkas utifrån de förutsättningar som gäller inom dessa skolformer och stadier. Det betyder att specialläraren ges kompetenser att arbeta med tidiga insatser, i bemärkelsen sammanhållna, förebyggande, främjande och åtgärdande insatser som är riktade till förskolebarnen och de yngsta eleverna.[3]

Specialiseringen omfattar hela skoldagen. Utredningen bedömer att barnen och eleverna inom förskolan, på lågstadiet och i fritidshemmet har behov som i stora delar sammanfaller, även om de befinner sig i olika skolformer och verksamheter. Det specialpedagogiska stöd som de möter, eller inte möter, när de är små kan vara avgörande för deras fortsatta skolgång. Det specialpedagogiska arbetet inom förskolan, lågstadiet och fritidshemmet behöver därför stärkas och hållas samman.

[3] Tidiga insatser kan även avse att insatser sätts in så snart hinder/utmaningar har uppkommit eller uppmärksammats, oavsett elevens ålder.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utredningen har även övervägt en specialisering som enbart innefattar förskolan och fritidshemmet. Men eftersom det är av stor vikt med kontinuitet i barnens och de yngsta elevernas utveckling och lärande har utredningen valt en specialisering som håller ihop arbetet inom lågstadiet, förskolan och fritidshemmet.

Specialiseringen ger skolhuvudmännens förutsättningar att säkra relevant specialpedagogisk kompetens även i förskolan och fritidshemmet.

I den följande texten ges en översiktlig bild av specialiseringens kännetecken och av förutsättningarna för speciallärarens arbete.

Sent och otillräckligt stöd

Även om de flesta är överens om att tidiga insatser är viktiga, är det inte särskilt vanligt att skolans stöd riktas till barn och elever i förskolan eller tidigt inom grundskolan. Det framgår av Skolverkets och Skolinspektionens granskningar av skolornas arbete med särskilt stöd och andra insatser.

Mest stöd sätts in i de högre årskurserna. Skolverket visar att läsåret 2024/25 ökade andelen elever med åtgärdsprogram mellan årskurs 1 (2 procent) och årskurs 6. Därefter minskade andelen mellan årskurs 6 och årskurs 7, för att sedan öka igen. Årskurs 9 hade störst andel av eleverna, knappt 11 procent, ett åtgärdsprogram (Skolverket 2025q, s. 11). Fördelningen har sett likadan ut i många år. I PM:et *Betyg och stöd från årskurs 6 till 9, 2017–2019* redovisar Skolverket (2020) en uppföljning av elevernas resultatutveckling från årskurs 6 till 9, tillsammans med skolornas insatser i form av särskilt stöd under årskurserna 7, 8 och 9. Även om uppföljningsresultaten tolkas försiktigt så tyder de på att många elever som har svårt att uppfylla betygskriterierna i årskurs 6 sannolikt kommer att ha problem även tre årskurser senare, och att de åtgärder i form av särskilt stöd som sätts in efter årskurs 6 inte i tillräcklig utsträckning bidrar till att bryta en sådan negativ utveckling.

Skolverkets statistik visar också att fyra av tio elever med slutbetyget F (underkänt) i matematik inte har fått särskilt stöd någon gång under sin grundskoletid, trots att en betydande andel av dem har haft svårigheter i ämnet under en lång tid (Skolverket, 2026c).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolinspektionen (2024b) ser i sina granskningar av skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd, att processen kring särskilt stöd alltför ofta är långsam och att anmälningar behandlas långsamt eller blir liggande. En av de brister som Skolinspektionen uppmärksammar är att specialpedagogisk kompetens saknas i arbetet eller inte nyttjas som avsett. Även i den tematiska tillsynen av skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen(2024d) att brister i skolornas arbete kan leda till att elevers stödbehov uppmärksammas sent och att ändamålsenliga stödinsatser därför försenas.

Tidiga insatser kan vara avgörande

Behovet av tidiga insatser i skolan har uppmärksammats sedan lång tid tillbaka, till exempel av Utredningen om skolans inre arbete (SIA-utredningen, SOU 1974.53), Lärarutbildningskommittén (SOU 1999:63) och Utredningen om en ny lärarutbildning (SOU 2008:109) (se kapitel 3 *Historisk tillbakablick*).

Behovet har även betonats i utredningens olika samråd, från utbildningsanordnarnas, skolledarnas och övriga företrädares sida. Framför allt har det specialpedagogiska arbetet inom förskolan lyfts fram. Även skolmyndigheterna och andra organisationer återkommer till behovet av tidiga och sammanhållna stödinsatser.

I rapporten ”*Vissa pedagoger är riktiga stjärnor. Vissa verkar inte förstå alls.” En vårdnadshavares upplevelse av förskolan* (2024) rekommenderar Riksförbundet Attention, som en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra situationen för barn med NPF inom skolan, att förskola och förskoleklass ska samverka i större utsträckning och under en längre tid för att förbereda barnet för övergången till förskoleklass.

Tidiga insatser framhålls även av Autism Sverige:

> Vårt förbunds ståndpunkt är att det krävs bättre kunskap och förståelse för autism bland verksamma inom skolan för att möjliggöra tidiga insatser oavsett om dessa rör mer generella tillgänglighetsanpassningar i skolmiljön eller mer individinriktade insatser. (Autism Sverige, 2026)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

I rapporten *Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar* (2025l) menar Skolverket att:

> Skolan behöver också uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd så tidigt som möjligt. Det är därför viktigt att kunskap om en elevs behov av stödinsatser följer med till den nya skolenheten i samband med att en elev byter skola (Skolverket, 2025l, s. 6–7)

Dessutom konstaterar Skolverket, i rapporten *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2026* (2026b), att många lärare och rektorer saknar rätt förutsättningar att ge alla elever det stöd som de behöver, och att problemen tycks vara särskilt stora för elever i yngre åldrar (och för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). Skolverket ser allvarligt på uppgifterna och bedömer att stat, huvudmän och rektorer behöver prioritera arbetet med tidiga stödinsatser.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) redovisar i rapporten *Resultat på nationella prov och gymnasiebehörighet* (2023) en studie som visar på sambandet mellan resultat på nationella proven i årskurs 3 och årskurs 6 i matematik och svenska, och sannolikheten att en elev ska uppnå gymnasiebehörighet. Studien visar på ett tydligt samband mellan hur det går för eleven i årskurs 3 och hur det går senare i utbildningssystemet. Elever som i årskurs 3 inte får godkänt på ett antal av de nationella delproven i matematik eller svenska löper en påtaglig risk att som tonåringar inte komma in på gymnasieskolan och kunna få en gymnasieexamen. Slutsatsen är att tidiga och adekvata insatser, och en gedigen uppföljning av elevernas utveckling, är avgörande för att fler elever ska uppfylla betygskriterierna (eller de kriterier av kunskaper som minst ska uppfyllas).

Verksamheternas, organisationernas och skolmyndigheternas erfarenheter bekräftas i forskningen. En mängd studier visar på vikten av tidigt och omedelbart stöd för att stärka barns och elevers förutsättningar i skolan och senare i livet, och att specialpedagogiska insatser ofta vinner på att sättas in redan i förskolan.

I kunskapsöversikten *Tidiga insatser och stöd hela vägen för säkrad sysselsättning* (2024) framhåller Forte att tidiga insatser kan vara effektiva när de verksamheter som erbjuds håller hög pedagogisk kvalitet och arbetssätten vilar på vetenskaplig grund och evidens. En förskola av god pedagogisk kvalitet kan ha positiva effekter

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

både i skolan och senare i vuxenlivet. Till exempel kan tidig upptäckt av barn med inlärningssvårigheter eller som visar bristande engagemang, och insatser som erbjuds utan fördröjning, visa sig vara nyckelfaktorer för en senare, lyckad skolgång. I rapporten rekommenderas satsningar på universella insatser:

> … eftersom tidiga utbildningsmiljöer av hög kvalitet har en kompensatorisk effekt … (Forte, 2024, s. 57)

Flera framhåller att det är viktigt med av tidiga insatser för barn i riskgrupper eller som har en funktionsnedsättning. Till exempel kan många barn inom autismspektrumet identifieras redan i tvåårsåldern. Kvalificerad undervisning och andra insatser som sätts in i förskolan och tidigt i skolan kan stödja de här barnens lärande, språkutveckling, sociala utveckling och motorik, och ger därmed förutsättningar för en mer positiv framtida utveckling (Bejnö m.fl., 2023).

Att tidiga insatser även har betydelse för barns elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling visas i flera undersökningar. Wolff & Gustafsson (2022) finner att tidig fonologisk träning i förskoleåldern främjar elevernas läsförmåga i årskurs 2 och 3. Det gäller särskilt för elever med lägre så kallad flytande intelligens (*Gf, general fluid intelligence*), som enligt författarna innebär svagare förmåga att identifiera problem, förstå komplexa samband och lösa nya problem. Dessa barn löper annars risk att utveckla lässvårigheter.

När det gäller matematikutveckling visar avhandlingen *Förskolebarns strävanden att kommunicera matematik* (Lundström, 2015) att barn redan i förskolan använder matematik i sin kommunikation med andra barn och vuxna:

> Den viktigaste slutsats från denna studie är att det finns otaliga tillfällen för barnen att kommunicera matematik och utveckla sin matematiska förmåga i förskolan. (Lundström, 2015, s. 217)

Fritidshemmet som en del av de tidiga insatserna

I utredningens förslag på specialisering ingår även fritidshemmet. Fritidshemmet ska enligt skollagen erbjudas barn och elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan till och med vårterminen det år som de fyller 13 år. I praktiken är relativt få av mellanstadiets elever inskrivna i fritids-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

hemmet – cirka 19 procent, jämfört med drygt 80 procent av eleverna på lågstadiet (se avsnitt 6.1.2 *Fritidshemmet*). Därför föreslår utredningen att fritidshemmet ska inkluderas i den specialisering inom speciallärarexamen där även grund- och sameskolans lågstadium ingår, men inte i den specialisering som avser mellanstadiet.

Fritidshemmet ska enligt skollagen stimulera elevernas utveckling och lärande och erbjuda eleverna en meningsfull fritid och rekreation genom att komplettera utbildningen i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Elever som har extra anpassningar eller särskilt stöd ska dessutom få detta stöd med utgångspunkt i elevens utbildning i sin helhet, dvs. även när de vistas inom fritidshemmet. Fritidshemmet kan vara en viktig pusselbit i skolans tidiga insatser och förebyggande arbete.

Men ibland fungerar samverkan mellan skolan och fritidshemmet inte tillräckligt väl. I rapporten *Elevens hela dag som utgångspunkt för stöd* (2024a) bedömer Skolinspektionen att en majoritet av de granskade skolorna behöver stärka samverkan mellan skolan och fritidshemmet. I *Orka fritids* (2026) beskriver Riksförbundet Attention att många barn med NPF inte orkar med den miljö som fritidshem ofta präglas av i dag. Barngrupperna är stora och lokalerna är inte anpassade för barnens behov, bland annat av lugna och avskilda miljöer. De anpassningar som tillgodoses under skoldagen följer inte alltid med till fritidshemmet och det innebär att kontinuitet och förutsägbarhet saknas. I rapporten *Skolan går inte i repris* (2024) framhåller Sveriges Lärare att elevers rätt till stöd i fritidshemmet behöver utgå från samma principer som under den obligatoriska delen av skoldagen. Till exempel ska elever som har särskilt stöd under den obligatoriska delen av skoldagen kunna få sådant stöd även inom fritidshemmet.

Tidiga insatser enligt skolväsendets regelverk

I betänkandets avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete* sammanfattas ett antal reformer inom skolväsendet de närmaste åren. Flera motiveras bland annat av behovet av tidiga insatser.

Införandet av tioårig grundskola bedöms stärka förutsättningarna för kontinuitet, progression och tidiga stödinsatser i de yngsta ele-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

vernas skolgång, i och med att förskoleklassen upphör. I de nya läroplanerna för de obligatoriska skolformerna och förskolan betonas grundläggande kunskaper och färdigheter bland de yngre eleverna i de tidiga årskurserna och läs- och skrivinlärning ges en särställning under lågstadiet. Standardiserade tester införs för att tidigt identifiera elevers behov av stöd i läs-, skriv- och matematikutveckling.

Gemensamt i de kommande förändringarna är att de tidiga insatser som man talar om i allmänhet inte omfattar barn inom förskolan eller fritidshemmet.

Även flera av skolans nuvarande insatser för barn och elever i behov av stöd omfattar inte de här verksamheterna. Både den hittillsvarande garantin för tidiga stödinsatser och elevhälsan sätts in först i förskoleklassen. Fritidshemmet omfattas inte heller av elevhälsan eller av garantin för tidiga stödinsatser (se avsnitt 6.3 *Insatser för barn och elever med behov av stöd*). Skollagens krav på extra anpassningar gäller samtliga skolformer, exklusive förskolan. De extra anpassningarna avskaffas dock från och med juli 2028. Då införs dels standardiserade tester i läs-, skriv- och matematikutveckling, dels stödundervisning i svenska, svenska som andraspråk och matematik – som inte omfattar förskolan och fritidshemmet (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

Att stödinsatser som regleras i skollagen inte avser förskolan eller fritidshemmet innebär att den specialpedagogisk kompetensen åtminstone i formell mening ges begränsad betydelse inom de här verksamheterna. Med utredningens förslag kommer speciallärarен emellertid att utveckla kompetens att arbeta med specialpedagogiskt stöd bland barnen och de yngsta eleverna även inom dessa verksamheter.

7.2.4 En specialisering som möter mellanstadiets behov

Utredningen föreslår en specialisering som förbereder för arbete inom grundskolans och sameskolans mellanstadium. I utbildningen ska examensordningens respektive mål tolkas utifrån de förutsättningar som gäller inom dessa skolformer.

Steget från lågstadium till mellanstadium kan vara omvälvande. Vissa elevgrupper ombildas till nya klasser och en del elever byter

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

skola. Jämfört med lågstadiet tillkommer fler ämnen och undervisningstiden utökas. Eleverna möter fler lärare samtidigt som undervisningens innehåll blir mer komplext och abstraktionsnivån ökar. På mellanstadiet ökar förväntningarna på att eleverna ska kunna ta eget ansvar, planera och arbeta mer självständigt. I årskurs 6 får eleverna för första gången betyg.

I den följande texten ges en översiktlig bild av specialiseringens kännetecken och av förutsättningarna för speciallärarens arbete.

Läs-, skriv- och matematikutveckling får annan betydelse

Läsutveckling och läsundervisning får en förändrad innebörd på mellanstadiet, ”eleverna går från att lära sig läsa till att läsa för att lära” (Holmström & Andersson, 2025, s. 3). Den grundläggande läs- och skrivinlärningen tonas ner, på mellanstadiet antas eleverna klara av att läsa och skriva. Från och med nu ska de i första hand använda sina läs- och skrivförmågor för att tillägna sig kunskaper. Undervisning för att utveckla elevernas läsförståelse blir mer framträdande.

Särskilt för elever som redan i lågstadiet har svårigheter med att läsa och skriva kan mellanstadiet innebära en avgörande brytpunkt. Enligt Socialstyrelsen ökar skillnaden i språklig förmåga mellan barn med språkstörning och andra jämnåriga över tid och i takt med stigande årskurser. För många elever med mild eller måttlig språkstörning kan det gå bra att följa undervisningen på lågstadiet, medan det på mellanstadiet börjar bli svårt att hänga med. De här eleverna riskerar att halka efter när det ställs krav på automatiserad läsning, större ordförråd, djupare läsförståelse och på deras förmåga att tolka mer avancerade faktatexter.[4]

När det gäller matematikutveckling visar forskning att elevers inre motivation är en avgörande för deras prestationer i matematik, och att denna motivation ofta sjunker under mellanstadiet och överhuvudtaget ju högre upp i åldrarna eleverna kommer. I matematikundervisningen beskrivs dessutom motivationen som särskilt central eftersom ämnet är kumulativt och kräver kontinuerlig anstäng-

[4] https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/sprakstorning/svarigheter-i-skolan/.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ning. Bristande engagemang kan därför snabbt leda till kunskapsluckor och påverka elevens fortsatta utveckling.

Lärarens agerande, graden av variation i undervisningen och klassrumsklimatet beskrivs som avgörande, tillsammans med elevens känsla av meningsfullhet och kompetens. Mellanstadiet framstår som en kritisk period, där elevers inställning till matematik kan stärkas eller försvagas. En negativ matematisk identitet riskerar att befästas över tid (Gargis, 2026).

Övergångarnas betydelse

Internationell forskning har under lång tid uppmärksammat att elever riskerar en nedgång i sina läsprestationer i övergången mellan låg- och mellanstadiet (Holmström & Andersson, 2025).

Hur övergången/överlämningen mellan låg- och mellanstadiet fungerar kan bli avgörande, dvs. hur undervisningen i mellanstadiet relaterar och bygger vidare på de kunskaper och erfarenhet som eleverna har med sig från lågstadiet. Lärarna i de olika stadierna behöver kommunicera med varandra om elevernas tidigare läs- och skrivutveckling, för att den fortsatta undervisningen ska kunna anpassas efter eleverna och deras behov. För att överlämningen ska ske på ett systematiskt sätt krävs organisatoriska och strukturella rutiner (Holmström & Andersson, 2025). Det är också viktigt med samsyn om vad som är viktigt att få med vid överlämning, visar Eklund & Rundqvist (2023):

> Den absolut största skillnaden syns där större delen av F–3-lärare vill lämna ifrån sig pedagogiska arbetssätt de har använt medan endast en 4–6-lärare efterfrågar detta. Noterbart är även att gruppen 4–6-lärare vill ta del av elevernas inlärningssvårigheter och diagnoser, vilket ingen av F–3-lärarna anser vara viktigt. (Eklund & Rundqvist, 2023, s. 13)

Enligt Skolverket (2014) uppfattar många pedagoger att övergången till årskurs fyra är en av de mer kritiska.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogiskt stöd i ämnesundervisningen och med elevernas läs- och skrivutveckling

Elevers svagheter i framför allt läs- och skrivutveckling, men även matematikutveckling, berör inte bara svenskämnet eller matematikämnet utan kan påverka deras lärande och ämneskunskaper i alla skolämnena (Holmström & Andersson, 2025; Agö & Lockbacken, 2020). Svårigheter med att läsa och räkna innebär högre risk för svårigheter i alla ämnen. Det är ofta på mellanstadiet som grunden läggs för elevernas framtida kunskapsluckor i olika ämnen.

Eftersom det är vanligt att eleverna på mellanstadiet har kommit olika långt i sin läs- och skrivutveckling behöver läraren ha god kännedom om de olika faserna i läs- och skrivutveckling, för att kunna ta eleven till nästa nivå. Det behövs också tid och kompletterande resurser, till exempel specialpedagogiskt stöd (Kibar & Landelius, 2020; Lindberg, 2016).

I Jonsson & Lantz (2023) framstår speciallärarens uppdrag på mellanstadiet som tudelat. Dels handlar det om att tillsammans med lärarna stödja eleverna i deras språk-, skriv- och läsutveckling, dels om att ge stöd kopplat till olika skolämnen. Ämnesstödet innebär att hjälpa till med stödstrukturer och, framför allt i senare årskurser på mellanstadiet, att differentiera undervisningen. I årskurs 6 när eleverna får sina första betyg beskrivs det som vanligt att speciallärarен specifikt stödjer sådan ämnesundervisning som eleverna behöver för att bli godkända i de olika ämnena.

Det finns ingen statistik som visar hur antalet speciallärare och specialpedagoger fördelas mellan grundskolans olika stadier. De mellanstadielärare som intervjuas av Lindberg (2016) uppfattar dock att mellanstadiet inte prioriteras, dvs. att de största specialpedagogiska resurserna satsas på låg- och högstadiet:

> De upplevde hur just mellanstadiet blivit de år då eleverna får minst specialpedagogiskt stöd. (Lindberg, 2016, s. 27)

Det speciallärarstöd som finns tillgängligt på mellanstadiet räcker, enligt de lärare som intervjuas, i princip bara till de elever som har de största behoven i årskurs 6, dvs. de elever som riskerar att inte få betyg på grund av att de inte når målen.

Även de skolledare som utredningen intervjuat menar att speciallärarna tenderar att arbeta mer specialiserat mot olika ämnen på

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

mellanstadiet, jämfört med på lågstadiet, även om de specialpedagogiska arbetsuppgifterna på det stora hela är mycket blandade. En och samma speciallärare eller specialpedagog kan arbeta med ämnesundervisning, läsinlärning, anpassningar i klassrummet, pedagogiska utredningar av särskilt stöd, anpassade studiegångar, frånvaroproblematik, handledning av kollegor, utredningar, åtgärdsprogram och föräldrasamtal (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Det specialpedagogiska arbetet med elevernas läs- och skrivutveckling som äger rum på mellanstadiet framstår i flera undersökningar som otillräckligt. I avhandlingen *Läsutveckling under mellan- och högstadiet* beskriver Stenlund (2017) utvecklingen av elevernas läsförståelse från början av mellanstadiet till slutet av högstadiet som liten. Elever som har lässvårigheter i årskurs 4 har ofta kvarvarande lässvårigheter i slutet av högstadiet. En slutsats är att grundläggande färdigheter i läsning i större utsträckning borde grundas under lågstadietiden. Men eftersom det troligen ändå kommer att finnas ett mindre antal elever med lässvårigheter inom de högre årskurserna behöver även lärare på och mellan- och högstadiet ha fördjupade kunskaper om läsutveckling och lässvårigheter, samt tillgång till specialpedagogiskt stöd:

> En annan förutsättning för att det ska vara möjligt att utveckla alla elevers läsfärdigheter är att det finns tillgång till speciallärare och/eller specialpedagoger. (Stenlund, 2017, s. 139)

Fler stödinsatser än på lågstadiet

På mellanstadiet sätts betydligt fler åtgärder i form av särskilt stöd in än under lågstadiet. Enligt Skolverket hade drygt 2 procent av eleverna i årskurs 1 ett åtgärdsprogram läsåret 2024/25, jämfört med nästan 9 procent av eleverna i årskurs 6. Andelarna varierade mellan 6,6 procent av flickorna och nästan 11 procent bland pojkarna (Skolverket, 2025q).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Bedömning och betygssättning

I årskurs 6 sätts för första gången betyg på elevernas kunskaper och prestationer. Sedan läsåret 2021/22 är det även möjligt för skolor att efter anmälan till Skolverket införa betyg från årskurs 4, dvs. vid mellanstadiets start.[5]

De lärare som intervjuas i Lindberg (2016) beskriver att undervisningen blir mer målstyrd när betygen kommer in i bilden, att betygskriterierna ger en tydlig bild av elevernas behov och att speciallärarens arbete inriktas mot dessa behov. Att betygen tydliggör hur eleverna ligger till i relation till de formella kunskapskraven beskrivs också av Skolverket, i *Utvärdering av försöksverksamheten med betyg från årskurs 4* (Skolverket, 2021b). I rapporten uppger lärarna att de behöver samla in ett större underlag än tidigare för att kunna sätta betyg och att de lägger mer tid på att dokumentera elevernas kunskapsutveckling. Antalet examinationstillfällen har också ökat något enligt vissa. En del av lärarna upplever att betyg från årskurs 4 har bidragit till att lärare, tillsammans med rektor, elevhälsa och vårdnadshavare, mer skyndsamt tar tag i arbetet med att utarbeta lämpliga stödinsatser till elever eller elevgrupper som behöver det för att uppnå godkända betyg.

Rapporten *Betyg i årskurs 4* (Löfgren m.fl., 2021) är en slutrapport från en studie av försöksverksamheten med betyg från och med årskurs 4, avsedd att utgöra underlag för Skolverkets samlade analys och bedömning av försöksverksamheten ovan. Författarna konstaterar att när det gäller de skolor som infört betyg, koncentreras det specialpedagogiska stödet i första hand till de elever som riskerar att inte nå godkända betyg.

Diagnosticerande arbetssätt kopplade till bedömning och betygssättning framstår som allt vanligare på mellanstadiet. I Jonsson & Lantz (2023) arbetar samtliga speciallärare på både mellan- och högstadiet diagnosticerande, genom till exempel screeningar med olika standardiserande tester.

[5] Från och med den 1 juli 2026 och införandet av regleringar avseende den tioåriga grundskolan den tioåriga grundskolan gäller bestämmelsen från och med årskurs 5.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Denna utveckling beskrevs också i en av utredningens skolledarintervjuer:

> På min skola ser vi inte negativt på screening, standardiserade screeningsverktyg och så, vi screenar ofta och mycket våra elever. Inte för att vi tycker att det är kul, utan för att vi måste se vad undervisningen gör med elevernas kompetens. (Skolledare)

7.2.5 En specialisering för de skolformer som förbereder för vidare studier och arbete

Utredningen föreslår en specialisering som förbereder för arbete inom grundskolans högstadium, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen. I utbildningen ska examensordningens respektive mål tolkas utifrån de förutsättningar som gäller inom dessa skolformer och stadier.

Samtliga skolformer förbereder för nästa steg: från grundskolan till gymnasieskolan och från gymnasieskolan och komvux till fortsatta studier eller arbete. Ofullständiga betyg hindrar tillträdet till efterföljande skolformer, ämneskunskaperna blir avgörande för elevernas möjligheter att komma vidare.

I specialiseringen ingår skolväsendets högre stadier och skolformer och den inriktas därigenom mot skolväsendets relativt vuxna elever som är i behov av stöd. Vid det här laget har eleverna ofta lång en lång räcka med motgångar och misslyckanden bakom sig, inte sällan med social problematik och psykisk ohälsa som följd. De kan ha betydande kunskapsluckor som byggts på och fördjupats över tid. Samtidigt är förväntningarna höga på deras förmåga att arbeta självständigt och på deras självreglerande förmågor.

Specialiseringen ger skolhuvudmännen förutsättningar att även säkra relevant specialpedagogisk kompetens i den kommunala vuxenutbildningen.

I den följande texten ges en översiktlig bild av specialiseringens kännetecken och av förutsättningarna för speciallärarens arbete.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)

I rapporten *Unga som varken arbetar eller studerar* (2026) visar MUCF att omkring 1 av 12 unga i åldrarna 16–29 år varken arbetar eller studerar. Enligt rapporten är det vanligare att vara utanför arbete eller studier bland unga som saknar fullständig gymnasieexamen, har funktionsnedsättningar, långvariga sjukdomar eller som har psykisk ohälsa. Forslund & Liljeberg (2021) bekräftar MUCF:s bild. De visar att bland dem som varken arbetar eller studerar i åldern 20–25 år har 54 procent enbart avslutat grundskolan. Motsvarande andel bland övriga i samma ålder är 11 procent.[6] Rapporten visar också att andelarna män, personer som är födda utanför Sverige, eller som har en funktionsnedsättning är förhållandevis stora. I allmänhet står dessutom de som har kortast utbildning eller en funktionsnedsättning utan arbete och studier under längre tid än andra.

Att vara utanför arbete och studier under lång tid kan leda till ekonomisk utsatthet och svårigheter att skapa stabila livsvillkor, och till social isolering och ofrivillig ensamhet. MUCF (2026) beskriver en fullständig gymnasieexamen som en stark skyddsfaktor och menar att särskild vikt behöver läggas vid att skapa förutsättningar för att alla unga ska fullfölja sin skolgång. Att fler elever klarar grundskolan och når en gymnasieexamen som leder till fortsatta studier eller etablering på arbetsmarknaden är avgörande för en positiv utveckling för såväl individen som samhället.

Steget vidare till fortsatta studier eller arbete

För behörighet till gymnasieskolans nationella program krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i ytterligare ett antal ämnen från grundskolan eller motsvarande utbildning.[7] En fullföljd gymnasieutbildning är i sin tur en förutsättning för tillträde till fortsatta studier och avgörande för etableringen på arbetsmarknaden.

Alla uppnår inte de behörigheter eller examina som krävs för att komma vidare. Våren 2025 saknade nästan 16 procent av de elever som avslutade grundskolans årskurs 9 behörighet till ett nationellt

[6] Uppgifterna avser 2018.
[7] För behörighet till högskoleförberedande program krävs godkända betyg i minst nio andra ämnen och för behörighet till yrkesprogram krävs godkända betyg i minst fem andra ämnen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

program inom gymnasieskolan (Skolverket, 2025p) Inom gymnasieskolan var andelen elever på de högskoleförberedande programmen som inte slutförde utbildningen med examen inom tre år, drygt 17 procent år 2025, och cirka 24 procent inom yrkesprogrammen. Efter fem år har ungefär en fjärdedel av eleverna lämnat gymnasieskolan utan en gymnasieexamen (Skolverket, 2025b).

Den kommunala vuxenutbildningen ger eleverna möjligheter att komplettera sina grundskole- och gymnasiebetyg för att uppnå behörigheter, och de som helt saknar grundskole- eller gymnasieutbildning kan skaffa sig en sådan. Wallander (2024) och von Melen (2020) beskriver hur elevgruppen inom komvux har förändrats över tid. Från att ha varit en plats för vidareutbildning har komvux övergått till att fungera som en insats för unga vuxna utan fullständig skolgång, ”med större stödbehov, elever med psykisk ohälsa, inlärningssvårigheter eller tidigare skolmisslyckanden” (Wallander, 2024, s. 12).

Av de elever som avslutade eller avbröt en kurs eller nivå i komvux 2025, avslutade 12 procent utan godkänt betyg och 20 procent avbröt sina studier. Ungefär 67 procent slutförde studierna med godkänt betyg (Skolverket, 2026a).[8]

Kunskapsluckor som fördjupats över tid

Med tiden halkar en del elever successivt efter i skolarbetet och missar kunskaper, vilket i sin tur försvårar möjligheterna att uppnå kunskapsmålen under senare stadier och skolformer. På högstadiet, i gymnasieskolan och inom komvux kan eleverna ha betydande luckor i sina ämneskunskaper och här ställs dessutom svårigheterna på sin spets. Utan betyg och ämneskunskaper är det svårt att komma vidare:

> Om man kommer upp på högstadiet och saknar nästan hälften av sina betyg, då har man ju en ganska tuff inlärningsresa om man ska kunna få till en behörighet att komma vidare. (Skolledare)

Bristande ämneskunskaper på högstadiet och gymnasieskolan beror inte sällan på språk-, skriv- och lässvårigheter som följt eleverna genom hela deras skolgång. Andra har problem med matematiken,

[8] Uppgifterna om andelen godkända elever inom komvux kan vara delvis missvisande. I sin årsrapport för 2024 redovisar Skolinspektionen resultatet av en granskning av betygssättningen inom komvux. Granskningen visade att i ungefär en fjärdedel av de granskade verksamheterna utgår högre ersättning till utbildningsanordnaren inom komvux på entreprenad när eleven är godkänd på kursen (Skolinspektionen, 2024c).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

som också kan ha samband med deras språkutveckling (Abdulkarim, 2025).

Även om det totalt sett är relativt få elever som har läs- och skriv- och matematiksvårigheter inom de högre skolformerna så är det inte ovanligt. Det framgår till exempel av Skolverkets statistik över elever som lämnade grundskolan med slutbetyget F (icke godkänt) våren 2024. Matematik var det obligatoriska ämne där flest fick underkänt, 12 procent, och en relativ stor andel av dessa elever hade dessutom dokumenterade svårigheter redan i årskurs 3. 8 procent av eleverna hade underkänt i ämnena svenska eller svenska som andraspråk (Skolverket, 2024). I Larsson & Pettersson (2022) möter samtliga undersökta svensklärare elever med skrivsvårigheter i sin undervisning på högstadiet. Svårigheterna avser i första hand grundläggande skrivkunskaper.

Av rapporten *Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2025* framgår att av de som startade ett studieförberedande program 2022 och som inte hade godkända betyg i kurser med godkänt krav tre år senare, hade nästan 40 procent av eleverna underkänt i Svenska 3 eller svenska som andraspråk 3, och drygt 16 procent i Matematik (b eller c), tre år senare. Inom yrkesprogrammen var motsvarande andelar 10 procent som hade underkänt i Svenska 1 eller svenska som andraspråk 1, och 43 procent som hade underkänt i Matematik 1 (Skolverket, 2025b).[9]

Individ- och ämnesinriktad specialpedagogisk undervisning

Enligt de skolledare som utredningen intervjuade ändrar det specialpedagogiska arbetet karaktär efter mellanstadiet. Speciallärarna används mer direkt i undervisningen, som dessutom är utpräglat ämnesinriktad. Detta bekräftas i Jonsson & Lantz (2023). De speciallärare som är verksamma på högstadiet beskriver att det på högstadiet finns ett större kunskapsfokus än på mellanstadiet, och att det specialpedagogiska stödet blir mer kopplat till uppgifter i olika ämnen.

Betydelsen av specialpedagogiskt, ofta individualiserat, stöd i undervisningen inom de högre skolformerna framhålls även i Johansson

[9] Uppgifterna avser elever med studiebevis med 2 500 betygsatta kurspoäng. Dessa elever har alltså blivit betygsatta i ett fullständigt nationellt program, men missat examen på grund av att de inte fått godkänt betyg i kurser som krävs för examen eller att de inte uppnått 2 250 godkända poäng.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

& Åkegård (2021), som undersöker rektorers, svensklärares och matematiklärares förväntningar på speciallärarens arbetsuppgifter på gymnasiet. De flesta svarspersonerna anser att undervisning och stöd till enskilda elever och i mindre grupper är speciallärarens viktigaste arbetsuppgift. I Lundberg & Wiegel (2016), som undersöker förväntningarna på specialpedagoger inom gymnasieskolan, är det vanligaste önskemålet att specialpedagogen ska ha specifika ämneskunskaper och ge elever enskilt stöd eller stöd i grupp. Vid de gymnasieskolor som undersöks i Bovin & Möller (2023) utgår extra anpassningar och särskilt stöd i allmänhet från ett individperspektiv, och syftar till att eleverna ska nå kunskapsmålen. I undersökningen *Matematiksvårigheter i gymnasieskolan* lyfter matematiklärarna särskilt fram utmaningarna med att skapa eget anpassat material och att finna utrymme för att kunna ge individuellt stöd under lektionstid. Även eleverna frågar efter mer direkt stöd i undervisningen, och menar att stöd i mindre grupper skulle gynna deras inlärning (Abdulkarim, 2025).

Enligt Mäki (2023) framhålls ofta vikten av individanpassad undervisning i forskning om vuxenutbildning.

Omfattande skolfrånvaro

I rapporten *Nationell kartläggning av elevfrånvaro* (2021a) visar Skolverket att inom grundskolan är både den ogiltiga och den totala frånvaron högst på högstadiet:[10] Av eleverna på högstadiet hade 30–34 procent en total frånvaro på minst 15 procent under höstterminen 2020. I lågstadiet var andelen 20–21 procent.[11]

Inom gymnasieskolan fick 8 procent av eleverna sin studiehjälp indragen på grund av ogiltig frånvaro läsåret 2019/20. Störst var andelen bland dem som gick sista året.

Skolinspektionen presenterade 2016 en undersökning av skolors arbete med elever med omfattande skolfrånvaro i årskurs 7–9. Av rapporten framgår att elever som hamnar efter i kunskapsutvecklingen och upplever undervisningen som svår löper högre risk än andra för

[10] Med total frånvaro avses summan av giltig och ogiltig frånvaro.
[11] Enlig Skolverket synliggörs inte alltid elever med anpassad studiegång och elever med lång och omfattande frånvaro, ofta benämnt hemmasittare, i statistiken. Skolverket bedömer att den frånvaro som registrerats är en underskattning av den faktiska frånvaron. Frånvaron 2020 påverkades av covid-19-pandemi, den var alltså högre än året innan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

omfattande skolfrånvaro. Den visar även att tecken på att något inte står rätt till kan ha funnits redan under mellanstadiet eller tidigare. I de granskade fallen har frånvaron dock börjat tas på allvar först när eleverna nått de högre årskurserna, när det enligt rapporten har gått så långt att det är en betydligt större utmaning att få dem att komma tillbaka till skolan (Skolinspektionen, 2016).

I rapporten *Alla elever till skolan* förklarar specialpedagoger frånvaron på gymnasiet utifrån elevernas studiesvårigheter, kunskapsbrister, funktionsnedsättingar och skoltrötthet. Även psykologiska förklaringar är vanliga, som till exempel psykisk ohälsa, stress och ångest (Blom & Rosvall, 2018).

I *Attentions skolrapport 2025* redovisar Riksförbundet Attention enkätsvar från 2 800 vårdnadshavare till barn med NPF inom grundskolan och gymnasieskolan läsåret 2024/25. I rapporten beskrivs en ”alarmerande hög frånvaro” kopplad till barnens funktionsnedsättningar – 44 procent av eleverna med NPF hade hög frånvaro på högstadiet (Riksförbundet Attention, 2025). Den höga frånvaron bland elever med NPF bekräftas av forskare vid Karolinska institutet, som uppskattar att upp till 75 procent av eleverna med problematisk frånvaro i gymnasieskolan har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Frånvaron beskrivs som en eskalerande process, ”som börjar med att något inte fungerar och sen utvecklas det till ett problem som ingen kan eller vill lösa”.[12]

I en av utredningens skolledarintervjuer framhålls ”hemmasittarproblematiken” inom komvux, framför allt bland unga vuxna män, som dessutom ofta uppges ha neuropsykiatriska funktionsnedsättingar/psykisk ohälsa:

> Så mycket handlar om … att få dem över tröskeln som de har byggt upp under ganska många år. (Skolledare, komvux)

Särskilt stöd och personligt stöd

Elever på högstadiet, inom gymnasieskolan och komvux behöver ofta omfattande stöd, även vid sidan av undervisningen.

Det kan handla om särskilt stöd och åtgärdsprogram – ”ungefär en fjärdedel av eleverna har åtgärdsprogram” beskrev en skolledare

[12] https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/temasidor/skola-och-npf/manga-med-hog-franvaro-har-npf/.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

från högstadiet i utredningens intervju, ”85 åtgärdsprogram på 550 elever” berättade en annan. Skolverkets statistik visar att det inom grundskolan är vanligast med särskilt stöd i årskurs 9. Drygt var tionde elev i årskurs 9 har ett åtgärdsprogram med insatser i form av särskilt stöd, vilket gör att det specialpedagogiska arbetet med kartläggningar, utredningar och åtgärdsprogram kan bli både omfattande och resurskrävande (se avsnitt 7.2.3 *En specialisering för tidiga, sammanhållna insatser*). [13]

I utredningens intervjuer med skolledare framhölls även stödbehovet inom komvux:

> Vi ser en enorm ökning av elever i behov av stöd. (Skolledare)

Stöd behöver riktas mot elevernas exekutiva funktioner. Många behöver hjälp med att strukturera och planera studierna och att förtydliga och prioritera bland ämnen och uppgifter, samt hjälp med studieteknik. Överhuvudtaget handlar det om att skapa ett helhetsgrepp på studiesituationen:

> Elever som mår bra, har goda och förtroendefulla relationer med sina lärare och kamrater och upplever utbildningen som meningsfull och överblickbar, har bättre förutsättningar att lära och utvecklas i skolan. (Skolinspektionen, 2021, s. 30)

De sätt som undervisningen organiseras på kan fungera försvårande. Den mer eller mindre kursbaserade undervisningen inom gymnasieskolan och framför allt inom komvux kan försvåra för eleverna att skapa överblick och sammanhang i studierna, med hög arbetsbelastning och stress som följd (Skolinspektionen, 2021). Inom delar av komvux bedrivs undervisningen i huvudsak som självstudier, med begränsat/otillräckligt lärarstöd, vilket kan utgöra ytterligare hinder (Skolinspektionen, 2024c).

För att stärka sin självkänsla och finna mening och motivation i studierna kan eleven behöva personligt stöd. I utredningens samtal med skolledare betonas den negativa skolidentiteten och behovet av ett coachande arbetssätt, dvs. behovet av att arbeta motiverande:

> Vi har många unga människor som mår väldigt dåligt. (Skolledare)

[13] I Skolverkets statistik redovisas inte uppgifter om hur många elever som har särskilt stöd inom gymnasieskolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Hultgren (2023) och von Melen (2020) kommer till liknande slutsatser när de undersöker elevers behov av specialpedagogiskt stöd inom komvux:

> För flera av dessa elever som en dag väljer att studera inom vuxenutbildningen finns en ryggsäck med erfarenheter från grundskolan och gymnasieskolan. (Hultgren, 2023, s. 10)

Förtroendefulla relationer, tillit och tillgänglighet framstår som avgörande. Behovet av stöttning beskrivs som stort, dvs. behovet av ett kontinuerligt och långvarigt stöd från speciallärare och undervisande lärare som innebär ”personal på skolan som tror på dem, kan peppa dem och som lyfter deras självkänsla” (Hultgren, 2023, s. 44).

Olika förutsättningar för elevstöd enligt skolväsendets regelverk

Förutsättningarna för elevstöd skiljer sig åt mellan skolformerna.

Både grundskolan och gymnasieskolan omfattas av skollagens krav på elevhälsa och särskilt stöd.

Regeringen har dessutom beslutat att stödundervisning i svenska, svenska som andraspråk och matematik införs inom grundskolan och gymnasieskolan från och med den 1 juli 2028. Samtidigt introduceras standardiserade tester inriktade mot elevernas läs-, skriv- och matematikutveckling i grundskolans låg-, mellan- och högstadium (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

Räknat i antalet elever är den kommunala vuxenutbildningen, gymnasieskolan och grundskolans högstadium ungefär lika stora, läsåret 2024/25 fanns cirka 370 000 elever inom respektive skolform (se avsnitt 6.1 *Skolväsendet som speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad*). Men inom komvux finns i dagsläget inget lagkrav på särskilt stöd eller elevhälsa, och inte heller på specialpedagogisk kompetens. Eleverna ska erbjudas stöd, men hur stödet ska utformas anges inte i skollagen. Inte heller den kommande stödundervisningen eller de standardiserade testerna kommer att införas inom komvux. Enligt Wallander (2024) påverkar bristen på lagkrav elevernas tillgång till förebyggande och individuellt stöd inom komvux, i och med att skillnader i skolornas resurser, strukturer och samverkan kommer att styra hur stödet utformas.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Tillgången till specialpedagogisk kompetens kan vara avgörande i utformningen och samordningen av elevstödet inom komvux (Hinson & Söderlund, 2024). För att stärka möjligheten till stöd har regeringen beslutat om ändringar i skollagen som träder i kraft den 1 juli 2028. Ändringarna innebär att lärare inom kommunal vuxenutbildning ska ha tillgång till eller möjlighet till samråd med personal med specialpedagogisk kompetens i syfte att eleverna ska tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kurs- eller ämnesplanerna.

7.2.6 En specialisering för stärkt lärarresurs inom anpassade skolformerna och specialskolan

Utredningen föreslår en specialisering som förbereder för arbete med elever inom anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan samt specialskolan. I utbildningen ska examensordningens respektive mål tolkas utifrån de förutsättningar som gäller inom dessa skolformer.

Specialiseringen innebär ett perspektivskifte jämfört med hittillsvarande speciallärarexamen, som innehåller specialiseringar som inriktas mot elevernas intellektuella funktionsnedsättning inom de anpassade skolformerna, alltså inte mot skolformerna som sådana, respektive mot elevernas intellektuella funktionsnedsättning, dövhet eller hörselskador, synskador eller grava språkstörningar inom specialskolan.

Utredningen bedömer att en specialisering som riktas mot skolformerna och det komplexa undervisningsuppdrag som kännetecknar dessa, ger en helhetssyn och systemförståelse som grund för speciallärarens arbete som saknas i dagens speciallärarutbildning. Förslaget ger en mer ändamålsenlig specialpedagogisk kompetens i relation till skolformernas behov.

Utredningens förslag innebär även en förändring i och med att de tre skolformerna samlas inom en och samma specialisering, som därmed tydliggör skolformernas gemensamma specialpedagogiska behov och adresserar dessa. Eftersom den omfattar samtliga tre skolformer innebär specialiseringen att speciallärarens undervisningsbehörigheter vidgas jämfört med i nuläget.

I den följande texten ges en översiktlig bild av specialiseringens kännetecken och av förutsättningarna för speciallärarens arbete.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

En sammanhållen specialisering synliggör likartade förutsättningar och behov

De anpassade skolformerna och specialskolan skiljer sig från varandra i många avseenden, men har också väsentliga likheter.

Jämfört med de flesta andra av skolväsendets skolformer är de till exempel små. Specialskolans 790 elever och anpassade grundskolans 17 200 elever läsåret 2024/25 är betydligt färre än förskolans 485 000 barn och grundskolans 1 100 000 elever. Anpassade gymnasieskolans 7 570 elever motsvarar 2 procent av gymnasieskolans 372 000 elever (se avsnitt 6.1 *Skolväsendet som speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad*).

Med storleken följer en risk att marginaliseras. De skolledare som utredningen har intervjuat beskriver de anpassade skolformerna och specialskolan som skolformer som ofta glöms bort:

> Jag upplever att skolformen blir bortglömd i olika satsningar, vi får alltid springa efter. (Skolledare, anpassade grundskolan)

> Det är ett bekymmer att regelverket utgår från den vanliga skolan, det som är det normala i folks ögon. (Skolledare, specialskolan)

De särskilda villkor som gäller för undervisning och lärande inom skolformerna uppmärksammas inte alltid i reformer inom skolväsendet, lagar och bestämmelser formuleras med den reguljära grundskolan och gymnasieskolan som modeller, och kompetensutveckling är inte alltid tillgänglig för skolformernas lärare och skolledare på samma villkor som för lärare och ledare på andra håll.

En annan likhet är att alla elever inom båda skolformerna har minst en funktionsnedsättning, och många har flera samtidigt – intellektuella, neuropsykiatriska, språkliga, fysiska och andra. Eleverna befinner sig på olika utvecklingsnivåer, med vitt skilda behov och förmågor. Arbetet med språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling beskrivs som utmaningar, dels eftersom många av eleverna har svårigheter inom just dessa områden, dels eftersom det i allmänhet behövs betydande anpassningar för att undervisningen ska svara mot de enskilda elevernas förutsättningar.

Undervisningen behöver vara i hög grad individualiserad och anpassad. I intervjuerna framhåller skolledarna att de behöver lärare och speciallärare som är skickliga i klassrummet, som kan anpassa sina arbetssätt och metoder efter elevernas behov. Den praktiska

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

undervisningsförmågan beskrivs som avgörande, dvs. lärarhantverket:

> Vi har hela spannet av elevbehov. Våra lärare behöver allt, kunna allt. (Skolledare, specialskolan)

I det avseendet ser man de största svagheterna i dagens speciallärarutbildning. Starkare än inom andra skolformer betonar skolledarna behovet av metodkunskaper – ”hållbara verktyg i verktygslådan”, alternativa lärverktyg, assisterande teknik, digitala hjälpmedel, bildstöd, kommunikationsstöd, etcetera. Att kunna tillämpa kompletterande kommunikation i undervisningen beskrivs som ett grundläggande krav:

> Så att eleven kan få hela språket. De behöver förstå oss och vi behöver förstå dem. (Skolledare, anpassade grundskolan)

Det här, beskriver skolledarna, lär sig inte speciallärarna i tillräcklig utsträckning i den utbildning som nu finns. Den ger inte tillräckliga metodkunskaper. Speciallärarutbildningen uppfattas som alltför teoretisk och överhuvudtaget otillräckligt anpassad efter elevernas komplexa behov.

Inom skolformerna skiljer sig även de formella kraven på lärarnas specialpedagogiska behörigheter, jämfört med övriga skolväsendet. Speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning är ett krav för all undervisning inom de anpassade skolformerna, och inom specialskolan är speciallärarexamen med adekvat specialisering ett behörighetskrav vid de två av de tio skolenheterna. Inom de anpassade skolformerna är andelen behöriga lärare dessutom markant lägre än på andra håll inom skolväsendet (se avsnitt 6.1.7 *Anpassade skolformerna*).

På samma sätt som inom det övriga skolväsendet ställs inom både de anpassade skolformerna och specialskolan krav på speciallärarexamen för undervisning som avser särskilt stöd (se avsnitt 5.3.1 *Regelverkets krav på specialpedagogisk kompetens inom skolväsendet*).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan som skolformer

De anpassade skolformerna växer i volym. Inom anpassade grundskolan har antalet elever ökat med nästan 80 procent den senaste tioårsperioden, och inom anpassade gymnasieskolan med nästan 30 procent de senaste åtta åren. Tidigare kunde de anpassade skolformerna kanske vara något som sköttes ”lite vid sidan om”, resonerar skolledarna. Men nu börjar volymerna framför allt inom anpassade grundskolan vara så stora att detta inte längre fungerar. Det behövs ett större och mer samlat grepp.

En grundläggande skillnad gentemot reguljära grundskolan och gymnasieskolan är att inom de anpassade skolformerna har samtliga elever en intellektuell funktionsnedsättning. Det är dessutom en påtagligt heterogen elevgrupp. Eleverna har både olika kapacitet att utveckla kunskaper och funktionella färdigheter, och olika individuella behov av omvårdnad och stöd. Här finns allt från elever som läser integrerat i grundskoleklass till elever med grava intellektuella funktionsnedsättingar. Särskilt när det gäller den senare gruppen kan det vara svårt att finna behöriga och kompetenta lärare, beskriver skolledarna, ”där som vi behöver dem som mest”. Enligt intervjupersonerna i Skolverkets rapport *Den ökade andelen elever i anpassad grundskola* (2025c) har elevernas funktionsförmåga inom anpassade grundskolan förändrats. I dag uppges eleverna ha fler diagnoser och mer omfattande behov än tidigare.

De anpassade skolformernas kunskapsuppdrag förstärktes 2011, när den nu gällande skollagen och läroplanen för grundsärskolan infördes. Efter det har tyngdpunkten i undervisningen förskjutits mot grundläggande färdigheter i språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling, medan omsorgsdelarna tonats ner. Frågor som rör betygssättning och bedömning av elevernas kunskaper och utveckling har blivit mer framträdande (Jirsjö & Lindgren Snövall, 2023; Myndigheten för delaktighet, 2020). Samtidigt är det inom de anpassade skolformerna mer nödvändigt än på andra håll att undervisningen även bidrar till att stärka elevernas delaktighet och sociala förmåga, och överhuvudtaget deras förutsättningar att leva ett självständigt liv. Kunskapsmål, funktionell färdighetsträning och omsorg behöver balanseras (Skolforskningsinstitutet, 2025).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Undervisningen är tidskrävande, i hög grad individualiserad och ställer höga krav på lärarens metodkunskaper och anpassningsförmåga. I intervjuerna beskriver skolledarna det som en särskild konst att undervisa elever på väldigt tidig utvecklingsnivå och med långsam progression. Hur bedömer man elevernas utveckling och kunskaper? Vilka märkbara resultat kan man luta sig mot? Skolinspektionen bekräftar svårigheterna. I rapporten *Undervisningen i grundsärskolan – med särskilt fokus på årskurserna 6–9* (2020) beskrivs svagheterna i skolornas arbete med bedömning som en av de viktigaste iakttagelserna.

Speciallärare inom de anpassade skolformerna fungerar som arbetsledare. ”Jag har svårt att tänka mig en speciallärare som *inte* arbetsleder”, framhöll en av de intervjuade skolledarna. En betydande del av undervisningen utförs av elevassistenter som ofta saknar pedagogisk utbildning. Det är speciallärarens uppdrag att planera, arbetsleda och följa upp elevassistenternas arbete, och samtidigt undervisa själv (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*). Samverkan och samplanering mellan lärare och elevassistenter beskrivs som nödvändigt för att det pedagogiska arbetet ska fungera, men kan i praktiken vara svår att finna utrymme för. En annan utmaning är att elevassistenterna i allmänhet inte har tillgång till systematisk och återkommande kompetensutveckling (Bergman m.fl., 2025; Andersson & Dahlberg, 2025).

Specialskolan som skolform

Som skolform sedd och som arbetsmarknad är specialskolan liten, även om antalet elever har ökat under senare år. Läsåret 2024/25 omfattande den tio skolenheter och 790 elever, jämfört med 553 elever 2015/16. Läsåret 2024/25 fanns här 230 heltids lärartjänster (se avsnitt 6.1.8 *Specialskolan*). Här ges undervisning motsvarande flera skolformer, årskurser och ämnen – ibland inom en och samma undervisningsgrupp – och behovet av särskilt stöd och annat specialpedagogiskt och socialt stöd är omfattande.

Specialskolans målgrupp är, enligt skollagen (SFS 2010:800), elever som är döva eller har en hörselnedsättning; har en grav språkstörning; har en synnedsättning tillsammans med ytterligare funktionsnedsättning; är döva eller har en hörselnedsättning tillsam-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

mans med en intellektuell funktionsnedsättning; respektive som har en förvärvad eller medfödd dövblindhet. En allt större majoritet av eleverna har en kombination av dessa och andra funktionsnedsättningar, av olika svårighetsgrader och som innebär olika nivåer av kognitiva färdigheter.

Utgångspunkten för undervisningen är specialskolans läroplan som i stora delar liknar grundskolans. Kunskapskrav och betygskriterier är i princip desamma, eleverna bedöms efter nästan samma kriterier. Det är en utmaning, uttrycker specialskolans skolledare, dels eftersom elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen är så olika, dels eftersom eleverna ofta har stora kunskapsluckor med sig när de kommer till specialskolan. Många av eleverna saknar till exempel grundläggande läs- och skrivfärdigheter. I *Årsredovisning 2025* (2026) bedömer SPSM att en alltför liten andel av specialskolans elever blir behöriga till gymnasieskolan och problematiserar särskilt den låga måluppfyllelsen i ämnet svenska.

Det är inte ovanligt att de elever inom specialskolan som även har en intellektuell funktionsnedsättning undervisas efter anpassade grundskolans kursplaner i stället för specialskolans. Det är tillåtet enligt skollagen om elevens vårdnadshavare samtycker till detta eller om det finns synnerliga skäl av hänsyn till elevens bästa (SFS 2010:800, 12 kap. 8 §).

Lärartätheten är hög och undervisningsgrupperna små. Det är nödvändigt eftersom elevernas stödbehov är komplexa, ofta omfattande och högst individuella. Undervisningsgrupperna är i allmänhet inte åldershomogena, elever med olika funktionsnedsättningar blandas i grupperna och undervisningen ges från lågstadienivå till gymnasienivå. De intervjuade rektorerna beskriver det mesta som görs i klassrummen som individuella anpassningar och arbetet är därför både tids- och resurskrävande:

> Hur hanterar jag till exempel elever med autism som tycker att det är jobbigt med ögonkontakt när jag är i en teckenspråkig miljö? (Skolledare, specialskolan)

Undervisningen präglas av att många elever har svaga kommunikationsfärdigheter – ”är halvspråkiga på fler än ett språk”, enligt rektorerna – eller i praktiken inte har ett språk eller ett fungerande sätt att kommunicera. Sex av specialskolorna erbjuder tvåspråkig undervisning i teckenspråkig miljö, dvs. undervisning i svenskt tecken-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

språk, svenska samt ämnenas innehåll. Vid en av de skolorna, där eleverna även har en intellektuell funktionsnedsättning, kompletteras undervisningen med så kallad alternativ kompletterade kommunikation (AKK). Tre av skolorna arbetar brett med språkstöd och språkutveckling för elever med grav språkstörning. Den tionde skolan tar emot elever med synnedsättning i kombination med andra funktionsnedsättningar (SPSM, 2026).

I allmänhet saknas ofta läromedel och annat material som svarar mot undervisningens behov. Sådant behöver lärarna själva utarbeta, anpassa och översätta.

Specialskolan är avgörande för elevernas möjligheter till lärande och utveckling. Här tas elever emot som på grund av sina funktionsnedsättningar inte kan gå i grundskola eller anpassad grundskola. I praktiken, enligt skolledarna, innebär detta att eleverna kommer till specialskolan efter att de misslyckats inom andra skolformer. De flesta eleverna startar sin skolgång inom grundskolan för att ett antal år senare, efter utredningar som visar att grundskolan inte fungerar för dem, byta till specialskolan:

> När självförtroendet är i botten och skolan inte klarar det längre. (Skolledare, specialskolan)

Det är på flera sätt ett stort steg. Det finns bara tio specialskolor i landet så för flertalet elever innebär skolbytet även att de behöver byta studieort och bo hemifrån under skolveckorna.

Specialskolorna behöver lägga stora resurser på specialpedagogiska stödinsatser för att möta elevernas behov, enligt skolledarna, och då handlar det i hög utsträckning om åtgärdande insatser. Framför allt håller skolledarna fram elevhälsans arbete med särskilt stöd – utredningar, åtgärdsprogram, uppföljningar – som blir både omfattande och nödvändigt då många av eleverna har svårt att nå kunskapsmålen.

Skolinspektionen genomförde läsåret 2023/24 riktade tillsyner av samtliga specialskolor. Sju av de tio skolorna bedömdes ha brister i arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd (Skolinspektionen, 2024b).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7.3 Undervisningsnära och professionsinriktad examen

Utredningens förslag

- En undervisningsnära och professionsinriktad examen, vilket innebär:
- fokus på didaktiska och metodologiska kunskaper och förmågor,
- fördjupade kunskaper och förmågor avseende bedömning, undervisning och lärande inom barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling,
- fördjupade kunskaper och förmågor avseende utveckling, undervisning och lärande med barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, och
- vetenskapliga och evidensbaserade kompetenser som tillämpas i speciallärarens yrkesutövning.

Enligt direktiven (dir. 2025:93) ska utredningen föreslå examensmål som innebär att den nya utbildningen blir elev- och praktiknära. Utredningen ska föreslå åtgärder för att barn och elever som är i behov av specialpedagogiskt stöd i undervisningen, ska få sådant stöd. Specialpedagogiska insatser ska utgöra ett stöd och komplement till lärarens undervisningsuppdrag och behöver därför kopplas tydligt till undervisningen och riktas till eleverna. Alla som arbetar med specialpedagogiska insatser ska framför allt ha kompetens att arbeta direkt med elever. Samtliga behöver dessutom ha kompetens att arbeta både med språk-, skriv- och läsutveckling samt matematikutveckling i undervisningen, och ha kunskaper om olika funktionsnedsättningar.

I enlighet med detta föreslår utredningen en ny speciallärarexamen som syftar till en undervisningsnära och professionsinriktad utbildning.

Den undervisningsnära inriktningen markeras särskilt i fyra av de mål i examensordningen som utredningen föreslår, där speciallärarens didaktiska, ämnesdidaktiska, metodologiska och kogni-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

tionsvetenskapliga kunskaper och förmågor framhålls. Dessa mål är formulerade i analogi med examensmål som ingår i de reformerade lärarutbildningar som träder i kraft den 1 juli 2028.

Utredningen föreslår vidare att varje speciallärare ska ha fördjupade kunskaper och förmågor inom två områden, dels avseende undervisning och lärande rörande barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling, dels avseende undervisning och lärande med barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

I dagens speciallärar- och specialpedagogexamina ingår mål där studenten ska visa förmåga att leda det pedagogiska arbetet. För att förstärka den nya speciallärarutbildningens klassrumsnära och undervisningsnära profil föreslår utredningen en ny formulering, som innebär att studenten ska visa förmåga att *handleda* utveckling av det pedagogiska arbetet.

Utbildningens vetenskapliga grund ska ha en tydlig koppling till speciallärarens yrkespraktik. I examensordningens mål som avser den vetenskapliga grunden respektive studenternas vetenskapliga förhållningssätt betonas relevansen för den framtida yrkesutövningen. Även kunskap om vetenskapliga metoder skrivs fram. Kraven på det självständiga arbetet omformuleras.

De specialpedagogiska arbetsuppgifterna utanför klassrummen tonas ner, men kvarstår fortfarande (se avsnitt 7.2.1 *Specialpedagogiska kunskaper och förmågor på individ-, grupp- och organisationsnivå*). Med profileringen mot undervisning och elevnära arbete i klassrummen följer emellertid att speciallärarens kompetenser inte kommer att vara av förvaltningskaraktär.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag.

7.3.1 Fokus på didaktiska och metodologiska kunskaper och förmågor

Hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningar innebär, enligt utredningens bedömning, att studenterna förbereds för specialpedagogiska yrkesroller som inte i första hand är inriktade mot elevnära arbete.

I utredningens förslag på ny examensordning ingår fyra examensmål som samtliga avser speciallärarens kunskaper och förmågor i didaktik och kognitionsvetenskap samt ämnesdidaktik inklusive

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

metodik för undervisning och lärande. Samtliga examensmål gäller för alla fyra specialiseringarna, och ska i utbildningen uttolkas utifrån respektive specialisering. Det innebär att alla speciallärare kommer att ha kunskap om undervisning inom det specialpedagogiska området inom de skolformer och stadier som respektive specialisering avser.

I de reformerade lärarutbildningar som träder i kraft 2028 ges ett ökat utrymme för kognitionsvetenskap. De specialiseringar som utredningen föreslår är avsedda att innebära en tydlig påbyggnad på studenternas kunskaper från deras grundläggande lärarutbildningar och tidigare yrkeserfarenheter. Det ska alltså finnas en innehållslig progression mellan den grundläggande lärarutbildningen och speciallärarutbildningens respektive specialiseringar. Ett uttryck för denna progressionstanke är att utredningen har valt att tydliggöra forskningsområdet kognitionsvetenskap även i speciallärarexamens examensmål.

I utredningens lärosätessamtal har inte detta varit en kontroversiell idé:

> Egentligen är det en självklarhet inom specialpedagogiken med kognitionsvetenskap. (Lärosätesföreträdare)

I samråden beskrivs specialpedagogiken som ett tvärvetenskapligt ämne, som s a s hämtar kunskaper från olika vetenskaper där det behövs för den pedagogiska förståelsen, och där kognitionsvetenskapen utgör en av flera sådana vetenskaper (se avsnitt 6.4.1 *Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare*).

Sammantagna innebär examensmålen att tyngdpunkten i speciallärarens yrkesprofession kommer att finnas i eller i anslutning till klassrummen, i undervisningen och det elevnära arbetet.

Inte självklart med speciallärare i klassrummet

Att speciallärarens arbete ska ha sin tyngdpunkt i klassrummen och undervisningen är inte en självklarhet i dag, kanske framför allt eftersom specialpedagogisk undervisning tenderar att associeras med undervisning av enskilda elever i enrum, någon annanstans än i det ordinarie klassrummet. I de samråd som utredningen genomfört

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

varnar både utbildningsanordnare och skolledare för ett ensidigt och särskiljande individperspektiv i det specialpedagogiska arbetet. Det kan, uttrycker skolledarna, dels innebära att enskilda elever görs till bärare av problem som snarare beror på undervisningen eller andra förutsättningar i lärmiljöerna, dels leda till att undervisning och lärmiljöer inte i tillräcklig utsträckning anpassas för att möta alla elevers behov.

Kritiken mot en avskiljande och individfokuserad – ”segregerande” och ”stigmatiserande” – specialpedagogisk undervisning, har en historisk bakgrund. Under 1970-talet växte kritiken mot den tidens stödinsatser som i hög grad byggde på individinriktade och särskiljande lösningar, där elever som inte nådde målen i den ordinarie undervisningen fick specialundervisning utanför klassrummen.

Ett motsatt ideal, att det specialpedagogiska arbetet i högre grad bör handla om att sätta elevens svårigheter i lärandet i relation till lärmiljöer och skolorganisationen, och att det är mot dessa lärmiljöer och organisatoriska villkor som det specialpedagogiska arbetet bör koncentreras, har präglat specialpedagog- och speciallärarutbildningarna åtminstone sedan 1990-talet. Individuella åtgärder riktade till enskilda elever har ersatts av mer inkluderande arbetssätt (Magnússon, 2026) (se kapitel 3 *Historisk tillbakablick*). I en av utredningens intervjuer beskrivs förflyttningen som att gå från arbete med ”elever *med* problem” till arbete med ”elever *i* problem”.[14]

Pendeln har slagit långt i den riktningen. I dag saknar både speciallärar- och specialpedagogexamen mål som anger att studenten ska ha didaktiska eller metodologiska kunskaper eller förmågor kopplade till undervisning (se avsnitt 4.1 *Speciallärarexamen och specialpedagogexamen enligt nuvarande examensordning*). Det finns med andra ord inga examensmål som handlar om ”konsten och vetenskapen att undervisa och lära ut”, dvs. frågor om kunskapsval, undervisningsmetoder och hur lärande sker i olika sammanhang.[15]

Examensordningen har en avgörande betydelse för hur programmen utformas. I samråden med utredningen betonar och högskolorna att det är examensordningen som är grunden, att det är utifrån

[14] Även behovet av elevnära specialpedagogiskt arbete har dock uppmärksammats under perioden, till exempel i prop. 1999/2000 135, där regeringen betonar att specialpedagoger även ska arbeta direkt med elever, samt i Högskoleverkets rapport *Utvärdering av specialpedagogprogrammet vid svenska universitet och högskolor* (2006), som visar att propositionens intentioner inte följts av lärosätena (se kapitel 3 *Historisk tillbakablick*).
[15] https://www.su.se/forskning/forskningskatalog/forskningsamnen/d/didaktik.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

denna som man utformar programmens utbildningsplaner. Resultatet blir två specialpedagogiska utbildningar där studenterna förbereds för andra roller än den lärarroll som de har med sig från sin grundläggande lärarutbildning, och i de specialpedagogiska yrkesrollerna ingår i allmänhet inte undervisning:

> När vi träffar eleverna första året så har de ju med sig lärarens ryggsäck. Och nu ska de komma in i det specialpedagogiska fältet, hur man kan tänka där. Och hur man kanske faktiskt inte är den som direkt jobbar med klassen eller gruppen, utan man jobbar tillsammans med lärare och arbetslag. (Lärosätesföreträdare)

Examensordningens mål avspeglas på så sätt i den specialpedagogiska praktiken. I utredningens intervjuer beskriver skolledarna hur både speciallärare och specialpedagoger, enligt deras mening, i alltför stor utsträckning tenderar att fokusera på organisatoriska och strukturella insatser, på avstånd från klassrumsnära och indvidnära arbete med elever:

> Alla vill jobba i organisationen, inte ute i undervisningen. Man söker sig till tjänster där man tror sig kunna hovra över den operativa nivån. (Skolledare)

Den bild som ges i intervjuerna är i princip entydig. Samtidigt som det råder stor enighet om att det specialpedagogiska arbetet behöver äga rum nära eleverna, i klassrummen och undervisningen, möter skolledarna många speciallärare och specialpedagoger som inte uppfattar det som sin uppgift att arbeta på det sättet.

Skolledarna problematiserar bristen på didaktiskt och metodologiskt innehåll i dagens speciallärar- och specialpedagogutbildningar. ”Hands on”-kunskaper saknas, och även kunskaper om språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling, och förmågan att undervisa inom dessa områden. På det hela taget efterlyser skolledarna kapaciteten att arbeta med specialpedagogiskt stöd i ett klassrum (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Skolledarnas kritik bekräftas i *Att bli speciallärare – speciallärarutbildning utifrån ett studentperspektiv*. I artikeln, som undersöker progressionen hos speciallärarstudenter under deras utbildning, menar studenterna att utbildningen inte motsvarat deras förväntningar på ”konkret material och praktiska metoder” och på ”helhetsperspektiv på kunskapsutveckling i arbetet med att möta alla elever”. Studenterna

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ifrågasätter utbildningens nytta för deras framtida yrkesutövning. De efterlyser ett större utrymme för den egna specialiseringen och uppfattar delar av utbildningens innehåll som irrelevant (Dyrén m.fl., 2024, s. 150).

Sveriges Lärare och Skolverket belyser samma fråga indirekt och ur ett annat perspektiv, med utgångspunkt i de undervisande lärarnas arbetssituation: I *Skolan går inte i repris* (2024) redovisar Sveriges Lärare en enkätundersökning till lärare i förskoleklass, grundskolan och gymnasieskolan som handlar om hur undervisning och lärarnas arbetsmiljö påverkas av extra anpassningar och särskilt stöd. På frågan om vilka förutsättningar som skulle krävas för att skolan ska kunna tillgodose behovet av stöd och anpassningar, är ”fler speciallärare/fler specialpedagoger” ett av de vanligaste svaren bland framför allt lärare inom grundskolans låg- och mellanstadium. I de öppna svaren markerar lärarna samtidigt att speciallärare/specialpedagoger måste börja arbeta med eleverna och inte främst ha en handledande eller dokumenterande roll (Sveriges Lärare, 2024, s. 33).

I *Lärarprognos 2024* beskriver Skolverket att många huvudmän rekryterar personal med kompletterande kompetenser för att avlasta lärarna. I rapporten framhålls vikten av att då skapa tydlighet kring personalgruppernas roller, ansvarsområden och arbetsuppgifter, och av att de avlastande tjänsterna är anpassade till skolans organisation. Om de kompletterande kompetenserna inte används på rätt sätt finns annars en risk att lärare i stället upplever att arbetsbelastningen ökar (Skolverket, 2025m).

När förväntningarna inte stämmer överens, om speciallärare och specialpedagoger inte uppfattar det som sin roll att arbeta nära lärarna i klassrummet, medan lärarnas förväntningar handlar om att få specialpedagogiskt stöd i undervisningen, uppstår inte sällan friktion. Det framgick också av skolledarintervjuerna. De oklara och inte sällan motstridiga förväntningarna på det specialpedagogiska arbetet beskrivs även i de examensarbeten som utredningen tagit del av, där blivande speciallärare och specialpedagoger undersöker sin kommande yrkesroll.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogiskt arbete i klassrummen och undervisningen

Med utredningens förslag på ny speciallärarutbildning kommer basen i speciallärarens profession att finnas i det elevnära och undervisningsnära arbetet. Specialläraren kommer att kunna undervisa enskilda elever och grupper, i första hand i klassrummet tillsammans med lärarna, och bidra till att skapa goda förutsättningar för en undervisning som svarar mot alla elevers behov.

Förslaget är i linje med prop. 2025/26:195, och den bedömning som regeringen gör av betydelsen av gemensam undervisning i grupp:

> Undervisning är enligt regeringens uppfattning i huvudsak en kollektiv verksamhet som behöver planeras och genomföras med utgångspunkt i det som passar gruppen som helhet bäst. (Prop. 2025/26:195, s. 58)

I denna kollektiva undervisningsprocess ingår enligt propositionen enklare stödinsatser som kan hanteras på ett naturligt sätt utan att kvaliteten på den ordinarie undervisningen påverkas negativt. Även specialpedagogiska insatser som en speciallärare bidrar med inom ramen för den ordinarie undervisningen kan enligt propositionen spela en viktig roll. Att en elev får hjälp av en speciallärare underlättar för läraren att leda den ordinarie undervisningen.

Ett gott samarbete mellan speciallärare och den undervisande läraren beskrivs i flera undersökningar som en framgångsfaktor. Enligt till exempel Skolinspektionen är det vanligt att lärare uppger att de kan identifiera vilka elever som är i behov av anpassningar eller särskilt stöd, men att de inte själva har kompetensen att tillgodose det behovet (Skolinspektionen, 2026). Här behöver speciallärare och den undervisande läraren arbeta tillsammans i klassrummet. Utbildningsutskottets rapport *Skolgång och studieresultat för elever med NPF* (2026) visar att i skolor där det går bra för elever med NPF är en av framgångsfaktorerna att specialpedagogisk personal tillbringar mycket tid i klasserna. Tät samverkan mellan lärare och specialpedagoger ökar enligt rapporten möjligheten att upptäcka stödbehov i den ordinarie undervisningen, sätta in konkret didaktiskt stöd och justera undervisningsupplägg och material. Vid behov kan undervisningen organiseras som smågruppsundervisning där klassen delas upp och stöd riktas mot den grupp som har störst behov, utan att elever lyfts ut ur klassrumssammanhanget.

I rapporten *Tvålärarsystem som pedagogisk praktik* refererar Björk (2023) till internationell forskning om så kallad *co-teaching*, som

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

har sin grund inom det specialpedagogiska fältet och som syftar till att flytta in specialpedagogen i klassrummet. Co-teaching innebär att speciallärare och klass- eller ämneslärare undervisar tillsammans och har ett delat ansvar för arbetet i klassrummet. Modellen *one teach and one assist* (den ena läraren håller och leder lektionen medan den andra läraren cirkulerar runt i klassrummet och ger individuell stöttning) beskrivs som vanligast. Andra arbetssätt är till exempel *alternative teaching* (den ena läraren undervisar större delen av en klass, medan den andra läraren undervisar en mindre grupp) och *team teaching* (båda lärarna håller och leder lektionen tillsammans). De huvudsakliga fördelar som lärare ser med co-teaching är att det blir lättare att anpassa undervisningen efter elevernas individuella behov, samtidigt som lärarna kan stötta varandra i undervisningen. I rapporten refereras även till flera studier som visar att elever i behov av särskilt stöd tenderar att förbättra sina prestationer – få högre betyg och bättre närvaro – av co-teaching (Björk, 2023).

Även de skolledare som utredningen samtalat med framhåller att det är viktigt att speciallärarna arbetar närmare undervisningen, tillsammans med lärarna i klassrummen. Ledtiderna mellan olika funktioner behöver bli kortare.

Handledning ingår i det klassrumsnära arbetet

Ytterligare en uppgift som ingår i speciallärarens klassrumsnära arbete är handledning. Denna handledning skrivs fram i ett av den nya speciallärarutbildningens examensmål. En speciallärare ska kunna undervisa och ha kunskaper om undervisning på specialpedagogisk grund. Men även handledning av kollegor är en central arbetsuppgift – ett sätt att tillsammans med kollegor främja barnens och elevernas lärande och utveckla lärmiljöerna.

Speciallärarens handledning innebär att översätta specialpedagogisk teoretisk kunskap till pedagogisk praktik. Handledningen kan avse både enskilda lärare och arbetslag, och till exempel innefatta reflekterande samtal, samarbetande samtal, konsultativa samtal och rådgivning. Den förutsätter kompetens att stödja vuxnas lärande och utveckling.

I skolledarintervjuerna beskrevs handledningen som i princip lika viktig som arbetet med eleverna. Den är central i samtliga skol-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

former, men framhölls särskilt av skolledarna inom förskolan och de anpassade skolformerna, och då både som en ”otroligt viktig roll” och som en arbetsuppgift som speciallärare och specialpedagoger kan ha svårt att klara av (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*):

> Vi vet att detta är något som våra lärare brottas med. Det här är svårt. De söker kompetensutveckling för de menar att detta inte är något som man får med sig i utbildningen i dag. (Skolledare)

Hansson & Hansson (2026) visar att specialpedagogisk handledning kan uppfattas olika av specialpedagoger och lärare, och att otydligheten kring handledningens syfte, funktion och genomförande kan skapa motstånd hos lärarna. Handledarutbildning, struktur, kontinuitet och tydliga roller beskrivs som förutsättningar för framgångsrik handledning. I en litteraturstudie om specialpedagogisk handledning i grundskolan framhåller även Holmerin & Rafner (2025) att skolledningen behöver fastställa ansvars- och rollfördelning i handledningen. Vikten av goda relationer mellan lärare och specialpedagog betonas.

Specialpedagogiskt arbete som enskild undervisning och i mindre undervisningsgrupper

I intervjuerna med utredningen framhöll skolledarna att det ibland kan vara nödvändigt att undervisa enskilda elever på annat håll än i det ordinarie klassrummet. Vid behov behöver speciallläraren därför också kunna ge specialpedagogiskt stöd till enskilda elever och i mindre undervisningsgrupper, vid sidan av undervisningen i ordinarie klasser och undervisningsgrupper.

Utredningens bedömning är att både universella lösningar och särlösningar behöver finnas, inget enskilt arbetssätt passar alla behov.

Undersökningar visar att vissa elever kan gynnas av undervisning i mindre undervisningsgrupp, och att individualiserad undervisning ibland kan vara effektiv för att möta elevens behov. Som exempel framhåller Leifler (2026) att undervisning i mindre undervisningsgrupper kan vara ett sätt att skapa lugn och trygghet, öka individanpassningen och ge elever möjlighet att utvecklas. I kunskapsöversikten *Läs- och skrivundervisning för yngre elever* (2025) är en av forskarnas slutsatser att undervisning på olika intensivnivåer kan vara framgångsrik för elever som inte gör tillräckliga framsteg i

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

sin läs- och skrivutveckling, trots god ordinarie undervisning. Undervisning i mindre grupper, som är explicit, systematisk och återkommande, beskrivs som särskilt effektiv för elever i behov av extra stöd (Fäldt m.fl., 2025). I *Förbättrat stöd i skolan* (SOU 2025:44) refereras till en mängd studier som framhåller intensivundervisningens betydelse för elevers läsutveckling.

Oavsett om det handlar om klassrumsundervisning, undervisning i liten grupp eller enskild undervisning behöver arbetet utgå från den individuella elevens pedagogiska och sociala behov och undervisningen behöver vara väl organiserad och av hög kvalitet:

> Undervisningens kvalitet är avgörande för om elever i mindre grupper når målen och utvecklas positivt. (Leifler, 2024, s. 34)

I sin årsrapport för 2024 beskriver Skolinspektionen utbredda brister i den undervisning som ges i särskilda undervisningsgrupper i årskurs 4–9. Vid 20 av de 28 skolor som granskats beskrivs undervisningen som mycket ensidig, ostrukturerad och alltför svagt anpassad utifrån elevernas förutsättningar och behov (Skolinspektionen, 2024).

Enskild undervisning och mindre undervisningsgrupper enligt skolväsendets regelverk från och med 2028

Flera av de förslag på ändringar i skolans stöd som regeringen föreslår i *Förstärkt stöd i skolan* (prop. 2025/26:196) innebär utökat utrymme för enskild undervisning: En ny stödform, stödundervisning, införs brett inom skolväsendet från och med 2028. Stödundervisning innebär individuell och tidsbegränsad färdighetsträning som ges antingen som enskild undervisning eller som undervisning i mindre grupp i det ämne som eleven uppvisar svårigheter i.

I propositionen föreslås även förändringar rörande det särskilda stödet, som bland annat innebär större utrymme för att ge särskilt stöd i en mindre undervisningsgrupp eller som enskild undervisning (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7.3.2 Fördjupade kunskaper och förmågor avseende bedömning, undervisning och lärande inom barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling

Utredningen föreslår tre examensmål som i olika avseenden avser speciallärarens arbete med språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling. Innebörden i dessa mål är att alla studenter, inom ramen för sin specialisering, ska ha fördjupad *kunskap* om barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling, ska ha fördjupad förmåga att kritiskt granska och tillämpa *metoder för att bedöma* barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling, respektive ska ha fördjupad *didaktisk och metodologisk förmåga* för undervisning och lärande inom barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling.

Utredningens förslag innebär en bredare kompetens jämfört med dagens speciallärarutbildning, dels i och med att det innebär att specialläraren ska kunna arbeta både med barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och med matematikutveckling, dels genom att examensmålen gäller för samtliga specialiseringar. Det betyder att alla speciallärare kommer att ha en sådan undervisningskompetens och att alla kommer att kunna avpassa arbetet med språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling efter de skolformer och stadier som respektive specialisering avser.

I ett annat avseende innebär utredningens förslag en avgränsning. De båda specialiseringar som inom dagens speciallärarutbildning avser språk-, skriv- och läsutveckling respektive matematikutveckling omfattar nästan alla skolväsendets skolformer. Utredningen bedömer emellertid att speciallärarens expertis blir mer ändamålsenlig med en avgränsning efter skolformer och stadier.

Utredningens förslag är i linje med de nya stödinsatser som införs i juli 2028, standardiserade tester och stödundervisning, som båda avser barns- och elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling. Förslaget går även i samma riktning som de reformerade lärarutbildningar som träder i kraft vid samma tidpunkt. I dessa uppmärksammas särskilt barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och matematikutveckling (se avsnitt 6.3.5 *Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete*).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling lägger grunden

Alla barn och elever behöver lära sig läsa, skriva och räkna. I grundskolans timplaner är svenska/svenska som andraspråk och matematik de båda ämnen som har flest undervisningstimmar – 1 490 timmar i svenska/svenska som andraspråk, respektive 1 230 timmar i matematik.[16]

Elever som saknar grundläggande färdigheter i svenska, svenska som andraspråk eller matematik löper stor risk att inte uppnå målen med utbildningen. Läsning och skrivning ingår som komponenter i alla skolans ämnen, inom alla skolformer och stadier:

> Att elever läser och skriver på en nivå som är adekvat för årskursen skapar en grund för lärandet i alla ämnen. (Prop. 2025/26:195, s. 80)

Elevers läsförmåga undersöks och framhålls i förarbetena till flera av de reformer som planeras inom skolväsendet de kommande åren, och i andra undersökningar. Vikten av grundläggande läs- och skrivinlärning på låg- och mellanstadiet, som förbereds inom förskolan, uppmärksammas till exempel i *Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande* (*SOU 2025:19*). En av utredningens utgångspunkter är att förmågan att läsa huvudsakligen utvecklas i utbildningen på grundskolenivå och att den grundläggande läsinlärningen huvudsakligen sker i lågstadiet. Utredningen föreslår bland annat att det i de obligatoriska skolformernas läroplaner ska tydliggöras att grundläggande färdigheter i att läsa, skriva och räkna är ett av skolans mål och att det av kursplanen för ämnet svenska ska framgå att läs- och skrivinlärning har en särställning under lågstadiet. I *Förbättrad stöd i skolan* (SOU 2025.44) betonas betydelsen av tidig upptäckt av lässvårigheter och tidiga insatser. Referenser görs till flera studier som visar hur en svag läsförmåga i tidiga årskurser kvarstår i senare årskurser. Andra studier belyser svårigheterna med att identifiera lässvårigheter tidigt, och visar på den betydelse som tidiga läsfrämjande insatser har för att förebygga senare skolmisslyckanden och minska elevers behov av stöd.

Även matematikämnet är grundläggande inom skolan, och spelar roll för elevernas förmåga att tillgodogöra sig kunskaper även

[16] https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/timplan-for-grundskolan. Uppgifterna om undervisningstimmar avser elever som påbörjar årskurs 1–9 höstterminen 2024.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

inom andra ämnen, till exempel inom natur- och samhällsvetenskap och teknik:

> Matematik är dessutom ett centralt ämne i skolan och matematiska färdigheter är grundläggande för flera andra skolämnen.
> (Prop. 2025/26:195, s. 81)

Matematiken kan dessutom upplevas som särskilt svår, att utveckla matematikkunskaper ställer krav på en rad olika förmågor. Begreppet *matematikängslan* är etablerat och beskriver elevers oro, stress och rädsla när de står inför en matematisk uppgift (Karlsson, 2019). Matematik är det obligatoriska ämne som de flesta elever saknar godkänt betyg i när de lämnar grundskolan och som därmed leder till att eleverna inte blir behöriga till gymnasieskolans nationella program. Samtidigt visar studier att matematik är det ämne där flest elever får underkänt både i årskurs 6 och årskurs 9, vilket tyder på att det kan vara svårt att förbättra ett icke godkänt betyg i matematik (Skolverket, 2026c). I *Förbättrad stöd i skolan* (SOU 2025:44) beskrivs matematik som ett kunskapsområde där ”nya steg i hög grad bygger på ett tidigare steg”, i en viss ordning (s. 102). De grundläggande stegen, till exempel taluppfattning och grundläggande räknesätt, beskrivs därför som särskilt viktiga. Om eleven tidigt lär sig grunderna finns goda möjligheter att bygga på med nya lager av matematiska kunskaper. Om det däremot brister i de grundläggande färdigheterna kan eleven få problem i senare årskurser när matematikundervisningen blir mer komplex. I betänkandet hänvisas till studier som visar att elever som lämnar förskolan med otillräckliga kunskaper i grundläggande matematiska begrepp och färdigheter kan komma att ha problem med matematiken under hela sin skoltid.

Även *Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande* (SOU 2025:19) framhåller ämnesprogressionen inom matematikämnet. De principer och riktlinjer som betänkandet anger för olika kursplaner illustrerar ämnets tydliga progressionslinjer och visar hur undervisningen i senare stadier och årskurser förutsätter kunskaper från tidigare år.

Att speciallärare och specialpedagoger har en djup ämnesdidaktisk kompetens inom de ”bärande ämnena” svenska och matematik, beskrevs både som en grundbult och som en stötesten i utredningens intervjuer med skolledare. De här kompetenserna behöver speciallärare och specialpedagoger ha för att direkt kunna möta barns

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

och elevers svårigheter i läs- skriv- och matematikinlärningen, men också för att förebygga att svårigheter uppstår och för att främja elevernas lärande i ett längre perspektiv.

Det är samtidigt kompetensbehov som kan vara svåra att fylla. Speciallärarnas specialiseringar avser i dag antingen det ena eller det andra ämnet, särskilt speciallärare i matematik kan vara svåra att finna. Skolledarna uppfattar inte heller alltid speciallärarnas didaktiska kunskaper som tillräckliga. Det kan inte tas för givet, uttrycker de, att speciallärare och specialpedagoger faktiskt kan genomföra undervisning som främjar läs- och skrivinlärning eller matematikinlärning, eller att de kan komma med adekvata förslag på hur sådan undervisning bör läggas upp (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling enligt skolväsendets regelverk

Att frågan om elevers språk-, skriv- och läsutveckling och matematikutveckling har stor betydelse och att det här är områden där det behövs specialpedagogiska kompetens, framgår även av skollagen (SFS 2010:800) och av de förändringar i denna som regeringen föreslår från och med juli 2028.

År 2019 infördes i skollagen en garanti för tidiga stödinsatser. Garantin innebär att särskilda bedömningar ska göras av barns och elevers kunskapsutveckling i svenska, svenska som andraspråk och matematik i förskoleklassen och i grundskolans, sameskolans, specialskolans och den anpassade grundskolans lågstadium. Från och med 1 juli 2028 avskaffas garantin och i stället införs standardiserade tester. Även testerna syftar till att identifiera elever som har behov av stöd i läs-, skriv- och matematikutveckling.

Samtidigt införs ytterligare en insats som avser svenska, svenska som andraspråk och matematik – stödundervisning. Stödundervisning innebär individuell och tidsbegränsad färdighetsträning och ska ges i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

I de nya läroplaner som införs inom de obligatoriska skolformerna och förskolan 2028 betonas att det i skolans uppdrag ska framgå att ”grunden för elevernas fortsatta utveckling är att alla elever lär sig läsa, skriva och räkna” (prop. 2025/26:194, s. 97) (se avsnitt 6.3.5

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Samtida förändringar inom skolväsendet som inverkar på speciallärares och specialpedagogers arbete).

7.3.3 Fördjupade kunskaper och förmågor avseende utveckling, undervisning och lärande med barn och elever med funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

I hittillsvarande speciallärarexamen och specialpedagogexamen ingår två mål som avser elever med funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). I den nya speciallärarexamen föreslår utredningen två omformulerade mål.

Innebörden i det första av utredningens examensmål är att alla studenter, inom ramen för sin specialisering, ska visa fördjupad kunskap om utveckling och lärande hos barn och elever med en eller en kombination av funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Speciallärare möter barn och elever med liknande symtombild och stödbehov inom reguljära skolan som de möter inom de anpassade skolformerna och specialskolan. Enligt utredningens bedömning behöver därför alla speciallärare inom skolväsendet, oavsett specialisering, ha kunskap om utveckling och lärande hos både barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning och med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

I det andra examensmålet som utredningen föreslår betonas studentens fördjupade didaktiska, kognitionsvetenskapliga, ämnesdidaktiska och metodologiska förmågor i undervisning och lärande med barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Utredningen bedömer, att för att möta det växande behovet av adekvat undervisning och anpassningar av lärmiljöerna i skolans arbete med barn och elever med NPF, är det angeläget att en ny speciallärarutbildning bidrar med sådana undervisningsnära kompetenser.

Båda examensmålen gäller för samtliga specialiseringar vilket innebär att alla speciallärare ges en bred kompetens att möta fler elevers behov utifrån deras förutsättningar.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Elever med intellektuell funktionsnedsättning

Utredningens förslag på specialiseringar är avpassade efter skolväsendets skolformer och stadier. En av specialiseringarna förbereder för arbete med elever inom de anpassade skolformerna och specialskolan. Inom de anpassade skolformerna är målgruppen elever med intellektuell funktionsnedsättning, och inom specialskolan är elever med intellektuell funktionsnedsättning *en* av målgrupperna.

Alla elever med nedsatt intellektuell förmåga studerar dock inte inom anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan eller specialskolan, många återfinns även inom de andra skolformerna. Det kan vara en gränsdragningsfråga. För att diagnosen intellektuell funktionsnedsättning ska ställas ska tre kriterier vara uppfyllda: Personen ska ha nedsatt intellektuell förmåga (svårigheter med problemlösning, abstrakt tänkande och att lära av erfarenheter) och nedsatt adaptiv förmåga (svårigheter att ta fungera självständigt och ta ansvar i vardagen). Dessa svårigheter ska dessutom ha visat sig under barndomen eller ungdomsåren (Skolforskningsinstitutet, 2025).

Steget fram till utredning, diagnos och eventuellt mottagande inom anpassade grundskolan eller specialskolan kan vara långt och är för många inte självklart. Diagnosen föregås av en utredning som bland annat görs av lärare och psykolog. Beslut om en elev ska tas emot inom anpassade grundskolan tas av barnets hemkommun. Även barnets vårdnadshavare ska lämna sitt samtycke för mottagande.[17] Beslut om att en elev ska tas emot inom specialskolan fattas av Nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning, ett särskilt beslutsorgan inom SPSM, efter ansökan från elevens vårdnadshavare.

Inom anpassade grundskolan har antalet elever ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden (se avsnitt 6.1.7 *Anpassade skolformerna*). Ökningen beror knappast på att antalet personer med framhålls i utredningens samråd med skolledare och företrädare för funktionshindersorganisationer. Enligt Skolverket minskar till och med antalet barn som föds med sådana medicinska tillstånd som ofta ligger till grund för intellektuell funktionsnedsättning, exempelvis fosterskador och Downs syndrom (Skolverket, 2025c).

[17] https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/mottagande-i-anpassade-grundskolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Snarare har ökningen att göra med att fler elever än tidigare uppvisar den symtombild och det stödbehov inom skolan som bedöms höra samman med en intellektuell funktionsnedsättning. En diagnos är inte binär. Det är en bedömning som görs efter att skolan har identifierat ett behov av en sådan bedömning.

Fram tills det behovet identifieras befinner sig alltså eleven inom andra skolformer än anpassade grundskolan. Drygt 40 procent av alla elever som började i anpassade grundskolan läsåret 2024/25 togs emot i årskurs 4 eller senare (Skolverket, 2025d). Ibland ställs inte diagnosen förrän i tonåren eller i vuxen ålder, och det händer att den förblir oupptäckt.

Ett skäl till att intellektuell funktionsnedsättning kan ta lång tid att upptäcka är att den ofta kombineras med andra funktionsnedsättningar. Enligt Region Stockholm har 10–30 procent av alla som har en intellektuell funktionsnedsättning även autism, och uppskattningsvis 10–20 procent har även adhd (även om adhd bedöms vara underdiagnostiserat och underbehandlat).[18]

Kombinationerna av diagnoser visar sig inte minst inom specialskolan. I utredningens intervjuer med specialskolans rektorer framkommer att det inte är ovanligt att specialskolans elever med dövhet/hörselskada, synskada eller grav språkstörning *även* har en intellektuell funktionsnedsättning. Vissa av eleverna har en diagnosticerad intellektuell funktionsnedsättning redan när de tas emot inom specialskolan. Hos andra identifieras den intellektuella funktionsnedsättningen när de befinner sig inom specialskolan, dit de antagits utifrån andra behov.

Dessutom befinner sig många barn som har lägre intellektuell förmåga än genomsnittet inom det reguljära skolväsendet under hela sin skoltid. Elever som ligger klart under genomsnittet för begåvning, men som inte har en intellektuell funktionsnedsättning, kan enligt bland andra SPSM och Region Stockholm beskrivas ha en *svag teoretisk begåvning*. De här eleverna kan ha svårt att klara av skolans krav, till exempel på att vara analytiska och resonerande eller att sortera och kommunicera information.[19]

[18] https://kunskapsstodforvardgivare.se/omraden/psykisk-halsa/regionala-kunskapsstod/lindrig-intellektuell-funktionsnedsattning-hos-vuxna.
[19] https://www.spsm.se/studiepaket-npf/studiepaket-npf-grundskola/npf-i-grundskolan/moment-2--kognition-i-grundskolan/. Region Stockholm definierar svag teoretisk begåvning som en intelligenskvot (IK) över 70–75 men under 86 (https://kunskapsstodforvardgivare.se/omraden/psykisk-halsa/regionala-kunskapsstod/lindrig-intellektuell-funktionsnedsattning-hos-vuxna).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Enligt Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri (SFBUP) uppskattas cirka 14 procent av befolkningen ha en svag teoretisk begåvning. Föreningen framhåller att symtom på svag teoretisk begåvning ofta överlappar med adhd, dvs. koncentrationssvårigheter, rastlöshet, låg uthållighet, etcetera. Föreningen ser att ”när kraven överstiger barnets kognitiva förmåga uppstår just de svårigheter som i andra sammanhang tolkas som neuropsykiatriska symtom.” Efter en adhd-diagnos får de här barnen ofta läkemedel utskrivna, ”trots att den mest avgörande insatsen i många fall skulle vara en anpassning av miljön och kravnivån”.[20]

Elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) kan betraktas som ett samlingsnamn för olika tillstånd som påverkar hur hjärnan och nervsystemet fungerar och hanterar information.[21] Personer med NPF har ofta svårigheter med reglering av uppmärksamhet, impulskontroll, aktivitetsnivå, samspel med andra människor, inlärning och minne, att uttrycka sig i tal och skrift, samt med motoriken. Enligt Socialstyrelsen räknas ofta intellektuell funktionsnedsättning som en av de neuropsykiatriska funktionsnedsättningarna, tillsammans med till exempel adhd, autism, tics och Tourettes syndrom, språkstörning och dyslexi.

Det finns olika åsikter om detta, dvs. om hur olika diagnoser ska kategoriseras. Oomtvistat är däremot att det finns överlappningar. Vissa svårigheter, förmågor och stödbehov kan vara gemensamma vid flera diagnoser, det är inte ovanligt att en och samma person har flera NPF-diagnoser, och många har dessutom symptom inom en eller flera diagnoser även om de fullständiga diagnoskriterierna inte uppfylls.

Givet dessa förutsättningar är det svårt att säga exakt hur vanligt det är med NPF inom skolväsendet. SPSM uppskattar att ungefär 10 procent av alla barn och elever i skolan har någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.[22] Enligt Utbildningsutskottet (2026)

[20] https://www.dn.se/debatt/barn-med-svag-teoretisk-begavning-adhd-medicineras-i-onodan/.
[21] https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/om-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/.
[22] https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

har två till tre elever i varje svensk skolklass en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Oavsett hur man räknar så utgör de här eleverna en ansenlig andel av det totala antalet elever.

Antalet personer med NPF-diagnoser växer dessutom successivt och har vuxit särskilt kraftigt under senare år. Detta visas bland annat av Socialstyrelsen (2023, 2024). Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri (SFBUP) knyter dagens ökning av adhd-diagnoser till så kallad diagnosglidning – en successiv vidgning av adhd-diagnosen.[23] Andra förklaringar pekar till exempel på ökad kunskap och medvetenhet inom området och på förändrade samhällsvillkor som kan göra kognitiva svårigheter mer synliga och belastande.[24]

Barn och elever med NPF får oftare än andra svårigheter i skolan. Elever med adhd- och autismdiagnoser är överrepresenterade när det gäller psykisk ohälsa, till exempel ångest och depression. Det beskrivs av Karolinska institutet och Hjärnfonden.[25] I Skolverkets rapport *Grundskolornas arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar* (2025l) bedömer en majoritet av landets rektorer att det är vanligare med upprepad eller längre frånvaro bland elever med NPF-diagnoser eller liknande utmaningar, än bland andra elever. Utbildningsutskottet (2026) visar i rapporten *Skolgång och studieresultat för elever med NPF* att studieresultaten är lägre för elever med NPF än för elever utan NPF, oavsett om man ser till meritvärden, andel godkända betyg eller gymnasiebehörighet. En övergripande iakttagelse i rapporten är att den svenska skolan inte klarar av att uppväga skillnader i elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (det kompensatoriska uppdraget) när det kommer till elever med NPF.

[23] https://www.dn.se/debatt/barn-med-svag-teoretisk-begavning-adhd-medicineras-i-onodan/.
[24] https://www.hjarnfonden.se/2026/03/npf-diagnoserna-okar-vad-vet-vi-om-orsakerna/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-search-generic
dsa&gad_source=1&gad_campaignid=12697432736&gclid=EAIaIQobChMIzN-jzq_KlQMVJgqiAx02eyC2EAAYASAAEgLtdfD_BwE.
[25] https://nyheter.ki.se/obehandlad-adhd-en-kostsam-historia,
https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnos/adhd/vad-ar-adhd-hos-vuxna/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-search-generic-
dsa&gad_source=1&gad_campaignid=12697432736&gclid=EAIaIQobChMI9uzY-7HKlQMVzRiiAx30wTLtEAAYASAAEgLedfD_BwE.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Det är en slutsats som delas av Riksförbundet Attention:

> Det är tydligt att skolan som funktion inte har kapacitet eller är utformad för att möta elever med olika behov. De som faller utanför normen eller som av olika skäl inte passar in i den mall som finns på vad man förväntas klara av som elev har väldigt svårt att få sina behov tillgodosedda. (Riksförbundet attention, 2025, s. 19)

Att skolans insatser ofta är otillräckliga bekräftas i en mängd undersökningar. Enligt Skolverket uppger hälften av lärarna i grundskolan att deras skola i liten utsträckning har förutsättningar att ge stöd till elever med NPF, i gymnasieskolan har var tredje lärare samma bild (Skolverket, 2026b). I undersökningen *Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar* (Skolverket, 2025l) beskriver rektorer inom grundskolan svårigheterna med att anpassa skollokaler efter de behov som elever med NPF har. De framhåller att lärmiljöerna behöver göras mer tillgängliga än i dag och ser även ett stort behov av kompetensutveckling bland den undervisande personalen. Ungefär två av tre rektorer bedömer att de ekonomiska resurserna från huvudmannen inte räcker till för att möta de behov av stöd som elever med NPF-diagnoser eller liknande utmaningar har.

Skolväsendets svårigheter i arbetet med elever med NPF illustreras även i SPSM:s verksamheter. För att stödja kompetensutveckling inom skolväsendet erbjuder myndigheten stödmaterial på sin webbplats, och här har det studiepaket som handlar om NPF (autism och adhd) flest användare. SPSM erbjuder även rådgivning till professionella inom skolväsendet och konstaterar att två tredjedelar av alla rådgivningsärenden innefattar NPF. Den stora mängden ärenden inom kategorin NPF ses som en spegling av utvecklingen i samhället och i skolan, med ett ökat antal adhd- och autismdiagnoser (SPSM, 2026).

Det stora och ökande stödbehovet bland barn och elever med NPF-diagnoser eller NPF-relaterade symtom och stödbehov bekräftas i utredningens olika samråd, inte minst av de skolledare som intervjuats. Lärmiljöerna och undervisningen behöver utvecklas för att möta de här barnens förutsättningar, menar de, behoven av specialpedagogisk kompetens är stora. Samtidigt beskriver skolledarna brister när det gäller speciallärares och specialpedagogers kunskaper om neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar, och om hur dessa funktionsnedsättningar samspelar med barnens

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

och elevernas villkor på olika håll inom skolan (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter)*.

7.3.4 Vetenskapliga och evidensbaserade kompetenser som tillämpas i speciallärarens yrkesutövning

I hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamina ingår mål som avser utbildningens vetenskapliga grund.

Utredningen föreslår ett omformulerat mål som innebär att den nya speciallärarutbildningens vetenskapliga grund tydligt riktas mot studentens framtida yrkesutövning och inbegriper metodkunskaper. Ytterligare ett examensmål som utredningen föreslår framhåller studentens förmåga att i yrkesövningen tillämpa ett vetenskapligt förhållningssätt och förmedla skolans värdegrund. Även detta mål knyter alltså den vetenskapliga kunskapen nära yrkespraktiken. Båda målen är formulerade i analogi med mål som ingår i de reformerade lärarutbildningar som träder i kraft den 1 juli 2028.

De specialiseringar som utredningen föreslår avser specifika skolformer och stadier inom skolväsendet. Det betyder att den vetenskapliga grunden och förhållningssättet i utbildningen behöver anpassas till respektive specialisering, efter de skolformer och stadier som specialiseringen avser.

Inom ramen för dagens speciallärarexamen och specialpedagogexamen ska studenten fullgöra ett självständigt arbete (examensarbete) om 15 högskolepoäng. Detta poängkrav utgår i utredningens förslag. Utredningen överlåter i stället åt utbildningsanordnarna att bedöma lämplig omfattning och upplägg för det självständiga arbetet, utifrån deras utformning av utbildningen.

Vetenskap och vetenskapliga metoder riktade mot yrkesutövningen

Den nya speciallärarutbildning som utredningen föreslår är en akademisk yrkesutbildning på avancerad nivå. Enligt högskolelagen (SFS 1992:1434) ska utbildning på avancerad nivå väsentligen bygga på de kunskaper som studenterna får inom utbildning på grundnivå, eller motsvarande kunskaper. Den ska innebära fördjupning av kunskaper, färdigheter och förmågor i förhållande till utbildning

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

på grundnivå och ska, utöver vad som gäller för utbildning på grundnivå,

- ytterligare utveckla studenternas förmåga att självständigt integrera och använda kunskaper,
- utveckla studenternas förmåga att hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, och
- utveckla studenternas förutsättningar för yrkesverksamhet som ställer stora krav på självständighet eller för forsknings- och utvecklingsarbete (1 kap. 9 §).

Vidare anges i högskolelagen att utbildningen ska utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 1992:1434, 1 kap. 2 §).

I förarbetena till nuvarande högskolelag (prop. 1992/93:1) anges att all högskoleutbildning – i varierande utsträckning – vilar såväl på vetenskaplig eller konstnärlig grund som på beprövad erfarenhet. Inom traditionella akademiska ämnen och utbildningar bör undervisningen baseras på vetenskaplig grund för att ett nära samband mellan utbildning och forskning ska kunna garanteras. Samtidigt framhålls att det inom många praktiska yrkesutbildningar är lika viktigt att undervisningen också till stor del baseras på beprövad erfarenhet, och att sådana kunskaper och färdigheter har ett självständigt värde inom dessa områden (prop. 1992/93:1).

Dagens speciallärar- och specialpedagogutbildningar är utformade i enlighet med högskolagens krav och med utgångspunkt i de examensmål som anges i examensordningen. De har en tydlig vetenskaplig grund. Specialpedagogisk forskning och teoribildning genomsyrar programmen från början till slut. Vetenskapligt innehåll ingår som handlar om forskningsfältets framväxt, specialpedagogisk teoribildning, vetenskapliga förhållningssätt och forskningsetik. Forskningsinriktade färdigheter som tränas är till exempel kritisk textgranskning och opponeringsförfarande, kvantitativa och kvalitativa datainsamlingsmetoder, färdigheter att söka information i databaser och akademiskt skrivande. Vid åtta av tolv lärosäten ägnas programmens avslutande tredjedel uteslutande åt vetenskapsteori, forskningsmetod och det självständiga arbetet (se avsnitt *4.2.3 Speciallärar- och specialpedagogprogrammens innehåll*).

I samråden framhåller lärosätena att det självständiga arbetet och den vetenskapliga metodiken inte är frikopplade från den spe-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

cialpedagogiska praktiken. Många av de forskningsorienterade färdigheter och metoder som ingår i utbildningarna hör också till de arbetsmetoder som speciallärare och specialpedagog förutsätts tillämpa i sin yrkesutövning, menar man, exempelvis i arbetet med kartläggningar av elever och lärandemiljöer, utredningar, bedömningar, observationer, intervjuer, enkäter, handledning, utvärdering och uppföljning, dokumentation samt dokumentanalyser (se avsnitt 6.4.1 *Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare)*. De vetenskapliga metoder som lärs ut svarar på så sätt mot de utredande och analyserande specialpedagogiska professioner som dagens utbildningar förbereder för.

En utgångspunkt i utredningens arbete har varit att den nya speciallärarutbildningen ska vila på en solid vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som är relevant för speciallärarens yrkesutövning. Ett vetenskapligt förhållningssätt som inbegriper kritiskt tänkande och analytisk förmåga gör att speciallärare inom skolväsendets olika skolformer kan förstå sin praktik och synliggöra förändringsbehov och förändringslösningar. Den vetenskapliga kunskapen behövs för att speciallärare ska kunna fungera som en förändringsagent i skolans arbete med barn och elever. ”De behöver vara rustade för att förändra skolan”, menade lärosätenas företrädare angående dagens speciallärare och specialpedagoger. De behöver ”utmana och utveckla arbetet på vetenskaplig grund” höll skolledarna fram (se avsnitt 6.4 *Speciallärares och specialpedagogers yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Den undervisande och elevnära speciallärare som utredningens förslag syftar till behöver få med sig en delvis annan vetenskaplig grund och annan metodarsenal inför sin yrkesutövning, än den som ges i dagens utbildningar. Den nya speciallärarutbildningen behöver bygga på vetenskapligt grundade kunskaper som i väsentliga delar är inriktade mot speciallärarens yrkesutövning i klassrummet, dvs. som inbegriper sådana didaktiska, ämnesdidaktiska, kognitionsvetenskapliga och metodologiska kunskaper och förmågor som är nödvändiga där. Speciallärare behöver kunna förstå, analysera och omsätta denna forskning i praktiken, för att kunna göra väl avvägda val av arbetssätt och metoder i undervisningen och i det elevnära arbetet, i eller i anslutning till klassrummen, samt för att kunna handleda utveckling av det pedagogiska arbetet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Friare ramar för det självständiga arbetet (examensarbetet)

En speciallärare eller specialpedagog med slutförd examen har genomgått minst två yrkesutbildningar, dvs. en grundläggande lärarutbildning och en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning. I var och en av dessa ingår självständiga arbeten (examensarbeten). I de grundläggande lärarutbildningarna ingår antingen ett examensarbete som omfattar minst 30 högskolepoäng eller två arbeten som vardera omfattar minst 15 högskolepoäng.[26]

I examensordningen för hittillsvarande speciallärarexamen och specialpedagogexamen ställs krav på att studenten inom ramen för kursfordringarna ska ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng, alltså motsvarande en halv termins heltidsstudier eller en termins halvtidsstudier. Eftersom detta poängkrav i allmänhet kombineras med lika många högskolepoäng i vetenskapsteori och vetenskaplig metod under utbildningarnas avslutande terminer, får det forskningspraktiska kunnandet proportionellt sett ett stort utrymme i programmen.

Poängkravet innebär att högskoleförordningen (SFS 1993:100) ställer högre krav på det självständiga arbetet inom speciallärarexamen och specialpedagogexamen än inom andra jämförbara examina. Vid sidan av speciallärarexamen och specialpedagogexamen innehåller examensordningen fyra examensbeskrivningar för påbyggnadsexamina på avancerad nivå: barnmorskeexamen (90 högskolepoäng), hälso- och sjukvårdskuratorsexamen (60 högskolepoäng), psykoterapeutexamen (90 högskolepoäng) och specialistsjuksköterskeexamen (60 högskolepoäng/75 högskolepoäng) Även för var och en av dessa examina anges att studenten inom ramen för kursfordringarna ska ha fullgjort ett självständigt arbete. Däremot anges ingen minsta poängomfattning. I stället ges lärosätena befogenhet att själva bestämma det självständiga arbetets omfattning inom dessa examina.

Utredningen ser inga skäl till att kraven på examensarbetet ska vara skarpare i en speciallärarexamen än i andra jämförbara examina. Därför ingår i den nya speciallärarexamen inget poängkrav avseende studentens självständiga arbete.

[26] Undantaget är grundlärarutbildningens inriktning mot arbete i fritidshem, där examensarbetet enbart behöver omfatta minst 15 högskolepoäng.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Tillträde till forskarstudier

Grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå har den som avlagd examen på avancerad nivå, fullgjort kursfordringar om minst 240 högskolepoäng varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå, eller på annat sätt har förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper. Krav på särskild behörighet får högskolan ställa avseende kunskaper från högskoleutbildning eller motsvarande utbildning, särskild yrkeserfarenhet, eller nödvändiga språkkunskaper eller andra villkor som betingas av utbildningen, om dessa krav bedöms vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen (SFS 1993:100, 7 kap. 39–40 §§).

Ett slopat poängkrav ger lärosätena utrymme att ge det självständiga arbetet en mindre poängomfattning än dagens 15 högskolepoäng. För många speciallärarstudenter skulle en sådan ändring inte påverka deras grundläggande behörighet till forskarstudier, eftersom de har sådan behörighet genom sina grundläggande lärarutbildningar. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, respektive mot arbete i grundskolans årskurs 4–6, samt ämneslärarexamen (oavsett inriktning) ger grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå, med eller utan en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning.

Andra lärarexamina ger inte grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå eftersom de är på grundnivå och inte heller uppfyller kravet på poängomfattning. Det gäller förskollärarexamen, yrkeslärarexamen och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem. I kombination med en speciallärarexamen på 90 högskolepoäng ger dock förskollärarexamen och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå.[27]

De krav som ställs på särskild behörighet skiljer sig mellan olika ämnen och högskolor. I de fall som den särskilda behörigheten innebär krav på självständigt arbete omfattande minst 15 högskolepoäng inom specialpedagogik kan speciallärarstudenternas behörigheter påverkas, om examensarbetet inom speciallärarutbildningen har mindre poängomfattning än så.

[27] En speciallärar- eller specialpedagogexamen i kombination med en yrkeslärarexamen som grund ger inte grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7.4 Lärarlegitimation och behörighet att undervisa

Utredningens förslag på krav för speciallärarexamen

Speciallärarexamen med angivna specialiseringar uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng. Det ställs också krav på av Skolverket utfärdad förskollärar- eller lärarlegitimation. Legitimationen ska omfatta behörighet att bedriva undervisning inom någon av de skolformer som studentens specialisering inom speciallärarexamen omfattar.

Enligt direktiven (dir. 2025:93) ska utredningen föreslå hur lärar- och förskollärarlegitimation kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området, i stället för det nuvarande kravet på lärarexamen. Utredningen ska även lämna förslag på att det ska vara krav på sådan legitimation för examen från den nya utbildningen.

Den nya examen som utredningen föreslår ska enligt direktiven även ge en bredare behörighet att undervisa än dagens speciallärar- och specialpedagogexamen, och underlätta skolhuvudmännens rekrytering och planering av specialpedagogisk kompetens.

I och med att utredningen föreslår att en ny speciallärarexamen ska ersätta hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamen kommer det framöver bara att finnas en examen inom det specialpedagogiska området. Utredningen föreslår att det för examen från denna nya speciallärarexamen ska ställas krav på av Skolverket utfärdad förskollärar- eller lärarlegitimation.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag samt redogörs för den nya speciallärarens behörigheter att undervisa.

7.4.1 Lärarlegitimation som krav för ny speciallärarexamen

År 2011 fördes krav på legitimation inom skolväsendet in i skollagen (SFS 2010:800). Skälen var bland annat att öka rättssäkerheten för barnens och elevernas rätt till utbildning, kvalitetssäkra och höja kvaliteten på den samlade lärarkåren, och att tydliggöra det individuella yrkesansvar som legitimerade lärare och förskollärare har.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Legitimationen är ett formellt bevis på lärarens undervisningsbehörigheter och lämplighet att undervisa, som utfärdas av Skolverket. I legitimationen specificeras inom vilken eller vilka skolformer, årskurser, ämnen eller ämnesområden som läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa. Huvudregeln är att en svensk eller utländsk examen från lärarutbildning, förskollärarutbildning eller fritidspedagogutbildning utgör grund för lärarlegitimation.[28] En examen kan även ge fler behörigheter än de som framgår av själva examensbeviset.[29]

Lärarlegitimation i kombination med behörighet för viss undervisning är ett grundläggande krav för lärares och förskollärares rätt att undervisa. De behörigheter som anges i legitimationen styr i sin tur villkoren för lärarens arbete på flera sätt, till exempel avseende rätten att sätta betyg och rätten att inneha en tillsvidareanställning som lärare (se avsnitt 5.1. *Examen, behörighet och lärarlegitimation*).

För hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamina ställs i examensordningen krav på avlagd grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen. Något legitimationskrav finns inte. Med legitimation som krav för den nya speciallärarexamen tydliggörs speciallärarens samtliga behörigheter att undervisa, samt att även utländsk förskollärar- och lärarutbildning kan utgöra grund för examen som speciallärare.

7.4.2 Den nya speciallärarens behörighet att undervisa

Den nya speciallärarens behörighet att undervisa bestäms av innehållet i speciallärarens lärarlegitimation i kombination med specialiseringen i speciallärarexamen.

Enligt 2 kap. 36–43 §§ förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare anges att speciallärarexamen ger behörighet att bedriva undervisning som avser särskilt stöd inom sådan undervisning som examen är specialiserad mot. Utredningen föreslår inga förändringar i det avseendet. I och med specialiseringarnas utformning och de nya examensmålen ger den nya examen, inom ramen för gällande regelverk, väsentligt bred-

[28] Det finns dock även legitimerade lärare som saknar en lärarexamen, till exempel lärare som vid införandet av lärarlegitimationssystemet fick en legitimation baserad på s.k. behörighetsförklaring.
[29] https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/legitimation.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

dade och mer flexibla undervisningsbehörigheter jämfört med hittillsvarande speciallärarexamen (se avsnitt 5.3.2 *Speciallärares behörigheter att undervisa efter examen*).

Speciallärarens behörigheter att undervisa ser ut på följande sätt:

Undervisning som avser särskilt stöd

- För behörighet för undervisning som avser särskilt stöd i förskolan, grundskolans årskurs 1–4, sameskolans årskurs 1–4 och fritidshemmet, krävs lärarlegitimation som inbegriper behörighet att undervisa inom någon av dessa skolformer, samt speciallärarexamen med specialisering mot dessa skolformer.
- För behörighet för undervisning som avser särskilt stöd i grundskolans årskurs 5–7 och sameskolans årskurs 5–7, krävs lärarlegitimation som inbegriper behörighet att undervisa inom dessa årskurser, samt speciallärarexamen med specialisering mot dessa årskurser.
- För behörighet för undervisning som avser särskilt stöd i grundskolans årskurs 8–10, gymnasieskolan och kommunala vuxenutbildningen, krävs lärarlegitimation som inbegriper behörighet att undervisa inom någon av dessa skolformer, samt speciallärarexamen med specialisering mot dessa skolformer.
- För behörighet för undervisning som avser särskilt stöd i anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, krävs lärarlegitimation som inbegriper behörighet att undervisa inom någon av dessa skolformer, samt speciallärarexamen med specialisering mot dessa skolformer.

Undervisning inom de anpassade skolformerna och specialskolan

- För behörighet för undervisning inom de anpassade skolformerna krävs lärarlegitimation som inbegriper behörighet att undervisa inom någon av skolformerna grundskola eller gymnasieskola, samt speciallärarexamen med specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Vilka ämnen som denna behörighet omfattar bestäms av lärarens grundläggande lärarexamen och eventuella kompletterande behörigheter till denna.

– För behörighet för undervisning med elever inom specialskolan som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning, samt har ytterligare funktionsnedsättningar, krävs lärarlegitimation som inbegriper behörighet att undervisa inom någon av skolformerna grundskola eller gymnasieskola, samt speciallärarexamen med specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan. Vilka ämnen som denna behörighet omfattar bestäms av lärarens grundläggande lärarexamen och eventuella kompletterande behörigheter till denna.

7.5 Ikraftträdande, övergångsbestämmelser samt följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

7.5.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser i högskoleförordningen, bilaga 2 (examensordning)

Utredningens förslag

– Ändringarna i högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2 examensordning, ska träda i kraft den 1 juli 2029.

– Ändringarna ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 15 augusti 2029.

– Den som före den 15 augusti 2029 har påbörjat en utbildning till speciallärare eller specialpedagog enligt de äldre bestämmelserna ska ha rätt att slutföra sin utbildning för att få en sådan examen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till utgången av 2032.

– Den som före den 1 juli 2029 har antagits till en utbildning till speciallärar- eller specialpedagogexamina enligt de äldre bestämmelserna men fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, ska anses ha antagits till en speciallärarexamen enligt de nya bestämmelserna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Ikraftträdande

Utredningen anser att författningsändringarna kan träda i kraft tidigast den 1 juli 2029, och att de kan tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 15 augusti 2029.

Innan ändringarna kan träda i kraft och börja tillämpas från och med höstterminen 2029 behöver regeringen ha fattat beslut om ändringar i högskoleförordningen (SFS 1993:100), bilaga 2 examensordningen. Efter regeringens beslut om ändringar i högskoleförordningen behöver lärosätena tid på sig för att utforma utbildnings- och kursplaner för den nya speciallärarutbildningen, som underlag för ansökan om examenstillstånd hos Universitetskanslersämbetet. Universitetskanslersämbetet behöver därefter pröva lärosätenas ansökningar och besluta om examenstillstånd för en ny speciallärarexamen senast den 1 juli 2029.

Om ovanstående förutsättningar inte kan uppfyllas kan ikraftträdandet behöva skjutas upp.

Övergångsbestämmelser

Förslaget till ändring av examensordningen påverkar de studenter som är antagna men inte har avslutat sina studier. Därför föreslås övergångsbestämmelser som ger möjlighet för dessa studenter att inom rimlig tid kunna slutföra sina studier enligt bestämmelser som de är antagna till, dvs. till utgången av 2032. Utredningen bedömer att 3,5 år är en lämplig tidsgräns för rätten att slutföra en speciallärar- eller specialpedagogutbildning enligt de äldre bestämmelserna. Utbildningarna omfattar 90 högskolepoäng och erbjuds normalt som halvtidsstudier, vilket innebär en studietid på tre år.

Den som före den 1 juli 2029 har antagits till en utbildning till speciallärar- eller specialpedagogexamen enligt de äldre bestämmelserna, men fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, ska anses ha antagits till en speciallärarexamen enligt de nya bestämmelserna och kommer därmed att få en examen enligt de nya bestämmelserna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7.5.2 Följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Utredningens förslag

Följande följdändringar förs in i 2 kap. 11, 12–14, 15–17b, 27c §§ samt övergångsbestämmelserna i förordning (SFS 2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare:

- Bestämmelserna i 2 kap. 11, 12–14, 15–16 samt 27c §§ rörande behörighet att bedriva undervisning i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan som hänvisar till specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, ersätts med specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.
- Bestämmelserna i 2 kap. 17–17b §§ rörande behörighet att undervisa i specialskolan som hänvisar till specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, ersätts med specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.
- Bestämmelserna i 2 kap. 17–17b §§ 2:a styckena rörande behörighet att undervisa i specialskolan som hänvisar till elevens funktionsnedsättning, ersätts med hänvisning till specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.
- Bestämmelserna i 2 kap. 17–17a §§ 3:e styckena, samt 2 kap. 17b § 4:e stycket, tas bort.
- Undantagsbestämmelserna i punkterna 18 och 19 i övergångsbestämmelserna till behörighetsförordningen som rör speciallärare och specialpedagoger med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, upphör att gälla efter den 30 juni 2028.
- I övergångsbestämmelserna förs in att den som är behörig att som speciallärare bedriva undervisning enligt förordningens äldre lydelse är fortsatt behörig att undervisa.
- Författningsändringen ska träda i kraft den 1 juli 2030.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Med anledning av de föreslagna ändringarna gällande ny speciallärarexamen i högskoleförordningen (SFS 1993:100), bilaga 2 examensordningen, behöver det göras följdändringar i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen).

Utredningen föreslår följdändringar i behörighetsförordningen som dels säkerställer att den nya speciallärarexamen är behörighetsgrundande enligt behörighetsförordningens bestämmelser, dels säkerställer att de speciallärare som i dag har en behörighetsgrundande examen har fortsatt behörighet att undervisa.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag.

Ändringar rörande behörighet bedriva undervisning i anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola

Vad gäller bestämmelserna i behörighetsförordningen som rör behörighet att undervisa i anpassade grundskolan samt anpassade gymnasieskolan (SFS 2011:326, 2 kap. 11 samt 12–14 och 15–16 §§ samt 27c §) finns behov av att ersätta dagens hänvisningar avseende specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning med den nya föreslagna specialiseringen mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.

Genom detta säkerställs att en ny lydelse av speciallärarexamen i examensordningen är behörighetsgrundande enligt behörighetsförordningen.

Ändring rörande behörighet att bedriva undervisning i specialskolan

Bestämmelser i behörighetsförordningen kopplade till behörighet att undervisa i specialskolan (SFS 2011:326, 2 kap. 17–17b §§) behöver ändras avseende hänvisning till den specialisering som speciallärarexamen avser. På motsvarande sätt som för bestämmelserna gällande behörighet att undervisa i anpassade skolformer, behöver därmed nuvarande hänvisning mot specialiseringarna dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning ersättas med den nya föreslagna specialiseringen mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och special-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

skolan. Genom detta säkerställs att en ny lydelse av speciallärarexamen i examensordningen är behörighetsgrundande enligt behörighetsförordningen.

Vidare behöver även skrivningarna i bestämmelserna rörande behörighet att undervisa i specialskolan som hänvisar till elevens funktionsnedsättning ersättas med en skrivning som följer de nya specialiseringarna som avser skolform. Med anledning av detta föreslås att skrivningen i 2 kap. 17–17b §§ gällande elever med sådan funktionsnedsättning ersätts med hänvisning till specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan.

Skrivningen i 2 kap. 17–17a §§ 3:e stycket samt 2 kap. 17b § 4:e stycket kopplade till undervisning av elever som har mer än en funktionsnedsättning tas bort helt.

Dessa ändringar innebär att den nya strukturen avseende specialiseringar kopplade till skolformer genomförs konsekvent i bestämmelserna.

Vad gäller bestämmelserna kopplade till behörighet att bedriva undervisning i specialskolan bedömer utredningen att det behöver föras in ett nytt sista stycke som säkerställer att de med speciallärarexamen enligt nu gällande examensordning fortsatt ska vara behöriga. I det nya stycket anges att kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen inte gäller lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen, och omfattar specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning.

Utformningen av det nya stycket följer den som finns angivna i nuvarande 2 kap. 11, 12–14 samt 15–16 §§ (SFS 2011:326) sista styckena avseende behörighet att bedriva undervisning i anpassade grundskolan. Genom detta tillägg säkerställs att de som i dag har en behörighetsgrundande examen inom den skolformen fortsatt ska ha det.

Bestämmelsen gällande undantag för att undervisa i specialskolan när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i 2 kap. 17d § (SFS 2011:326) kommer att kvarstå i dess nuvarande lydelse.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Ikraftträdande

Ikraftträdande för den nya lydelsen av behörighetsförordningen föreslås förläggas till ett år efter att den nya lydelsen av examensordningen träder i kraft, dvs. den 1 juli 2030. På så sätt harmonierar ikraftträdandet med den tidpunkt när de första studenterna enligt den nya lydelsen av examensordningen kan komma att ta ut sin speciallärarexamen.

Undantag gällande ny anställning efter 2013 tas bort

Enligt punkterna 18 och 19 i övergångsbestämmelserna till behörighetsförordningen (SFS 2011:326) ges vissa speciallärare och specialpedagoger som inte har en behörighetsgivande examen eller inte har behörighet att undervisa i vissa ämnen, undantag från reglerna gällande krav på behörighet för anställning efter den 1 december 2013.

Utredningen bedömer att det med anledning av en ny speciallärarexamen finns behov av att detta undantag ska upphöra den 1 juli 2028, vilket är samma datum som 33 § lagen (SFS 2010:801) om införande av skollagen (SFS 2010:800) upphöra att gälla.

Detta innebär att en speciallärare eller specialpedagog som tillämpat undantaget i punkterna 18 eller 19 i övergångsbestämmelserna till behörighetsförordningen, från och med den 1 juli 2028 inte kommer ha rätt att bedriva undervisning utan att vara behöriga enligt behörighetsförordningen. Dessa lärare behöver då komplettera för att få behörighet i det fall de avser byta anställning efter den 30 juni 2028.

Övergångsbestämmelser

Det är viktigt att den speciallärare som i dagsläget har behörigheter att undervisa, ska behålla dessa behörigheter även efter examensordningen förändrats och den nya speciallärarutbildningen har införts.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Därför föreslår utredningen ett tillägg i behörighetsförordningen som anger att den som är behörig att som speciallärare bedriva undervisning enligt förordningen i dess äldre lydelse fortsatt ska vara behörig att undervisa i motsvarande omfattning även enligt den nya lydelse som träder i kraft den 1 juli 2030.

8 Förslag vid sidan av en ny speciallärarutbildning

Nedan lämnar utredningen förslag som kompletterar och stärker förutsättningarna för den nya speciallärarutbildningen.

Läsanvisning

Avsnitt 8.1 innehåller förslag på att Skolverket inom ramen för Lärarlyftet ska förstärka utbudet av speciallärarutbildningens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan. I avsnitt 8.2 föreslås möjligheter för speciallärare och specialpedagoger med tidigare examen, samt studerande inom speciallärar- och specialpedagogprogrammen, att komplettera sina undervisningsbehörigheter. I avsnitt 8.3 föreslår utredningen att rektors specialpedagogiska ledarskap förtydligas inom Rektorsprogrammet.

8.1 Förstärkt utbud av speciallärarexamens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskola och specialskolan inom Lärarlyftet

Utredningens förslag

Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet dimensionera antalet platser, och anpassa studietakten, inom speciallärarutbildningens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, för att möta skolformernas behov av behöriga speciallärare.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

En ny speciallärarutbildning är ett första steg, men knappast tillräckligt för att tillgodose de anpassade skolformernas behov av behöriga speciallärare. Utredningen bedömer att det behövs fler åtgärder, i ljuset av de senaste årens volymökningar inom anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan, vilka inneburit att bristen på behöriga speciallärare har ökat (se avsnitt 6.1.7 *Anpassade skolformerna*).

> Vi lägger ner massor på att försöka få våra lärare att bli behöriga. Där finns det stora utmaningar, att hinna med den snabba elevökningen. Så för varje dag blir andelen behöriga lärare lägre. (Skolledare, anpassad grundskola)

Även förändringar i regelverk kommer att påverka rekryteringsbehovet kommande år. Speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning är ett krav för behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna. I dag finns ett undantag från denna regel som dock upphör från och med juli 2028, vilket leder till att behovet av behöriga speciallärare kommer att öka ytterligare.

En förstärkt utbildningskapacitet behöver säkerställas för att möta rekryteringsbehoven inom de anpassade skolformerna. Därför föreslår utredningen att Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet dimensionera utbudet av platser inom speciallärarutbildningens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, efter skolformernas behov av att anställa fler behöriga speciallärare.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag.

8.1.1 Få behöriga lärare inom anpassade skolformerna

Behörigheten inom de anpassade skolformerna är betydligt lägre än inom andra delar av skolväsendet. Inom anpassade grundskolan var behörigheten bland de undervisande lärarna 14 procent läsåret 2024/25, och inom anpassade gymnasieskolan 16 procent – jämfört med drygt 70 procent inom grundskolan och drygt 80 procent inom gymnasieskolan (se avsnitt 6.1 *Skolväsendet som speciallärares och specialpedagogers arbetsmarknad)*. I fackpressen talar Riksförbundet FUB om ”Behörighetskris i anpassad skola”.[1] Skolinspektionen visar i sin årsrapport för 2025 att det finns anpassade skolor där behöriga lärare

[1] https://www.vilarare.se/nyheter/vi-larare-debatt/behorighetskris-i-anpassad-skola/.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

helt saknas och där rekryteringsförsök inte gjorts på flera år (Skolinspektionen, 2025, s. 28). I *Lärarprognos 2024* uppskattar Skolverket att rekryteringsbehovet för vanliga lärartjänster inom de anpassade skolformerna uppgår till motsvarande 1 880 heltidstjänster under perioden 2024–2038, för att full behörighet ska uppnås i skolformerna (se avsnitt 6.2.1 *Skolverkets Lärarprognos 2024*).[2]

Den låga andelen behöriga lärare är inget nytt. Redan 2012, i rapporten *Behovet av särskild specialpedagogkompetens och specialpedagogisk kompetens i den svenska skolan*, beskriver Högskoleverket motsvarande situation inom dåvarande särskolan. Ett stort antal av de kommuner som ingick i Högskoleverkets undersökning angav då att de hade stora svårigheter att rekrytera behöriga speciallärare och specialpedagoger till sin särskoleverksamhet.

Samma år som Högskoleverket publicerade sin rapport fick Skolverket i uppdrag av regeringen att skapa möjligheter för lärare och förskollärare att få en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning inom ramen för Lärarlyftet (se avsnitt 4.4.1 *Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet*). Avsikten var att öka tillgången till behöriga lärare inom särskolan. Det var en åtgärd som bidrog till att antalet examinerade inom specialiseringen ökade kraftigt, till drygt 300 läsåret 2015/16. Från 2016 blev det möjligt att läsa alla specialiseringar inom ramen för Lärarlyftet, vilket resulterade i att färre sökte specialiseringen mot intellektuell funktionsnedsättning. Antalet examinerade sjönk kraftigt till 115 läsåret 2017/18. Under senare år har nivån legat på strax under 200 examina per läsår totalt inom specialiseringen (se avsnitt 4.3 *Speciallärar- och specialpedagogprogrammen i siffror*).

Ett år innan Högskoleverkets rapport och Skolverkets uppdrag, alltså 2011, beslutades förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Denna innehåller bestämmelser om vad som krävs för att en lärare eller förskollärare ska vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet, samt andra bestämmelser om behörighet för lärare. Flera verksamheter och lärare blev dock permanent eller tillfälligt undantagna från förordningens behörighetskrav. Enligt 33 § i lag (2010:801) om införande av skollagen har till exempel de lärare eller förskollärare som före den 1 december 2011 hade en anställning som lärare eller förskollärare

[2] Rekryteringsbehovet motsvarar 830 heltidstjänster inom anpassade grundskolan och 1 050 heltidstjänster inom anpassade gymnasieskolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

möjlighet att fortsatt bedriva undervisning i de anpassade skolformerna, trots att de nya behörighetsreglerna ställde krav på behörighet som speciallärare. Regeringen har aviserat att denna möjlighet kommer att upphöra från och med juli 2028 (se avsnitt 5.1 *Examen, behörighet och lärarlegitimation*).

För att öka tillgången till behöriga speciallärare inom de anpassade skolformerna, bedömer utredningen att det är nödvändigt att det nuvarande undantaget från behörighetskraven upphör som aviserat. På så sätt ges huvudmannen starkare incitament att arbeta aktivt för att anställa behöriga speciallärare. Detta är för övrigt en bedömning som delas av de skolledare som utredningen intervjuat. Undantaget bör inte skjutas framåt, även om det kan uppstå problem med lärarrekryteringen:

> Jag tror faktiskt att kommunsverige behöver ha den här pressen för att vi ska komma ut på banan. Det är bra att vi har den här gränsen att förhålla oss till nu. (Skolledare, anpassade grundskolan)

I ett inspel till utredningen varnar emellertid Sveriges Lärare för risken att det kan uppstå en situation där huvudmän saknar faktiska möjligheter att uppfylla lagkraven, om undantaget avskaffas utan att tillgången på behörig personal samtidigt stärks (Sveriges Lärare, 2026). I *Lärarprognos 2024* pekar även Skolverket på behovet av att säkerställa tillgången till behöriga speciallärare när undantaget i behörighetsförordningen upphör.

Utredningen delar dessa bedömningar och föreslår därför att Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet dimensionera antalet platser inom speciallärarutbildningens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, för att möta skolformernas stora och ökande behov av behöriga speciallärare.

Utredningen bedömer att ett slopat undantag från behörighetskravet, i kombination med fler utbildningsplatser inom Lärarlyftet, bör leda till att antalet och andelen behöriga speciallärare kan öka inom de anpassade skolformerna (se avsnitt 4.4.1 *Speciallärarprogrammet inom Lärarlyftet*).

Inom specialskolan är behörighetsnivåerna betydligt högre än inom de anpassade skolformerna och här gäller andra behörighetsregler. Vid åtta av landets tio specialskolor ger grundlärar- eller ämneslärarexamen behörighet att undervisa. Endast vid två av de tio

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

specialskolorna ställs krav på speciallärarexamen för undervisningsbehörighet (se avsnitt 6.1.8 *Specialskolan*).

Specialskolans utmaningar när det handlar om tillgången till specialpedagogisk kompetens handlar inte i första hand om tillgången till speciallärare *per se*, utan snarare om tillgången till speciallärare med relevant kompetens. Specialpedagogiken har en plats att fylla inom specialskolan, som inom andra skolformer. Men de specialpedagogiska kunskaper som dagens speciallärarutbildning ger uppfattas varken av specialskolans rektorer eller huvudman som tillräckligt ändamålsenliga. De svarar varken mot elevernas komplexa behovsbild eller mot specialskolans behov av yrkesskickliga lärare (se avsnitt 7.2.6 *En specialisering för stärkt lärarresurs inom anpassade skolformerna och specialskolan*).

8.1.2 Studietakt efter skolformernas förutsättningar

I de specialiseringar som erbjuds inom Lärarlyftet bör studietakten avpassas efter skolformernas förutsättningar.

Inom både de anpassade skolformerna och specialskolan beskriver skolledarna de svårigheter som uppstår när skolorna behöver avvara anställda lärare för studier på halvtid under de tre år som en speciallärarutbildning på halvfart motsvarar. Det går inte att ha många lärare i studier på en och samma gång utan att försvåra för organisationen och i förlängningen även för eleverna. Eleverna behöver kontinuitet i undervisningen och i relationerna till sina lärare. Det innebär en kvalitetsförlust när erfarna (men obehöriga) pedagoger under långa tidsperioder är mindre närvarande i undervisningen och i stället ersätts av mindre erfarna vikarier.

När undantaget i behörighetsreglerna upphör att gälla inom ett par år kan det därför uppstå en flaskhalseffekt, dvs. att även om det finns utbildningsmöjligheter inom speciallärarutbildningen när rekryteringsbehoven ökar, så är det i praktiken bara möjligt att erbjuda dessa till ett begränsat antal obehöriga lärare åt gången. Det kommer därför att ta tid att öka antalet behöriga lärare inom skolformerna.

Ett sätt att hantera detta dilemma kan vara att förkorta utbildningstiden. För att bättre svara mot skolformernas behov föreslår därför utredningen att speciallärarexamen med specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan inom

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

ramen för Lärarlyftet, både erbjuds som heltidsstudier under tre terminer och som halvfartsstudier under tre läsår.

Utredningen har även undersökt möjligheten att erbjuda specialiseringen i form av moduler, som de studerande kan läsa i den takt och ordningsföljd som passar för dem. Denna lösning är dock inte möjlig enligt det regelverk som gäller för Lärarlyftet.

8.2 Komplettering för breddad behörighet under en övergångsperiod

Utredningens förslag

- Den som före den 15 augusti 2029 har påbörjat en utbildning till speciallärare eller specialpedagog, ska till och med utgången av 2035 ha möjlighet att efter examen komplettera sin utbildning för att uppnå behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan.
- Yrkesverksamma speciallärare och specialpedagoger med examen enligt de äldre bestämmelserna, ska till och med utgången av 2035 ha möjlighet att komplettera sin utbildning för att uppnå behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan.
- Skolverket får uppdrag att utforma sådana kompletterande utbildningar som anges ovan.

I enlighet med direktiven (dir. 2025:93) ska utredningen analysera och vid behov föreslå hur personer med specialpedagog- och speciallärarexamen ska kunna komplettera sin utbildning under en övergångsperiod för att få behörighet att undervisa inom särskilt stöd, anpassade grund- och gymnasieskolan samt specialskolan. Utredningen ska även vid behov föreslå nödvändiga övergångsbestämmelser för speciallärare och specialpedagoger med undervisningserfarenhet.

Utredningen lämnar förslag som ger speciallärare och specialpedagoger med examen enligt de äldre bestämmelserna, samt studerande inom speciallärar- och specialpedagogprogram som påbörjat sin utbildning före den 15 augusti 2029, möjligheter att komplettera sina

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

examina med behörigheter att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan.

Utredningen lämnar inga förslag avseende speciallärare och specialpedagoger med praktisk erfarenhet.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag.

8.2.1 Komplettering för behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan

Utredningens förslag om en ny speciallärarexamen innebär inget hinder för skolhuvudmän att anställa speciallärare och specialpedagoger med tidigare examina. Förslaget inverkar inte heller på de behörigheter att undervisa som speciallärare med tidigare examen har.

Utredningen bedömer dock att det kan finnas att intresse bland yrkesverksamma speciallärare och specialpedagoger med tidigare examina, samt bland studerande som påbörjat sin utbildning enligt de äldre bestämmelserna, att uppdatera sina behörigheter i enlighet med den nya examen.

Utredningens analys visar dessutom att det i nuläget finns ett stort behov av att öka tillgången till behöriga speciallärare inom anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan, samt ett behov av att stärka tillgången till speciallärare med relevant kompetens inom specialskolan. Behoven kommer dessutom att accentueras i och med förändringar i regelverken under kommande år (se avsnitt 8.1.1 *Få behöriga lärare inom anpassade skolformerna*). I förslagen om kompletteringar för breddad behörighet under en övergångsperiod till och med 2035, prioriterar utredningen därför de anpassade skolformernas och specialskolans behov.

8.2.2 Kompletteringsmöjligheter vid sidan av utredningens förslag

Lärare och förskollärare har i dag goda möjligheter att komplettera sina examina med ytterligare behörigheter som speciallärare. Speciallärare och specialpedagoger, samt lärare som saknar en specialpedagogiskt inriktad examen men som kanske har praktisk erfarenhet av att arbeta med specialpedagogiska frågor, har många möjligheter att bygga på sitt specialpedagogiska kunnande:

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

För yrkesverksamma lärare och förskollärare finns möjligheter att inom ramen för Lärarlyftet erhålla behörighet som speciallärare. Den speciallärarutbildning som anordnades inom Lärarlyftet under 2025 samlade totalt 1 400 lärare och förskollärare, som med stöd av sin arbetsgivare byggde på sina behörigheter för undervisning avseende särskilt stöd, samt för undervisning inom de anpassade skolformerna.

Masterexamen utgör en annan möjlighet att bygga på behörigheterna. Vid sex av de universitet som gav speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26 erbjöds masterexamen med specialpedagogik som huvudämne. Vid några av dessa lärosäten förutsätts specialpedagog- eller specialpedagogexamen för antagning till masterutbildningarna, vid andra ställs inte sådana krav. En masterexamen påverkar inte studenternas undervisningsbehörigheter men kan påverka deras förutsättningar för framtida forskarstudier.

Den som vill bredda och fördjupa sin kompetens inom det specialpedagogiska området kan även välja en fristående kurs. Under läsåret 2025/26 anordnade universitet och högskolor minst ett 90-tal fristående kurser i specialpedagogik runtom i landet, varav de flesta på avancerad nivå (se avsnitt 4.4 *Utbildning i specialpedagogik vid sidan av de reguljära speciallärar- och specialpedagogprogrammen*).

8.3 Förslag på förändring i Rektorsprogrammet

Utredningens förslag

Skolverket ges i uppdrag att inom ramen för Rektorsprogrammet förtydliga rektors specialpedagogiska ledarskap.

Den speciallärarexamen som utredningen föreslår ersätter hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamen. Det innebär att det fortsättningsvis enbart kommer att finnas en specialpedagogiskt inriktad yrkesexamen, och att samtliga specialiseringar inom denna ger undervisningsbehörigheter. Det specialpedagogiska arbetet profileras därigenom mot klassrummen, mot undervisningen och det elevnära arbetet.

Utredningens förslag innebär att det specialpedagogiska arbetet decentraliseras i skolorganisationen. Därmed aktualiseras rektors

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

övergripande ansvar för att leda skolans arbete med stöd till eleverna, inklusive det specialpedagogiska arbetet.

I den följande texten utvecklas skälen för utredningens förslag.

8.3.1 Rektors ansvar för det specialpedagogiska arbetet

I dagens speciallärar- och specialpedagogexamen ingår examensmål med innebörden att studenten ska ”leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever”. Dessa mål avspeglas i utbildningarnas respektive utbildningsplaner, där framför allt specialpedagogernas ledningsroll inom det pedagogiska utvecklingsarbetet och det systematiska kvalitetsarbetet framhålls (se avsnitt 6.4.1 *Specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter enligt utbildningsplaner och utbildningsanordnare*). Men enligt de skolledare som utredningen intervjuade är inte detta arbetsuppgifter som per definition är specialpedagogiska:

> Vad är det som säger att en specialpedagog ska ha företräde att arbeta med skolutveckling, före andra lärare? (Skolledare)

Det är skolans behov som styr vilka som blir förbättringsagenterna, ansåg flera. Under en period kanske det är specialpedagogen, under en annan är det kanske kuratorn. Det pedagogiska utvecklingsansvaret kan ingå i det specialpedagogiska uppdraget men det behöver inte göra det (se avsnitt 6.4.2 *Skolledarna om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Enligt skollagen (SFS 2010:800) är huvudregeln att det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Det är rektors ansvar att besluta om sin enhets inre organisation och att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektor kan emellertid uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet, att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i nämnda frågor om inte annat anges (2 kap. 9 och 10 §§ skollagen).

Inte sällan väljer rektorer att delegera ledningsuppgifter till framför allt specialpedagoger, men även till speciallärare. Att kunna delegera ansvar är i första hand en möjlighet men kan även vara en nödvändighet. I utredningens intervjuer framhöll skolledarna att rektorer

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

och andra skolledare inte alltid har tillräcklig kompetens eller andra förutsättningar för att leda det pedagogiska utvecklingsarbetet, och därför behöver en specialpedagog eller speciallärare som stöd.

De flesta markerade dock att det ska vara rektors ansvar att bygga sin pedagogiska, och inte minst specialpedagogiska, organisation. Rektor behöver utforma sin organisation med en tydlig plats för de specialpedagogiska kompetenserna, ange en riktning för det specialpedagogiska arbetet och stärka specialpedagogerna och speciallärarna i deras roller. När detta inte fungerar uppstår lätt problem. I intervjuerna gavs många exempel på hur det specialpedagogiska arbetet kan vara svagt förankrat i verksamheterna, ibland saknar legitimitet och kan mötas av motstånd (se avsnitt 6.4.2 Skolledarna *om specialpedagogiska yrkesroller och arbetsuppgifter*).

Skolledarens avgörande roll för att utveckla samverkansmöjligheter och en fungerande samarbetskultur inom skolan och i det specialpedagogiska arbetet undersöks bland annat av Jakobsson & Sedem (2025) i *Mångprofessionell samverkan – en förutsättning för det specialpedagogiska uppdraget att stödja elevers lärande och utveckling*. Tydliga förväntningar på skolpersonalens insatser och en tydlig struktur där ansvarsfördelning, uppdragsbeskrivningar och mandat definieras, lyfts fram som förutsättningar för samverkan och för ett framgångsrikt specialpedagogiskt arbete. Avsaknad av styrning, otydligheter kring uppdragen, brister i kommunikation och förståelse, samt konkurrens, försvårar å andra sidan samverkan, och kan leda till felaktiga förväntningar på den specialpedagogiska funktionen och till att speciallärarен eller specialpedagogen lämnas utan stöd i arbetet.

Liknande slutsatser dras i ett antal examensarbeten inom speciallärar- och specialpedagogprogrammen. Eriksson & Viberg (2024) framhåller till exempel att rektor behöver skapa förutsättningar för arbetet med tidiga insatser, där samsyn och gemensam förståelse innebär att olika yrkesgruppers kompetenser tas tillvara. I Brovinger & Olofsson (2024) betonar de intervjuade specialpedagogerna rektors betydelse och menar att genomförandet av specialpedagogernas uppdrag avgörs av hur rektor leder och styr arbetet. Dyrén m.fl. (2024) talar om den komplexa och svåra situation som kan uppstå för nyexaminerade speciallärare då det saknas tydliga arbetsbeskrivningar för speciallärare, och

> … eftersom varje rektor avgör hur arbetet på den egna skolan ska utformas. (Dyrén m.fl., 2024, s. 158)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Även Skolinspektionen uppmärksammar skolledningens (special)-pedagogiska ansvar. I årsrapporten för 2025 framhåller myndigheten att det är vanligt med brister i skolors arbete med stöd. Orsakerna handlar bland annat om att ansvar skjuts nedåt i organisationen, om att kunskapen om de bestämmelser som reglerar stödet till eleverna är låg, och om att förankrade arbetssätt och resurser saknas. Ett annat exempel ges i Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning av arbetet med anpassningar och särskilt stöd i skola och fritidshem (2024). Granskningen visar att stödjande strukturer för skolans stödarbete ofta saknas, i och med att rektor inte har skapat förutsättningar för samverkan utifrån elevens hela dag mellan olika personalkategorier i skola, fritidshem och inom elevhälsan.

8.3.2 Rektorsutredningen om rektors pedagogiska ledarskap

I *Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap* (SOU 2026:4) beskriver Rektorsutredningen det pedagogiska ledarskapet som kärnan i rektors uppdrag. Utredningen presenterar en rad förslag för att förbättra rektorernas förutsättningar att genomföra detta uppdrag och för att minska omsättningen av rektorer.

Ett förslag är att rektors pedagogiska ledarskap ska definieras i skollagen, och det behöver framgå att rektors ansvarsområde inte får vara mer omfattande än att rektor kan utöva det pedagogiska ledarskapet. Även rektors mandat att besluta om den inre organisationen, med avseende på biträdande rektorer och annat ledningsstöd, bör enligt utredningen förtydligas i skollagen. Rektor ska kunna delegera ansvaret för enskilda ledningsuppgifter, men utredningen framhåller att det inte ska vara möjligt att delegera det pedagogiska ledarskapet i sin helhet.

Utredningen konstaterar att rektorer har en central roll när det gäller förskolors och skolors arbete med att ge barn och elever adekvat stöd och en lärmiljö som främjar lärande och hälsa. Ledningen av elevhälsoarbetet beskrivs som en viktig och samtidigt tidskrävande del i det pedagogiska ledarskapet, och utredningen konstaterar att rektorer inte alltid har möjlighet att leva upp till författningskraven inom det här området. I betänkandet hänvisas till undersökningar som visar att situationer som är kopplade till elever i behov av sär-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

skilt stöd och elevernas sociala och emotionella välbefinnande hör till de främsta anledningarna till hög stressnivå hos rektorer i Sverige.

Rektorsutredningens slutsats är att rektorer behöver rustas på ett tydligare sätt för arbetet med att leda och samordna elevhälsoarbetet. Därför föreslår man att befattningsutbildningen för rektorer – Rektorsprogrammet – bör inkludera ledning av elevhälsoarbete, och att detta behöver skrivas fram i samband med kommande revidering av Rektorsprogrammets måldokument.[3]

8.3.3 Förtydligat ansvar för det specialpedagogiska arbetet

Rektors övergripande ansvar för att leda skolans arbete med stöd till eleverna, inklusive det specialpedagogiska arbetet, behöver förtydligas i Rektorsutbildningen.

Både denna utredning och Rektorsutredningen har visat att behovet av ett förtydligande finns redan i dag, för att stärka förutsättningarna för elevhälsan, för att ge stöd och förankring åt speciallärares och specialpedagogers arbete, och för att ta tillvara den specialpedagogiska kompetensen på ett mer ändamålsenligt sätt.

Behovet accentueras dessutom i och med den nya speciallärarutbildning som utredningen föreslår. En speciallärare som arbetar på individ-, grupp- och organisationsnivå innebär en stark resurs inom skolorganisationen och i skolans pedagogiska arbete. Men även om speciallärare även fortsättningsvis ingår i skolans elevhälsa kommer denne dock att vara en resurs som i första hand är avsedd att stärka det barn- och elevnära arbetet i klassrummen, och alltså inte skolans ledningsfunktioner. Det är inte heller en resurs som är avsedd att fungera som avlastning till skolans ledning. Den nya speciallärarutbildningen innebär på så sätt en tyngdpunktsförskjutning i det specialpedagogiska arbetet jämfört med i dag, som återverkar på rektors ansvar. Ansvaret för att leda, organisera och samordna

[3] Skollagen anger att det ska finnas en befattningsutbildning för rektorer. Den statligt reglerade befattningsutbildningen, dvs. rektorsprogrammet, styrs av förordningen (2011:183) om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem. Rektorsprogrammet utgör därmed en del av den statliga styrningen av förskolan och skolan. Programmet pågår under tre år, omfattar 30 högskolepoäng och är obligatoriskt för nyanställda rektorer i skolan och förskolan. Syftet med programmet är att ge rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion kunskaper om de krav som anges i föreskrifter som gäller inom skolan, förskolan och fritidshemmet, samt att utveckla deras roll som ledare, så att verksamhetens kvalitet kan säkerställas. Skolverket är den myndighet som ansvarar för rektorsutbildningen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

det specialpedagogiska arbetet kommer mer entydigt än tidigare att vila på rektor.

Innebörden i detta ansvar, menar utredningen, behöver tydliggöras inom ramen för Rektorsprogrammet.

9 Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningen ska analysera och redogöra för konsekvenserna av de förslag som lämnas. Vilka konsekvenser som ska redovisas framgår av utredningens direktiv (dir. 2025:93) samt av förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

Konsekvensutredningen ska enligt förordningen stå i proportion till förslagets omfattning och effekter. I kapitel 9 koncentreras konsekvensanalysen till de aktörer som direkt berörs av utredningens förslag. Även de båda internationella konventionerna Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter och Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning beaktas.

I betänkandets kapitel 7 *Ny speciallärarexamen – förslag och överväganden*, och kapitel 8 *Förslag vid sidan av en ny speciallärarutbildning*, utvecklas skälen för utredningens förslag. Här undersöks även vissa av förslagens vidare konsekvenser.

9.1 Konsekvenser för högskolor och universitet och andra statliga myndigheter

9.1.1 Universitet och högskolor

Utredningens förslag på ny speciallärarexamen får konsekvenser för de universitet och högskolor som erbjuder specialpedagogexamen och speciallärarexamen enligt de äldre bestämmelserna, i och med att dessa bestämmelser föreslås upphöra från och den 1 juli 2029. Därefter kan inte studenter antas till utbildningarna.

Utredningen föreslår att studenter som har påbörjat en utbildning till speciallärare eller specialpedagog enligt de äldre bestäm-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

melserna före den 15 augusti 2029, ska erbjudas möjligheter att slutföra sin utbildning enligt de äldre bestämmelserna, som längst till utgången av 2032. Universitet och högskolor behöver säkra studenternas möjligheter att slutföra sina utbildningar i enlighet med ovanstående.

Under de 1–2 år som det tar från och med att regeringen beslutar om en ny speciallärarexamen tills de nya bestämmelserna träder i kraft och den nya speciallärarutbildningen startar, minskar sannolikt antalet studenter som söker till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna enligt de äldre bestämmelserna. Lärosätena kan behöva möta ökad förfrågan på studievägledning.

När den nya utbildningen startar höstterminen 2029 kan det därmed finnas ett uppdämt behov, och antalet ansökningar kan antas bli lika många eller fler än till de båda hittillsvarande utbildningarna. Utbudet av utbildningsplatser behöver dimensioneras utifrån dessa förutsättningar.

Universitet och högskolor som vill erbjuda den nya speciallärarexamen i enlighet med bestämmelserna i utredningens förslag, som träder i kraft den 1 juli 2029, behöver ansöka om examenstillstånd hos Universitetskanslersämbetet. Som grund för ansökan utarbetas utbildnings- och kursplaner för den nya utbildningen.

Utredningen bedömer att de nya utbildnings- och kursplanerna kommer att ställa krav på ett genomgripande utvecklings- och omställningsarbete inom de lärosäten som erbjuder de nuvarande speciallärar- och specialpedagogexamen. Den nya utbildningen skiljer sig i väsentliga avseenden från de båda hittillsvarande.

Fler institutioner och ytterligare forskningsmiljöer kan behöva involveras i arbetet. Framför allt blir samarbetet med universitetens och högskolornas lärarutbildningsmiljöer centralt. Framtagandet av utbildnings- och kursplaner för en ny speciallärarutbildning sammanfaller delvis i tid med universitetens och högskolornas arbete med att de reformerade lärar- och förskollärarutbildningarna, som träder i kraft höstterminerna 2027 och 2028. Att framtagandet av en ny speciallärarutbildning sker delvis parallellt med reformeringen av lärar- och förskollärarutbildningarna ger goda förutsättningar att utforma den nya speciallärarutbildningen så att den blir den tydliga påbyggnad på speciallärarstudenternas kunskaper från de grundläggande lärarutbildningarna, som utredningens förslag syftar till.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utredningen föreslår en speciallärarutbildning med specialiseringar som är avpassade efter skolväsendets skolformer och stadier. Universitet och högskolor kan behöva samverka för att säkerställa att det samlade utbudet av speciallärarexamens respektive specialiseringar svarar mot skolhuvudmännens behov inom skolväsendets samtliga delar. Eftersom speciallärarutbildningen även erbjuds inom Lärarlyftet, som Skolverket ansvarar för, kan även Skolverket behöva medverka i en sådan samverkan.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att förslaget på ny speciallärarexamen inte medför kostnader för enskilda universitet eller högskolor, som överstiger ordinarie förvaltningsanslag.

9.1.2 Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att besluta om nya examenstillstånd för statliga universitet och högskolor samt att vara rådgivande organ till regeringen när det gäller ansökningar om nya examenstillstånd från enskilda utbildningsanordnare.

Utredningens förslag på ny speciallärarexamen får konsekvenser för UKÄ. Förslaget innebär att examenstillstånd för den nya examen behöver prövas och utfärdas. I enlighet med utredningens förslag om ikraftträdande behöver UKÄ:s beslut om examenstillstånd för en ny speciallärarexamen vara fattade senast den 1 juli 2029.

UKÄ genomför även utbildningsutvärderingar, som syftar till att kontrollera utbildningarnas resultat och bidra till lärosätenas utveckling av kvaliteten på utbildningarna. Dessa utvärderingar kommer framöver att innefatta den nya speciallärarutbildningen. I utvärderingarna av speciallärarutbildningen bör UKÄ särskilt uppmärksamma hur utbudet av speciallärarexamens respektive specialiseringar dimensioneras i relation till behoven av specialpedagogisk kompetens inom skolväsendets olika skolformer.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att förslaget på ny speciallärarexamen inte medför kostnader för UKÄ, som överstiger ordinarie förvaltningsanslag.

9.1.3 Skolverket

Både utredningens förslag på ny speciallärarexamen och utredningens kompletterande förslag vid sidan av den nya examen får konsekvenser för Skolverket.

Skolverket har regeringens uppdrag att inom ramen för Lärarlyftet erbjuda universitets- och högskolekurser för lärare som vill bli behöriga i ytterligare undervisningsämnen, årskurser och skolformer. Verksamheten omfattar bland annat speciallärarprogrammet.

I avsnitt 9.1.1 *Universitet och högskolor* bedömer utredningen att universitet och högskolor kan behöva samverka avseende utbudet av speciallärarexamens respektive specialiseringar, samt att även Skolverket kan behöva medverka i en sådan samverkan, för att säkerställa att det samlade utbudet av speciallärarutbildningens specialiseringar svarar mot behoven av specialpedagogisk kompetens inom hela skolväsendet.

Utredningen föreslår att Skolverket ska erbjuda ett förstärkt utbud av speciallärarexamens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskola och specialskolan inom ramen för Lärarlyftet. Det förstärkta utbudet är avsett att möta skolformernas stora och växande behov av behöriga speciallärare. Skolverket behöver ge i uppdrag åt lärosätena att erbjuda ett sådant förstärkt utbud.[1]

Vidare föreslår utredningen att Skolverket ges i uppdrag att utforma kompletterande utbildningar för behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna och specialskolan. Sådana utbildningar, ska, i enlighet med utredningens förslag, dels erbjudas studerande inom hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningar som påbörjat en utbildning före den 15 augusti 2029, dels erbjudas yrkesverksamma speciallärare och specialpedagoger med examen.

[1] Lärarlyftets kurser och utbildningar tillhandahålls av de lärosäten som har relevanta examenstillstånd, som Skolverket tecknar överenskommelser med.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolverket ansvarar för Rektorsprogrammet, dvs. den statliga befattningsutbildningen för rektorer. I ansvaret ingår bland annat att formulera mål för utbildningen. Utredningen föreslår att Skolverket förtydligar rektors specialpedagogiska ledarskap inom ramen för Rektorsprogrammet.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att de förslag som avser Skolverket inte medför kostnader för Skolverket, som överstiger ordinarie förvaltningsanslag.

9.2 Konsekvenser för huvudmän inom skolväsendet

9.2.1 Kommunala och enskilda skolhuvudmän samt sameskolstyrelsen

En ny speciallärarexamen, som ersätter hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogexamina, leder till att fler behöriga speciallärare kommer att examineras jämfört med i dag. Samtliga kommer att ha behörighet att undervisa. Det betyder att tillgången till behöriga speciallärare ökar, vilket svarar mot skolväsendets/skolhuvudmännens rekryteringsbehov i dag. Att antalet behöriga speciallärare ökar stärker även skolhuvudmännens möjligheter att säkra den framtida tillgången till specialpedagogisk kompetens i skolan.

Utredningen föreslår en speciallärarutbildning med specialiseringar som är avpassade efter skolväsendets respektive skolformer och stadier. I och med att samtliga skolformer synliggörs kommer de specialpedagogiska insatserna att kunna fördelas inom skolväsendet på ett annat sätt än i dag. Skolhuvudmännen ges förutsättningar att rekrytera speciallärare med relevant specialpedagogisk kompetens inom samtliga skolformer samt fritidshemmet.

I de specialiseringar som utredningen föreslår finns en tydlig anknytning mellan speciallärarens grundläggande lärarexamen och specialiseringen inom speciallärarexamen. Detta innebär att speciallärarnas expertis blir djup och ändamålsenlig inom de skolformer där de verkar, vilket i sin tur bidrar till att skolhuvudmännen ges

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

förutsättningar att stärka kvaliteten i det specialpedagogiska arbetet brett inom skolväsendet.

Specialiseringarnas utformning och de mål som ingår i examensordningen ger en bredare och mer flexibel behörighet att undervisa än dagens speciallärar- och specialpedagogexamina.

Utredningens förslag påverkar lärarkompetensen och lärarförsörjningen inom de anpassade skolformerna och specialskolan specifikt. En av den nya speciallärarutbildningens specialiseringar avser de anpassade skolformerna och specialskolan och kommer att stärka förutsättningarna för god kvalitet i undervisningen inom skolformerna. Två av utredningens kompletterande förslag vid sidan av en ny speciallärarexamen bidrar till att öka skolhuvudmännens tillgång till behöriga speciallärare inom skolformerna, dels förslaget att Skolverket inom ramen för Lärarlyftet ökar antalet platser inom speciallärarexamens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, dels förslaget att Skolverket ska utforma och erbjuda kompletterande utbildningar som ger behörighet att undervisa som lärare inom anpassade skolformerna och specialskolan.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att förslaget på ny speciallärarexamen inte medför kostnader för kommunala skolhuvudmän.

9.2.2 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Utredningens förslag på ny speciallärarexamen får konsekvenser för Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), i egenskap av huvudman för specialskolan.

Med den nya speciallärarexamens specialisering mot anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan förändras speciallärarens kunnande i grunden, jämfört med dagens specialiseringar. Utredningen bedömer att den nya specialiseringen kommer att svara mot specialskolans behov av specialpedagogisk kompetens på ett mer ändamålsenligt sätt än tidigare specialiseringar.

Utredningens förslag innebär att dagens specialiseringar mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning, respektive

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

intellektuell funktionsnedsättning, dvs. de funktionsnedsättningar som kännetecknar specialskolans målgrupp, försvinner. Specialskolans rektorer framhåller i intervjun med utredningen att de hittillsvarande specialiseringarna inte svarar tillräckligt väl mot elevgruppens komplexa behov. Statistik över antalet examinerade tyder på att framför allt två av specialiseringarna har marginell betydelse inom specialskolan: Under de senaste tio åren har endast 8 personer examinerats inom specialiseringen mot synskada och 38 inom specialiseringen mot grav språkstörning.[2]

Väsentliga delar av de språkstödjande och andra kompetenser som relaterar till elevernas funktionsnedsättningar, som speciallärare inom specialskolan behöver, kommer de att få inom ramen för den nya specialiseringen. Denna har ett tydligt didaktiskt, ämnesdidaktiskt och metodologiskt fokus jämfört med tidigare specialiseringar. Samtidigt bedömer utredningen att elevgruppens samlade behov är så komplexa och mångfacetterade att det inte är möjligt att utforma en specialpedagogisk utbildning som fullt ut svarar mot speciallärarnas samtliga kompetensbehov. Därmed kommer SPSM, som specialskolans huvudman, även fortsättningsvis att behöva sörja för att specialskolans speciallärare erbjuds viss kompetensutveckling som komplement till deras speciallärarutbildning.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att förslaget på ny speciallärarexamen inte medför kostnader för SPSM, som överstiger ordinarie förvaltningsanslag.

[2] Inom specialiseringen mot dövhet eller hörselskada har 82 examinerats, medan 1 780 examina med inriktning mot intellektuell funktionsnedsättning har utfärdats. Den senare specialiseringen är en förutsättning för behörighet att undervisa inom de anpassade skolformerna.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

9.3 Konsekvenser för sökande, studerande och yrkesverksamma

9.3.1 Presumtiva sökande till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna

I och med att utredningen föreslår en ny speciallärarutbildning som ska ersätta de båda hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningarna ställs presumtiva sökande inför ett vägval. Ska de söka till någon av de nuvarande utbildningarna eller vänta in den kommande? Utredningen bedömer att många av de lärare och förskollärare som är intresserade av att även som speciallärare arbeta med undervisning, kommer att vänta med sin ansökan tills höstterminen 2029 när den nya utbildningen startar. På så sätt får de en examen med aktuellt innehåll och aktuella undervisningsbehörigheter.

För andra, som vill bygga på sin specialpedagogiska kompetens men inte i första hand använda denna kompetens i undervisning, kan de hittillsvarande utbildningarna utgöra alternativ under en övergångsperiod.

För examen inom den nya speciallärarutbildningen krävs lärarlegitimation. Lärarlegitimationen ger möjligheter för fler lärare och förskollärare att skaffa sig en speciallärarexamen, jämfört med de hittillsvarande kraven på lärarexamen: En lärar- eller förskollärarexamen kan ge fler behörigheter än de som framgår av examensbeviset. Av lärarlegitimationen framgår däremot samtliga behörigheter som presumtiva studerande har, vilket synliggör samtliga vägar till en speciallärarexamen. I lärarlegitimation ingår även behörigheter som presumtiva sökande med utländska lärar- eller förskollärarutbildningar kan ha.

Specialiseringarna i den nya speciallärarutbildningen är skolforms- och stadieinriktade och för examen krävs lärarlegitimation med behörighet att undervisa inom någon av de skolformer som ingår i specialiseringen. De utgör tydliga fortsättningar på de grundläggande lärarutbildningarna och ger därmed lärarna och förskollärarna möjligheter att vidareutveckla sina lärarroller inom sina hittillsvarande arbetsområden. Utredningen bedömer att detta kan stärka intresset för att söka till utbildningen.

I och med att specialiseringarna tydliggör samtliga skolformer bedömer utredningen att den nya utbildningen kan komma att attra-

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

hera sökande brett inom skolväsendet. Detta kan påverka könsfördelningen inom utbildningen. Läsåret 2024/25 var 93 procent av de som examinerades från speciallärarprogrammet kvinnor, vilket är i paritet med förskollärarutbildningen. Inom grundlärarutbildningen uppgick kvinnornas andel bland de examinerade till 80 procent samma läsår, och inom ämneslärarutbildningen till 58 procent. Om fler lärare med grundlärar- och framför allt ämneslärarutbildning som grundutbildning söker sig till speciallärarutbildningen, blir den framtida könsfördelningen bland speciallärarna mer jämn.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att förslaget på ny speciallärarexamen inte medför ökade kostnader för presumtiva sökande till utbildningen.

9.3.2 Studerande inom speciallärar- och specialpedagogutbildningarna, samt redan utbildade specialpedagoger och speciallärare

Studerande inom de hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildningarna som påbörjar sin utbildning till speciallärare/specialpedagog före den 15 augusti 2029 efter de gamla bestämmelserna, kan avsluta sina utbildningar enligt de gamla bestämmelserna, dock längst till utgången av 2032.

Efter examen har dessa studenter möjlighet att komplettera sina respektive utbildningar för att uppnå behörigheter att undervisa som speciallärare inom de anpassade skolformerna och specialskolan, i enlighet med de bestämmelser som gäller för den nya speciallärarexamen. Motsvarande kompletteringsmöjligheter erbjuds även speciallärare och specialpedagoger med tidigare examen. Dessa möjligheter kvarstår till och med utgången av 2035.

Utredningens förslag innebär inget hinder för skolhuvudmän att anställa speciallärare och specialpedagoger med tidigare examina. Med utredningens förslag kommer speciallärare med examen från speciallärarprogrammet enligt de gamla bestämmelserna dessutom att behålla sina behörigheter att undervisa, även efter att den nya speciallärarexamen införs.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att speciallärare och specialpedagoger med examen i enlighet med de gamla bestämmelserna, som väljer att komplettera sin utbildning för att uppnå behörigheter att undervisa som speciallärare i enlighet med de nya bestämmelserna, får ökade kostnader om de finansierar denna komplettering med studiemedel.

9.4 Konsekvenser i relation till FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) antogs av Förenta Nationernas generalförsamling 1989, ratificerades av Sverige 1990 och inkorporerades som svensk lag den 1 januari 2020. Den vilar på fyra grundläggande principer: alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2); barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla beslut (artikel 3); alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6); alla barn har rätt att säga sin mening och få den beaktad (artikel 12) (SFS 2018:1197).

År 2006 antog Förenta Nationerna (FN) konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige ratificerade konventionen 2008 och den trädde i kraft i början av 2009. I korthet innebär konventionen att alla har rätt att vara fullvärdiga medborgare och ta del av mänskliga rättigheter och att ingen människa får diskrimineras eller uteslutas från någon del av samhällslivet (Ds 2008:23).

Utredningens förslag är i enlighet med båda dessa konventioner. En prioritering i utredningens arbete har varit att stärka förutsättningarna för barn och elever med funktionsnedsättningar inom skolan, så att de erbjuds samma rätt till kunskaper och utveckling som andra barn och elever. Utredningen markerar att de nya speciallärarna ska ha fördjupade kunskaper och förmågor att möta dessa barns och elevers behov i undervisningen.

I utredningens förslag på examensordning uppmärksammas barn och elever med funktionsnedsättningar särskilt. Enligt examensmålen ska alla speciallärare ha fördjupade kunskaper om utveckling och

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

lärande hos barn och elever med en eller en kombination av funktionsnedsättningar, inbegripet intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). I och med betoningen på fördjupade kunskaper, genom att även elever med intellektuell funktionsnedsättning inkluderas samt genom att målet uppmärksammar de barn och elever som har olika kombinationer av funktionsnedsättningar, innebär detta en ökad betoning jämfört med motsvarande mål i hittillsvarande speciallärar- och specialpedagogutbildning.

Alla speciallärare ska även ha fördjupade didaktiska, kognitionsvetenskapliga, ämnesdidaktiska och metodologiska förmågor i undervisning och lärande med barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Utredningen bedömer att ett sådant mål är nödvändigt för att möta det växande behovet av adekvat undervisning och anpassningar av lärmiljöerna i skolans arbete med barn och elever med NPF.

Av de fyra specialiseringar som utredningen föreslår ägnas en åt anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan och specialskolan, dvs. åt de skolformer inom skolväsendet som bland annat karaktäriseras av att samtliga elever har minst en funktionsnedsättning. Utredningen bedömer att en specialisering som riktas mot skolformerna och det komplexa undervisningsuppdrag som kännetecknar dessa, ger en helhetssyn och systemförståelse som grund för speciallärarens arbete som saknas i dagens speciallärarutbildning. Specialiseringen bidrar därigenom till en kvalitetsförstärkning inom undervisningen, som i förlängningen stärker elevernas förutsättningar.

Men utredningens förslag är inte tillräckliga. Barn och elever med funktionsnedsättningar och som har stödbehov som relaterar till dessa funktionsnedsättningar, finns inom hela skolväsendet. Alla dessa behov kan inte tillgodoses genom en ny speciallärarutbildning, och inte enbart genom speciallärares arbete. Särskilt för barn och elever med grava funktionsnedsättningar är det enligt utredningens bedömning nödvändigt med ytterligare åtgärder. Regeringen behöver säkerställa att det brett inom skolväsendet finns tillgång till relevant kompetens för att möta dessa barns och elevers behov av stöd för utveckling och lärande.

Referenser

Litteratur

Abdulkarim, H. (2025). *Matematiksvårigheter i gymnasieskolan. Elever och lärares uppfattningar om matematiksvårigheter och stödåtgärder i gymnasieskolan*. Examensarbete. Uppsala universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1970675/FULLTEXT02.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Agö, J. & Lockbacken, L. (2020). *Hur lärare på mellanstadiet uppfattar, undervisar och stödjer elever i läs- och skrivsvårigheter*. Examensarbete. Stockholms universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1448843/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Andersson, J. & Dahlberg, L. (2025). *Elevassistenter i anpassad skola – Roller, samverkan och utbildningsbehov*. Examensarbete. Linköpings universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1972902/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Bejnö, H., Roll-Pettersson, L., Klintwall, L., Långh, U., Odom, S. L. & Bölte, S. (2023). Adapting the preschool environment to the needs of children on the autism spectrum in Sweden: A quasi-experimental study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 30(3): 278–297. https://doi.org/10.1080/11038128.2021.1993330 [hämtad: 2026-06-25].

Bergman, T., Hasselqvist, H. & Wattskog, M. (2025). *Elevassistentens roll i anpassad grundskola – mellan omsorg och undervisning*. Självständigt arbete. Linnéuniversitetet. https://www.diva-portal.o2:2012404/FULLTEXT01.pdf04/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Björk, K. (2023). *Tvålärarsystem som pedagogisk praktik. En kvalitativ studie om hur tio lärarpar beskriver hur tvålärarsystemet påverkar deras möjligheten att möta elevernas behov*. Examensarbete. Högskolan Dalarna. https://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1728335/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Bladini, U-B. (1990). *Från hjälpskolelärare till förändringsagent: svensk speciallärarutbildning 1921–1981 relaterad till special-undervisningens utveckling och förändringar i speciallärarens yrkesuppgifter*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet. http://hdl.handle.net/2077/15579 [Hämtad: 2026-07-22].

Blom, Å. & Rosvall, M. (2018). *Alla elever till skolan. Specialpedagogers uppfattningar om orsaker och insatser kring elever i oroväckande frånvaro i gymnasiet*. Uppsats. Örebro universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1228153/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-07-07].

Bovin, E. & Möller, M. (2023). *”Skola är något vi gör tillsammans”. En kvalitativ intervjustudie om specialpedagogers uppfattningar och erfarenheter av samverkan och stödinsatser på gymnasieskolor*. Examensarbete. Malmö universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1735002/FULLTEXT02 [hämtad: 2026-06-22].

Brovinger, M. & Olofsson, J. (2024). *Specialpedagogers och förstelärares uppdrag i grundskolan. Betydelsen av samarbete för att stödja elever i svårigheter.* Examensarbete. Umeå universitet. https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1944645/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Carlsson, I. & Åkerholm, J. (2022). *Elevhälsoarbete i grundskolor och specialpedagogens uppdrag och roll*. Självständigt arbete. Mälardalens Universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1666294/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Dyrén, C., Thuresson, P. & Magnússon, G. (2024). Att bli speciallärare – speciallärarutbildning utifrån ett studentperspektiv. I Wermke, W. Höstfält, G. & Magnússon, G. (red.). *Specialpedagogik som politik och praktik: Specialpedagogiska professioner i den svenska skolan sedan 1980*. Stockholm University Press, s. 145–160.

Eklund, S. & Rundqvist, M. (2023). *Mjuka övergångar mellan årskurs 3 och 4. En studie kring lärares och rektorers uppfattningar för att åstadkomma framgångsrika stadieövergångar.* Skolporten. https://www.skolporten.se/app/uploads/2023/10/leda_lara_nr_3_2023.pdf [hämtad: 2026-07-12].

Engdahl, K. & Eriksson Melki, S. (2025). *Olika perspektiv på specialpedagogens yrkesroll – Rektorers, lärares och specialpedagogers föreställningar kring specialpedagogens uppdrag*. Självständigt arbete. Mälardalens universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1968843/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-16].

Eriksson, M. & Viberg, J. (2024). *Beskrivningar och uppfattningar om speciallärarens roll och uppdrag. En intervjustudie med speciallärare, rektorer och lärare.* Självständigt arbete. Uppsala universitet. https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1877643/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-30].

Forslund, A. & Liljeberg, L. (2021). *Unga som varken arbetar eller studerar. En beskrivning av gruppen och effekter av insatser för att möta problemet.* IFAU. file:///C:/Users/LBN0714A/Downloads/r-2021-12-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar%20(1).pdf [hämtad: 2026-06-22].

Forte (2024). *Tidiga insatser och stöd hela vägen för säkrad sysselsättning. Kunskapsöversikt om förebyggande insatser för att hindra att unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning hamnar utanför hälsa och studier.* https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1920446/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Fäldt, L., Nilvius, C., Carlsson, R. & Nordström, T. (2025). *Kunskapsöversikt. Läs- och skrivundervisning för yngre elever*. Näringslivet skolforum. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:2003646/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Gargis, L. (2026). *Om Lust och motivation för elever i mellanstadiet att lära sig matematik i klassrummet*. Examensarbete. Luleå tekniska universitet. https://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:2069075/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Grmas, M. & Törnkvist, J. (2025). *Specialpedagogens kompetens i elevhälsoteamet – möjligheter och hinder i det tvärprofessionella arbetet*. Examensarbete. Malmö universitet. https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1968465/FULLTEXT02.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Hansson, A. & Hansson, L. (2026). *Hur beskrivs specialpedagogisk handledning i skolan? En studie om specialpedagogers och lärares syn på specialpedagogisk handledning*. Examensarbete. Malmö universitet. https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:2069694/FULLTEXT02.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Hinson, J. & Söderlund, J. (2024). *Lärares uppfattningar om specialpedagogens roll på komvux. En intervjustudie*. Självständigt arbete. Stockholms universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1937891/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Holmerin, E, & Rafner, M. (2025). *Förutsättningar för specialpedagogisk handledning i grundskolan – En systematisk litteraturstudi*e. Uppsats avancerad nivå. Örebro universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1986169/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Holmström, L. & Andersson, S. (2025). *Från lågstadiet till mellanstadiet – En studie om överlämnandet av elever i läs- och skrivsvårigheter från årskurs 3 till årskurs 4*. Självständigt arbete. Mälardalens universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:2044497/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Hultgren, L. (2023). *Elever i behov av specialpedagogiskt stöd i kommunal vuxenutbildning*. Självständigt arbete. Malmö universitet. https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1816528/FULLTEXT02.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Jakobsson, C. & Sedem, M. (2025). Mångprofessionell samverkan – en förutsättning för det specialpedagogiska uppdraget att stödja elevers lärande och utveckling. I M. W. Allodi & H. Selenius (Red.), *Specialpedagogisk forskning och tidiga insatser* (s. 241–264). Stockholm University Press. https://doi.org/10.16993/bct.l. Licens: CC BY 4.0.

Jirsjö, L. & Lindgren Snövall, C. (2023). *Kunskapsutveckling i den anpassade grundskolan. En kvalitativ studie av tio lärares arbete med kunskapsutveckling och samverkan mellan skolformerna för elever med lindrig intellektuell funktionsnedsättning*. Självständigt arbete Mälardalens universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1762586/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Johansson, A-K. & Åkegård, T. (2021). *Speciallärarens yrkesroll på gymnasiet*. Självständigt arbete. Mälardalens högskola. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1567148/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Jonsson, A-L. & Lantz, F. (2023). *Speciallärarens uppdrag på mellan- och högstadiet En kvalitativ intervjustudie med speciallärare med specialisering mot språk-, läs- och skrivutveckling*. Självständigt arbete. Stockholms universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1767134/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Karlsson, I. (2019). *Elever i matematiksvårigheter: Lärare och elever om låga prestationer i matematik.* Lunds universitet. https://lup.lub.lu.se/search/files/66260850/Ingemar_Karlsson_komplett_1_.pdf [hämtad: 2026-06-22].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Kibar, N. & Landelius, M (2020). *Läs- och skrivutveckling i klassrummet. En kvalitativ studie om hur lärare beskriver att de arbetar med läs-och skrivutveckling.* Självständigt arbete. Stockholms universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1536902/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-07-10].

Larsson, M. & Pettersson, L. (2022). *Elever i skrivsvårigheter på högstadiet – svensklärares undervisning och samverkan med speciallärare.* Självständigt arbete. Mälardalens universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1666369/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Leifler, E. (2026). Möjligheter och hinder med särskilda undervisningsgrupper – spaning ur ett forskarperspektiv. I Hjort, M. (red.), *Särskilda undervisningsgrupper. Perspektiv på lärande, stöd och inkludering*. Lärarförlaget, s. 22–38.

Lindberg (2016). *Samarbete mellan speciallärare och lärare i svenska i årskurs 4–6*. Examensarbete. Stockholms universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1038494/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-07-1].

Lundberg, L. & Wiegel, A. (2016). *”Behöver bilden av specialpedagogen förändras?” En kvalitativ studie av krav, förväntningar och önskemål på specialpedagogen inom gymnasieskolan.* Examensarbete. Umeå universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1080472/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Lundström, M. (2015). *Förskolebarns strävanden att kommunicera matematik.* Doktorsavhandling. Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/items/c53ac7cc-48f4-4d8d-8345-a988d7608116 [hämtad: 2026-06-22].

Löfgren, H., Alm, F., Markström, A-M., Hultén, M., Jönsson, A., & Lundahl, C. (2021). *Betyg i årskurs 4: Ett forskningsunderlag om bedömningspraktikerna på skolor som deltagit i försöksverksamhet med tidig betygssättning*. https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1545356/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-07-12].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Magnússon, G. (2026). De särskilda undervisningsmiljöernas återkomst. I Hjort, M. (red.). *Särskilda undervisningsgrupper. Perspektiv på lärande, stöd och inkludering*. Lärarförlaget, s. 10–21.

Malmqvist, J. (2015). Statliga perspektivskiften inom specialpedagogik. Exemplet: speciallärare och/eller specialpedagoger. *Vägval i skolans historia* nr 1. https://undervisningshistoria.se/statliga-perspektivskiften-inom-specialpedagogik-exemplet-speciallarare-ocheller-specialpedagoger/ [hämtad: 2026-06-16].

Mäki, V. (2023). *Specialpedagogiska insatser inom vuxenutbildning på gymnasial nivå.* Examensarbete. Luleå tekniska universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1780663/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Ottehall, E. & Svensson, P. (2024). *Specialpedagog i teori och praktik. En studie om hur specialpedagogens yrkesroll framställs och praktiseras*. Självständigt arbete. Linnéuniversitetet. https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1915720/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-15].

Stenlund, K. (2017). *Läsutveckling under mellan- och högstadiet: En longitudinell studie av läsfärdigheter hos elever med och utan lässvårigheter.* Doktorsavhandling. Stockholms universitet. https://www.skolporten.se/forskning/avhandling/lasutveckling-mellan-och-hogstadiet-en-longitudinell-studie-av-lasfardigheter-hos-elever-med-och-utan-lassvarigheter/ [hämtad: 2026-07-12].

Sveriges Kommuner och Regioner (2023). *Resultat på nationella prov och gymnasiebehörighet. Sambandet mellan resultaten på tidiga nationella prov och sannolikheten att uppnå gymnasiebehörighet.* https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1782831/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-30].

Sveriges Kommuner och Regioner (2024). *Nuläge och utmaningar i elevhälsan 2024.* https://extra.skr.se/download/18.3b616057191d5aeea6530bf1/1726231825514/Nul%C3%A4ge-och-utmaningar-i-elevh%C3%A4lsan-2024.pdf [hämtad: 2026-06-15].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Sveriges Kommuner och Regioner (2025). *SKR:s yttrande – Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44)*. Dnr SKR2025/01344. https://www.regeringen.se/contentassets/1cd1f5b869914d788d7c4c8a0b9d8874/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Sveriges Lärare (2024). *Skolan går inte i repris. Så påverkas undervisningen och arbetsmiljön av extra anpassningar och särskilt stöd.* https://www.sverigeslarare.se/siteassets/5.-om-oss/opinion-och-debatt/undersokningar-och-rapporter/skolan-gar-inte-i-repris-svlu013-2024-03.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Sveriges Lärare (2025). *Utarbetade med risk för utbrändhet.* https://www.sverigeslarare.se/om-oss/opinion-debatt/undersokningar/utarbetade-med-risk-for-utbrandhet/ [hämtad: 2026-06-15].

Riksförbundet Attention (2024). *”Vissa pedagoger är riktiga stjärnor. Vissa verkar inte förstå alls”. En vårdnadshavares upplevelse av förskolan*. https://attention.se/wp-content/uploads/2026/02/forskolelyftet_rapport1_2_digsid.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Riksförbundet Attention (2025). *”Jag försöker att bara överleva skoldagen”. Attentions skolrapport 2025*. https://attention.se/wp-content/uploads/2026/01/a4_skolrapport2025.pdf [hämtad: 2026-07-08].

Riksförbundet Attention (2026). *Orka fritids. Fritidsverksamhetens förutsättningar att möta barn med NPF*. https://attention.se/wp-content/uploads/2026/03/rapport-%E2%80%93-fritidslyftet-utskrift.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Tinglev, I. (2014). *En specialpedagogisk överblick*. Skolverket. https://www.skolverket.se/publikationer?id=3289 [hämtad: 2026-06-15].

von Melen, M. (2020). *”Utan stöd hade jag hoppat av”. Några elevröster om stöd i studierna inom en kommunal vuxenutbildning.* Självständigt arbete. Högskolan Kristianstad. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1464023/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Wallander, J. (2024). *En andra chans. Elevhälsans betydelse inom vuxenutbildningen.* Självständigt arbete. Stockholms universitet. https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1952356/FULLTEXT01.pdf [hämtad: 2026-06-22].

Wermke, W., Höstfält, G. & Magnússon, G. (red) (2024). *Special-pedagogik som politik och praktik: specialpedagogiska professioner i den svenska skolan sedan 1980, kap 2 Speciallärare och specialpeda-goger i den svenska skolan – en historisk överblick.* Stockholm university press.

Wolff, U. & Gustafsson, J-E. (2022). Early phonological training preceding kindergarten training: Effects on reading and spelling. *Reading and Writing 35:1865–1887*. https://doi.org/10.1007/s11145-022-10261-x [hämtad: 2026-06-25].

Offentligt tryck

Lagar och förordningar

SFS 1992:1434. *Högskolelag.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 1993:100. *Högskoleförordning.* Stockholm: Utbildningsdeparte-mentet.

SFS 1995:401. *Specialskoleförordning.* Stockholm: Utbildningsdeparte-mentet.

SFS 2001:23. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2007:638. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2010:800. *Skollag.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2010:801. *Lag om införande av skollagen (2010:800)*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2011:183. *Förordning om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem*. Stockholm: Utbildningsdeparte-mentet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

SFS 2011:268. *Förordning om lärar- och förskollärarregister.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2011:326. *Förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2015:1047. *Förordning med instruktion för Statens skolverk.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2021:1335. *Förordning om utbildning till lärare och förskollärare.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2023:144. *Förordning om statsbidrag för fortbildning av lärare och förskollärare.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2024:183. *Förordning om konsekvensutredningar*. Stockholm: Finansdepartementet.

Myndigheters rapporter

Högskoleverket (2006). *Utvärdering av specialpedagogprogrammet vid svenska universitet och högskolor.* http://libris.kb.se/bib/10130250 [hämtad: 2026-06-15].

Högskoleverket (2012). *Behovet av en särskild specialpedagogexamen och specialpedagogisk kompetens i den svenska skolan.* https://gamla.uka.se/download/18.12f25798156a345894e2b95/1487841883074/1211R-specialpedagogexamen-svenska-skolan.pdf [hämtad: 2026-06-15].

Myndigheten för delaktighet (2020). *Begränsade livsval. Situationen för personer med intellektuell funktionsnedsättning*. https://www.mfd.se/contentassets/aae60844084142acb06dd31baa6d8e8a/2020-8-begransade-livsval.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2026). *Unga som varken arbetar eller studerar. Stöd till lokala aktörer i arbetet med att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.* file:///C:/Users/LBN0714A/Downloads/mucf-larande-exempel_version2_tillganglighetsanpassad.pdf [hämtad: 2026-06-29].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolinspektionen (2016). *Omfattande skolfrånvaro. En granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro*. https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter/publikationer/kvalitetsgranskning/2016/omfattande-franvaro/ [hämtad: 2026-07-04].

Skolinspektionen (2020). *Undervisningen i grundsärskolan – med särskilt fokus på årskurserna 6–9*. https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2020/undervisningen-i-grundsarskolan/rapport_undervisningen-i-grundsarskolan.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Skolinspektionen (2021). *Arbetet med individuella stödinsatser i gymnasieskolan. Fokus på skyndsamhet, helhetsperspektiv och elevdelaktighet.* https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2021/individuella-stodinsatser-i-gymnasieskolan/rapport-individuella-stodinsatser-i-gymnasieskolan-1.0.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Skolinspektionen (2024a). *Elevens hela dag som utgångspunkt för stöd. Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd i skola och fritidshem*. https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2024/stod/elevens-hela-dag-som-utgangspunkt-for-stod.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Skolinspektionen (2024b). *En granskning av skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd i de obligatoriska skolformerna och i fritidshemmet. Skolinspektionens samlade erfarenheter*. file:///C:/Users/LBN0714A/Downloads/regeringsrapport-stod.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Skolinspektionen (2024c). *Skolinspektionens årsrapport 2024. Iakttagelser och erfarenheter under år 2024*. https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/arsrapport/arsrapport-2024/arsrapport-2024.pdf [hämtad: 2026-06-25].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolinspektionen (2024d). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser. Tematisk tillsyn.* https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/ovriga-publikationer/2024/garantin/tt-garantin-for-tidiga-stodinsatser.pdf [hämtad: 2026-06-29].

Skolinspektionen (2026). *Skolinspektionens årsrapport 2025. Sammanfattning och analys av myndighetens erfarenheter från tillsyn och kvalitetsgranskning.* https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/arsrapport/arsrapport-2025/skolinspektionens-arsrapport-2025.pdf [hämtad: 2026-06-15].

Skolforskningsinstitutet (2025). *Undervisning med elever med IF – delaktighet och lärande.* https://www.skolfi.se/wp-content/uploads/2025/09/Undervisning-med-elever-med-IF-lsenord.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Skolverket (2014). *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer. Hur övergångar kan främja en kontinuitet i skolgången från förskolan till gymnasieskolan*. https://sprakutvecklarna.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/01/c3b6vergc3a5ngar-inom-och-mellan-skolor-och-skolformer.pdf [hämtad: 2026-07-12].

Skolverket (2020). *Betyg och stöd från årskurs 6 och 9, 2017–2019*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=7107 [hämtad: 2026-06-25].

Skolverket (2020). *Utvärdering av Lärarlyftet Delrapport 1 – utveckling över tid* 2020:6. https://www.skolverket.se/getFile?file=7379 [hämtad: 2025-12-30].

Skolverket (2021a). *Nationell kartläggning av elevfrånvaro. De obligatoriska skolformerna samt gymnasie- och gymnasiesärskolan*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=8573 [hämtad: 2026-06-25].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolverket (2021b). *Utvärdering av försöksverksamheten med betyg från årskurs 4*. https://www.skolverket.se/download/18.6329a74617d2df55f5bc67/1638349699220/pdf8890.pdf [hämtad: 2026-07-12].

Skolverket (2024). *Skolgången för elever med slutbetyget F*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13165 [hämtad: 2026-06-25].

Skolverket (2025a). *Barn och personal i förskola. Hösten 2024.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13236 [hämtad: 2026-06-15].

Skolverket (2025b). *Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2025*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13344 [hämtad: 2026-06-25].

Skolverket (2025c). *Den ökande andelen elever i anpassad grundskola*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13231 [hämtad: 2026-06-15].

Skolverket (2025d). *Elever i anpassade grundskolan. Läsåret 2024/25.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13224 [hämtad: 2026-06-15].

Skolverket (2025e). Elever i anpassade gymnasieskolan. Läsåret 2024/25. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13211 [hämtad: 2026-06-15].

Skolverket (2025f). *Elever i förskoleklass – läsåret 2024/25*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13223 [hämtad: 2026-06-15].

Skolverket (2025g). *Elever i gymnasieskolan. Läsåret 2024/25*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13212 [hämtad: 2026-06-15].

Skolverket (2025h). *Elever i specialskolan. Läsåret 2024/25*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13225 [hämtad: 2026-06-16].

Skolverket (2025i). *Elever och personal i fritidshem. Läsåret 2024/25.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13228 [hämtad: 2026-06-16].

Skolverket. (2025j). *Elever och skolenheter i grundskolan. Läsåret 2024/25.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13226 [hämtad: 2026-06-16].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolverket (2025k). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2024.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13277 [hämtad: 2026-06-16].

Skolverket (2025l). *Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Enkätstudie till huvudmän och skolenheter*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13187 [hämtad: 2026-06-29].

Skolverket (2025m). *Lärarprognos 2024*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13190 [hämtad: 2026-06-16].

Skolverket (2025n). *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning. Läsåret 2024/25.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13230 [hämtad: 2026-06-16].

Skolverket (2025o). *Redovisning av uppdraget Utbildning för lärare i syfte att ge utökad behörighet – Lärarlyftet* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13380 [hämtad: 2025-12-30].

Skolverket (2025p). *Slutbetyg i grundskolan. Våren 2025*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13315 [hämtad: 2026-06-25].

Skolverket (2025q). *Särskilt stöd i grundskolan. Läsåret 2024/25*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13239 [hämtad: 2026-06-29].

Skolverket (2025r). *Utvärdering av statsbidrag för fortbildning av lärare och förskollärare.* https://www.skolverket.se/download/18.2f2f3c719a767c305d1ff9e/1763383684353/pdf13340.pdf [hämtad: 2026-06-16].

Skolverket (2026a). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13425 [hämtad: 2026-06-25].

Skolverket (2026b). *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2026.* https://www.skolverket.se/publikationer?id=13390 [hämtad: 2026-06-16].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolverket (2026c). *Särskilt stöd i grundskolan. Läsåret 2025/26*. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13409 [hämtad: 2026-06-16].

Socialstyrelsen (2023). *Diagnostik och läkemedelsbehandling vid adhd. Förekomst, trend och könsskillnader*. https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/7cf0e4662040470a8d4db0710b751f83/2023-11-8862.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Socialstyrelsen (2024). *Autism – Förekomst och samsjuklighet*. https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/91f558f96c144b34b42a490ad40be0bd/2024-11-9353.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2026). *Årsredovisning 2025.* https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/arsredovisning-2025.pdf [hämtad: 2026-06-25].

Statistikmyndigheten SCB (2024). *Trender och prognoser 2023. Befolkning, utbildning, arbetsmarknad – med sikte på 2040.* https://www.scb.se/contentassets/3c424ebe4366403da0d30dfba52fba87/uf0515_2023a01_br_am85br2401.pdf [hämtad: 2026-06-16].

Universitetskanslersämbetet. (2014). *Kvalitetsutvärdering av specialpedagogik, speciallärar- och specialpedagogexamen*. 411-00621-13.

Universitetskanslersämbetet (2024). *Behovet av nybörjare i högskolan. Med sikte på år 2040*. https://www.uka.se/download/18.16a83b861938afda057110/1734085143946/Rapport%20Behovet%20av%20nyb%C3%B6rjare%20i%20h%C3%B6gskolan.pdf. [hämtad: 2026-07-05].

Propositioner och regeringsskrivelser

DsU 1986:13. *Specialpedagogik i skola och lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Ds 2008:23. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm: Socialdepartementet.

Ds 2009:25. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 1975/76:39. *Om skolans inre arbete m.m.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Proposition 1988/89:4. *Om skolans utveckling och styrning.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 1992/93:1. *Om universitet och högskolor – frihet för kvalitet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 1999/2000:135. *En förnyad lärarutbildning.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2009/10:89. *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2010/11:20. *Legitimation för lärare och förskollärare.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2021/22:162. *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2024/25:143. *En tioårig grundskola.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2025/26:193. *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2025/26:194. *Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2025/26:195. *Förbättrat stöd i skolan.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2025/26:196. *Tid för undervisningsuppdraget.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2025/26:197. *Ett likvärdigt betygssystem.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Statens offentliga utredningar

SOU 1974:53. *Skolans arbetsmiljö:* Betänkande av Utredningen om skolans inre arbete. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 1978:86. *Lärare för skola i utveckling:* Betänkande av 1974 års lärarutbildningsutredning. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

SOU 1999:63. *Att lära och leda – En lärarutbildning för samverkan och utveckling*: Slutbetänkande av Lärarutbildningskommittén. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2008:52. *Legitimation och skärpta behörighetsregler*: Betänkande av Lärarutredningen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2008:109. *En hållbar lärarutbildning*: Betänkande av Utredningen om en ny lärarutbildning (HUT 07). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2016:59. *På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik*: Betänkande av Utredningen om en läsa-skriva-räkna-garanti. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2021:11. *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*: Slutbetänkande av Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2021:33. *En tioårig grundskola*: Betänkande av Utredningen om en tioårig grundskola. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2024:81. *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning*: Betänkande av Utredningen om att Utveckla lärar- och förskollärarutbildningarna. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2025:19. *Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande*: Betänkande av Läroplansutredningen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2025:26. *Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet*: Betänkande av Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares och lärares tid. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2025:44. *Förbättrat stöd i skolan*: Delbetänkande av Utredningen om en förbättrad elevhälsa. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2025:113. *En förbättrad* elevhälsa: Slutbetänkande av Utredningen om en förbättrad elevhälsa. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Övrigt offentligt tryck

Direktiv 1999:15. *Översyn av skollagen, m.m*.

Direktiv 2025:93. *Nya utbildningsvägar och fler möjligheter till behörighet att undervisa inom det specialpedagogiska området*.

Direktiv 2026:39. *Tilläggsdirektiv till Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna* (U 2025:05).

Skolverket (2016). *Skolverkets föreskrifter om ansökan om erkännande av yrkeskvalifikationer samt legitimation för lärare och förskollärare.* SKOLFS 2016:11.

Skolverket (2024). *Föreskrifter om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2016:11) om ansökan om erkännande av yrkeskvalifikationer samt legitimation för lärare och förskollärare.* SKOLFS 2024:597.

Skriftlig fråga 2007/08:1204 av Forslund, Patrik (M). *Speciallärarutbildningen*.

Skriftlig fråga 2007/08:994 av Damberg, Mikael (S). *Lokalisering av speciallärarutbildningarna*.

U2011/5531/S. *Uppdrag till Statens skolverk att svara för Lärarlyftet II.* Stockholm: Utbildningsdepartementet.

U2012/1181/s. *Tilläggsuppdrag om speciallärarutbildning inom Lärarlyftet II*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

U2017/01365/UH. *Specialpedagogisk kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

U2025/02453. *Information om regeringsbeslut om en reformerad lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Utbildningsutskottet. (2026). *Skolgång och studieresultat för elever med NPF*. Rapporter från riksdagen 2025/26: RFR13. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/rapport-fran-riksdagen/skolgang-och-studieresultat-for-elever-med-npf_hd0wrfr13/html/ [hämtad: 2026-06-29].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Webbsidor

Dagens Nyheter (2026). *”Barn med svag teoretisk begåvning adhd-medicineras i onödan”.* DN Debatt. https://www.dn.se/debatt/barn-med-svag-teoretisk-begavning-adhd-medicineras-i-onodan/ [hämtad: 2026-07-11)].

Hjärnfonden (2026). *NPF-diagnoserna ökar – vad vet vi om orsakerna?* Aktuellt. https://www.hjarnfonden.se/2026/03/npf-diagnoserna-okar-vad-vet-vi-om-orsakerna/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-search-generic-dsa&gad_source=1&gad_campaignid=12697432736&gclid=EAIaIQobChMIzN-jzq_KlQMVJgqiAx02eyC2EAAYASAAEgLtdfD_BwE [hämtad: 2026-07-11].

Hjärnfonden (2026). *Vad är adhd hos vuxna?* Hjärnan. https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnos/adhd/vad-ar-adhd-hos-vuxna/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-search-generic-dsa&gad_source=1&gad_campaignid=12697432736&gclid=EAIaIQobChMI9uzY-7HKlQMVzRiiAx30wTLtEAAYASAAEgLedfD_BwE [hämtad: 2026-07-11].

Karolinska Institutet (2026). *Obehandlad adhd en kostsam historia*. Nyheter från Karolinska Institutet. https://nyheter.ki.se/obehandlad-adhd-en-kostsam-historia [hämtad: 2026-07-11].

Region Stockholm (2026). *Lindrig intellektuell funktionsnedsättning hos vuxna*. Kunskapsstöd för vårdgivare. https://kunskapsstodforvardgivare.se/omraden/psykisk-halsa/regionala-kunskapsstod/lindrig-intellektuell-funktionsnedsattning-hos-vuxna [hämtad: 2026-07-11].

Region Stockholm (2026). *Många med hög frånvaro har NPF*. Habilitering & Hälsa. https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/temasidor/skola-och-npf/manga-med-hog-franvaro-har-npf/ [hämtad: 2026-07-11].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Skolverket (2026). *Lärarlegitimation och förskollärarlegitimation*. Kompetensutveckling. https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/legitimation [hämtad: 2026-07-11].

Skolverket (2026). *Mottagande i anpassade grundskolan*. Styrning och ansvar. https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/mottagande-i-anpassade-grundskolan [hämtad: 2026-07-11].

Skolverket (2026). *Timplan för grundskolan*. Undervisning. https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/timplan-for-grundskolan [hämtad: 2026-07-11].

Socialstyrelsen (2026). *Om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF*. Kunskapsguiden. https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/om-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/ [hämtad: 2026-07-11].

Socialstyrelsen (2026). *Svårigheter i skolan*. Kunskapsguiden. https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/sprakstorning/svarigheter-i-skolan/ [hämtad: 2026-07-11].

Socialstyrelsen (2026). *Vägledning för elevhälsan.* Kunskapsguiden. https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/vagledning-for-elevhalsa/ [hämtad: 2026-06-29].

Stockholms universitet (2026). *Didaktik*. Forskning. https://www.su.se/forskning/forskningskatalog/forskningsamnen/d/didaktik [hämtad: 2026-07-11].

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2026). *Moment 2 – Kognition i grundskolan*. Studiepaket NPF. https://www.spsm.se/studiepaket-npf/studiepaket-npf-grundskola/npf-i-grundskolan/moment-2--kognition-i-grundskolan/ [hämtad: 2026-07-11].

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2026). *Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF*. Funktionsnedsättningar. https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-npf/ [hämtad: 2026-07-11].

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Sveriges Kommuner och Regioner (2026). *Statistik för personalgrupper inom elevhälsan*. Elevhälsa. https://skr.se/skolaochutbildning/elevhalsa/statistikforpersonalgrupperinomelevhalsan.7737.html [hämtad: 2026-07-03].

Vi Lärare (2026). *”Behörighetskris i anpassad skola”.* Nyheter. https://www.vilarare.se/nyheter/vi-larare-debatt/behorighetskris-i-anpassad-skola [hämtad: 2026-07-11].

Övriga underlag

Autism Sverige (2026). Mejl till utredningen 2026-04-10.

Sveriges Lärare. (2026). *Inspel till Utredningen om utbildningar inom det specialpedagogiska området*.

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2026). *Myndighetens medskick till Utredningen om nya utbildningsvägar och fler möjligheter till behörighet att undervisa inom det specialpedagogiska området (dir. 2025.93*).

Kommittédirektiv 2025:93

Nya utbildningsvägar och fler möjligheter till behörighet att undervisa inom det specialpedagogiska området

Beslut vid regeringssammanträde den 23 oktober 2025

Sammanfattning

En särskild utredare ska föreslå åtgärder för att elever och barn inom skolväsendet som är i behov av stöd i undervisningen ska kunna få det av lärare respektive förskollärare med relevant specialpedagogisk kompetens. Syftet är att specialpedagogisk kompetens inom skolväsendet ska tas tillvara på ett ändamålsenligt sätt för att fler elever ska nå utbildningens mål.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå hur de utbildningar som leder till speciallärar- respektive specialpedagogexamen kan ersättas av en ny flexibel utbildning som bättre tillgodoser skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens,
- analysera och vid behov föreslå hur personer med speciallärar- eller specialpedagogexamen kan komplettera sin utbildning för att uppnå ändamålsenliga undervisningsbehörigheter,
- föreslå hur legitimation för lärare och förskollärare, i stället för lärarexamen, kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 16 juni 2026.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Uppdraget att föreslå hur utbildningarna som leder till speciallärar- och specialpedagogexamen kan ersättas av en ny flexibel utbildning

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid och för den enskilda eleven som skolan. Utgångspunkten är att alla elever ska ges förutsättningar att nå målen för utbildningen och att alla elever tidigt ska få det stöd de behöver (prop. 2024/25:1 utg.omr. 16 avsnitt 3.5.1). Många elever har i dag behov av undervisning av speciallärare, exempelvis i form av extra färdighetsträning, enskilt eller i mindre undervisningsgrupp, som inte möts. Specialpedagogiska insatser ska utgöra ett stöd och komplement till lärarens undervisningsuppdrag och behöver därför tydligare kopplas till undervisningen. På så sätt kan insatserna bidra till att elever får relevant, effektivt och kvalitativt stöd för sitt lärande. Stödet bör också kunna ges tidigare än i dag. Det är viktigt att de specialpedagogiska insatserna framför allt riktas mot eleverna och inte bara reduceras till att lärare får råd och handledning. Vidare kan klass- och ämneslärares arbetsbelastning minska om de specialpedagogiska insatserna i högre grad riktas direkt mot eleverna i form av specialundervisning, i stället för att lärare utan specialpedagogisk utbildning får handledning för att kunna stödja eleverna. Detta bidrar sannolikt till att förutsättningarna för undervisningsuppdraget förbättras.

Enligt gällande examensbeskrivningar ska specialpedagoger och speciallärare förberedas för olika roller och arbetsuppgifter

I dag finns det två yrkesexamina inom det specialpedagogiska området: specialpedagogexamen och speciallärarexamen. Båda examina omfattar centrala delar av det specialpedagogiska området. De har dock kommit till utifrån olika syften.

Specialpedagogexamen infördes 1990 och ersatte då den tidigare utbildningen till speciallärare. För en specialpedagogexamen ska studenten bl.a. visa fördjupad kunskap och förståelse inom specialpedagogik. Han eller hon ska också visa förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete, genomföra pedagogiska utredningar på organisations-, grupp- och individnivå samt visa fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för kollegor, föräldrar och andra berörda (bilaga 2 till högskoleförordningen [1993:100]).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagoger utbildas huvudsakligen för att ha en handledande och rådgivande roll. Specialpedagogen ingår ofta tillsammans med t.ex. skolsköterska och kurator i skolans elevhälsoteam, där han eller hon kan ha övergripande ansvar för det specialpedagogiska arbetet på skolan, inklusive utvecklingsarbete, uppföljning, utvärdering och åtgärdsprogram. En specialpedagogexamen ger ingen undervisningsbehörighet inom det specialpedagogiska området. Därför kan en specialpedagog inte bedriva undervisning som avser särskilt stöd med elevgrupper eller enskilda elever i förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola.

Speciallärarexamen återinfördes i Sverige 2008 för att möta behovet av att stärka arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Återinförandet var en del av en bredare reform inom specialpedagogiken, då regeringen ansåg att det fanns ett behov av specialiserade lärare med djupgående kunskap inom specifika specialpedagogiska områden som kunde bedriva undervisning i olika ämnen eller ämnesområden. Specialläraren skulle särskilt arbeta med elever i behov av särskilt stöd i svenska och matematik. Därför fick utbildningen initialt två specialiseringar: matematikutveckling och språk-, läs- och skrivutveckling. År 2010 tillkom ytterligare fyra specialiseringar: dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning och intellektuell funktionsnedsättning (bilaga 2 till högskoleförordningen).

För en speciallärarexamen ska studenten bl.a. visa kunskap om barns och elevers språk- och begreppsutveckling och stimulans av denna samt visa fördjupade kunskaper om bedömningsfrågor och betygssättning. Studenten ska också visa fördjupade kunskaper inom vald specialisering. Examen omfattar även att visa förmåga att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer (bilaga 2 till högskoleförordningen).

Till skillnad från specialpedagoger, som ska arbeta på en mer övergripande, rådgivande och organisatorisk nivå, arbetar alltså speciallläraren främst direkt med eleverna i en undervisande roll.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utbildningarna till speciallärar- och specialpedagogexamen har till stora delar samma innehåll

Både utbildningen till speciallärare och utbildningen till specialpedagog är på avancerad nivå och omfattar 90 högskolepoäng, vilket motsvarar tre terminers heltidsstudier (bilaga 2 till högskoleförordningen). För särskild behörighet till utbildningarna ställer lärosätena krav på att den sökande har en lärar- eller förskollärarexamen och minst tre års yrkeserfarenhet (7 kap. 31 § högskoleförordningen).

Trots att speciallärare och specialpedagoger ska ha olika funktioner och arbetsuppgifter och trots att examensbeskrivningarna skiljer sig åt, är utbildningarna i några delar lika när det gäller utformning och innehåll.

En genomgång av utbildningsplaner visar att utbildningarna startar med kurser som behandlar specialpedagogik som kunskapsområde, verksamhetsområde och forskningsfält. I utbildningsplanerna behandlas exempelvis hur pedagogiska utredningar genomförs och hur ett åtgärdsprogram upprättas. Denna del av utbildningen läser speciallärar- och specialpedagogstudenter ofta tillsammans. Därefter följer en termins studier som ger programmet eller specialiseringen dess karaktär. Specialpedagogutbildningen omfattar studier inom specialpedagogiskt arbete, medan studenter på speciallärarutbildningen läser kurser inom den aktuella specialiseringen, t.ex. språk-, läs- och skrivutveckling eller intellektuell funktionsnedsättning. För båda examina avslutas utbildningarna med en kurs om 15 högskolepoäng i vetenskapsteori och forskningsmetodik och ett självständigt arbete (examensarbete) på 15 högskolepoäng.

Tio lärosäten erbjöd höstterminen 2024 utbildningar till både specialpedagog och speciallärare. Två lärosäten antog samma termin endast studenter till specialpedagogprogrammet. Speciallärarutbildningen anordnas även inom ramen för Lärarlyftet på uppdrag av Statens skolverk. Söktrycket till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna uppgick höstterminen 2024 till 1,4 respektive 2,1 behöriga sökande per antagen. Könsfördelningen är ojämn på båda utbildningarna då mer än 90 procent av studenterna är kvinnor.

Under 2024 utfärdades ca 650 speciallärarexamina och ca 660 specialpedagogexamina. Under perioden 2024–2038 beräknas examinationen av speciallärare uppgå till nästan 5 600 personer. Det är betydligt färre än de 7 600 som skulle behöva examineras för att möta behovet

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

av speciallärartjänster i grundskolan och gymnasieskolan under samma period. Antalet examinerade specialpedagoger beräknas däremot vara större än det framtida examinationsbehovet (Lärarprognos 2024, Skolverket, 2025:2).

Dagens speciallärarexamen ger inte tillräckligt bred undervisningsbehörighet

Speciallärarexamen ger behörighet att bedriva undervisning som avser särskilt stöd inom sådan undervisning som examen är specialiserad mot (2 kap. 36–43 §§ förordningen [2011:326] om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, härefter benämnd behörighetsförordningen).

En grundlärarexamen med inriktning mot undervisning i förskoleklass och årskurs 1–3 tillsammans med en speciallärarexamen med specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling ger behörighet att bedriva undervisning som avser särskilt stöd i språk-, skriv- och läsutveckling i förskoleklass och årskurs 1–3 samt årkurs 4–6. Denna kombination ger däremot inte behörighet att bedriva undervisning som avser särskilt stöd inom matematikutveckling. Detta skapar begränsningar i hur speciallärare kan arbeta med elever i behov av särskilt stöd i skolan. Huvudmän som bara har möjlighet att anställa en speciallärare blir i dag begränsade till endast en specifik specialisering.

Anpassad grund- respektive gymnasieskola riktar sig till elever som på grund av att de har en intellektuell funktionsnedsättning inte bedöms ha förutsättningar att uppfylla sådana betygskriterier som gäller för grundskolan respektive gymnasieskolan och som minst ska uppfyllas (7 kap. 5 § och 18 kap. 4 § skollagen [2010:800]). Anpassad utbildning på grundläggande respektive gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning (komvux) syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i anpassade grundskolan respektive anpassade gymnasieskolan ska ge (20 kap. 4 § skollagen [2010:800]). Inom anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan är endast 14 respektive 16 procent av lärarna behöriga (Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning 2024/25, Skolverket, 2025:185). Behörig att undervisa denna grupp är speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning (2 kap. 11–16 och 27–30 a §§ behörighetsförordningen). Behörigheten styrs även här av speciallärarens tidigare lärarexamen, vilket innebär att en

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

speciallärare med en viss tidigare lärarexamen bara är behörig för de ämnen som examen omfattar och för vissa årskurser. Det kan dock finnas behov av stödåtgärder inom språk-, läs- och skrivinlärning samt matematikutveckling även bland dessa elever, men eftersom speciallärarstudenten endast läser en specialisering ingår inte dessa kunskapsområden med självklarhet i utbildningen.

Specialskolan är en skolform för barn som på grund av funktionsnedsättning eller av andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller anpassade grundskolan. Elever tas emot i specialskolan om de är dövblinda eller annars är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning, eller i annat fall är döva eller hörselskadade eller om de har en grav språkstörning (7 kap. 6 § skollagen). Generellt gäller att det för behörighet för undervisning i specialskolan krävs en speciallärarexamen med specialisering som avser elevernas funktionsnedsättning. I övrigt ska lärarens lärarexamen överensstämma med de ämnen och årskurser som läraren undervisar i (2 kap. 17–17 b §§ behörighetsförordningen). Under läsåret 2024/25 fanns det drygt 260 lärare räknat i heltidstjänster i specialskolan. Av dessa lärare var drygt 40 procent behöriga.

Speciallärare arbetar generellt inte i förskolan då deras utbildning och yrkesroll främst är inriktad på att stödja elever i grundskolan och gymnasieskolan, de anpassade skolformerna samt specialskolan. I praktiken är det i stället vanligt att specialpedagoger ansvarar för att stödja förskollärare att anpassa verksamheten för barn i behov av särskilt stöd. Dagens specialpedagogexamen ger dock inte behörighet för undervisning som avser särskilt stöd i någon skolform. Det är inte klart uttalat vilken roll specialpedagoger ska ha i förskolan, och yrkesgruppen nämns inte i förskolans styrdokument.

Fler behöriga speciallärare behöver examineras

Enligt Lärarprognos 2024 (Skolverket, 2025:2) behöver antalet som påbörjar en speciallärarutbildning öka med mer än 80 procent under perioden 2024–2038 för att täcka behovet av speciallärare. På specialpedagogutbildningen finns inte samma behov, då prognoser visar att antalet studenter som påbörjar utbildningen redan överstiger det framtida behovet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Samtidigt kan behovet av specialpedagogisk kompetens öka ännu mer än vad nuvarande prognoser visar. Skolorna behöver goda förutsättningar för att kunna möta elevernas behov och ge rätt stöd i tid. För att fler elever ska nå utbildningsmålen behöver insatser kunna sättas in tidigt, både i form av kortvariga stödåtgärder och mer varaktigt särskilt stöd. Genom att specialpedagogiska insatser i högre grad kan riktas direkt till eleverna, exempelvis genom specialundervisning av enskilda elever eller av mindre grupper av elever, kan den ordinarie läraren fokusera på undervisningen i hela klassen. Tidiga stödinsatser, särskilt i förskoleklass och lågstadiet och i synnerhet inom läs- och skrivinlärning samt matematikutveckling, är viktiga för elevernas framtida lärande.

En yrkesexamen med inriktning mot specialpedagogisk kompetens behöver bli mer flexibel och vara tydligt inriktad mot elevnära arbete

Avsikten har alltså varit att specialpedagoger och speciallärare ska ha olika roller i arbetet med stödåtgärder för elever i skolan. Flera av de stödåtgärder som är viktiga för elever som av olika anledning har svårigheter att nå målen i undervisningen kräver dock en speciallärare som har behörighet att undervisa och som kan arbeta direkt med eleverna. I dag har specialpedagoger en mycket begränsad möjlighet att bidra till detta arbete eftersom deras utbildning inte förbereder för direkt undervisning av elever och de saknar behörighet för arbetsuppgiften. Det är samtidigt tydligt att dagens speciallärarutbildning och dess specialiseringar ger begränsade undervisningsbehörigheter som inte alltid är tillräckligt omfattande för verksamhetens undervisningsbehov. I praktiken skapar detta problem för huvudmän som i många fall inte har möjlighet att anställa en speciallärare för respektive specialisering. Det beror dels på bristen på utbildad personal, dels på begränsade resurser.

Att ersätta de befintliga utbildningarna till speciallärare respektive specialpedagog med en ny flexibel utbildning som riktar fokus på stödet till elever kan bidra till att åtgärda bristen på speciallärare och problemen med att elever i dag inte får rätt stöd i rätt tid i och i tillräcklig utsträckning. Vidare kan en ny utbildning bidra till en tydligare och mer sammanhållen yrkesroll för lärare inom det specialpedagogiska området, där det elevnära arbetet är i fokus, vilket kan stärka samarbetet mellan olika funktioner i skolan.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Den nya utbildningen behöver utformas så att skolhuvudmännens rekrytering och planering av specialpedagogisk kompetens underlättas och att resurser kan användas mer effektivt och på ett sätt som gynnar eleverna. Som framgår ovan har vissa specialiseringar inom speciallärarutbildning inriktning mot funktionsnedsättningar, medan andra har en ämnesinriktning. Detta är inte helt ändamålsenligt.

Dessutom innebär FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning att utbildning för personer, särskilt för barn med bl.a. syn- eller hörselskada eller dövblindhet, ska ges på de mest ändamålsenliga språken, formerna och medlen för kommunikation för den enskilda eleven och i miljöer som maximerar kunskapsrelaterad och social utveckling.

En examen från den nya utbildningen tillsammans med en lärarexamen bör ge behörighet att t.ex. arbeta både med läs- och skrivutveckling och matematikutveckling i grundskolan eller att arbeta med språk-, skriv- och läsutveckling för elever i specialskolan med grav språkstörning samt i den anpassade grund- respektive gymnasieskolan. Utbildningen kan därför behöva inrymma nya möjligheter att läsa flera specialiseringar eller inriktningar och erbjuda nya kombinationsmöjligheter inom ramen för utbildningen. Det är samtidigt av särskild vikt att en examen från den nya utbildningen fortsatt endast ger behörighet att undervisa i ämnen, årskurser eller elevgrupper som relaterar till personens tidigare lärar- eller förskollärarutbildning och yrkeserfarenhet. Mot denna bakgrund är det viktigt att behörighetsförordningen ses över för att säkerställa att behörighetsreglerna för undervisning för den nya utbildningen blir ändamålsenliga.

Den nya utbildningen ska garantera att alla som arbetar med specialpedagogiska insatser framför allt har kompetens att arbeta direkt med elever. En sådan förändring innebär att det behöver finnas möjligheter för den som har en specialpedagogexamen att genom studier komplettera sin utbildning med undervisningsnära kompetens inom det specialpedagogiska området. Befintliga speciallärare ska också ha möjlighet att komplettera med ytterligare inriktning eller specialiseringar.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Innehållet i en ny utbildning måste bli mer ändamålsenligt och praktiknära

Det är viktigt att den nya utbildningen förbereder för det praktiska arbetet med elever i behov av specialpedagogiska insatser i skolväsendet. Detta inkluderar även barn i behov av särskilt stöd i förskolan. En examen från utbildningen ska garantera att personen är väl förberedd och har bred kunskap om evidensbaserade metoder och arbetssätt inom det specialpedagogiska området. Utbildningen ska också ge kunskaper om olika funktionsnedsättningar, något som en lärare med specialpedagogisk kompetens behöver för att möta den bredd och variation av stödbehov som finns bland förskolebarn och elever inom skolväsendet.

Utbildningen bör därför omfatta fördjupade kunskaper inom det specialpedagogiska området, t.ex. kognitionsvetenskap med relevans för det specialpedagogiska området, praktisk metodik med koppling till olika funktionsnedsättningar samt ämnesdidaktiska kunskaper inom läs- och skrivinlärning och matematikutveckling.

Det är viktigt att de delar av utbildningarna som har ett alltför teoretiskt och abstrakt innehåll tas bort. Det kan också finnas innehåll som till övervägande del riktar fokus mot rådgivning på organisatorisk nivå eller till andra mer övergripande funktioner inom det specialpedagogiska området som, när lärare med specialpedagogisk kompetens främst ska undervisa, inte längre är ett relevant innehåll i utbildningen.

Innehållet i den nya utbildningen måste utformas i överensstämmelse med de mål och kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier som finns i skolans läroplaner och samordnas med det utbildningsinnehåll som finns i lärarutbildningarna. Det kan heller inte uteslutas att utbildningen kan göras kortare och påbyggnadsbar. Utbildningen behöver bli mer flexibel i fråga om undervisningsbehörigheter, och innehållet behöver bli mer praktiknära. Det innebär även att det behövs nya examensmål för utbildningen. Att utbildningen får en ny utformning och ett nytt innehåll bör också återspeglas i utbildningens namn.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Utredaren ska därför

- analysera och föreslå hur de utbildningar som leder till speciallärar- respektive specialpedagogexamen kan ersättas av en ny flexibel utbildning som bättre tillgodoser skolväsendets behov av specialpedagogisk kompetens,
- analysera de nuvarande utbildningarnas innehåll och längd och mot bakgrund av detta föreslå hur en ny utbildning inom det specialpedagogiska området kan ge en bredare behörighet att undervisa än dagens speciallärar- och specialpedagogexamen,
- föreslå nya examensmål så att den nya utbildningen blir elev- och praktiknära,
- se över behörighetsförordningen för att säkerställa att behörighetsreglerna för lärare med examen från den nya utbildningen blir ändamålsenliga, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå om och hur personer med speciallärar- eller specialpedagogexamen kan komplettera sin utbildning för att uppnå ändamålsenliga undervisningsbehörigheter

Det kan finnas behov av att lärare som nu vidareutbildar sig till speciallärare eller har en befintlig speciallärarexamen ges möjlighet att, genom högskolestudier, komplettera sin utbildning för att bredda sin specialpedagogiska kompetens, få mer flexibla anställningsmöjligheter och få behörigheter som matchar till den nya utbildningen. Kompletteringarna behöver innehållsmässigt spegla innehållet i den nya utbildningen.

Vidare kan det finnas behov av att de som i dag studerar för att uppnå en specialpedagogexamen, eller redan har en sådan examen, under en övergångsperiod ges möjlighet att, genom högskolestudier, komplettera sin utbildning för att uppnå behörighet för undervisning som speciallärare. Med undantag för de specialpedagoger som examinerats senast den 30 juni 2015 med en utbildning som påbörjats senast vid utgången av 2008 (1 kap. 5 § behörighetsförordningen), har specialpedagogerna ingen undervisningsbehörighet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

I dag har yrkesverksamma lärare och förskollärare möjlighet att läsa till en speciallärarexamen inom ramen för Lärarlyftet. Det bör utredas om det ska finnas möjlighet för yrkesverksamma speciallärare och specialpedagoger att komplettera sin behörighet för undervisning inom det specialpedagogiska området, och om det görs bäst inom Lärarlyftet eller på annat sätt.

I samband med legitimationsreformen och även i samband med andra ändringar har det visat sig finnas behov av övergångsbestämmelser för lärare med praktisk erfarenhet. Det kan därför inte uteslutas att det även i nu aktuellt sammanhang finns behov av övergångsbestämmelser som tar sikte på specialpedagoger eller speciallärare med undervisningserfarenhet.

Utredaren ska därför

- analysera och vid behov föreslå hur personer med specialpedagog- och speciallärarexamen ska kunna komplettera sin utbildning under en övergångsperiod för att få behörighet att undervisa inom särskilt stöd, anpassad grund- och gymnasieskola samt specialskolan,
- analysera och vid behov föreslå nödvändiga övergångsbestämmelser för speciallärare och specialpedagoger med undervisningserfarenhet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå hur legitimation för lärare och förskollärare kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området

Läraryrket är ett legitimationsyrke. Det innebär att lärare måste uppfylla specifika krav och ha en legitimation för att få utöva sitt yrke. För att få behörighet som speciallärare krävs som huvudregel en speciallärarexamen och en behörighetsgivande lärarexamen, förskollärarexamen eller fritidspedagogexamen (2 kap. 13 och 16 §§ skollagen och 2 kap. 36–43 §§ behörighetsförordningen). Det finns dock legitimerade lärare som saknar en lärarexamen. Det kan gälla personer som har en avslutad utländsk lärar- eller förskollärarutbildning. Det finns också lärare som vid införandet av lärarlegitimationssystemet har fått legitimation baserat på en s.k. behörighetsförklaring som

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

kunde meddelas av den dåvarande Skolöverstyrelsen (se skolförordningen [1971:235]).

För att få en speciallärarexamen eller en specialpedagogexamen krävs en tidigare lärarexamen. Däremot krävs inte legitimation. Detta krav skiljer sig från andra vidareutbildningar på avancerad nivå som leder till ett legitimationsyrke. Exempelvis är kravet för specialistsjuksköterskeexamen och barnmorskeexamen inte avlagd sjuksköterskeexamen, utan en av Socialstyrelsen utfärdad legitimation som sjuksköterska (bilaga 2 till högskoleförordningen).

Lärare och förskollärare som har en lärar- eller förskollärarexamen kan ansöka om legitimation hos Skolverket (2 kap. 16 § skollagen). Det finns dock fall där en lärare eller förskollärare har antagits till speciallärarutbildningen med undantag från kravet på avslutad lärarexamen. Problem har då uppstått när läraren har avslutat sin speciallärarutbildning. Eftersom läraren saknar en lärarexamen är examensordningens krav på en tidigare avlagd lärar- eller förskollärarexamen inte uppfyllda, och läraren har då inte möjlighet att efter avslutad utbildning erhålla en speciallärarexamen.

Det finns ett behov av att alla legitimerade lärare och förskollärare som genomgår en vidareutbildning och examineras inom det specialpedagogiska området också kan bli legitimerade speciallärare. Det behöver därför utredas hur legitimerade lärare som genomgått en speciallärar- eller specialpedagogutbildning, kan erhålla behörighet som speciallärare även i de fall de saknar en lärarexamen. Samma bestämmelser ska även gälla personer som både har en lärarexamen och legitimation som lärare. Det är också viktigt att säkerställa att detta även gäller för den nya utbildning som införs.

Utredaren ska därför

- föreslå hur lärar- och förskollärarlegitimation kan utgöra krav för examen inom det specialpedagogiska området, i stället för det nuvarande kravet på lärarexamen,
- lämna förslag som innebär att det även för examen från den nya utbildningen ska vara krav på lärar- eller förskollärarlegitimation, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska analysera och redogöra för konsekvenserna av de förslag som lämnas. Utredaren ska särskilt redogöra för konsekvenserna av förslagen för universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet. Utredaren ska också redogöra för konsekvenser av förslagen för presumtiva sökande till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna, för studenter på dessa utbildningar och för redan utbildade speciallärare och specialpedagoger. Vidare ska utredaren redogöra för hur förslagen kan komma att påverka den framtida tillgången på specialpedagogisk kompetens i skolan samt hur föreslagen kan komma påverka hur många män och kvinnor som söker sig till den nya utbildningen. I konsekvensanalysen ska FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning beaktas.

Utredaren ska redogöra för ekonomiska och andra konsekvenser av sina förslag. De offentligfinansiella effekterna av utredarens förslag ska beräknas. Om förslagen innebär offentligfinansiella kostnader ska förslag till finansiering lämnas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska föra dialog med och inhämta upplysningar från universitet och högskolor som har tillstånd att utfärda speciallärarexamen och specialpedagogexamen samt kommunala och enskilda skolhuvudmän. Utredaren ska vidare inhämta synpunkter från andra berörda myndigheter och aktörer, t.ex. Specialpedagogiska skolmyndigheten, Universitets- och högskolerådet, Universitetskanslersämbetet, Skolverket, Statens skolinspektion, Skolforskningsinstitutet, Sveriges Kommuner och Regioner, Almega Utbildning, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare och Sveriges universitets- och högskoleförbund. Utredaren ska också hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och utredningsväsendet.

Uppdraget ska redovisas senast den 16 juni 2026.

(Utbildningsdepartementet)

Kommittédirektiv 2026:39

Tilläggsdirektiv till Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna (U 2025:05)

Beslut vid regeringssammanträde den 28 maj 2026

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 23 oktober 2025 kommittédirektiv om nya utbildningsvägar och fler möjligheter till behörighet att undervisa inom det specialpedagogiska området (dir. 2025:93). Uppdraget ska enligt direktiven redovisas senast den 16 juni 2026.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 14 augusti 2026.

(Utbildningsdepartementet)

Bilaga 3

Vilna

Nordisk utblick

Specialpedagogiska utbildningar i Danmark, Finland och Norge

Rapportförfattare: Karin Hedin & Anders Fredriksson
Datum: 2026-04-14

Vilna
är ett analys- och rådgivningsföretag
som strävar efter att stärka demokrati
och samhälle genom kunskap.

Har du frågor om rapporten eller om oss?
Skriv till info@vilna.se.

Sammanfattning

Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna (U 2025:05) har gett Vilna i uppdrag att genomföra en nordisk utblick som beskriver hur utbildningar motsvarande de svenska speciallärar- och specialpedagogutbildningarna är organiserade i Danmark, Finland och Norge. Syftet är att ge utredningen ett underlag inför dess analys, bedömningar och förslag. Utblicken är beskrivande till sin karaktär och värderar inte de olika ländernas system i förhållande till det svenska. Underlaget bygger på en skrivbordsanalys av lagstiftning, nationella styrdokument, myndighetsrapporter och lärosätenas egna kursplaner, kompletterad med kontakter med sakkunniga i respektive land.

En gemensam utgångspunkt i samtliga tre länder är att specialpedagogiskt stöd i första hand ska ges inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det innebär att den reguljära lärarutbildningen i alla länder innehåller inslag av specialpedagogik och inkludering, och att det är läraren som är den primära aktören i arbetet med att möta elevers olika behov. Däremot skiljer sig länderna åt vad gäller i vilken utsträckning det finns reglerade specialpedagogiska yrkesroller, hur påbyggnadsutbildningar är utformade och vilken grad av statlig styrning som råder.

I Finland har speciallärare och specialklasslärare lagstadgat ansvar för specialpedagogiskt stöd utöver det som lärare ger i undervisningen. Behörighet som speciallärare kräver magisterexamen. Utbildning kan nås antingen via ett magisterprogram i pedagogiska vetenskaper med inriktning mot specialpedagogik, eller via fristående speciallärarstudier om 60 ECTS som påbyggnad på en befintlig examen. Det finländska systemet präglas av institutionell stabilitet och hög autonomi för lärosätena, snarare än av återkommande nationella reformer. Sedan 2016 samordnas dock ett nationellt utvecklingsarbete för lärarutbildningarna genom det av undervisnings- och kulturministeriet tillsatta Lärarutbildningsforumet, men inga åtgärder har hittills specifikt riktats mot speciallärarutbildningarna.

I Danmark är specialpedagogiska yrkesroller inte reglerade i skollagstiftningen, och stödet ges i praktiken av grundskollärare och pedagoger. Specialpedagogik ingår som obligatoriskt moment i grundlärarutbildningen och kan också väljas som fördjupningsämne. För den som redan har en pedagogisk examen finns en diplomutbildning i specialpedagogik om 60 ECTS, som kräver minst två års relevant yrkeserfarenhet och ges parallellt med arbete. Diplomutbildningen ger kompetens för undervisning, rådgivning och utvecklingsarbete inom förskola, skola och specialskolor. Grundlärarutbildningen reformerades senast 2023, varvid det specialpedagogiska och inkluderande perspektivet stärktes – en reaktion på att tidigare utbildning inte ansetts förbereda lärare tillräckligt väl för en inkluderande skola.

I Norge är systemet det minst reglerade av de tre länderna. Det finns inga lagstadgade krav på specifika specialpedagogiska yrkesroller i skolan och skollagstiftningen reglerar inte

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

vilka yrkesroller eller kompetenser utöver den ordinarie läraren som ska tillhandahålla specialpedagogiskt stöd. Det finns ett brett utbud av specialpedagogiska utbildningar – kandidat- och mastersprogram, ettåriga kurser, vidareutbildningar och fristående kurser – men dessa saknar nationella ramplaner och varierar därmed avsevärt i innehåll och inriktning mellan lärosätena. En historisk utmaning är att många med specialpedagogisk examen saknar godkänd lärarutbildning och därför inte är behöriga att undervisa i skolan, vilket ledde till att specialpedagogik 2018 återinfördes som fördjupningsinriktning inom den femåriga lärarutbildningen. Norsk lärarutbildning genomgår för närvarande ett reformarbete som syftar till att minska statlig detaljstyrning och ge lärosätena större autonomi, något som kan komma att påverka utrymmet för specialpedagogiskt innehåll.

De tre länderna utgår alltså alla från principen att elever i första hand ska få stöd inom ramen för den ordinarie undervisningen, men har valt olika vägar för att organisera specialpedagogisk kompetens och utbildning. Finland utmärker sig genom tydliga yrkesroller och höga utbildningskrav, Danmark genom en integrerad modell med specialpedagogik i grundutbildningen kompletterad med diplomutbildning, och Norge genom ett decentraliserat system med stor lärosätesautonomi och begränsad statlig styrning av de specialiserade utbildningarna inom specialpedagogik.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 3
1 Inledning 6
1.1 Bakgrund 6
1.2 Syfte och frågeställningar 6
1.3 Metod och material 6
1.4 Avgränsningar 7
2 Danmark 8
2.1 Specialpedagogiska yrkesgrupper och deras uppgifter 8
2.2 Utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området 8
2.3 Reformering av utbildningarna med avseende på specialpedagogik 11
3 Finland 13
3.1 Specialpedagogiska yrkesgrupper och deras uppgifter 13
3.2 Specialpedagogiska utbildningar 13
3.3 Reformering av utbildningarna med avseende på specialpedagogik 15
4 Norge 16
4.1 Specialpedagogiska yrkesgrupper och deras uppgifter 16
4.2 Utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området 17
4.3 Reformering av utbildningarna med avseende på specialpedagogik 19
Referenslista 20
Regelverk 20
Rapporter och utbildningsinformation 20

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Utredningen om speciallärar- och specialpedagogutbildningarna har bland annat i uppdrag att se över hur speciallärar- och specialpedagogutbildningarna kan ersättas av en mer flexibel utbildning, hur befintliga examinerade kan komplettera sin utbildning för att uppnå undervisningsbehörigheter, samt om legitimation snarare än lärarexamen ska vara ett krav för specialpedagogisk examen.

Som ett led i utredningens arbete har Vilna AB fått i uppdrag att genomföra en nordisk utblick som beskriver hur motsvarande utbildningar är organiserade i Danmark, Finland och Norge.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den nordiska utblicken är att ge utredningen ett underlag för att bedöma och visa hur utbildningar motsvarande den svenska speciallärar- och specialpedagogutbildningen är organiserade i Danmark, Finland och Norge. Underlaget ska kunna användas i utredningens analys, bedömningar, förslag och konsekvensanalys.

Utblicken söker svar på följande frågor:

- Vilka specialpedagogiska yrkesgrupper förekommer i länderna och vilka är deras uppgifter enligt regelverket?
- Vilka utbildningsvägar finns i länderna för de specialpedagogiska yrkesgrupperna och hur är utbildningsvägarna organiserade?
- Vilken aktuell reformering av utbildningarna förekommer och vilka är motiven bakom reformerna i förekommande fall?

Fokus i studien ligger på specialpedagogiska yrkesgrupper i ländernas motsvarighet till den svenska grundskolan.

När rapporten anger utbildningars omfattning används ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System), vilket är ett europeiskt system för att mäta studieresultat och arbetsinsats inom högre utbildning, där 60 ECTS motsvarar ett års heltidsstudier och en ECTS-poäng motsvarar cirka 25–30 timmars arbete.[1]

1.3 Metod och material

Studien bygger på en skrivbordsanalys av öppna källor. Skrivbordsanalysen omfattar dokument som beskriver utbildningssystemen i Danmark, Finland och Norge. För vart och ett av länderna har vi samlat in lagstiftning och nationella regelverk, nationella policy- och

[1] Europeska komissionen (2022). European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). (https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system?utm_source=chatgpt.com). Hämtad 2026-04-07.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

styrdokument, myndighetsrapporter samt lärosätenas egna program- och kursplaner och kvalitetsdokument. I de fall de öppna källorna inte har gett tillräcklig information har Vilna tagit kontakt med sakkunniga via telefon eller mejl.

Materialet har analyserats med utgångspunkt i en analysram som täcker in frågor om specialpedagogiska yrkesgrupper, utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området samt aktuella reformer med avseende på specialpedagogisk.

1.4 Avgränsningar

Utblicken är beskrivande till sin karaktär och syftar till att ge en bild av hur utbildningarna är organiserade i respektive land. Någon jämflrandeanalys av de olika ländernas system i förhållande till det svenska görs inte inom ramen för denna rapport.

Analysen bygger på öppet tillgängliga källor och information från sakkunniga. Information som inte är offentligt tillgänglig eller som sakkunniga inte har kunnat bidra med omfattas därmed inte av utblicken.

2 Danmark

2.1 Specialpedagogiska yrkesgrupper och deras uppgifter

I Danmark ska elever i grundskolan (folkeskolen), vid behov, i första hand få specialpedagogiskt stöd inom ramen för ordinarie undervisning.[2] I skollagstiftningen regleras inte vilka yrkeskategorier som ska ansvara för att ge elever specialpedagogiskt stöd. Det anges dock i bestämmelserna att specialpedagogiskt stöd ska utföras av lärare eller annan undervisande personal som genom särskild utbildning eller på annat sätt kvalificerat sig för uppgiften.[3] Det innebär i praktiken att stödet i huvudsak ges av de pedagogiska yrkesgrupper som ansvarar för undervisningen i grundskolan, det vill säga grundskollärare (lærer i folkeskolen) och pedagoger (pædagoger).[4] Som pedagog arbetar man med undervisning i förskola (børnehave) eller fritidshem (skolefritidsordning) – det vill säga är förskollärare eller fritidshemslärare. Man kan också arbeta med människor med särskilda behov i sitt lärande inom andra verksamheter.[5]

Även om den danska skollagstiftningen inte reglerar vilka yrkeskategorier som ansvarar för att ge stöd är det flera yrkesgrupper – utöver grundskollärare och pedagoger – som arbetar med att ge elever specialpedagogiskt stöd. Specialpedagoger (specialpædagoger), men också andra yrkesgrupper som arbetar med stöd till elever, förekommer i danska grundskolor. Dessa yrkesgrupper arbetar då som regel i den ordinarie undervisningen och i samarbete med grundskollärare och pedagoger.[6]

2.2 Utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området

Att elever i grundskolan i första hand ska få specialpedagogiskt stöd de behöver inom ramen för ordinarie undervisning, återspeglas i att både grundlärarutbildningen (læreruddannelsen) och pedagogutbildningen (pædagoguddannelsen) omfattar viss specialpedagogik. I Danmark finns också en särskild påbyggnadsutbildning i specialpedagogik för personer med en tidigare pedagogisk examen. I detta avsnitt redogörs först för det specialpedagogiska innehållet i grundlärarutbildningen och pedagogutbildningen. Sist beskrivs den särskilda diplomutbildningen i specialpedagogik (diplomuddannelse specialpedagogik).

[2] Folkeskoleloven § 20, stk. 2
[3] Bekendtgørelse nr 693 af 20/06/2014, § 17
[4] David Lansing Cameron, Camilla Herlofsen, Charlotte Riis Jensen, Gunilla Lindqvist, Mette Molbæk, Kristina Ström & Christel Sundqvist (2024), The special education profession in four Nordic countries in light of evolving policies on inclusion and special needs education, European Journal of Special Needs Education, 39(6), s. 849–865, https://doi.org/10.1080/08856257.2024.2425500.
[5] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Professionsbacheloruddannelse: Pædagog. https://www.ug.dk/videregaaende-uddannelser/professionsbacheloruddannelser/paedagog. Hämtad 2026-03-06
[6] Lindeberg, Nanna Høygaard, Thyge Tegtmejer, Katrine Iversen, Asger Graa Andreasen, Jakob Trane Ibsen, Beatrice Schindler Rangvid, Bente Bjørnholt, Mathias Ruge & Kristine Grosen Ellermann (2022). Styring, organisering og faglig praksis – Delrapport 2. Inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

2.2.1 Specialpedagogik är en obligatorisk del av grundlärarutbildningen

Grundlärarutbildningen i Danmark ges vid yrkeshögskolor (professionshøjskoler) på 23 utbildningsorter.[7] I Danmark ingår specialpedagogik som en obligatorisk del av grundlärarutbildningen (professionsbachelor som lærer i folkeskolen) inom ämnet pedagogisk psykologi, inkludering och specialpedagogik om 20 ECTS. Ämnet ingår i den utbildningsvetenskapliga kärnan (grundfagligheten) och är obligatoriskt för samtliga lärarstudenter.[8]

Inom ramen för grundlärarutbildningen är det också möjligt att välja specialpedagogik som ämne (undervisningsfag) om 35 ECTS. Ämnet ger fördjupad specialpedagogisk och didaktisk kompetens och är inriktat på analys av stödbehov och utveckling av specifika pedagogiska insatser.[9] Tabell 1 beskriver innehållet i undervisningen i specialpedagogik i grundlärarutbildningen, som del av utbildningsvetenskaplig kärna respektive valbart ämne.

Tabell 1: Specialpedagogik i grundlärarutbildningen som del av utbildningsvetenskaplig kärna respektive valbart ämne

Placering & omfattning	Obligatorisk del av samlat område (pedagogisk psykologi, inkludering, specialpedagogik)	Valbart undervisningsämne, eget ämne om 35 ECTS
Syfte	Grundläggande förståelse för lärande, utveckling och inkludering för alla lärare	Fördjupad specialpedagogisk och didaktisk kompetens för arbete med elever med särskilda behov
Kunskapsfokus	Bredd: utvecklingspsykologi, inkludering/exkludering, elevers olika lärandeförutsättningar	Djup: funktionsnedsättningar, diagnoser, specifika lärandesvårigheter, kartläggning och interventioner
Perspektiv på elever	Relationellt – samspelet mellan elev och lärmiljö	Analytiskt – identifiering av stödbehov och planering av riktade insatser
Teoretisk förankring	Introducerar perspektiv på inkludering och lärande	Omfattar även vetenskapsteoretiska, diagnostiska och historiska perspektiv

Källa: Bekendtgørelse nr 707 af 11/06/2024, § 7, stk. 1, nr. 2 och Bekendtgørelse nr 707 af 11/06/2024, Bilaga 2: Undervisningsfag

[7] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Professionsbacheloruddannelse: Lærer i folkeskolen. https://www.ug.dk/videregaaende-uddannelser/professionsbacheloruddannelser/laerer-i-folkeskolen. Hämtad 2026-03-06.

[8] Bekendtgørelse nr 707 af 11/06/2024, § 7, stk. 1, nr. 2

[9] Bekendtgørelse nr 707 af 11/06/2024, Bilaga 2: Undervisningsfag

2.2.2 Specialpedagogik som specialisering inom pedagogutbildningen

Pedagogutbildningen (professionsbachelor som pædagog) möjliggör arbete inom barnomsorg (dagtilbud), skola, fritidsverksamhet (fritidsordninger) och andra sociala verksamheter (sociale tilbud).[10]

På samma sätt som grundlärarutbildningen ges pedagogutbildningen vid professionshögskolor, på ett trettiotal orter i Danmark.[11] Inom pedagogutbildningen behandlas specialpedagogiska frågor framför allt i specialiseringen mot social- och specialpedagogik. Utbildningen omfattar tre specialiseringar: förskolepedagogik, skol- och fritidspedagogik samt social- och specialpedagogik. Specialiseringen social- och specialpedagogik riktar sig mot pedagogiskt arbete med barn och unga med särskilda behov samt personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning eller sociala svårigheter. Inom denna specialisering behandlas bland annat frågor om funktionsnedsättningar, social utsatthet, deltagande och inkludering samt pedagogiska insatser riktade mot personer med särskilda behov. Utbildningen syftar till att utveckla kompetens att planera, genomföra och utvärdera pedagogiska insatser samt att samarbeta med andra professioner i arbetet med stöd och deltagande i olika sociala sammanhang.[12]

2.2.3 Den pedagogiska diplomutbildningen i specialpedagogik

I Danmark finns en särskild påbyggnadsutbildning i specialpedagogik (diplomuddannelse specialpedagogik). Utbildningen är en så kallad diplomutbildning om 60 ECTS riktad till redan yrkesverksamma, företrädelsevis inom det pedagogiska fältet, som redan har en högre utbildning och vill fördjupa eller specialisera sin kompetens.[13]

2.2.3.1 Utbildningen ska ge teoretiska och praktiska kunskaper

Diplomutbildningen i specialpedagogik ger teoretiska och praktiska kunskaper för arbete med barn och vuxna med behov av stöd i sitt lärande. Utbildningen fokuserar på att utveckla kompetens att stödja individers deltagande, lärande och utveckling samt att samarbeta tvärprofessionellt kring specialpedagogiska insatser. Innehållet omfattar bland annat lagstiftning och organisatoriska villkor, olika funktionsnedsättningar såsom ADHD och autism, hjärnans utveckling och funktion, sensoriska och motoriska svårigheter samt kommunikationsbehov och stöd till självständig kommunikation. Den konkreta utformningen av den pedagogiska diplomutbildningen i specialpedagogik fastställs vid de professionshögskolor som erbjuder utbildningen.[14]

[10] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Professionsbacheloruddannelse: Pædagog. https://www.ug.dk/videregaaende-uddannelser/professionsbacheloruddannelser/paedagog. Hämtad 2026-03-06

[11] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Professionsbacheloruddannelse: Pædagog. https://www.ug.dk/videregaaende-uddannelser/professionsbacheloruddannelser/paedagog. Hämtad 2026-03-06.

[12] Bekendtgørelse nr. 354 af 07/04/2017 om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog

[13] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Diplomuddannelse: Specialpædagogik. https://www.ug.dk/voksen-og-efteruddannelser/diplomuddannelser/specialpaedagogik. Hämtad 2026-03-06.

[14] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Diplomuddannelse: Specialpædagogik. https://www.ug.dk/voksen-og-efteruddannelser/diplomuddannelser/specialpaedagogik. Hämtad 2026-03-06.

2.2.3.2 Utbildningen är yrkesrelaterad

Utbildningen är yrkesrelaterad och bygger på deltagarnas egna erfarenheter från arbetslivet. Den är organiserad så att den kan genomföras parallellt med arbete. Utbildningen kan läsas modulvis varav två är obligatoriska, dels en modul om pedagogisk kunskap och forskning, dels en modul om undersökning av pedagogisk praktik. Undervisningen består av en kombination av självstudier, projektarbete och praktiska moment som övningar, observationer och undersökningar. Den inkluderar även föreläsningar, presentationer och casebaserat arbete samt arbete i studiegrupper. [15]

2.2.3.3 Krav på tidigare utbildning och två års yrkeserfarenhet

Tillträde till diplomutbildningar i Danmark kräver i allmänhet, vilket också gäller den i specialpedagogik, en relevant vidaregående utbildning på minst professionshögskolenivå samt minst två års relevant yrkeserfarenhet efter avslutad utbildning. Professionshögskolorna kan anta studenter genom individuell kompetensbedömning. Institutionerna kan också anta sökande som inte uppfyller de formella kraven men som genom realkompetensbedömning bedöms ha motsvarande kvalifikationer. Det är utbildningsinstitutionen som bedömer om utbildningsbakgrunden och yrkeserfarenhet är relevant för att ansöka om antagning. Utbildningsinstitutionerna kan i sina lokala riktlinjer fastställa ytterligare krav på särskilda ämnesmässiga förkunskaper.[16]

2.2.3.4 Arbetar med undervisning, rådgivning och utvecklingsarbete

Den studerande får titeln diplom i pedagogik med inriktning specialpedagogik. Efter en avslutad diplomutbildning specialpedagogik i kan de examinerade arbeta med undervisning, rådgivning och utvecklingsarbete inom exempelvis förskola, skola och specialskolor. [17]

Hur många som tillträder och slutför utbildningen varje år och huruvida utbildningen motsvarar kompetensförsörjningsbehovet har Vilna inte kunnat utröna med hjälp av öppna källor. Danmarks Statistik publicerar förvisso löpande statistik om deltagande i olika utbildningar baserat på registerdata. Såvitt vi erfar redovisas dock dessa uppgifter normalt på en mer övergripande nivå för diplomutbildningar eller utbildningsområden som helhet i landet, och inte specifikt för utbildningen i specialpedagogik.

2.3 Reformering av utbildningarna med avseende på specialpedagogik

Som framgått ovan förväntas elever i grundskolan i Danmark i första hand få specialpedagogiskt stöd inom ramen för ordinarie undervisning. Både grundlärarutbildningen och pedagogutbildningen omfattar specialpedagogik. Därutöver finns det en påbyggnadsutbildning i specialpedagogik i form av en diplomutbildning.

[15] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Diplomuddannelse: Specialpædagogik. https://www.ug.dk/voksen-og-efteruddannelser/diplomuddannelser/specialpaedagogik. Hämtad 2026-03-06.
[16] Bekendtgørelse nr. 912 af 02/07/2024.
[17] Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Diplomuddannelse: Specialpædagogik. https://www.ug.dk/voksen-og-efteruddannelser/diplomuddannelser/specialpaedagogik. Hämtad 2026-03-06.

Av dessa utbildningar är det grundlärarutbildningen som har reformerats under senare år, senast år 2023.[18] Utbildningens specialpedagogiska innehåll var inte ett centralt tema i reformen, men vissa mindre ändringar skedde med avseende på utbildning i specialpedagogik. Reformen innebar att det specialpedagogiska och inkluderande perspektivet stärktes i lärarutbildningen, dels genom att ha specialpedagogik som del av den utbildningsvetenskapliga kärnan inom ramen för området pedagogisk psykologi, inkludering, specialpedagogik, dels genom att införa specialpedagogik som ett valbart undervisningsämne (se avsnitt 2.2.1, Tabell 1). Bakgrunden till att förstärka det specialpedagogiken inom grundlärarutbildningen var en identifierad problematik där tidigare utbildning inte i tillräcklig grad ansågs förbereda blivande lärare för skolans praktik, särskilt i relation till ökande krav på inkludering och hantering av elever med olika behov.[19]

[18] Danmarks Evalueringsinstitut. (2018). Indhold og faglige krav i læreruddannelsen.
[19] Regeringen & aftalepartierne. (2022). Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet), Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti om reform af læreruddannelsen. København: Uddannelses- og Forskningsministeriet.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

3 Finland

3.1 Specialpedagogiska yrkesgrupper och deras uppgifter

Enligt den finländska skollagstiftningen bär både lärare och speciallärare ansvaret för specialpedagogiskt stöd. Läraren ansvarar för att ge specialpedagogiskt stöd inom ramen för ordinarie undervisning, genom att dels genomföra behovsbedömningar, dels ge stöd i ordinarie undervisning. Speciallärarens uppgift är att ge specialundervisning i samarbete med läraren, antigen inom ramen för den ordinarie undervisning eller i smågrupper i anslutning till ordinarie undervisning. Specialklasläraren har i uppgift att undervisa i egen specialklass, ofta för elever som behöver mer omfattande eller långvarigt stöd.[20]

3.2 Utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området

I Finland är alltså speciallärare och specialklasslärare de yrkesgrupper som, vid sidan av lärare, har ett särskilt ansvar för specialpedagogiskt stöd i grundskolan. För läraryrken i Finland gäller i princip att den studerande måste ha magisterexamen och att lärarutbildningarna, inklusive speciallärarutbildning, ges på universitet.[21]Behörighet att ge speciallärarundervisning kan uppnås via två vägar:[22]

- antingen genom att läsa inriktning mot specialpedagogik inom ramen för magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning
- eller genom en påbyggnadsutbildning av en högre högskoleexamen eller klasslärarbehörighet, kombinerad med separat genomförda studier för speciallärare om minst 60 ECTS.

3.2.1 Specialpedagogik inom ramen för magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning

Inom magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning är det vid åtta finländska lärosäten möjligt att läsa en inriktning mot specialpedagogik, det vill säga med specialpedagogik som huvudämne, som leder till behörighet som speciallärare. Ett exempel på denna utbildningsväg är det utbildningsprogrammet för speciallärare vid Åbo akademi om 3 plus 2 år.

För att kunna söka till magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning bör den studerande ha avlagt minst en lägre högskoleexamen, yrkeshögskoleexamen eller utländsk högskoleexamen motsvarande en bachelor.[23]

[20] Lagen om grundläggande utbildning. 628/1998, 20 b–d §§.
[21]
[22] Statsrådets förordning om universitetsexamina. 794/2004, 19–20 §§, Förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. 986/1998, 8–8 a §§;
[23] Utbildningsstyrelsen (2026). Antagningsgrunder - Magisterprogrammet i småbarnspedagogik (Vasa), pedagogie magister (2 år). https://opintopolku.fi/konfo/sv/hakukohde/1.2.246.562.20.00000000000000079708/valintaperuste (Hämtad 2026-03-14)

Programmet omfattar totalt 120 ECTS. Inriktningen mot specialpedagogik omfattar dels 60 ECTS inom huvudämnet specialpedagogik, inklusive en magisteravhandling och seminarier om 40 ECTS. Därutöver ingår 10 ECTS i forskningsmetodik samt 50 ECTS i så kallade fria studier där studenten själv kan välja kurser med relevans för utbildningen.[24]

Lärosätena i Finland har en stor autonomi att utforma sina utbildningar vilket gör att innehållet kan se olika ut vid olika lärosäten. Det är således inte möjligt att ge en detaljerad nationell bild av innehållet i det aktuella programmet på motsvarande sätt som vi gör för Danmark eller Norge i denna rapport. I utbildningsinformation gällande magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning vid exempelvis Åbo akademi beskrivs specialpedagogik som ett tvärvetenskapligt vetenskapsområde vars teoretiska grund hämtas från pedagogik, psykologi, logopedi, samhällsvetenskaper samt relevanta delar av medicin. Inriktningen beskrivs ge fördjupade kunskaper om specialpedagogiska arbetssätt och metoder för att stödja barn, unga och vuxna i deras lärande, och ska rusta den examinerade att på basis av pedagogisk forskning, kritiskt och reflekterande förhållningsätt, analysera, leda, genomföra och utveckla undervisning och lärande i varierande pedagogiska praktiker.[25]

Antagningen till utbildningsprogrammet för speciallärare ger rätten att avlägga pedagogie kandidatexamen och pedagogie magisterexamen. Efter avlagd pedagogie kandidatexamen, är det möjligt att utan ansökan, fortsätta med pedagogie magisterexamen med samma huvudämne som i studentens pedagogie kandidatexamen. Efter avlagd magisterexamen har den studerande behörighet att söka till forskarutbildning. De flesta speciallärare arbetar sedermera inom grundläggande utbildning, gymnasier och yrkesskolor, men det är också möjligt att arbeta på vuxenutbildningscentra, medborgarinstitut, yrkeshögskolor och universitet. Utöver den kommunala och statliga undervisningssektorn finns det också efterfrågan för ditt specialpedagogiska kunnande inom branscher på den privata sidan, liksom även i olika organisationer (t.ex. FDUV, Folkhälsan) och myndigheter (t.ex. sjukhus eller ungdomsfängelser).[26]

3.2.2 Studier för speciallärare som påbyggnadsutbildning

Den andra utbildningsvägen för speciallärare i Finland utgörs av fristående speciallärarstudier som påbyggnadsutbildning. Sådan utbildning erbjuds för tillfället vid Helsingfors universitet[27] och tidigare även vid Åbo Akademi.[28] Utbildningarna omfattar 60 ECTS. Beskrivningarna av utbildningarnas syfte vid de två lärosätena är i huvudsak

[24] Magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning (Vasa), pedagogie magister (2 år), hösten 2026. https://opintopolku.fi/konfo/sv/toteutus/1.2.246.562.17.00000000000000034763 (Hämtad 2026-03-14)
[25] Magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning (Vasa), pedagogie magister (2 år), hösten 2026. https://opintopolku.fi/konfo/sv/toteutus/1.2.246.562.17.00000000000000034763 (Hämtad 2026-03-14)
[26] Magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning (Vasa), pedagogie magister (2 år), hösten 2026. https://opintopolku.fi/konfo/sv/toteutus/1.2.246.562.17.00000000000000034763 (Hämtad 2026-03-14)
[27] Helsingfors universitet (2022). Helsingfors universitet påbörjar speciallärarstudier på svenska. https://www.helsinki.fi/sv/nyheter/studier/helsingfors-universitet-paborjar-speciallararstudier-pa-svenska. (Hämtad 2026-03-12)
[28] Åbo Akademi (2026). Fristående behörighetsgivande studier för speciallärare, 60 sp. https://www.abo.fi/utbildningsprogram/behorighetsgivande-studier-for-speciallarare/ (Hämtad 2026-03-12)

samstämmiga: det handlar om att ge yrkesmässiga färdigheter för specialpedagogiska uppgifter och rusta studenten att stödja barn, unga och vuxna som av fysiska, psykiska eller andra orsaker behöver stöd i sin inlärning. Båda lärosätena betonar sambandet mellan teori och praktik samt studentens professionella utveckling. Helsingfors universitet lyfter särskilt fram etiska frågor, yrkesidentitet och specialpedagogikens roll i att främja mångfald och social rättvisa, medan Åbo Akademi beskriver utbildningens innehåll mer konkret: studenten lär sig att stödja elever med svårigheter i läsning, skrivning och matematik, men även att undervisa barn och unga med grava inlärningssvårigheter i specialgrupper, och att möta begåvade elever i behov av extra utmaningar. Både påbyggnadsutbildningen i Åbo och Helsingfors förutsätter att den sökande dessförinnan har genomfört grundstudier i specialpedagogik om minst 25 ECTS.

3.3 Reformering av utbildningarna med avseende på specialpedagogik

Det finländska systemet för lärarutbildning – och därmed de utbildningsvägar som leder till speciallärarexamen – kännetecknas av en stark förankring vid universiteten, en återhållsam statlig styrning och en påfallande institutionell stabilitet. Snarare än att formas av återkommande nationella reformvågor har lärarutbildningarna i Finland utvecklats genom gradvisa justeringar, genomförda inom ramen för den långtgående autonomi som lärosätena åtnjuter att självständigt utforma sina utbildningar i Finland. [29]

Den statliga nivån i Finland samordnar dock en dialog med lärarutbildningarna för att säkerställa utbildningarnas relevans. På initiativ av regeringen bedrivs sedan 2016 ett nationellt utvecklingsarbete för lärarutbildningarna, genom det av undervisnings- och kulturministeriet tillsatta Lärarutbildningsforumet. Programmets strategiska riktlinjer gäller uttryckligen alla lärarkategorier, inklusive speciallärare, och syftar till att stärka den forskningsbaserade lärarutbildningen, utveckla inkluderande och digitala pedagogiska metoder samt förbättra samarbetet mellan lärosäten och skolor.[30]Programmen har hittills inte inneburit några åtgärder specifikt riktade mot utbildningsvägarna som leder till speciallärare.

[29] SOU 2024:81. Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning
[30] Undervisnings- och kulturministeriet. (2016). Teacher Education Development Programme. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet.

4 Norge

4.1 Specialpedagogiska yrkesgrupper och deras uppgifter

Den norska skollagen (opplæringslova) bygger på en princip om att ansvaret för anpassning i första hand ligger i den ordinarie undervisningen, medan individualiserat särskilt stöd aktualiseras först när denna anpassning inte är tillräcklig.[31] Arbetet med individualiserat stöd organiseras i hög grad genom samarbete mellan skolan och en lagstadgad extern expertfunktion (pedagogisk-psykologisk tjänst) och utgår från en nationellt reglerad specialpedagogisk åtgärdskedja.[32] Utöver lärarrollen ställer dock regelverket inga konkreta krav på vilka kompetenser eller yrkesroller som ska tillhandahålla specialpedagogiskt stöd.

4.1.1 Läraren som primär aktör i arbetet med anpassningar

Läraren är den primära aktören i arbetet med anpassningar i den ordinarie undervisningen. Undervisning ska normalt genomföras av lärare med godkänd lärarutbildning och relevant ämneskompetens.[33] Även vid individuellt anpassad undervisning gäller huvudregeln att personal måste uppfylla samma krav. Det finns dock två undantag. Kravet på lärarutbildning kan frångås, men endast om undervisningen ges av någon med en universitets- eller högskoleutbildning som gör personen särskilt lämpad för elevens specifika behov, och om detta bedöms ge eleven bättre undervisning – i sådana fall gäller inte heller kravet på ämneskompetens. Kravet på ämneskompetens kan också sättas åt sidan separat, om en konkret bedömning av eleven och dennes undervisningssituation motiverar det.[34] Om personal som saknar godkänd lärarutbildning och relevant ämneskompetens ger individuellt anpassad undervisning ska denna personal få nödvändig handledning av en lärare.[35]

Lagen anger inte vilka yrkesgrupper som kan komma i fråga för individuellt anpassad undervisning, utan det är upp till beslutsfattaren att göra en bedömning i varje enskilt fall. I praktiken kan det röra sig om exempelvis specialpedagoger, logopeder eller psykologer, men detta framgår inte av lagtexten utan är en tolkningsfråga. Det finns inte heller någon reglering som fastställer krav på specifika yrkesroller i skolan, såsom specialpedagoger eller speciallärare. Det finns exempel på att skolor tillsätter en samordnande funktion, ofta benämnd specialpedagogisk koordinator, med ansvar för att organisera stödinsatser och sköta kontakten med den pedagogisk-psykologiska tjänsten. Även den rollen är oreglerad, vilket innebär att kompetens och arbetssätt kan variera.[36]

[31] Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). LOV-1998-07-17-61. Bestämmelser om anpassningar och individuella anpassningar regleras i § 11 och bestämmelser om kompetenser i § 17.
[32] Nordahl, T. et al. (2018). Inkluderende felleskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging.
[33] §§ 17–3 och 17–4. Opplæringslova.
[34] § 11–9. Opplæringslova.
[35] § 17–6. Opplæringslova
[36] Cameron, D.L. et al. (2024). The special education profession in four Nordic countries in light of evolving policies on inclusion and special needs education. I European Journal of Special Needs Education 39:6.

4.2 Utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området

Utbildning inom specialpedagogik kan i Norge läsas dels som del av lärarutbildning, dels som vidareutbildning för lärare, fristående kurser eller som kandidat- eller mastersprogram.

4.2.1 Specialpedagogiska perspektiv i ordinarie lärarutbildning

Innehållet i norsk lärarutbildning regleras genom nationella ramplaner (förordningar) som fastställs av Kunnskapsdepartementet för respektive utbildning.[37] Dessa kompletteras av nationella riktlinjer från Universitets- og høgskolerådet (UHR), som närmare beskriver innehåll och lärandemål i utbildningarnas olika kunskapsområden.[38]

Specialpedagogiska perspektiv förutsätts rymmas inom de obligatoriska professionsämnena, pedagogik och elevkunskap i grundskollärarutbildningen och professionsämnet i lektorutbildningen, som vardera omfattar 60 ECTS. Något specificerat utrymme anges inte i ramplanerna, men lärandemålen innefattar kunskap om elever i svåra livssituationer, förmåga att identifiera särskilda behov och kompetens att samverka med relevanta instanser. I det norska systemet är lärare med specialpedagogisk fördjupning i praktiken framför allt inriktade mot att genomföra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Den konkreta utformningen av innehållet, inklusive hur specialpedagogiska perspektiv integreras i undervisningen, fastställs slutligen av lärosätena genom lokala studie- och kursplaner. Genomgångar av kursplaner i pedagogik och elevkunskap vid norska lärarutbildningar visar att dessa vanligtvis innehåller moment om inkluderande lärmiljöer, anpassad undervisning, elevers olika förutsättningar samt social- och specialpedagogiska utmaningar i skolan. Exempelvis behandlar kursen pedagogik och elevkunskap vid UiT Norges arktiske universitet social- och specialpedagogiska utmaningar i skolan med betoning på anpassad undervisning och tidiga insatser.[39]

4.2.2 Specialiserade utbildningar inom specialpedagogik

Det finns också kandidat- och mastersprogram, ettåriga kurser, vidareutbildning och fristående kurser som är specialiserade inom specialpedagogik. Dessa utbildningar kan utgöra rekryteringsbas för specialpedagoger och andra stödprofessioner, och kompletterar den mer generella lärarutbildningen. För utbildningarna inom specialpedagogik finns inte motsvarande nationella ramplaner som för

[37] Se t.ex. Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7. FOR-2025-07-04-1442. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2025-07-04-1442?q=rammeplan%20grunn; Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10. FOR-2025-07-04-1444. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2025-07-04-1444; Forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8–13. FOR-2025-07-04-1446 https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2025-07-04-1446?q=rammeplan%20lektor. (Hämtad 2026-03-13)

[38] Universitets- og høgskolerådet (UHR) (2018). *Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene*. https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/ (Hämtad 2026-03-13)

[39] UiT Norges arktiske universitet (odaterad). LER-1021 Pedagogikk og elevkunnskap. https://uit.no/utdanning/aktivt/emne/LER-1021 (Hämtad 2026-03-13).

lärarutbildningarna, utöver det generella regelverket för högre utbildning.[40] Inom detta regelverk har universitet och högskolor betydande frihet att utforma innehåll och struktur i sina specialpedagogiska program.

Tabell 2: Specialpedagogiska utbildningar som kandidat- respektive masterprogram, som ettåriga kurser, vidareutbildning eller fristående kurser

Utbildning/nivå	Placering/omfattning	Exempel på specialpedagogiskt innehåll
Kandidatprogram i specialpedagogik	Treårigt program (180 ETCS), vid 8 lärosäten: t.ex. Universitetet i Innlandet, NLA Høgskolen och Høyskolen Kristiania	Grundläggande specialpedagogisk teori, utvecklingspsykologi, inkludering och anpassad undervisning, kartläggning av inlärningssvårigheter, arbete med elever med funktionsnedsättning, samarbete med PP-tjänsten
Mastersprogram i specialpedagogik	Tvåårig master (120 ECTS) eller integrerad femårig utbildning, vid 15 lärosäten: t.ex. Universitetet i Bergen, Universitetet i Innlandet och Høgskolen i Østfold	Fördjupning i specialpedagogisk teori och forskning, inkluderande undervisning, kartläggning och åtgärdsarbete vid inlärningssvårigheter, tidiga insatser, system- och individperspektiv på specialpedagogiskt arbete
Ettåriga kurser	Erbjuds både på grundnivå, som vidareutbildning för lärare och som fördjupning inom vissa specifika områden. Del-eller heltidsstudier (30–60 ECTS), vid 18 lärosäten: t.ex. Universitetet i Oslo, Nord universitet, Universitetet i Stavanger	Grundläggande kunskaper i specialpedagogik. Funktionsnedsättning, sociala och emotionella svårigheter, inlärningssvårigheter, inkludering, lagstiftning, etik och stödsystem inom skola och undervisning
Vidareutbildning i specialpedagogik	För yrkesverksamma förskollärare/lärare, 30–60 ETCS, vid 14 lärosäten: t.ex. OsloMet, NTNU, Universitetet i Innlandet	Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), småbarnspedagogik, arbete med elever med språk- och kommunikationssvårigheter, tidiga insatser i förskola och skola, inkluderande pedagogiska miljöer
Fristående kurser i specialpedagogik	Kortare kurser eller moduler inom specialpedagogiska teman15 ETCS, vid 2 lärosäten: Kristiania och Høgskolen på Vestlandet.	Kartläggning av läs- och skrivsvårigheter och matematiksvårigheter, arbete med elever med särskilda behov, specialpedagogiska insatser i undervisningen

Källa: Utdanning.no / Spesialpedagogikk.
https://utdanning.no/utdanningsoversikt/spesialpedagogikk

Antagning till kandidatprogram i specialpedagogik kräver grundläggande högskolebehörighet (generell studiekompetanse). Även de ettåriga utbildningarna kräver som regel grundläggande högskolebehörighet, men det förekommer också lokala antagningskrav såsom tidigare pedagogisk utbildning. Vissa av de ettåriga utbildningarna kan också tillgodoräknas vid eller vara behörighetsgivande för fortsatta studier, till exempel på kandidatprogram i specialpedagogik. Antagning till mastersprogram kräver i regel ett avslutat kandidatprogram (180 ECTS) inom ett relevant ämne, såsom pedagogik, specialpedagogik eller psykologi. Behörighetskraven för vidareutbildning för lärare varierar mellan lärosäten men ställer i huvudsak krav på lärarutbildning eller annan utbildning som bedöms relevant och i vissa fall även en anställning som lärare.[41]

Det saknas i nuläget officiellt tillgänglig nationell statistik över söktryck till specialpedagogiska program i Norge, liksom om genomströmning på utbildningarna. Det

[40] Universitets- och högskolelagen, NOKUT:s ackrediteringssystem samt det nationella kvalifikationsramverket, som anger nivåkrav och lärandemål för bachelor- och masterutbildningar.
[41] https://utdanning.no/utdanningsoversikt/spesialpedagogikk

vanligaste yrket bland personer som har läst en utbildning med specialpedagogisk inriktning arbetar enligt statistik från Statistisk sentralbyrå som grundskollärare. Det stämmer för cirka 30 procent av de som läst någon av de specialpedagogiska utbildningar som beskrivits ovan. Näst vanligast är att arbeta som speciallärare eller specialpedagog, vilket omkring 9 procent gör. Därefter arbetar 7 procent som psykolog och 6 procent som förskollärare respektive lektor i gymnasieskolan.[42]

4.3 Reformering av utbildningarna med avseende på specialpedagogik

Frågan om relationen mellan specialpedagogiskt innehåll i ordinarie lärarutbildning och specifika specialpedagogiska utbildningar har återkommit i norsk utbildningspolitik under lång tid. Före 1990-talet fanns en speciallärarexamen kopplad till behovet av lärare i specialskolor och hjälpklasser. När denna examen avskaffades växte i stället fristående kandidat- och mastersprogram i specialpedagogik fram, utan krav på lärarutbildning som grund. Konsekvensen blev att många med specialpedagogisk examen inte är behöriga att undervisa i skolan, eftersom de saknar en godkänd lärarutbildning.[43] Detta har identifierats som en utmaning i det norska systemet och är en av bakgrunderna till att specialpedagogik 2018 återinfördes som en fördjupningsinriktning inom den femåriga lärarutbildningen.[44]

Den nationella styrningen av norsk lärarutbildning genomgår för närvarande ett omfattande reformarbete.[45] Det övergripande syftet är att minska den statliga detaljstyrningen och ersätta den med en mer principbaserad ram som ger universitet och högskolor större frihet att utforma innehåll och profil i sina utbildningar.[46] För det specialpedagogiska innehållet kan detta komma att innebära en förändrad situation. I dagens system bidrar ramplanernas krav på lärandemål och de nationella riktlinjerna till att ämnen som specialpedagogik och individanpassad undervisning i praktiken inkluderas i utbildningarna, även om den konkreta utformningen redan nu fastställs lokalt av lärosätena. Med ökad autonomi för de enskilda lärosätena kan utrymmet för specialpedagogiskt innehåll komma att variera mer mellan lärosätena."

Vad gäller de specialiserade utbildningarna i specialpedagogik som beskrivits i 4.2.2 har studiens efterforskningar inte kunnat identifiera några pågående eller planerade nationella reforminitiativ. Som nämnts saknas det nationella ramplaner för dessa utbildningar och innehåll och inriktning varierar därmed fortsatt mellan lärosätena.

[42] Statistisk sentralbyrå 2025, uppgifter gäller för 2024. Uppgifterna gäller för personer som läst utbildning inom kategorierna 8242 spesialpedagogikk, 725302 lærerspesialist, spesialpedagogikk, vidareutdanning for lærere, 7242 spesialpedagogikk, 6242 spesialpedagogikk, 769945 master, logopedi, toårig eller 625304 spesialpedagogikk, vidareutdanning for lærere. Återges på https://utdanning.no/utdanningsoversikt/spesialpedagogikk (hämtad 2026-04-02).

[43] Cameron, D.L. et al. (2024). The special education profession in four Nordic countries in light of evolving policies on inclusion and special needs education. I European Journal of Special Needs Education 39:6.

[44] Ekspertgruppen for spesialpedagogikk (SPESPED). (2014). Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre. Norges Forskningsråd.

[45] För mer information om det pågående arbetet, se https://nettsteder.regjeringen.no/stylu/ (hämtad 2026-04-08).

[46] Se Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene (2024). En felles rammeplan. Overordnet styring av lærerutdanningene.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Referenslista

Regelverk

Danmark
Folkeskoleloven

Bekendtgørelse nr 693 af 20/06/2014

Bekendtgørelse nr 707 af 11/06/2024

Bekendtgørelse nr. 354 af 07/04/2017 om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog

Bekendtgørelse nr. 912 af 02/07/2024

Finland
Lagen om grundläggande utbildning. 628/1998

Statsrådets förordning om universitetsexamina. 794/2004

Förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. 986/1998

Norge
Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). LOV-1998-07-17-61

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7. FOR-2025-07-04-1442.

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10. FOR-2025-07-04-1444.

Forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8–13. FOR-2025-07-04-1446.

Rapporter och utbildningsinformation

Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Professionsbacheloruddannelse: Lærer i folkeskolen. https://www.ug.dk/videregaaende-uddannelser/professionsbacheloruddannelser/laerer-i-folkeskolen (Hämtad 2026-03-06)

Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Professionsbacheloruddannelse: Pædagog. https://www.ug.dk/videregaaende-uddannelser/professionsbacheloruddannelser/paedagog (Hämtad 2026-03-06)

Børne- og Undervisningsministeriet. (2026). Diplomuddannelse: Specialpædagogik. https://www.ug.dk/voksen-og-efteruddannelser/diplomuddannelser/specialpaedagogik (Hämtad 2026-03-06)

Cameron, David Lansing et al. (2024). The special education profession in four Nordic countries in light of evolving policies on inclusion and special needs education. *European Journal of Special Needs Education*, 39(6), s. 849–865. https://doi.org/10.1080/08856257.2024.2425500

Danmarks Evalueringsinstitut. (2018). *Indhold og faglige krav i læreruddannelsen*.

Ekspertgruppen for spesialpedagogikk (SPESPED). (2014). *Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre*. Norges Forskningsråd.

Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene. (2024). *En felles rammeplan. Overordnet styring av lærerutdanningene*.

Europeska komissionen (2022). European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). (https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system?utm_source=chatgpt.com). Hämtad 2026-04-07.

Helsingfors universitet. (2022). Helsingfors universitet påbörjar speciallärarstudier på svenska. https://www.helsinki.fi/sv/nyheter/studier/helsingfors-universitet-paborjar-speciallararstudier-pa-svenska (Hämtad 2026-03-12)

Lindeberg, Nanna Høygaard et al. (2022). *Styring, organisering og faglig praksis – Delrapport 2. Inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Magisterprogrammet i pedagogiska vetenskaper och lärarutbildning (Vasa), pedagogie magister (2 år), hösten 2026. https://opintopolku.fi/konfo/sv/toteutus/1.2.246.562.17.00000000000000034763 (Hämtad 2026-03-14)

Nordahl, T. et al. (2018). *Inkluderende felleskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging*.

Regeringen & aftalepartierne. (2022). *Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet), Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti om reform af læreruddannelsen*. København: Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Regjeringen. Pågående reformarbete för styrning av lärarutbildningarna (STYLU). https://nettsteder.regjeringen.no/stylu/ (Hämtad 2026-04-08)

SOU 2024:81. *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning*.

Statistisk sentralbyrå. (2025). Statistik gällande 2024 över yrken bland personer med utbildning inom spesialpedagogikk. Återges på https://utdanning.no/utdanningsoversikt/spesialpedagogikk

UiT Norges arktiske universitet. (odaterad). LER-1021 Pedagogikk og elevkunnskap. https://uit.no/utdanning/aktivt/emne/LER-1021 (Hämtad 2026-03-13)

Undervisnings- och kulturministeriet. (2016). *Teacher Education Development Programme.* Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet.

Universitets- og høgskolerådet (UHR). (2018). *Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene.* https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/

Utbildningsstyrelsen. (2026). Antagningsgrunder – Magisterprogrammet i småbarnspedagogik (Vasa), pedagogie magister (2 år). https://opintopolku.fi/konfo/sv/hakukohde/1.2.246.562.20.00000000000000079708/valintaperuste (Hämtad 2026-03-14)

Utdanning.no. Spesialpedagogikk – utbildningsöversikt. https://utdanning.no/utdanningsoversikt/spesialpedagogikk (Hämtad 2026-04-02)

Åbo Akademi. (2026). Fristående behörighetsgivande studier för speciallärare, 60 sp. https://www.abo.fi/utbildningsprogram/behorighetsgivande-studier-for-speciallarare/ (Hämtad 2026-03-12)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Speciallärar- och specialpedagogutbildningar läsåret 2025/26. Per Lärosäte

Innehåll

1. Uppsala universitet 348
2. Göteborgs universitet 350
3. Stockholms universitet 354
4. Umeå universitet 360
5. Linköpings universitet 364
6. Luleå tekniska universitet 368
7. Karlstads universitet 372
8. Linnéuniversitetet 376
9. Örebro universitet 381
10. Malmö universitet 382
11. Mälardalens universitet 387
12. Högskolan Kristianstad 391

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

1. Uppsala universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Uppsala universitet erbjuder speciallärarprogrammet med specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling.

Programmet omfattar sex terminers halvfartsstudier och är indelat i tre delar om 30 hp. I basdelen ska studenten utveckla en förmåga att granska och analysera specialpedagogisk verksamhet och barns behov av särskilt stöd, och utveckla kunskaper och färdigheter rörande kvalificerade samtal. I specialiseringsdelen utvecklas studentens kunskaper om barns och ungas språk-, skriv- och läsutveckling. Den avslutande delen innehåller vetenskaplig teori och metod och ett självständigt arbete.

Studierna är campusförlagda, med träffar en dag varannan vecka i Uppsala.

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- Perspektiv *på specialpedagogik*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2023)
- *Inkludering och exkludering i pedagogiska sammanhang,* 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2023)
- *Att bemöta och stödja barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,* 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: augusti 2025)
- *Kvalificerade samtal i pedagogisk verksamhet*, 7,5 hp
  (Fastställd/ senast reviderad: juni 2024)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3–4

- *Barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling*, 7,5 hp
  (Fastställd/ senast reviderad: maj 2024)
- *Svårigheter i och bedömning av barns och elevers språk-, skriv-, och läsutveckling*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: maj 2024)
- *Förebyggande, utredande och åtgärdande insatser vid barns och elevers språk-, skriv- och lässvårigheter*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)

Termin 5–6

- *Vetenskaplig teori och metod inom specialpedagogisk forskning I*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: maj 2022)
- *Vetenskaplig teori och metod inom specialpedagogisk forskning II*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2023)
- *Självständigt arbete i specialpedagogik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2018)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser vid sidan av programmet

- *Specialpedagogik ur historiska, samhälleliga och vetenskapliga perspektiv*, 7,5 hp
- *Inkludering och exkludering i policy, forskning och pedagogisk verksamhet*, 7,5 hp
- *Teoretiska traditioner inom forskningsfältet specialpedagogik*, 7,5 hp
- *Kategorisering och makt – ett intersektionellt perspektiv på skolans praktik*, 7,5 hp
- *Utmana och stödja varje barns utveckling och lärande i förskolan*, 7,5 hp.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

2. Göteborgs universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Under läsåret 2025/26 ges speciallärarprogrammet med specialiseringar mot språk-, skriv- och läsutveckling, respektive intellektuell funktionsnedsättning.[1]

Programmet är campusförlagt och omfattar sex terminers halvfartsstudier. De första två terminerna handlar om specialpedagogik som forskningsfält och speciallärarens yrkesroll, samt om individers utveckling i relation till olika lärmiljöer. Termin 3 och 4 fördjupas kunskaperna inom vald specialisering. De två avslutande terminerna ägnas åt specialpedagogisk vetenskapsteori och metod samt ett examensarbete inom vald specialisering.

Samläsning med specialpedagogprogrammet äger rum under termin 1, 2 och 5 (totalt 45 hp).

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogik – lärande i ett samhällsperspektiv,* 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: maj 2025)
- *Specialpedagogik – samverkan och individers utveckling*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Specialpedagogik – teoretiska perspektiv på läs- och skrivutveckling och läs- och skrivsvårigheter*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: april 2019)

[1] Universitetens specialisering mot matematikutveckling är för närvarande pausad men planeras att återupptas vårterminen 2027.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

  - *Läs- och skrivutveckling hos elever i behov av särskilda utbildningsinsatser*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2022)

- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Teoretiska perspektiv på språk- och begreppsutveckling i relation till intellektuell funktionsnedsättning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2023)
  - *Lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogik – Vetenskapsteori och metod*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
- *Examensarbete*, 15 hp

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet är campusförlagt och omfattar sex terminers halvfartsstudier. De första två terminerna handlar om specialpedagogik som forskningsfält och specialpedagogens yrkesroll, samt om individers utveckling i relation till olika lärmiljöer. Termin 3 och 4 ägnas dels åt olika sätt att utreda, dokumentera och planera specialpedagogiska åtgärder i den pedagogiska verksamheten, dels åt utvecklingsarbete och samtal som specialpedagogiska redskap. De två avslutande terminerna innehåller specialpedagogisk vetenskapsteori och metod samt ett examensarbete.

Samläsning med speciallärarprogrammet äger rum under termin 1, 2 och 5 (totalt 45 hp).

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogik – lärande i ett samhällsperspektiv*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: maj 2025)
- *Specialpedagogik – samverkan och individers utveckling*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)

Termin 3–4

- *Specialpedagogik som social praktik*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2022)
- *Specialpedagogik – lärares och organisationers lärande*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2022)

Termin 5–6

- *Specialpedagogik – Vetenskapsteori och metod*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
- *Examensarbete inom Specialpedagogprogrammet*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Elevhälsa och hälsofrämjande skolutveckling*, 7,5 hp
- *Att möta människor med NPF, strategier, dilemman och samverkan*, 7,5 hp

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Uppdragsutbildning

- *Vidareutveckling och analys av kvalitet i undervisningen för speciallärare*, 7,5 hp.

Masterexamen, 120 hp

- *Masteruppsatskurs i specialpedagogik*, 15 hp.[2]

[2] Efter avslutat speciallärarprogram eller specialpedagogprogram kan studenten läsa ytterligare 30 hp (varav 15 hp uppsatskurs och 15 hp valfria kurser) för att ta ut en masterexamen i specialpedagogik. Metodkursen inom respektive program är behörighetsgivande till uppsatskursen.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

3. Stockholms universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammets struktur syftar till att främja progression avseende både yrkesprofessionell (specialpedagogisk) och akademisk kompetens. Programmet ges med fem specialiseringar: språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, intellektuell funktionsnedsättning, dövhet och hörselnedsättning, respektive synskada.

Samtliga inriktningar läses på halvfart och distans. Inriktningen mot språk-, skriv- och läsutveckling kan även läsas på helfart och är campusförlagd.

Programmet är indelat i tre block om 30 hp: ett inledande block som är gemensamt för samtliga inriktningar, ett block med fördjupning inom respektive specialisering, och ett avslutande block med fokus på specialpedagogisk kompetens inom elevhälsan, på vetenskapsteori och metod samt på studenternas självständiga arbete inom vald specialisering.

Tre av programmets kurser, de båda kurserna i vetenskapsteori och metod och den kurs som behandlar specialpedagogisk kompetens inom elevhälsan, är gemensamma för specialpedagog- och speciallärarprogrammen. Totalt omfattar dessa kurser 22,5 hp.

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Det specialpedagogiska samhällsuppdraget*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
- *Utveckling i och av pedagogiska lärmiljöer*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: april 2024)
- *Vetenskapsteori och metod I*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- *Professionella samtal i specialpedagogiska sammanhang*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2024)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:[3]
  - *Möjligheter och hinder inom språk-, skriv- och läsutveckling*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Bedömning av och för språk-, skriv- och läsutveckling*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Pedagogisk utredning och åtgärdsprogram*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Möjligheter och hinder inom matematikutveckling*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Bedömning av och för matematikutveckling*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Pedagogisk utredning och åtgärdsprogram*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Intellektuell funktionsnedsättning ur olika perspektiv*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Didaktiska villkor för begreppsutveckling hos elever med intellektuell funktionsnedsättning*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Didaktiska villkor för språk-, skriv- och läsutveckling hos elever med intellektuell funktionsnedsättning*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Pedagogisk utredning samt bedömning av och för kunskapsutveckling hos elever med intellektuell funktionsnedsättning*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)

[3] Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling erbjuds även på helfart, över tre terminer.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Specialisering Dövhet eller hörselskada:[4]
  - *Dövhet och hörselnedsättning ur olika perspektiv*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juli 2025)
  - *Didaktiska villkor för begreppsutveckling hos döva elever eller elever med hörselnedsättning*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Didaktiska villkor för språk-, skriv- och läsutveckling hos döva elever eller elever med hörselnedsättning*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Pedagogisk utredning samt bedömning av och för kunskapsutveckling hos döva elever eller elever med hörselnedsättning*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- Specialisering Synskada:[5]
  - *Synnedsättning ur olika perspektiv*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Didaktiska villkor för begreppsutveckling hos elever med synnedsättning*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Didaktiska villkor för språk-, skriv- och läsutveckling hos elever med synnedsättning*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
  - *Pedagogisk utredning samt bedömning av och för kunskapsutveckling hos elever med synnedsättning*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogisk kompetens i elevhälsans arbete*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- *Vetenskapsteori och metod II*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- *Självständigt arbete inom Speciallärarprogrammet*, 15 hp

[4] Specialisering Dövhet eller hörselskada startar vartannat/jämnt år.
[5] Specialisering Synskada startar vartannat/jämnt år.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammets inledande kurser (30 hp) introducerar specialpedagogik som vetenskapsområde och samhällsuppdrag och ger specialpedagogiska perspektiv på lärmiljöer. Följande 30 hp behandlar olika delar i specialpedagogens yrkesutövning. Programmets avslutande 30 hp ägnas åt specialpedagogisk kompetens inom elevhälsan, vetenskapsteori och metod samt det självständiga arbetet.

Tre av programmets kurser, de båda kurserna i vetenskapsteori och metod och den kurs som behandlar specialpedagogisk kompetens inom elevhälsan, är gemensamma för specialpedagog- och speciallärarprogrammen. Totalt omfattar dessa kurser 22,5 hp.

Programmet kan både läsas på helfart och campusförlagt, och på halvfart som distansutbildning.

Programmets kurser per termin

Termin 1–2[6]

- *Specialpedagogik som tvärvetenskap, samhällsuppdrag och normativ praktik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2024)
- *Vetenskapsteori och metod I*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2024)
- *Specialpedagogiska perspektiv på lärmiljöer*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2024)

Termin 3–4

- *Kvalificerade samtal*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- *Intersektionella perspektiv på lärmiljöer och social komplexitet*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)

[6] Specialpedagogprogrammet erbjuds även på helfart, över tre terminer.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- *Pedagogisk utredning och åtgärdsprogram*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- *Verksamhetsutveckling i ett specialpedagogiskt perspektiv*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)

Termin 5–6

- *Specialpedagogisk kompetens i elevhälsans arbete*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- *Vetenskapsteori och metod II*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2024)
- *Självständigt arbete inom Specialpedagogprogrammet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2026)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser som även ingår i programmen

- *Dövhet och hörselnedsättning ur olika perspektiv*, 7,5 hp
- *Didaktiska villkor för begreppsutveckling hos döva elever*, 7,5 hp
- *Didaktiska villkor för språk, skriv- och läsutveckling hos döva elever eller elever med hörselnedsättning*, 7,5 hp
- *Pedagogisk utredning samt bedömning av och för kunskapsutveckling hos döva elever eller elever med hörselnedsättning*, 7,5 hp
- *Synnedsättning ur olika perspektiv*, 7,5 hp
- *Didaktiska villkor för begreppsutveckling hos elever med synnedsättning*, 7,5 hp
- *Didaktiska villkor för språk-, skriv- och läsutveckling hos elever med synnedsättning*, 7,5 hp
- *Pedagogisk utredning samt bedömning av och för kunskapsutveckling hos elever med synnedsättning*, 7,5 hp

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Delaktighet och lärande för barn, ungdomar och vuxna med ADHD-symtom*, 7,5 hp
- *Delaktighet och lärande för barn, ungdomar och vuxna med autism*, 7,5 hp
- *Specialpedagogiska utmaningar i en skola för alla*, 7,5 hp
- *Fördjupningskurs i specialpedagogik – för förskollärare*, 7,5 hp
- *Vetenskapsteori och forskningsmetodik inom specialpedagogik ur ett flervetenskapligt perspektiv*, 7,5 hp[7]

Masterexamen i specialpedagogik genom fristående kurser, 120 hp (obligatoriska kurser)[8]

- *Vetenskapsteori och etik inom specialpedagogik*, 7,5 hp*
- *Vetenskaplig metod inom specialpedagogisk forskning*, 15 hp*
- *Självständigt arbete för masterexamen i specialpedagogik*, 15 hp*
- *Masterkurs i specialpedagogik – specialpedagogik i policy och praktik*, 15 hp
- *Masterkurs i specialpedagogik – specialpedagogikens historiska och teoretiska grund*, 15 hp
- *Vetenskapsteori och etik inom specialpedagogik*, 7,5 hp
- *Vetenskaplig metod inom specialpedagogisk forskning*, 15 hp
- *Självständigt arbete för masterexamen i specialpedagogik*, 30 hp.

[7] Kursen samläses med forskarkurs.
[8] Masterexamen i specialpedagogik erhålls genom fristående kurser. Studerande med speciallärar- eller specialpedagogexamen behöver läsa de tre kurserna markerade med * ovanför att få ut en masterexamen. De kan utöver dessa tillgodoräkna sig 82,5 hp från sin tidigare examen i en masterexamen. Övriga studenter behöver läsa de fem följande kurserna för att få ut en masterexamen, samt komplettera med valbara kurser om 15 hp med specialpedagogisk relevans, helt valfria kurser om 15 hp samt valbar kurs i vetenskaplig metod på avancerad nivå om 7,5 hp.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

4. Umeå universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet ges med tre specialiseringar: språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, respektive intellektuell funktionsnedsättning.

Programmet omfattar tre terminers heltidsstudier. Den första terminen ger en vetenskaplig och teoretisk grund samt kunskaper om det specialpedagogiska fältet, speciallärarens yrkesfunktion och elevers utveckling och lärande. Den andra terminen inriktas mot respektive specialisering, medan den tredje terminen i huvudsak ägnas åt vetenskaplig metod och ett självständigt arbete inom vald specialisering. Termin tre avslutas med en kurs som ger studenterna breddade kunskaper inom övriga specialpedagogiska kunskapsfält.[9]

Samläsning med specialpedagogprogrammet äger rum under den första terminen, 30 hp. Studenter som läser specialisering intellektuell funktionsnedsättning samläser dessutom ytterligare en kurs om 7,5 hp, dvs. totalt 37,5 hp.

Studierna genomförs på distans med campusförlagda träffar i Umeå.

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1, samtliga specialiseringar

- *Introduktion till det specialpedagogiska fältet*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- *Specialpedagogens och speciallärarens yrkesfunktion*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- *Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: september 2025)

[9] Blivande speciallärare med specialisering intellektuell funktionsnedsättning samläser med specialpedagoger en kurs som heter ”Språk och matematik i ett specialpedagogiskt perspektiv 7,5 hp”. Speciallärare med specialisering matematik läser kursen ”Språk-, läs- och skrivutveckling i ett specialpedagogiskt perspektiv 7,5 hp”. Speciallärare med specialisering språk-, skriv- och läsutveckling läser ”Matematik i ett specialpedagogiskt perspektiv 7,5 hp”.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 2, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Språk-, skriv- och läsutveckling för speciallärare*, 30 hp
    (Fastställd/senast reviderad: september 2024)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Matematikutveckling för speciallärare*, 30 hp
    (Fastställd/senast reviderad: augusti 2024)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Att utveckla lärande i skola och vardag för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2024)
  - *Kunskap och kommunikation – att utveckla lärmiljöer för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: september 2020)

Termin 3, samtliga specialiseringar samt per specialisering

- *Vetenskaplig metodkurs Speciallärar- och specialpedagogprogrammen*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2023)
- *Examensarbete för speciallärarexamen*, 15 hp
- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Matematik i ett specialpedagogiskt perspektiv*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Språk- skriv- och läsutveckling i ett specialpedagogiskt perspektiv*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Språk och matematik i ett specialpedagogiskt perspektiv*, 7,5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet omfattar tre terminers heltidsstudier. Den första terminen ger en vetenskaplig och teoretisk grund samt kunskaper om det specialpedagogiska fältet, specialpedagogens yrkesfunktion och elevers utveckling och lärande. Den andra terminen fokuserar på specialpedagogens specifika roll i arbetet med elever med skolsvårigheter. Tredje terminen ägnas i huvudsak åt vetenskaplig metod och ett självständigt arbete. Under terminens sista kurs breddas studenternas kunskaper inom kunskapsfältet språk och matematik.

Samläsning med speciallärarprogrammet äger rum under den första terminen, samt vid den avslutande kursen under termin tre, totalt 37,5 hp.

Studierna genomförs på distans med campusförlagda träffar i Umeå.

Programmets kurser per termin

Termin 1

- *Introduktion till det specialpedagogiska fältet*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- *Specialpedagogens och speciallärarens yrkesfunktion*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)
- *Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: september 2025)

Termin 2

- *Specialpedagogiska kunskapsområden*, 7,5 hp (Fastställd/senast reviderad: september 2021)
- *Utvärdering, ledarskap och förändringsarbete*, 22,5 hp (Fastställd/senast reviderad: december 2020)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3

- *Vetenskaplig metodkurs Speciallärar- och specialpedagogprogrammen*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2023)
- *Examensarbete specialpedagogprogrammet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: april 2019)
- *Språk och matematik i ett specialpedagogiskt perspektiv*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser som även ingår i programmen

- *Matematikutveckling för speciallärare*, 30 hp

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Specialpedagogik för yrkeslärare*, 15 hp
- *Neuropsykiatriska svårigheter – förhållningssätt, bemötande och strategier i pedagogiska verksamheter*, 15 hp
- *Neuropsykiatriska svårigheter – förhållningssätt, bemötande och strategier i olika miljöer*, 15 hp
- *Pedagogiska verksamheter och barn som far illa*, 15 hp.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

5. Linköpings universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet ges med tre specialiseringar: mot språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, respektive intellektuell funktionsnedsättning.

Programmet ges på halvfart över sex terminer och delas in i tre kunskapsblock om vardera 30 hp. Block 1 ger en överblick över specialpedagogiken som kunskapsområde och forskningsfält och behandlar även specialpedagogisk verksamhet. Block 2 innebär fördjupade studier inom respektive specialisering. Block 3 ägnas åt vetenskapsteori, forskningsmetod och examensarbete inom vald specialisering.

Samläsning med specialpedagogprogrammet sker under halva utbildningstiden (45 hp), terminerna 1, 2 och 5.

Studierna genomförs på distans, med campusförlagda utbildningstillfällen ungefär en gång i månaden, 2–3 dagar per tillfälle.

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogik – kunskapsområde och forskningsfält*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
- *Specialpedagogisk verksamhet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Tala, läsa och skriva – möjligheter och hinder för lärande, del 1*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
  - *Tala, läsa och skriva – möjligheter och hinder för lärande, del 2*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Villkor för elevers matematikutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
  - *Identifiering, bedömning, prevention och intervention i specialpedagogisk verksamhet i matematik*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Anpassad skola – möjligheter och utmaningar*, *del 1*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
  - *Anpassad skola – möjligheter och utmaningar*, *del 2*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Vetenskapsteori och forskningsmetod*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
- *Examensarbete*, 15 hp

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet ges på halvfart över sex terminer och delas in i tre kunskapsblock om vardera 30 hp. Block 1 ger en överblick över specialpedagogiken som kunskapsområde och forskningsfält och behandlar även specialpedagogisk verksamhet. Block 2 innebär fördjupade studier med fokus på teorier om och metoder för lärande. Block 3 ägnas åt vetenskapsteori, forskningsmetod och examensarbete.

Samläsning med speciallärarprogrammet sker under halva utbildningstiden (45 hp), terminerna 1, 2 och 5.

Studierna genomförs på distans, med campusförlagda utbildningstillfällen ungefär en gång i månaden, 2–3 dagar per tillfälle.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogik – kunskapsområde och forskningsfält*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
- *Specialpedagogisk verksamhet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)

Termin 3–4

- *Lärande och utveckling*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
- *Möjligheter, hinder och utmaningar i lärandet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)

Termin 5–6

- *Vetenskapsteori och forskningsmetod*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)
- *Examensarbete*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2021)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Det funktionsvarierade klassrummet – NPF i skolan*, 7,5 hp
- *Flerspråkighet i kombination med läs- och skrivsvårigheter*, 15 hp
- *Flerspråkighet i kombination med läs- och skrivsvårigheter – fördjupningskurs*, 15 hp
- *Elever med språkstörning: kunskap, förståelse och arbetssätt*, 7,5 hp.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Masterexamen i pedagogiskt arbete med inriktning mot specialpedagogik, 120 hp (obligatoriska kurser)[10]

- *Vetenskapsteori och forskningsmetod: Kvalitativ analys*, 7,5 hp
- *Vetenskapsteori och forskningsmetod: Statistik för lärare*, 7,5 hp
- *Uppsats, master, pedagogiskt arbete*, 15 hp

[10] Yrkesexamen på avancerad nivå omfattande 90 hp i form av avklarade studier på speciallärar- eller specialpedagogprogram utgör grund för universitetets masterexamen i pedagogiskt arbete med inriktning mot specialpedagogik. Utöver detta ingår tre obligatoriska kurser.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

6. Luleå tekniska universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet erbjuds för första gången läsåret 2025/26. Det ges med två specialiseringar: språk-, skriv- och läsutveckling, respektive matematikutveckling.

Programmet omfattar sex terminers halvfartsstudier. Kurserna under de första två terminerna syftar till att ge kunskaper om specialpedagogik som samhällsuppdrag, verksamhetsområde och social praktik samt om det specialpedagogiska forskningsfältet. Termin 3 och 4 fördjupas kunskaperna inom respektive specialisering, med fokus dels på arbete för att främja och förebygga elevers utveckling, dels på kartläggning, utredning och åtgärder på organisations-, grupp- och individnivå. De avslutande terminerna ägnas åt vetenskapsteori och -metodologi, samt åt ett examensarbete inom vald specialisering.

Samläsning med specialpedagogprogrammet genomförs terminerna 1, 2 och 5 (45 hp).

Studierna genomförs som distansutbildning med 50 procents studietakt, med såväl campusförlagda heldagsträffar (2–3 träffar á 2–4 dagar per termin) som distansundervisning via webbaserad lärplattform.

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogik som samhällsuppdrag – ideologi och forskningsfält*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Specialpedagogik som tvärvetenskap, språk och begreppsutveckling*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
- *Specialpedagogik som verksamhet och social praktik*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Språk-, skriv- och läsutveckling: främjande och förebyggande arbete*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)
  - *Språk-, skriv- och lässvårigheter: kartläggning, utredning och åtgärder*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Matematikutveckling: främjande och förebyggande arbete*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)
  - *Utmaningar i matematikundervisningen: kartläggning, utredning och åtgärder*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Vetenskapsteori, metodologi och forskningsetik inom det specialpedagogiska fältet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Examensarbete,* 15 hp

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet omfattar sex terminers halvfartsstudier. Kurserna under de första två terminerna syftar till att öka kunskaperna om specialpedagogik som samhällsuppdrag, verksamhetsområde och social praktik samt om det specialpedagogiska forskningsfältet. Under termin 3 och 4 fördjupas kunskaperna om specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner, samt om möjligheter, hinder och didaktiska utmaningar för alla elevers lärande. De avslutande terminerna ägnas åt vetenskapsteori och -metod, samt åt ett examensarbete.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Samläsning med specialpedagogprogrammet genomförs terminerna 1, 2 och 5 (45 hp).

Studierna bedrivs som distansutbildning med 50 procents studietakt, med såväl campusförlagda heldagsträffar (2–3 träffar á 2–4 dagar per termin) som distansundervisning via webbaserad lärplattform.

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogik som samhällsuppdrag – ideologi och forskningsfält*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Specialpedagogik som tvärvetenskap, språk och begreppsutveckling*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
- *Specialpedagogik som verksamhet och social praktik*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)

Termin 3–4

- *En främjande kommunikativ lärmiljö för skolutveckling*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Utveckling och lärande för alla – möjligheter och hinder*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Specialpedagogiska perspektiv på didaktiska utmaningar*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)

Termin 5–6

- *Vetenskapsteori, metodologi och forskningsetik inom det specialpedagogiska fältet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Examensarbete i specialpedagogik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Specialpedagogik A*, 30 hp*[11]
- *Specialpedagogik B*, 30 hp*
- *Specialpedagogik 3*, 30 hp*
- *Specialpedagogisk fördjupning med fokus på barn och unga i språksvårigheter*, 15 hp
- *Läs- och skrivmöjligheter för alla, elever i läs- och skrivsvårigheter*, 15 hp, avancerad nivå
- *Barn och elever med särskild begåvning*, 7,5 hp
- *Specialpedagogiska perspektiv på utmaningar i matematikundervisningen*, 7,5 hp
- *Specialpedagogiska perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter*, 7,5 hp

Uppdragsutbildningar

- *Specialpedagogiska perspektiv i mötet med personer med funktionsnedsättning*, 7,5 hp
- *Matematikutveckling i förskoleklass och årskurs 1–3 utifrån förstaoch andraspråksperspektiv*, 7,5 hp
- *Undervisning på kognitionsvetenskaplig grund*, 7,5 hp.

[11] Kurser märkta med * kan ingå i en kandidatexamen i pedagogik med huvudämne specialpedagogik.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

7. Karlstads universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Vid Karlstads universitet erbjuds speciallärarprogrammet med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

Programmet ges på halvfart och distans under sex terminer. I regel ingår tre campusträffar à två dagar per termin. Innehållsligt är programmet indelat i tre block om 30 hp vardera. Det första blocket har fokus på specialpedagogik som vetenskap och praktisk verksamhet, det andra innebär en fördjupning mot intellektuell funktionsnedsättning och didaktik, och det avslutande blocket innebär en vetenskaplig fördjupning, inklusive examensarbete.

Höstterminen 2026 startar universitetet ett specialpedagogprogram. Samläsning mellan speciallärar- och specialpedagogprogrammen kommer att ske terminerna 1, 2 och 5, motsvarande 45 hp. Under läsåret 2025/26 sker samläsning även mellan speciallärarprogrammet och universitetets masterprogram i specialpedagogik, under terminerna 1, 2 och 6.[12]

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogik som verksamhets- och forskningsområde*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: februari 2023)
- *Specialpedagogisk praktik*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: augusti 2023)

[12] Under läsåret 2025/26 är masterprogrammet föremål för en universitetsgemensam utbildningsöversyn. Det är därför oklart hur eventuell framtida samläsning kommer att se ut.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3–4

- *Lärande och undervisning i anpassade skolan Del I*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: februari 2024)
- *Lärande och undervisning i anpassade skolan Del II*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: augusti 2023)

Termin 5–6

- *Vetenskapliga metoder i specialpedagogisk forskning*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)
- *Examensarbete i speciallärarprogrammet*, 15 hp (Fastställd/senast reviderad: augusti 2024)

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Universitetet startar ett specialpedagogprogram läsåret 2026/27. Programmet ges på halvfart och distans under sex terminer, med tre träffar à två dagar per termin på campus. Innehållsligt är programmet indelat i tre block om 30 hp vardera. Det första blocket har fokus på specialpedagogik som vetenskap och praktisk verksamhet, det andra innebär en fördjupning mot specialpedagogprofessionen, och det avslutande blocket innebär en vetenskaplig fördjupning, inklusive examensarbete.

Samläsning planeras med speciallärarprogrammet under terminerna 1, 2 och 5, motsvarande 45 hp. Samläsning kan även komma att äga rum med universitetets masterprogram i specialpedagogik.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogik som verksamhets- och forskningsområde*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2023)
- *Specialpedagogisk praktik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: augusti 2023)

Termin 3–4

- *Specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner och pedagogisk ledare*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)
- *Att identifiera och undanröja hinder och svårigheter i lärmiljöer*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)

Termin 5–6

- *Vetenskapsteori och metod med ämnesfördjupning i specialpedagogik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)
- *Examensarbete i specialpedagogprogrammet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2026)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser som även ingår i programmen

- *Specialpedagogik som forsknings- och verksamhetsområde*, 15 hp
- *Specialpedagogisk praktik*, 15 hp

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *A-kurs i specialpedagogik*, 30 hp
- *Barns språk-, läs- och skrivutveckling på specialpedagogiska och kognitionsvetenskapliga grunder*, 7,5 hp
- *Inkludering*, 15 hp
- *Kvalificerade samtal*, 15 hp
- *Språk-, skriv- och läslärande ur ett inkluderande perspektiv*, 15 hp

Master-/magisterprogram i specialpedagogik. 120/60 hp, (obligatoriska kurser)[13]

- *Specialpedagogik som forsknings- och verksamhetsområde*, 15 hp
- *Vetenskapsteori och metod med ämnesfördjupning,* 15 hp
- *Självständigt arbete i specialpedagogik – magister*, 15 hp
- *Självständigt arbete i specialpedagogik – master II*, 15 hp.

[13] För masterexamen skriver studenten två självständiga arbeten (15hp+ 15 hp). Utöver de obligatoriska kurserna har studenten olika möjlighet att forma sin utbildning. Två rekommenderade studiegångar är inriktning mot *undervisning* respektive *skolutveckling*.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

8. Linnéuniversitetet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet ges med tre specialiseringar: mot språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, respektive intellektuell funktionsnedsättning.

Programmet ges på distans och delfart, 67 procents studietakt, över 4,5 terminer. Fysiska träffar genomförs två dagar varannan vecka på campus.

Innehållsligt är programmet indelat i fyra block, varav de tre första omfattar 20 hp vardera och det fjärde 30 hp. I det första blocket tas olika perspektiv på specialpedagogik upp och grunden läggs för ett vetenskapligt och professionellt förhållningssätt. Det andra blocket syftar till att utveckla kunskaper om människors och gruppers olika förutsättningar i relation till olika lärmiljöer. I det tredje blocket fördjupas kunskapen inom respektive specialisering. Programmet avslutas med ett fjärde block med fokus på vetenskapliga frågor och studentens examensarbete inom vald specialisering.

Sex av kurserna, motsvarande totalt 40 hp, är gemensamma för samtliga tre specialiseringar och samläses även med specialpedagogprogrammet.

Programmets kurser per block och specialisering

Block 1, 20 hp

- *Perspektiv på specialpedagogik*, 10 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- Specialisering Språk- skriv- och läsutveckling:
  - *Språk-, skriv- och läsutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv I*, 5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: april 2021)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Matematikutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv I*, 5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2024)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Perspektiv på intellektuell funktionsnedsättning I*, 5 hp
    (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Professionellt förhållningssätt I: Vetenskaplighet och specialpedagogisk praktik*, 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)

Block 2, 20 hp

- *Specialpedagogiskt arbete för att förebygga skolmisslyckande*, 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- Specialisering Språk- skriv- och läsutveckling:
  - *Språk-, skriv- och läsutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv II*, 10 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Matematikutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv II*, 10 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2024)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Perspektiv på intellektuell funktionsnedsättning II*, 10 hp
    (Fastställd/senast reviderad: januari 2025)
- *Professionellt förhållningssätt II: Vetenskaplighet och samtal*, 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)

Block 3, 20 hp

- Specialisering Språk- skriv- och läsutveckling:
  - *Språk-, skriv- och läsutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv III*, 10 hp
    (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
  - *Språk-, skriv- och läsutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv IV*, 10 hp
    (Fastställd/senast reviderad: september 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Matematikutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv III*, 10 hp (Fastställd/senast reviderad: februari 2024)
  - *Matematikutveckling ur ett specialpedagogiskt perspektiv IV*, 10 hp (Fastställd/senast reviderad: februari 2024)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Perspektiv på intellektuell funktionsnedsättning III*, 10 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)
  - *Perspektiv på intellektuell funktionsnedsättning IV*, 10 hp (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)

Block 4, 30 hp

- *Vetenskapliga metoder*, 10 hp (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Självständigt arbete*, 15 hp:
- *Professionellt förhållningssätt III: Skolutveckling*, 5 hp (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet ges på distans och delfart, 67 procents studietakt, över 4,5 terminer. Fysiska träffar genomförs två dagar varannan vecka på campus.

Innehållsligt är programmet indelat i fyra block, varav de tre första omfattar 20 hp vardera och det fjärde 30 hp. I det första blocket tas olika perspektiv på specialpedagogik upp och grunden läggs för ett vetenskapligt och professionellt förhållningssätt. Det andra blocket syftar till att utveckla kunskaper om människors och gruppers olika förutsättningar i relation till olika lärmiljöer. I det tredje blocket fördjupas kompetensen att möta barn och elever i behov av särskilt stöd. Programmet avslutas med ett fjärde block med fokus på vetenskapliga frågor och studentens examensarbete inom vald specialisering.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Sex av kurserna, motsvarande totalt 40 hp, samläses med speciallärarprogrammet.

Programmets kurser per block

Block 1, 20 hp

- *Perspektiv på specialpedagogik*, 10 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Specialpedagogik i olika lärmiljöer I*, 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Professionellt förhållningssätt I: Vetenskaplighet och specialpedagogisk praktik*, 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)

Block 2, 20 hp

- *Specialpedagogiskt arbete för att förebygga skolmisslyckande*, 5, hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Specialpedagogik i olika lärmiljöer II*, 10 hp
  (Fastställd/senast reviderad: januari 2025)
- *Professionellt förhållningssätt II: Vetenskaplighet och samtal*, 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)

Block 3, 20 hp

- *Specialpedagogens roll – lärande, utveckling och pedagogisk utredning*, 10 hp
  (Fastställd/senast reviderad: april 2025)
- *Specialpedagogens roll – samtal och verksamhetsutveckling*, 10 hp
  (Fastställd/senast reviderad: april 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Block 4, 20 hp

- *Vetenskapliga metoder*, 10 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Självständigt arbete inom specialpedagogprogrammet*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: oktober 2024)
- *Professionellt förhållningssätt III: Skolutveckling,* 5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2025)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Språk-, läs- och skrivutveckling*, 10 hp
- *Barn, unga och vuxna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar*, 7,5 hp.

Master-/magisterprogram i pedagogik, 120 hp

Magister/mastersprogrammet i pedagogik ges med sex inriktningar: allmän pedagogik, didaktik och lärande, lärares arbete, arbetsliv och vuxnas lärande, *specialpedagogik* respektive socialpedagogik. Uppsatsens inriktning avgör inriktningen på studentens examen. Programmet innehåller inga inriktningsspecifika kurser.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

9. Örebro universitet

Specialpedagogiskt program, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogiskt program omfattar tre kurser om 30 hp vardera. Kurserna behandlar olika perspektiv på specialpedagogik, pedagogisk ledning och styrning samt specialpedagogik som forskningsområde. Under den sista terminen skriver studenterna ett examensarbete.

Samtliga kurser som ingår i programmet ges inom huvudområdet pedagogik.

Studierna genomförs på halvfart och distans över sex terminer.

Programmets kurser per termin

Termin 1–2:

- *Specialpedagogiska områden och perspektiv*, 30 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)

Termin 3–4:

- *Styrning och förändring: specialpedagogiska frågor*, 30 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)

Termin 5–6:

- *Specialpedagogik som forskningsområde*, 30 hp
  (Fastställd/senast reviderad: mars 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

10. Malmö universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet ges med tre specialiseringar: språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, respektive grav språkstörning.

Studierna är campusförlagda och genomförs på halvfart över sex terminer. De två första terminerna ger en introduktion till det specialpedagogiska forskningsfältet och verksamhetsområdet. Under termin 3 fördjupas de didaktiska kunskaperna inom vald specialisering, och termin 4 riktas mot samtal och skolutveckling med pedagogisk grund. Programmets båda avslutande terminer ägnas åt vetenskapsteori, forskningsmetod och ett examensarbete inom vald specialisering.

Terminerna/delkurserna 1, 2 och 5 (totalt 45 hp) är desamma i samtliga specialiseringar inom speciallärarprogrammet, och i princip desamma som i båda inriktningarna inom specialpedagogprogrammet. Storföreläsningar för flera studentgrupper kan förekomma under dessa terminer/delkurser.

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogiska perspektiv*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: augusti 2022)
- *Lärande, utveckling och pedagogisk utredning*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Individuella förutsättningar och kontextuella villkor för undervisning, bedömning och lärande – Språk-, skriv- och läsutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

  - *Speciallärarens strategiska insatser och pedagogiska bidrag – Språk-, skriv- och läsutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2023)

- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Individuella förutsättningar och kontextuella villkor för undervisning, bedömning och lärande – Matematikutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2024)
  - *Speciallärarens strategiska insatser och pedagogiska bidrag – Matematikutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2023)
- Specialisering Grav språkstörning:
  - *Individuella förutsättningar och kontextuella villkor för undervisning, bedömning och lärande – Grav språkstörning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2025)
  - *Speciallärarens strategiska insatser och pedagogiska bidrag – Grav språkstörning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2023)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Vetenskapsteori och forskningsmetod*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: maj 2022)
- *Examensarbete*, 15 hp

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Universitetet erbjuder specialpedagogprogrammet med två inriktningar: dels utan profil, dels med profil mot språk- och kommunikationsutveckling. Programinriktningen utan profil ges både på helfart över tre terminer och på halvfart över sex terminer. Den profilerade inriktningen erbjuds enbart på helfart och enbart för förskollärare. Båda programversionerna är campusförlagda.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Innehållet är uppdelat i sex delkurser om 15 hp vardera. Den första delkursen innehåller en introduktion till det specialpedagogiska forskningsfältet och verksamhetsområdet. I delkurs 2, 3 och 4 fördjupas kunskaperna i det specialpedagogiska arbetet. Programmets båda avslutande delkurser ägnas åt vetenskapsteori, forskningsmetod och ett examensarbete.

Delkurserna 1, 2 och 5 (totalt 45 hp) är i princip desamma i båda inriktningarna inom specialpedagogprogrammet och inom speciallärarprogrammet. Storföreläsningar för flera studentgrupper kan förekomma under dessa delkurser.

Programmets kurser per delkurs och inriktning

Delkurs 1, båda inriktningarna

- *Specialpedagogiska perspektiv*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: augusti 2022)

Delkurs 2

- Utan profil:
  - *Lärande, utveckling och pedagogisk utredning*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- Profil Språk- och kommunikationsutveckling:
  - *Lärande, utveckling och pedagogisk utredning – profil språk- och kommunikationsutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: maj 2023)

Delkurs 3

- Utan profil:
  - *Att leda professionella samtal*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Profil Språk- och kommunikationsutveckling:
  - *Att leda professionella samtal – profil språk- och kommunikationsutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

Delkurs 4

- Utan profil:
  - *Skolutveckling, att leda specialpedagogiskt förändringsarbete*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- Profil Språk- och kommunikationsutveckling:
  - *Skolutveckling, att leda specialpedagogiskt förändringsarbete – profil språk- och kommunikationsutveckling*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: februari 2025)

Delkurs 5, båda inriktningarna

- *Vetenskapsteori och forskningsmetod*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: maj 2022)

Delkurs 6, båda inriktningarna

- *Examensarbete*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: maj 2022)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Läs- och skrivsvårigheter, specialpedagogisk och språkvetenskaplig fördjupning*, 15 hp
- *Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning*, 15 hp
- *Att möta barn och elever i behov av stöd*, 15 hp

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Masterexamen i specialpedagogik genom fristående kurser, 120 hp (obligatoriska kurser)[14]

- *Specialpedagogik: Forskningsmetodisk fördjupning*, 15 hp
- *Specialpedagogik: Forskningsdesign inom praktiknära forskning*, 7,5 hp
- *Specialpedagogik: Självständigt arbete för masterexamen*, 30 hp
- *Specialpedagogik: Självständigt arbete för masterexamen*, 15 hp.

[14] Masterutbildningen startade under 2024 och är under uppbyggnad. I masterexamen inom specialpedagogik ingår ovanstående obligatoriska kurser kombinerade med valfria kurser på avancerad nivå inom ämnet specialpedagogik. Självständigt arbete om 15 hp är för den som sedan tidigare har ett examensarbete inom specialpedagogik om 15 hp, Självständigt arbete om 30 hp är för den som inte sedan tidigare har ett sådant examensarbete.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

11. Mälardalens universitet

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet ges med tre specialiseringar: språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, respektive intellektuell funktionsnedsättning.

Programmet omfattar sex terminers studier på halvfart och är uppdelat i tre block om 30 hp vardera. Kurserna i det första blocket behandlar centrala kunskapsområden som ska ge förutsättningar dels för de fortsatta studierna, dels för att studenten ska kunna verka som speciallärare. Kurserna i det andra blocket är inriktade mot respektive specialisering. Det tredje blocket innehåller studier i vetenskaplig teori och metod och ett avslutande självständigt arbete inom vald specialisering.

Samläsning med specialpedagogprogrammet äger rum under termin 1, 2 och 5 (45 hp), dvs. kurserna är desamma i båda programmen men kursplanerna skiljer sig åt vad gäller något/några lärandemål.

Studierna genomförs på distans med vissa obligatoriska träffar.

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogiska perspektiv och specialpedagogiskt arbete – speciallärare/specialpedagog*, 15 hp

  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

- *Funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter – speciallärare/specialpedagog,* 7,5 hp

  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

- *Kvalificerade samtal – speciallärare/specialpedagog*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: december 2024)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Att arbeta som speciallärare med språk-, skriv- och läsutveckling I*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
  - *Att arbeta som speciallärare med språk-, skriv- och läsutveckling II*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Att arbeta som speciallärare med matematikutveckling I*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: december 2025)
  - *Att arbeta som speciallärare med matematikutveckling II*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Speciallärare – specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, del 1*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
  - *Speciallärare – specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, del 2*, 15 hp
    (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Teori och metod i specialpedagogisk forskning – speciallärare/specialpedagog*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Specialpedagogisk forskning i praktiken*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Självständigt arbete i specialpedagogik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet omfattar sex terminers studier på halvfart och är uppdelat i tre block om 30 hp vardera. Kurserna i det första blocket behandlar centrala kunskapsområden som ska ge förutsättningar dels för de fortsatta studierna, dels för att studenten ska kunna verka som speciallärare. Kurserna i det andra blocket utgörs av en specialisering riktad mot specialpedagogens yrke. Det tredje blocket innehåller studier i vetenskaplig teori och metod och ett avslutande självständigt arbete.

Samläsning med speciallärarprogrammet äger rum under termin 1, 2 och 5 (45 hp), dvs. kurserna är desamma i båda programmen men kursplanerna skiljer sig åt vad gäller något/några lärandemål.

Studierna genomförs på distans med vissa obligatoriska träffar.

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogiska perspektiv och specialpedagogiskt arbete – speciallärare/specialpedagog*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Funktionsnedsättningar, inbegripet neuropsykiatriska svårigheter – speciallärare/specialpedagog*, 7,5, hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Kvalificerade samtal – speciallärare/specialpedagog*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: december 2024)

Termin 3–4

- *Att som specialpedagog arbeta med kvalificerade samtal*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Sociala samspelsprocesser för specialpedagoger*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- *Att arbeta som specialpedagog*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

Termin 5–6

- *Teori och metod i specialpedagogisk forskning – speciallärare/specialpedagog*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Specialpedagogisk forskning i praktiken*, 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)
- *Självständigt arbete i specialpedagogik*, 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2025)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser som även ingår i programmen

- *Att som specialpedagog arbeta med kvalificerade samtal*, 7,5 hp
- *Sociala samspelsprocesser*, 7,5 hp
- *Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar/svårigheter för speciallärare och specialpedagoger*, 7,5 hp
- *Att arbeta som specialpedagog*, 15 hp

Fristående kurser vid sidan av programmen

- *Särskild begåvning i förskola och skola: kännetecken, identifiering och undervisningsinsatser*, 7,5 hp
- *Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar/svårigheter*, 7,5 hp
- *Pedagogisk utredning*, 7,5 hp
- *Bemötande av elever i behov av särskilt stöd och i synnerhet elever med svårigheter i läs-, skriv- och matematikutveckling*, 5 hp
- *Läs-, skriv- och matematikutvecklande arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–6*, 5 hp
- *Samverkan mellan professioner – tidiga insatser för barn och unga*, 2,5 hp.

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

12. Högskolan Kristianstad

Speciallärarprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Speciallärarprogrammet ges med tre specialiseringar: språk-, skriv- och läsutveckling, matematikutveckling, respektive intellektuell funktionsnedsättning.

Programmet omfattar sex terminers halvfartsstudier. Under de båda första terminerna ligger tyngdpunkten på specialpedagogik som forsknings- och kunskapsområde samt på ramarna för skolans verksamhet. Termin 3 och 4 fördjupas kunskaperna inom vald specialisering. De avslutande två terminerna ägnas åt speciallärarens roll som kvalificerad samtalspartner och rådgivare, vetenskaplig teori och metod, inklusive ett självständigt arbete inom vald specialisering.

Studierna genomförs på distans, med fem campusträffar á två dagar per termin.

Samläsning med specialpedagogprogrammet äger rum under termin 1, 2 och halva termin 5 (totalt 37,5 hp).

Programmets kurser per termin och specialisering

Termin 1–2, samtliga specialiseringar

- *Specialpedagogiska perspektiv på lärande och utveckling i en skola för alla*, 30 hp
  (Fastställd/senast reviderad: april 2025)

Termin 3–4, per specialisering

- Specialisering Språk-, skriv- och läsutveckling:
  - *Specialpedagogiska perspektiv på språk-, skriv- och läsutveckling*, 30 hp
    (Fastställd/senast reviderad: januari 2025)
- Specialisering Matematikutveckling:
  - *Specialpedagogiska perspektiv på matematikutveckling,* 30 hp
    (Fastställd/senast reviderad: januari 2024)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

- Specialisering Intellektuell funktionsnedsättning:
  - *Specialpedagogiska perspektiv på intellektuell funktionsnedsättning,* 30 hp
    (Fastställd/senast reviderad: januari 2025)

Termin 5–6, samtliga specialiseringar

- *Professionella samtal för utveckling av goda lärandemiljöer,* 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2023)
- *Vetenskapligt förhållningssätt,* 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2023)
- *Självständigt arbete inom vald specialisering,* 15 hp

Specialpedagogprogrammet, 90 hp avancerad nivå

Programmet i korthet

Specialpedagogprogrammet omfattar sex terminers halvfartsstudier. Under de båda första terminerna ligger tyngdpunkten på specialpedagogik som forsknings- och kunskapsområde samt på ramarna för skolans verksamhet. Termin 3 och 4 fokuseras specialpedagogens vägledande, rådgivande, samordnande och ledande uppdrag. De avslutande terminerna belyser specialpedagogens roll i lokalt förändrings- och utvecklingsarbete, samt innehåller en teori- och metodkurs och ett självständigt arbete.

Studierna genomförs på distans, med fem campusträffar á två dagar per termin.

Samläsning med specialpedagogprogrammet äger rum under termin 1, 2 och halva termin 5 (totalt 37,5 hp).

Programmets kurser per termin

Termin 1–2

- *Specialpedagogiska perspektiv på lärande och utveckling i en skola för alla,* 30 hp
  (Fastställd/senast reviderad: april 2025)

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Termin 3–4

- *Specialpedagogens uppdrag som pedagogisk handledare och aktör i utveckling av förskola och skola,* 30 hp
  (Fastställd/senast reviderad: januari 2025)

Termin 5–6

- *Skolutveckling och ledarskap utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv,* 7,5 hp
  (Fastställd/senast reviderad: februari 2022)
- *Vetenskapligt förhållningssätt, 7,5 hp*
  (Fastställd/senast reviderad: juni 2023)
- *Självständigt arbete med fördjupning mot det specialpedagogiska kunskapsområdet,* 15 hp
  (Fastställd/senast reviderad: november 2024)

Annan utbildning med specialpedagogisk inriktning

Fristående kurser som även ingår i programmen

- *Specialpedagogiska perspektiv på språk-, skriv- och läsutveckling*, 30 hp
- *Specialpedagogiska perspektiv på matematikutveckling*, 30 hp
- *Specialpedagogiska perspektiv på intellektuell funktionsnedsättning*, 30 hp
- *Specialpedagogens uppdrag som pedagogisk handledare och aktör i utveckling av förskola och skola*, 30 hp
- *Skolutveckling och ledarskap utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv*, 7,5 hp

/26 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50) - SK-2026/00614-3 Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497 : Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Uppdragsutbildningar/fristående kurser vid sidan av programmen[15]

- *Vidareutveckling och analys av kvalitet i undervisning*, 7,5 hp
- *Kunskapsbedömning inom anpassade skolformer,* 7,5 hp
- *Tal-, språk-, skriv- och läsutveckling,* 7,5 hp
- *Handleda vidare inom Specialpedagogik för lärande,* ej poänggivande.

[15] De tre poängsatta kurserna erbjuds både som uppdragsutbildning och fristående kurs. Den kurs som inte är poängsatt erbjuds endast som uppdragsutbildning.

Statens offentliga utredningar 2026

Kronologisk förteckning

1. Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. Fi.
2. 710 miljoner skäl till reformer. Ju.
3. Genomförande av plattformsdirektivet. A.
4. Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. U.
5. Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. Fi.
6. En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. S.
7. Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
   Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
   Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. S.
8. Rättssäker samhällsvård för barn och unga. S.
9. Registrering av EES-medborgare. Ju.
10. Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. Ju.
11. Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Fi.
12. Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. Fi.
13. Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Ju.
14. Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. KN.
15. Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. Ku.
16. Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. Fö.
17. Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svensk-danskt samarbete. LI.
18. Odlingstorv och klimatet. Fi.
19. Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. S.
20. Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. Fi.
21. Återkallelse av svenskt medborgarskap. Ju.
22. Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. S.
23. Tolkavgift och förbud mot barntolkning. A.
24. Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. Fi.
25. Ett smittskydd för framtiden. S.
26. Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. Ju.
27. Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. Ju.
28. Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
29. Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. LI.
30. Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. Ju.
31. Ett investeringsprogram för kultur. Ku.
32. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. KN.
33. Vägen mot utfasning. Styrmedel för ett fossilfritt samhälle. KN.

34. Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Volym 1 & 2. Ju.
35. En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier. S.
36. Bättre förutsättningar att inkludera personer med nedsatt beslutsförmåga i medicinsk forskning. S.
37. Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola. U.
38. Behovsstyrd vård. S.
39. Ett nytt system för återkrav inom socialförsäkringen. S.
40. Ny kärnkraft i Sverige – moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar. KN.
41. Jämställdhet i en föränderlig tid – nuläge och vägar framåt. Volym 1 & 2. A.
42. Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter. Volym 1 och 2. Ju.
43. Åtgärder mot överskuldsättning. Fi.
44. En stärkt förmåga till modern datadelning – integritetsfrämjande teknik i offentlig förvaltning. Fi.
45. Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö. Ju.
46. Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige – framtidens politik för utveckling i landsbygder och regioner. LI.
47. Rätt till ersättning vid avveckling av kärnkraft på grund av politiska beslut – reaktorer som inte tagits i drift. KN.
48. Tillträdesförbud. Ju.
49. Traditionell eller rationell. En premiepension som kan nå målen. S.
50. En ny speciallärarutbildning. U.

Statens offentliga utredningar 2026

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av plattformsdirektivet. [3]

Tolkavgift och förbud mot barntolkning. [23]

Jämställdhet i en föränderlig tid – nuläge och vägar framåt. Volym 1 & 2. [41]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. [1]

Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. [5]

Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. [11]

Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. [12]

Odlingstorv och klimatet. [18]

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. [20]

Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. [24]

Åtgärder mot överskuldsättning. [43]

En stärkt förmåga till modern datadelning – integritetsfrämjande teknik i offentlig förvaltning. [44]

Försvarsdepartementet

Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. [16]

Justitiedepartementet

710 miljoner skäl till reformer. [2]

Registrering av EES-medborgare. [9]

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. [10]

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. [13]

Återkallelse av svenskt medborgarskap. [21]

Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. [26]

Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. [27]

Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. [28]

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. [30]

Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Volym 1 & 2. [34]

Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter. Volym 1 och 2. [42]

Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö. [45]

Tillträdesförbud. [48]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. [14]

Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. [32]

Vägen mot utfasning. Styrmedel för ett fossilfritt samhälle. [33]

Ny kärnkraft i Sverige – moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar. [40]

Rätt till ersättning vid avveckling av kärnkraft på grund av politiska beslut – reaktorer som inte tagits i drift. [47]

Kulturdepartementet

Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. [15]

Ett investeringsprogram för kultur. [31]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. [17]

Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. [29]

Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige – framtidens politik för utveckling i landsbygder och regioner. [46]

Socialdepartementet

En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. [6]

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken. Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser. Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. [7]

Rättssäker samhällsvård för barn och unga. [8]

Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. [19]

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. [22]

Ett smittskydd för framtiden. [25]

En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier. [35]

Bättre förutsättningar att inkludera personer med nedsatt beslutsförmåga i medicinsk forskning. [36]

Behovsstyrd vård. [38]

Ett nytt system för återkrav inom socialförsäkringen. [39]

Traditionell eller rationell. En premiepension som kan nå målen. [49]

Utbildningsdepartementet

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. [4]

Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola. [37]

En ny speciallärarutbildning. [50]

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 68

Diarienr: SK-2026/00614

Yttrande över remiss av betänkandet En ny speciallärarutbildning (SOU 2026:50), U2026/01497

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att ställa sig bakom nedanstående remissyttrande av betänkandet *En ny speciallärarutbildning,* (SOU 2026:50).

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att ställa sig bakom nedanstående remissyttrande av betänkandet *En ny speciallärarutbildning,* (SOU 2026:50).

Ärendebeskrivning

Betänkandet *En ny speciallärarutbildning* (SOU 2026:50) presenterar ett reformförslag som främjar en mer flexibel undervisningsnära speciallärarutbildning. Utbildningen ska delas in efter skolformer och stadier i stället för ämnen eller diagnoser, med krav på lärar- eller förskollärarlegitimation som omfattar den skolform som specialiseringen avser.

Fokus flyttas närmare klassrummet och lärarlagen. Utbildningen betonar didaktik och kognitionsvetenskap, men kommer även omfatta pedagogiska utredningar, elevhälsoarbete och kollegial handledning samt fördjupad kompetens inom språk-, läs-, skriv- och matematikutveckling och intellektuell funktionsnedsättning och NPF.

Den formella uppdelningen mellan speciallärare och specialpedagoger avvecklas successivt och ersätts av en gemensam examen. Redan yrkesverksamma speciallärare behåller sin behörighet och Skolverket ges i uppdrag att erbjuda kompletteringsutbildningar för verksamma

specialpedagoger. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2029 och tillämpas på utbildningar som startar hösten 2029.

Umeå kommuns remissvar fokuserar särskilt på gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområden.

Yttrande

Umeå kommun, Gymnasie- och utbildningsnämnden ställer sig i huvudsak positiv till utredningens ambition att stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolväsendet och säkerställa att elever får tillgång till kvalificerat stöd som främjar kunskapsutveckling och måluppfyllelse. Nämnden delar bedömningen att den undervisningsnära kompetensen bör stärkas, men ser samtidigt risker och behov av förtydliganden kring gymnasieskolans och vuxenutbildningens särskilda förutsättningar. Då utredningen har ett starkt fokus på grundskolan behöver konsekvenserna för dessa verksamheter analyseras ytterligare.

Specialpedagogisk kompetens behöver omfatta både elevnära stödinsatser och skolutvecklande uppdrag för att möta skolans behov. Det finns en risk med förslaget att det strategiska och förebyggande perspektivet försvagas om kompetensen alltför ensidigt koncentreras till undervisningsnära uppgifter. Erfarenheter visar att framgångsrikt stödarbete kräver insatser på flera nivåer. Gymnasieskolan möter elevgrupper med komplexa behov, där svårigheterna ofta handlar om stress, problematisk frånvaro, psykisk ohälsa och hinder att fullfölja utbildningen snarare än enbart ämnesspecifika svårigheter. Det saknas ett tydligt resonemang i utredningen kring vilken kompetens som krävs för att stödja elevers närvaro, motivation och studieförmåga.

Den åldersstadieindelning som presenteras i betänkandet bör i högre grad anpassas till utbildningsformernas olika förutsättningar. I nuvarande indelning återfinns högstadiet, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning inom samma grupp, trots att verksamheterna skiljer sig åt i flera avseenden. Indelningen bör därför ses över. En möjlig lösning är att kommunal vuxenutbildning utgör en egen kategori, alternativt att den grupperas tillsammans med gymnasieskolan, eftersom utbildningarna i stor utsträckning omfattar samma kurser och ämnesinnehåll.

Kommunal vuxenutbildning skiljer sig från övriga skolformer genom en stor variation i studerandes ålder, utbildningsbakgrund och studiemål. Det är positivt att utredningen uppmärksammar behovet av specialpedagogisk kompetens inom vuxenutbildningen, men det saknas en fördjupad analys av konsekvenserna för komvux på grundläggande och gymnasial nivå, sfi, anpassad utbildning för vuxna samt möjligheterna att rekrytera specialiserad kompetens. Statens ansvar att säkerställa denna tillgång behöver förtydligas.

Nämnden är tveksam till om den föreslagna speciallärarutbildningen fullt ut kommer möta framtidens kompetensbehov. Särskilt angeläget är att säkerställa att utbildningens bredare inriktning inte sker på bekostnad av den fördjupning som dagens specialpedagogutbildning ger, inte minst när examensarbetet föreslås tas bort.

Mot bakgrund av det stora rekryteringsbehovet av speciallärare och specialpedagoger fram till 2038 bör det, innan beslut fattas, tydliggöras hur utbildningskapaciteten ska byggas ut, hur övergången för befintliga specialpedagoger ska hanteras, vilka ekonomiska konsekvenser som följer för huvudmännen samt vilka statliga stödinsatser som planeras. Övergångsregler och kompletterande utbildningsvägar behöver säkerställas och ges en långsiktigt hållbar finansiering för att inte ytterligare förvärra kompetensbristen.

Beslutsunderlag

Bilaga: SOU 2026 50 En ny speciallärarutbildning

Beredningsansvarig

Cathrin Backman Löfgren, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

u.remissvar@regeringskansliet.se. Ange dnr U2026/01497 och remissinstansens namn i ämnesraden, senast 7 december 2026.

Kopia till ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med dnr KS-2026/00847

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Yrkanden

Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-27

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2026/00639

Yttrande över internremiss - Policy för cirkulär ekonomi - KS-2026/00478

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att anta förslag till yttrande över internremiss för *Policy för cirkulär ekonomi* enligt nedan.

Ärendebeskrivning
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott (KSNAU) har överlämnat remissutgåvan av *Policy för cirkulär ekonomi* till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Bakgrunden till policyn är kommunfullmäktiges mål om att Umeå ska vara en föregångare inom cirkulär ekonomi, i linje med OECD:s rekommendationer från 2020. Arbetet utgör en viktig del i att nå inriktningsmål 4 (Umeå ska vara klimatneutralt till 2040) samt Program för Klimatneutrala Umeå 2040. Syftet med policyn är att tydliggöra de principer, förhållningssätt och den prioritetsordning som ligger till grund för kommunkoncernens arbete. Tillämpningen av policyn ska bidra till minskad klimatpåverkan, ökad resiliens och potentiellt ekonomiska besparingar. Policyn ska fungera som ett stöd för att integrera cirkulär ekonomi i den egna verksamheten, vara vägledande vid prioriteringar och val samt generera kompetens och utveckling inom området.

KSNAU önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram en kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur cirkulär ekonomi ska genomföras.

Yttrande
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden välkomnar förslaget till *Policy för cirkulär ekonomi*. En övergripande och tydlig riktning för kommunkoncernens cirkulära arbete är avgörande för att nå målet om ett klimatneutralt Umeå 2040 samt för att skapa en resurseffektiv och hållbar verksamhet. Nämnden vill särskilt lyfta följande aspekter utifrån sina

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00639

ansvarsområden (gymnasieskola, vuxenutbildning samt arbetsmarknad och integration):

Synergier inom Arbetsmarknad och integration (AMI): Nämnden ser mycket positivt på att cirkulär ekonomi kombineras med social hållbarhet. Det är värdefullt att policyn stödjer fortsatt utveckling av sådana cirkulära och inkluderande arbetsmodeller som AMI arbetar med.

Utbildning och kompetensförsörjning som möjliggörare: För att lyckas med systemskiftet till en cirkulär ekonomi krävs kunskap, förändrade beteenden och ny kompetens på arbetsmarknaden. En policy som stödjer nämndens inriktning kring resurseffektivitet inom utbildningarna (till exempel bygg- och anläggningsprogrammet samt yrkeshögskoleutbildningar som *Byggnadsvårdingenjör*) spelar en central roll i att utbilda för framtidens cirkulära byggande, reparerbarhet och hållbara resurshantering.

Upphandling och inköp som styrmedel: Nämnden vill understryka att upphandling är ett av de viktigaste verktygen för att förverkliga en cirkulär ekonomi i praktiken. Nämnderna är beroende av att kommunövergripande upphandlingar ställer tydliga cirkulära krav, exempelvis gällande livslängd, reparerbarhet, återvunnet råmaterial samt möjligheter till återtag och cirkulära tjänstemodeller. Policyn bör därför belysa upphandlingens roll som möjliggörare, samtidigt som det är avgörande att det finns en ekonomisk balans och att nödvändiga resurser följer de krav som ställs för att möjliggöra genomförandet.

Tydlighet i policyn och relaterade dokument
Nämnden föreslår mindre förtydliganden i policydokumentet avseende hur policyn relaterar till angränsande styrdokument (såsom *Program för Klimatneutrala Umeå 2040*, *Umeås lokala miljömål*, *Avfallsplan för Umeåregionen* och *Energiprogrammet*).

Behov av kompletterande riktlinjer och ansvarsfördelning
För att principerna i policyn ska få genomslag i den dagliga verksamheten ser nämnden att det på sikt finns behov av att ta fram kompletterande riktlinjer. Det gäller särskilt i takt med att nya arbetssätt etableras, exempelvis kring ett internt möbelåterbruk.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00639

Riktlinjerna bör ge ett praktiskt stöd och klargöra ansvarsgränser och fördelning mellan nyttjande nämnd och Tekniska nämnden, praktiskt genomförande och underhållsansvar samt hantering av inköp, avyttring och övriga cirkulära flöden och inventarier.

Beslutsunderlag

Bilaga: Remissversion av Policy för cirkulär ekonomi

Beredningsansvarig

Anna Persson, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se senast 30 november 2026. Ange KS-2026/00478 i ärenderaden

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Stina Andersson
kanslichef

UMEÅ KOMMUN

Policy för cirkulär ekonomi

Remissversion

Beslutad av: Kommunfullmäktige	**Diarienummer:** KS-2026/00478	**Datum, paragraf för beslut:**	**Dokumentet styr:** Nämnder och bolag
Dokumenttyp: Policy	**Giltighetstid:** Tills vidare	**Dokumentansvarig:** Kommunstyrelsen	

Bakgrund

Cirkulär ekonomi handlar om ett systemskifte; att gå från ett linjärt tankesätt och processer till cirkulära tankesätt och processer. Detta skifte påverkar ekonomi, beteenden och synen på naturresurser och värdekedjor. Vi behöver ändra beteende och arbetssätt som leder oss till att välja cirkulära lösningar framför traditionella val. Detta är ett arbete som kommer pågå under lång tid och utmana våra vanor. Kunskap och idéer finns i delar av kommunorganisationen och vi kan lära av andra städer som kommit längre i arbetet.

Cirkulär ekonomi är ett verktyg för att nå ökad resurseffektivitet och minska klimatpåverkan. En förutsättning för detta är giftfria kretslopp. Konkret innebär det att i mesta möjliga mån bevara och värna befintliga resurser och planera och designa för produkters livslängd med återbruk i åtanke. Exemplifieras genom att kommunen:

- Är den cirkulära kunden
- Motverkar överkonsumtion
- Tillämpar avfallstrappan
- Har ett datadrivet och kunskapsdrivet arbete.
- Samverkar och utarbetar lösningar över verksamhetsgränser.
- Samarbetar med övriga aktörer för att utveckla Umeå till ett cirkulärt samhälle.

Syfte

Syftet med policyn är att tydliggöra de principer och förhållningssätt som ligger till grund för Umeå kommuns arbete där cirkulär ekonomi är ett av verktygen för att nå kommunens inriktningsmål. Tillämpningen av denna policy innebär minskad klimatpåverkan, ökad resiliens och potentiellt ekonomiska besparingar. Policyn ska fungera som ett stöd i förståelsen av hur cirkulär ekonomi ska integreras i den egna verksamheten och vara vägledande i prioriteringar och val. Policyn är tänkt att generera kompetens och utveckling inom området.

Lagar och andra krav

På nationell nivå finns en Strategi för cirkulär ekonomi som uppmuntrar kommunen till handling och prioriteringar. Två exempel på nationell lagstiftning som påverkar kommunen inom området är; Plan- och bygglagen och Lagen om Klimatdeklarationer för byggnader som båda innehåller skrivningar om återbruk.

På EU-nivå finns flera lagpaket som berör cirkulär ekonomi, däribland:

- Ekodesignförordningen för hållbara produkter
- European Affordable Housing Plan | Housing
- EU Anti-Poverty Strategy - Employment, Social Affairs and Inclusion
- Circular Economy Act väntas bli gällande under 2026.

Omfattning och avgränsning

Policyn omfattar Umeå kommunkoncern. Den kommunala koncernen består av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunens nämnder och förvaltningar samt helägda kommunägda bolag.

I delägda bolag och andra associationsformer verkar kommunen för att policyns principer och förhållningssätt ska tillämpas.

Begrepp och definitioner

Avyttra	När något lämnar verksamheten för att det inte längre behövs eller inte längre kan användas. Avyttring kan bland annat göras genom försäljning, donnation (speciella regler gäller offentlig aktörer) eller som avfall.
Bevara	Att välj att inte byta ut något för att använda det på samma plats med samma syfte.
Cirkulär ekonomi	Ett kretsloppstänk för att minimera användandet av resurser.
Energiåtervinna	Att använd avfall för att producera energi.
Livslängd	Den tid ett material eller produkt är funktionell.
Materialåtervinning	Definerias i miljöbalken (15 kap 6 §) som upparbetning av avfall till nya ämnen eller föremål som inte ska användas som bränsle eller fyllnadsmaterial. Se även definition”Återvinning” nedan.
Återbruka	Att återanvända redan producerade material eller produkter.
Återtagssystem	Leverantörer och tillverkare som systematiskt tar tillbaka sina egna produkter efter användning med syfte att återbruka eller återvinna dessa.
Återvinna	Innebär att ett material eller en produkt tas om hand efter användning för att användas igen med annat syfte än det ursprungliga. Används här som ett bredare begrepp än det som

definieras i Miljöbalken. Enligt Miljöbalken (15 kap 6 §) innebär återvinning en form av avfallshantering. Återvinning kan ske antingen genom att något som är avfall genom kontroll, rengöring eller reparation förbereds för återanvändning eller genom att avfallet materialåtervinns för att kunna ersätta jungfrulig råvara.

Principer och förhållningssätt

Principer för cirkulär ekonomi ska tillämpas brett och exempelvis genomsyra produktval, möbelhantering, masshantering samt restflöden. Cirkulära principer appliceras i arbetet med att bygga och planera stad i exempelvis processer såsom bygg- och rivningslov, planarbete samt i det näringslivsfrämjande arbetet. Nedan prioritetsordning ska styra arbetet i fallande ordning.

1. Bevara

I första hand bevara befintlig infrastruktur, bebyggelser och de produkter och material som redan finns i bruk. Det innebär att vårda, reparera, rekonditionera och uppgradera.

2. Återbruka

I andra hand möjliggöra för att produkter och material återanvänds i största möjliga mån och på så sätt ge maximal livslängd. Det kan göras genom att ställa krav på garantitider, säkerställ tillgång på reservdelar, cirkulera internt, välja icke-fabriksnytt samt inventera och demontera. Om ett material eller produkt med livslängd kvar ska avyttras, bör avyttring som avfall undvikas.

3. Återvinna och materialåtervinna

I tredje hand ska material och produkter återvinnas. Vid återvinning får de ingående råvarorna en förlängd livslängd. Återvinning möjliggörs genom produktval och utformning så att ingående material kan separeras och/eller genom att använda återtagssystem inom de områden där sådana finns.

4. Energiåtervinna

I sista hand avvecklas material och produkter som avfall för energiåtervinning.

Relaterade styrdokument

Program för Klimatneutrala Umeå

Miljömålen

Avfallsplan

Energiprogrammet

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 69

Diarienr: SK-2026/00639

Yttrande över internremiss - Policy Cirkulär Ekonomi - KS-2026/00478

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att anta förslag till yttrande över internremiss för *Policy för cirkulär ekonomi* enligt nedan.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att anta förslag till yttrande över internremiss för *Policy för cirkulär ekonomi* enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott (KSNAU) har överlämnat remissutgåvan av *Policy för cirkulär ekonomi* till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Bakgrunden till policyn är kommunfullmäktiges mål om att Umeå ska vara en föregångare inom cirkulär ekonomi, i linje med OECD:s rekommendationer från 2020. Arbetet utgör en viktig del i att nå inriktningsmål 4 (Umeå ska vara klimatneutralt till 2040) samt Program för Klimatneutrala Umeå 2040. Syftet med policyn är att tydliggöra de principer, förhållningssätt och den prioritetsordning som ligger till grund för kommunkoncernens arbete. Tillämpningen av policyn ska bidra till minskad klimatpåverkan, ökad resiliens och potentiellt ekonomiska besparingar. Policyn ska fungera som ett stöd för att integrera cirkulär ekonomi i den egna verksamheten, vara vägledande vid prioriteringar och val samt generera kompetens och utveckling inom området.

KSNAU önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll samt om nämnder och bolag ser behov av att det senare tas fram en kompletterande riktlinje som ytterligare förtydligar hur cirkulär ekonomi ska genomföras.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden välkomnar förslaget till *Policy för cirkulär ekonomi*. En övergripande och tydlig riktning för kommunkoncernens cirkulära arbete är avgörande för att nå målet om ett klimatneutralt Umeå 2040 samt för att skapa en resurseffektiv och hållbar verksamhet. Nämnden vill särskilt lyfta följande aspekter utifrån sina ansvarsområden (gymnasieskola, vuxenutbildning samt arbetsmarknad och integration):

Synergier inom Arbetsmarknad och integration (AMI): Nämnden ser mycket positivt på att cirkulär ekonomi kombineras med social hållbarhet. Det är värdefullt att policyn stödjer fortsatt utveckling av sådana cirkulära och inkluderande arbetsmodeller som AMI arbetar med.

Utbildning och kompetensförsörjning som möjliggörare: För att lyckas med systemskiftet till en cirkulär ekonomi krävs kunskap, förändrade beteenden och ny kompetens på arbetsmarknaden. En policy som stödjer nämndens inriktning kring resurseffektivitet inom utbildningarna (till exempel bygg- och anläggningsprogrammet samt yrkeshögskoleutbildningar som *Byggnadsvårdingenjör*) spelar en central roll i att utbilda för framtidens cirkulära byggande, reparerbarhet och hållbara resurshantering.

Upphandling och inköp som styrmedel: Nämnden vill understryka att upphandling är ett av de viktigaste verktygen för att förverkliga en cirkulär ekonomi i praktiken. Nämnderna är beroende av att kommunövergripande upphandlingar ställer tydliga cirkulära krav, exempelvis gällande livslängd, reparerbarhet, återvunnet råmaterial samt möjligheter till återtag och cirkulära tjänstemodeller. Policyn bör därför belysa upphandlingens roll som möjliggörare, samtidigt som det är avgörande att det finns en ekonomisk balans och att nödvändiga resurser följer de krav som ställs för att möjliggöra genomförandet.

Tydlighet i policyn och relaterade dokument

Nämnden föreslår mindre förtydliganden i policydokumentet avseende hur policyn relaterar till angränsande styrdokument (såsom *Program för Klimatneutrala Umeå 2040*, *Umeås lokala miljömål*, *Avfallsplan för Umeåregionen* och *Energiprogrammet*).

Behov av kompletterande riktlinjer och ansvarsfördelning
För att principerna i policyn ska få genomslag i den dagliga verksamheten ser nämnden att det på sikt finns behov av att ta fram kompletterande riktlinjer. Det gäller särskilt i takt med att nya arbetssätt etableras, exempelvis kring ett internt möbelåterbruk.

Riktlinjerna bör ge ett praktiskt stöd och klargöra ansvarsgränser och fördelning mellan nyttjande nämnd och Tekniska nämnden, praktiskt genomförande och underhållsansvar samt hantering av inköp, avyttring och övriga cirkulära flöden och inventarier.

Beslutsunderlag
Bilaga: Remissversion av Policy för cirkulär ekonomi

Beredningsansvarig
Anna Persson, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till
ksdiarium@umea.se senast 30 november 2026. Ange KS-2026/00478 i ärenderaden

Yrkanden
Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Propositionsordning
Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-09

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2026/00143

Återrapport av nämndens uppdrag till förvaltningen – Uppdrag M

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens återrapport av uppdrag M och att därmed anse uppdrag M slutfört.

Ärendebeskrivning

Uppdrag M är ett uppdrag från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och är formulerat enligt följande:

Föreslå åtgärder för att UGS ska kunna erbjuda de bästa möjliga VFU-platserna för blivande lärare, såväl genom systematiskt förbättringsarbete som att kunna möjliggöra för våra bäst meriterade lärare att vara handledare.

Bakgrund

Umeå gymnasieskola (UGS) arbetar kontinuerligt för att erbjuda attraktiva och högkvalitativa platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) för lärarstudenter. Den 17 juni 2024 tecknade förvaltningen ett övningsskolavtal med Umeå universitet. Inom ramen för avtalet fungerar Dragonskolan, Maja Beskowgymnasiet och Midgårdsskolan som övningsskolor.

Sedan 2022 ska verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen i huvudsak genomföras vid övningsskolor, Förordning (2021:1335). Syftet är att stärka kvaliteten i studenternas verksamhetsförlagda utbildning genom nära samverkan mellan skola och lärosäte. Att vara övningsskola innebär att skolan är särskilt utvald för att ta emot lärarstudenter och att verksamheten bedrivs i nära samarbete med universitetet kring lärarutbildning, professionsutveckling och praktiknära forskning.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00143

Övningsskolor kännetecknas av att de:

- tar emot lärarstudenter regelbundet och i större omfattning än andra skolor,
- har utbildade och yrkesskickliga handledare,
- bedriver undervisning, ledning och kvalitetsarbete med dokumenterat god kvalitet,
- samverkar med universitet kring utbildning, skolutveckling och forskning,
- erbjuder studenterna inblick i praktiknära forskning och professionellt utvecklingsarbete genom organiserade professionsseminarier.

Vid samtliga övningsskolor inom UGS finns VFU-samordnare som ansvarar för planering och samordning av mottagandet av studenter. De säkerställer att studenterna har tillgång till ändamålsenliga arbetsplatser, digitala enheter och verktyg och får handledare med relevant kompetens. VFU-samordnarna deltar tillsammans med representanter från förvaltningen i regelbundna samverkansforum med lärarutbildningen. Samverkan sker även på ledningsnivå mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och lärarhögskolan vid Umeå universitet inom ramen för den gemensamma visionen om kompetensförsörjning och kvalitetsutveckling.

För att långsiktigt säkra skolans kompetensförsörjning är det av stor betydelse att UGS kan erbjuda VFU-platser av hög kvalitet. VFU utgör en central del av lärarutbildningen och är samtidigt en viktig rekryteringsväg för framtida medarbetare.

Bedömning och återrapportering av uppdraget

Förvaltningen bedömer att UGS redan idag har väl etablerade strukturer för mottagande av lärarstudenter genom övningsskoleverksamheten och den nära samverkan som sker med Umeå universitet. Samtidigt finns utvecklingsområden som ytterligare kan stärka kvaliteten i verksamheten och skapa bättre förutsättningar för yrkesskickliga lärare att handleda.

Förvaltningen avser därför att fortsätta utvecklingsarbetet genom följande insatser:

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00143

- Fortsätta skapa förutsättningar för skolornas mest yrkesskickliga lärare att handleda lärarstudenter. Detta kommer att hanteras inom ramen för arbetet med tid i undervisningsuppdraget samt genom närmaste chefs lokala arbete med tjänsteplanering och organisatorisk och social arbetsmiljö.
- Vidareutveckla den systematiska uppföljningen av handledaruppdraget och VFU-studenternas erfarenheter som en del av skolornas och förvaltningens systematiska kvalitetsarbete (våren 2027).
- Kartlägga omfattningen av handledarutbildade lärare inom verksamheten (höstterminen 2026).
- Verka för att, i samverkan med lärarutbildningen och närliggande kommuner, etablera en lokal handledarutbildning som kan bidra till fler kvalificerade handledare och på sikt ingå i professions-programmets kompetensutvecklingsutbud (2027).
- Utveckla mötesplatser mellan lärarstudenter och verksamheten för att stärka rekryteringen inom ämnesområden där framtida kompetensbehov finns.
- Öka tillgången till VFU-platser genom att verka för att Vasagymnasiet blir övningsskola (2027–2028).
- Fördjupa samverkan mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och Umeå universitet kring lärarutbildning, praktiknära forskning och kompetensförsörjning.

Mot bakgrund av det genomförda arbetet och de planerade utvecklingsinsatserna bedömer förvaltningen att uppdraget har omhändertagits och att de åtgärder som efterfrågats har identifierats och integrerats i det fortsatta kvalitetsarbetet. Uppdrag M föreslås därför slutfört.

Beredningsansvariga

Åsa Bergström, HR-chef
Pontus Clarin, verksamhetschef
Erik Nordahl, verksamhetschef
Cathrin Backman Löfgren, utbildningsstrateg

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 70

Diarienr: SK-2026/00143

Återrapport av nämndens uppdrag till förvaltningen - Uppdrag M

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att godkänna förvaltningens återrapport av uppdrag M och att därmed anse uppdrag M slutfört.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens återrapport av uppdrag M och att därmed anse uppdrag M slutfört.

Ärendebeskrivning

Uppdrag M är ett uppdrag från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och är formulerat enligt följande:
Föreslå åtgärder för att UGS ska kunna erbjuda de bästa möjliga VFU-platserna för blivande lärare, såväl genom systematiskt förbättringsarbete som att kunna möjliggöra för våra bäst meriterade lärare att vara handledare.

Bakgrund

Umeå gymnasieskola (UGS) arbetar kontinuerligt för att erbjuda attraktiva och högkvalitativa platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) för lärarstudenter. Den 17 juni 2024 tecknade förvaltningen ett övningsskolavtal med Umeå universitet. Inom ramen för avtalet fungerar Dragonskolan, Maja Beskowgymnasiet och Midgårdsskolan som övningsskolor.

Sedan 2022 ska verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen i huvudsak genomföras vid övningsskolor, Förordning (2021:1335). Syftet är att stärka kvaliteten i studenternas verksamhetsförlagda utbildning genom nära samverkan mellan skola och lärosäte. Att vara övningsskola innebär att skolan är särskilt utvald för att ta emot lärarstudenter och att

verksamheten bedrivs i nära samarbete med universitetet kring lärarutbildning, professionsutveckling och praktiknära forskning. Övningsskolor kännetecknas av att de:

- tar emot lärarstudenter regelbundet och i större omfattning än andra skolor,
- har utbildade och yrkesskickliga handledare,
- bedriver undervisning, ledning och kvalitetsarbete med dokumenterat god kvalitet,
- samverkar med universitet kring utbildning, skolutveckling och forskning,
- erbjuder studenterna inblick i praktiknära forskning och professionellt utvecklingsarbete genom organiserade professionsseminarier.

Vid samtliga övningsskolor inom UGS finns VFU-samordnare som ansvarar för planering och samordning av mottagandet av studenter. De säkerställer att studenterna har tillgång till ändamålsenliga arbetsplatser, digitala enheter och verktyg och får handledare med relevant kompetens. VFU-samordnarna deltar tillsammans med representanter från förvaltningen i regelbundna samverkansforum med lärarutbildningen. Samverkan sker även på ledningsnivå mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och lärarhögskolan vid Umeå universitet inom ramen för den gemensamma visionen om kompetensförsörjning och kvalitetsutveckling.
För att långsiktigt säkra skolans kompetensförsörjning är det av stor betydelse att UGS kan erbjuda VFU-platser av hög kvalitet. VFU utgör en central del av lärarutbildningen och är samtidigt en viktig rekryteringsväg för framtida medarbetare.

Bedömning och återrapportering av uppdraget

Förvaltningen bedömer att UGS redan idag har väl etablerade strukturer för mottagande av lärarstudenter genom övningsskoleverksamheten och den nära samverkan som sker med Umeå universitet. Samtidigt finns utvecklingsområden som ytterligare kan stärka kvaliteten i verksamheten och skapa bättre förutsättningar för yrkesskickliga lärare att handleda. Förvaltningen avser därför att fortsätta utvecklingsarbetet genom följande insatser:

- Fortsätta skapa förutsättningar för skolornas mest yrkesskickliga lärare att handleda lärarstudenter. Detta kommer att hanteras inom ramen för arbetet med tid i undervisningsuppdraget samt genom närmaste chefs lokala arbete med tjänsteplanering och organisatorisk och social arbetsmiljö.
- Vidareutveckla den systematiska uppföljningen av handledaruppdraget och VFU-studenternas erfarenheter som en del av skolornas och förvaltningens systematiska kvalitetsarbete (våren 2027).
- Kartlägga omfattningen av handledarutbildade lärare inom verksamheten (höstterminen 2026).
- Verka för att, i samverkan med lärarutbildningen och närliggande kommuner, etablera en lokal handledarutbildning som kan bidra till fler kvalificerade handledare och på sikt ingå i professions-programmets kompetensutvecklingsutbud (2027).
- Utveckla mötesplatser mellan lärarstudenter och verksamheten för att stärka rekryteringen inom ämnesområden där framtida kompetensbehov finns.
- Öka tillgången till VFU-platser genom att verka för att Vasagymnasiet blir övningsskola (2027–2028).
- Fördjupa samverkan mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och Umeå universitet kring lärarutbildning, praktiknära forskning och kompetensförsörjning.

Mot bakgrund av det genomförda arbetet och de planerade utvecklingsinsatserna bedömer förvaltningen att uppdraget har omhändertagits och att de åtgärder som efterfrågats har identifierats och integrerats i det fortsatta kvalitetsarbetet. Uppdrag M föreslås därför slutfört.

Beredningsansvariga

Åsa Bergström, HR-chef
Pontus Clarin, verksamhetschef
Erik Nordahl, verksamhetschef
Cathrin Backman Löfgren, utbildningsstrateg

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Yrkanden

Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-28

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2026/00618

Verksamhetsplan, budget och internkontrollplan 2027

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar

-att fastställa verksamhetsplan 2027 enligt bilaga 1 och därmed besluta:

-att fastställa budget per verksamhet 2027 enligt bilaga 1.3

-att fastställa den procentuella andelen av undervisningsbudget som utgör socioekonomiskt strukturtillägg till 2,0%

-att fastställa den skattade andel av elever som riskerar att inte uppnå gymnasieexamen till 25% för att strukturtillägg ska erhållas

-att fastställa programersättning för kommunala skolor per program och/eller inriktning enligt bilaga 1.4

-att fastställa socioekonomiskt strukturtillägg per kommunal skola per program och/eller inriktning enligt bilaga 1.5

-att fastställa tilläggsbelopp för modersmålsundervisning i gymnasieskolan för budgetåret 2027 till 7 990 kronor per elev och år

-att godkänna genomförd riskanalys och fastställa internkontrollplan 2027 enligt bilaga 2.

Nämnden beslutar vidare att förklara ärendet omedelbart justerat.

Ärendebeskrivning
Verksamhetsplan och budget
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsplan för 2027 konkretiserar den styrning och planering som ligger till grund för nämndens uppdrag. Verksamhetsplanen beskriver hur nämnden avser att genomföra

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00618

och följa upp sitt grunduppdrag samt vilka underlag som ska användas för att bedöma måluppfyllelse och resultat. Planen utgör därmed ett centralt styrdokument för nämndens verksamhet under året.

Planeringen utgår från det planeringsdirektiv och den budgetram som kommunfullmäktige har fastställt för 2027 samt från nämndens reglemente och övriga för nämnden gällande aktiverande och normerande styrdokument.

Riskanalys och internkontrollplan
I enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för intern styrning och kontroll har en riskanalys genomförts inför verksamhetsåret 2027. Riskanalysen har identifierat ett antal kontrollområden som riskvärderats och som ligger till grund för förslag till internkontrollplan.

Syftet med internkontrollplanen är att minimera identifierade risker och säkerställa en effektiv och tillförlitlig intern styrning och kontroll.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsplan och budget för 2027 med tillhörande bilagor 1:1-1:6
Bilaga 2: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens riskanalys och internkontrollplan för 2027

Beredningsansvariga

Stina Andersson, kanslichef
Sofia Öberg, ekonomichef
Åsa Bergström, HR-chef
Cathrin Backman-Löfgren, utbildningsstrateg
Anna Persson, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

KS diarium, e-postmeddelandets ämnesrad inleds med diarienummer KS-2026/00521

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Verksamhetsplan 2027

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Beslutad av:	Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	Diarienr:	SK-2026/00618
Gäller för:	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen	Beslut:	2026-11-18
Giltighetstid:	2027		
Ansvarig:	Nicklas Wallmark, utbildning- och arbetsmarknadsdirektör		

Innehåll

Innehåll 2
Inledning 3
Begrepp som används i verksamhetsplanen 4
Plan för grunduppdrag 6
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens grunduppdrag 6
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter 6
Nationellt lagstadgat uppdrag 7
Grunduppdragets genomförande och uppföljning 8
Verksamhetsområden, strategier och utveckling 9
Arbetsmarknad och integration 9
Gymnasieskola 10
Vuxenutbildning 11
Digital utveckling 12
Ekonomi 12
HR 13
Säkerhet 13
Plan för inriktningsmål och program 14
Inriktningsmål 1 14
Inriktningsmål 2 & 3 15
Inriktningsmål 4 17
Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige 18
Nämndens uppdrag till förvaltningen 22
Drift- och investeringsbudget 23
Personalpolitiska mål 27
Kompetensförsörjningsplan 29

Bilaga 1:1 Utmaningar och möjligheter på 3 – 5 års sikt
Bilaga 1:2 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens styrkort 2027
Bilaga 1:3 GVN Fördelning av budgetram 2027 per verksamhet
Bilaga 1:4 GVN Ersättning för kommunala skolor per program och/eller inriktning år 2027
Bilaga 1:5 Socioekonomiskt strukturtillägg per kommunal skola per program och/eller inriktning 2027
Bilaga 1:6 Kompetensförsörjningsplan 2026-2029

Inledning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden bidrar till Umeå kommuns långsiktiga utveckling genom att skapa förutsättningar för utbildning, kompetensförsörjning och inkludering som främjar ett socialt, ekologiskt, kulturellt och ekonomiskt hållbart samhälle. Nämndens verksamheter har en central roll i arbetet för att nå kommunfullmäktiges vision om 200 000 invånare år 2050 samt målen om ett sammanhållet samhälle utan utsatta områden, ökad jämställdhet och ett klimatneutralt Umeå år 2040.

Sedan 1 januari 2026 bedrivs verksamheten inom en egen förvaltning. Den nya organisationen skapar bättre förutsättningar för en sammanhållen styrning och utveckling av utbildnings-, arbetsmarknads- och integrationsfrågor. Förvaltningen ansvarar för utbildning och insatser som varje år omfattar cirka 6 400 studerande[1] inom gymnasie- och vuxenutbildning, omkring 1 000 deltagare inom arbetsmarknadsinsatser, 300 deltagare inom integrationsverksamhet samt cirka 850 ungdomar som erbjuds feriearbete. Tillsammans med omkring 1 000 medarbetare arbetar gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen för att stärka individers möjligheter till utbildning, arbete och egen försörjning, samtidigt som vi bidrar till kompetensförsörjningen till Umeås arbetsmarknad.

För att möta samhällets och arbetslivets förändrade behov behöver utbildningsutbudet fortsätta utvecklas. Särskilt viktigt är att stärka och dimensionera yrkesutbildningar inom gymnasieskolan, vuxenutbildningen, lärlingsutbildningar och yrkeshögskolan för att möta arbetsmarknadens efterfrågan på kompetens. Ett nära samarbete med näringsliv, offentliga verksamheter och andra samhällsaktörer är avgörande för att skapa relevanta utbildningar och säkerställa tillgången till praktikplatser och arbetsplatsförlagt lärande för elever och deltagare.

Verksamhetens utveckling utgår från tre strategiska områden; kvalitet, trygghet och likvärdighet. Genom hög kvalitet i utbildning och arbetsmarknadsinsatser stärks individers möjligheter till fortsatta studier, arbete och delaktighet i samhället. Trygga lär- och arbetsmiljöer skapar goda förutsättningar för lärande, utveckling och hälsa, medan ett systematiskt arbete för likvärdighet säkerställer att alla invånare, oavsett bakgrund och förutsättningar, ges möjlighet att nå sin fulla potential.

Verksamhetsplanen för 2027 utgör en gemensam riktning för detta arbete och ska stödja förvaltningens fortsatta utveckling för att möta både dagens och morgondagens behov hos invånare, arbetsliv och samhälle.

[1] Unika individer den 15/9 2026.

Begrepp som används i verksamhetsplanen

Begrepp	Beskrivning
AMI	Arbetsmarknad och integration
Kommunalt Grunduppdrag	Grunduppdrag som kommunfullmäktige fattat beslut om och som gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska genomföra. Grunduppdraget ingår i det av kommunfullmäktige fastställda reglementet.
Lagstadgat nationellt uppdrag	Uppdrag som fastställs genom nationell lagstiftning såsom skollagen, skolförordning och läroplanen för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning samt undervisning i svenska för invandrare. Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen har lagstadgade uppdrag genom lagen om kommunalt aktivitetsansvar, lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning, lag om arbetslöshetsnämnd samt lagen om mottagande av asylsökande m.fl.
Reglemente	Ett reglemente ger de grundläggande reglerna för ansvar och beslutanderätt i en kommun (kommunallagen 2017:725). Reglementet fastställs av kommunfullmäktige och beskriver nämndens ansvar, att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i reglementet.
Inriktningsmål	Mål fastställda av kommunfullmäktige för att skapa riktning och förändring inom en viss fråga eller avgränsat område. Inriktningsmål är gemensamt för flera nämnder.
Program	Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program berör oftast flera nämnder. Inom respektive program finns ett eller flera fokusområden.
Nämndmål och uppdrag	Utöver grunduppdraget kan gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden fatta beslut om ytterligare nämndmål och uppdrag med tillhörande strategier och insatser för att bidra till förverkligande av målen med utbildningen.
Systematiskt kvalitetsarbete (SKA)	Umeå kommun är huvudman för pedagogisk verksamhet som är nationellt lagstiftad och bedrivs i kommunal regi. Huvudman är enligt skollagen ansvarig för att planera, genomföra, analysera och följa upp utbildningens effekt i sin helhet mot de nationella målen.

Strategiområden	Genomförandet av det kommunala grunduppdraget och reglementet samt det nationellt lagstiftade uppdraget beskrivs utifrån tre strategiområden. Strategiområden är *likvärdighet, trygghet* samt *kvalitet*.
Styrkort	Mäter utfall av nämndspecifika och personalpolitiska mål mot ett förväntat målvärde.
UGS	Umeås kommunala gymnasieskolor
Vuxenutbildning	Samlingsbegrepp för komvux och yrkeshögskola.

Plan för grunduppdrag

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens grunduppdrag

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar övergripande för ledning, samordning och utveckling av nämndens ansvarsområden; gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, yrkeshögskoleutbildning som kommunen anordnar samt arbetsmarknadsinsatser och integration.

Nämnden ska säkerställa att dess verksamheter ger elever, studerande och deltagare grund för fortsatta studier, yrkesverksamhet, samt ett resursmässigt oberoende aktivt deltagande i samhället i övrigt.

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla ungdomar boende i kommunen har tillgång till gymnasieskola i kommunens egna verksamheter eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunens gymnasieskolor, anpassad gymnasieskola, Elitidrottsgymnasium (NIU- och RIG) och Riksgymnasium för rörelsehindrade (RH-gymnasium).

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor, samt svara för insyn och samråd gällande fristående gymnasieskolor.

Nämnden har ett samlat ansvar för det kommunala aktivitetsansvaret, kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, på gymnasienivå, som anpassad utbildning, yrkesinriktad vuxenutbildning (Yrkesvux), lärlingsutbildning inom Komvux (Lärlingsvux) och svenska för invandrare (sfi) samt yrkeshögskoleutbildningar som kommunen anordnar.

Vidare svarar nämnden för att tillhandahålla arbetsrehabiliterande åtgärder samt mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar för myndighetsutövning enligt skollagen och ska verka för att skollagstiftningens mål kan uppfyllas för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning samt undervisning i svenska för invandrare. Nämnden ansvarar även för att följa annan lagstiftning som berör verksamheterna.

Vidare ska gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden:

- ansvara för arbetsmiljön för de elever, studerande och deltagare som finns i nämndens verksamhet.
- ansvara för bestämmelserna kring elevresor, interkommunala skolfrågor och modersmålsundervisning.
- samverka med för- och grundskolenämnden för lärande och utveckling av barn och ungdomar i ett kommunalt helhetsperspektiv.
- leda, utveckla, stärka och följa upp strategiska satsningar inom yrkesinriktad vuxenutbildning (Yrkesvux), lärlingsutbildning inom komvux (Lärlingsvux), samt yrkeshögskoleutbildningar

som kommunen anordnar i nära samarbete med näringslivet för att möta kompetensförsörjningsbehov.
- samverka med universitet och andra utbildningsanordnare.
- ansvara för planering och dimensionering av gymnasie- och kommunala vuxenutbildningar inom respektive samverkansområde.
- samverka och samordna arbetsmarknadsåtgärder som främjar sysselsättning, kompetenshöjning, integration och arbetsrehabilitering i samarbete med arbetsförmedling, näringsliv, offentliga arbetsgivare samt andra adekvata myndigheter, organisationer och föreningar.
- samverka genom Samordningsförbundet kring målgruppen med sammansatta behov och lång tid i arbetslöshet utifrån att insatserna mellan aktörerna behöver samordnas.
- finansiellt samordna verksamhet inom ramen för samordningsförbundet.
- vidare svara för den kommunala mottagningen av vissa nyanlända invandrare för bosättning och ansvara för vissa nyanländas etablering på arbetsmarknaden.
- ansvara för att anordna feriearbete samt i samarbete med de kommunala gymnasieskolorna ferieskola, för ungdomar som fyller 17 år aktuellt år.
- ansvara för anskaffning av praktik- och arbetsträningsplatser för personer som av olika skäl står utanför reguljär arbetsmarknad.
- samordna kommunens kvalitetsredovisning för kommunala gymnasieskolor, vuxenutbildning samt arbetsmarknad och integration.

Nationellt lagstadgat uppdrag

Huvudman ansvarar för att utbildning inom gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning genomförs i enlighet med skollag och andra föreskrifter och bestämmelser som kan finnas kring utbildning, till exempel läroplanen. Vidare ska kommunen fördela resurser till utbildningen.

Utbildningen vilar på demokratisk grund och ska säkra respekten för de mänskliga rättigheterna och präglas av kärnvärden som människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, jämställdhet, individens frihet och integritet samt solidaritet. Verksamheten ska ge eleverna kunskaper och en livslång lust att lära, och vila på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet. Samtidigt ska skolan aktivt motverka all form av kränkande behandling.

Barnkonventionen gäller som svensk lag sedan 2020 och är implementerad i alla nämndens verksamhetsområden. Det innebär att ett barnrättsperspektiv ska beaktas. Artikel 2 och 3 fastställer barns samma rättigheter, lika värde och att barnens bästa ska tas hänsyn till vid beslut som rör barn. Artikel 28 föreskriver barns rätt till utbildning och i artikel 12 fastställs barns rätt att få komma till tals och uttrycka sin mening.

Ett systematiskt kvalitetsarbete ska enligt skollag genomföras både på huvudmannanivå och på enhetsnivå enligt skollag. Nämnden ansvarar för att följa upp alla verksamheters kvalité kontinuerligt och systematiskt.

Kommunen har enligt lag ett ansvar för att erbjuda och samordna arbetsmarknads- och integrationsinsatser. Genom Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen (AMI) fullgör Umeå

kommun sina uppgifter enligt bland annat lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning, lagen om mottagande av asylsökande med flera, lagen om arbetslöshetsnämnd, aktivitetskrav för försörjningsstöd samt det kommunala aktivitetsansvaret. Dessa uppdrag innebär att kommunen ska säkerställa mottagande, bosättning och etablering av skyddsbehövande och nyanlända samt genomföra arbetsmarknadsfrämjande åtgärder för personer som står långt från arbetsmarknaden.

Kommunen har också ansvar för att aktivt arbeta för att ungdomar i åldern 16–19 år som varken studerar eller arbetar ska erbjudas vägledning, stöd och sysselsättning som leder vidare till utbildning eller arbete. AMI:s arbete ska därmed bidra till att fler unga fullföljer sin gymnasieutbildning och minskar risken för långvarigt utanförskap.

Grunduppdragets genomförande och uppföljning

Arbetet med nämndens grunduppdrag påverkas av ett antal strategiska utmaningar och möjligheter på medellång sikt. Dessa redovisas närmare i bilaga 1.1, *Utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt.*

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden följer kontinuerligt och systematiskt upp att grunduppdraget säkerställs och genomförs med hög kvalitet inom samtliga verksamhetsområden.

Uppföljningen sker i huvudsak genom:

- **Styrkort och bokslut:** Uppföljning av resultatmått och indikatorer i nämndens styrkort bilaga 1.2, tertial- och årsbokslut samt internkontroll.
- **Kvalitetsrapporter:** Kvalitetsrapporter för gymnasieutbildning, vuxenutbildning samt arbetsmarknads- och integrationsavdelningen, vilka ger en omfattande sammanställning och analys av verksamhetens prestationer, utveckling och utmaningar.
- **Månadsuppföljningar:** Månatlig uppföljning (exklusive juli och augusti) av budgetutfall och prognos för helåret.

Data och resultatmått hämtas från kommunens elevregister (Edlevo och Skola24), Skolverkets statistik, Kolada, Statistiska centralbyrån (SCB) samt genom egna beräkningar. Uppföljningar görs för jämförelser mellan olika grupper (till exempel program och kön) samt mot nationella resultat.

Verksamhetsområden, strategier och utveckling

Kvalitet, trygghet och likvärdighet är de tre strategiområden som styr Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens arbete inom arbetsmarknad och integration, gymnasieskola och vuxenutbildning. Områdena utgör grunden för en verksamhet som präglas av hög kvalitet, trygga lär- och utvecklingsmiljöer samt likvärdiga och jämställda förutsättningar för alla att nå sina mål och stärka sin delaktighet i samhället. Figur 1 nedan visar förvaltningens verksamheter.

Figur 1: Verksamheter inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

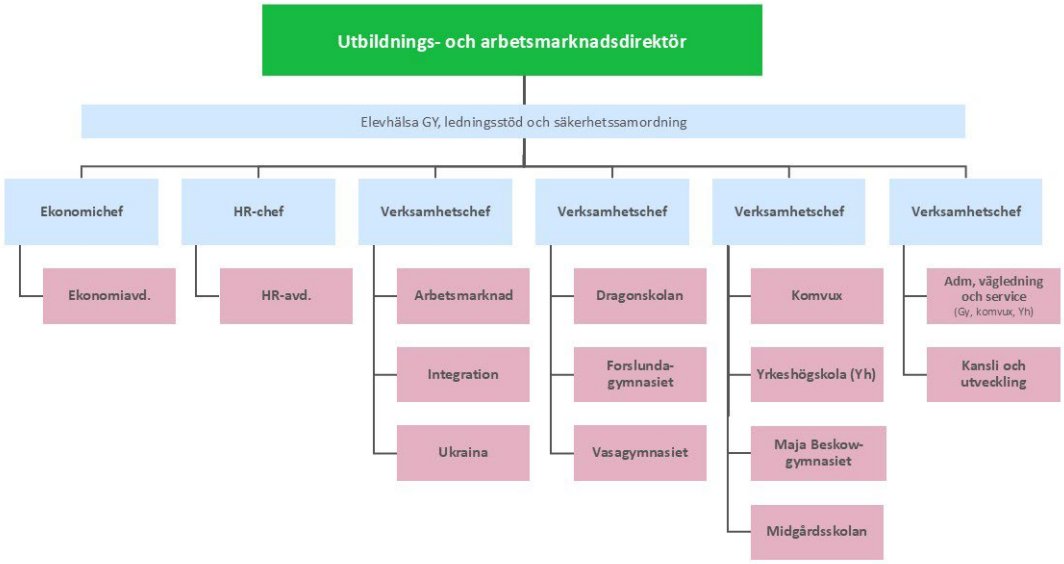

Arbetsmarknad och integration

Avdelningen ska arbeta för att fortsatt främja en jämställd etablering, minska utanförskapet och stärka vägen till egen försörjning. I en tid av demografiska förändringar och snabb samhällsomvandling prioriteras individanpassade, nära och samordnade insatser för målgrupper som står långt från arbetsmarknaden.

Genom tidiga förebyggande åtgärder, arbetet inom Samordningsförbundet samt en fördjupad samverkan med näringsliv, myndigheter och civilsamhälle ska vägen från utanförskap till arbete, studier och ett självständigt liv förkortas.

En central prioriteringsfråga under året är att operativt verkställa och utforma effektiva insatser kopplade till aktivitetskravet inom försörjningsstöd i nära samverkan med socialtjänsten. För att denna omställning ska kunna genomföras krävs ett stärkt engagemang och fördjupat samarbete internt i kommunen och med de kommunala bolagen för att skapa träningsplatser och uppdrag.

Under 2027 ställs höga krav på verksamheten i och med det utökade uppdraget att även erbjuda sommarjobb till 18-åringar, samtidigt som de nya SAO-platserna (studiemotiverande arbetslivsorientering) ska tillgodoses för elever i årskurs 8 på Södra Ålidhemsskolan. Vidare ska det under året planeras för en utökning av uppdraget.

Strategiområden och utvecklingsområden 2027

- **Kvalitet:** Fördjupa samarbetet med det lokala näringslivet, branscher, Arbetsförmedlingen och civilsamhället för att förbättra matchningen och kompetensförsörjningen. Verksamheten ska utveckla träffsäkra och rättssäkra insatser samt skapa sömlösa övergångar mellan rehabilitering, studier och arbete utan onödiga avbrott.
- **Trygghet:** Erbjuda trygga, inkluderande mötesplatser som stärker deltagarnas tillit till sin egen förmåga. Verksamheten ska arbeta proaktivt och förebyggande över sektorsgränserna för att motverka utanförskap, våld och rekrytering till kriminalitet. Arbetet ska ha ett särskilt fokus på föräldrar, långtidsarbetslösa samt unga som varken arbetar eller studerar (KAA)
- **Likvärdighet:** Fortsätta etablera och erbjuda tillgängliga och individanpassade studie- och yrkesvägar med särskilt fokus på språkutveckling och riktat stöd. Arbetet ska säkerställa att alla deltagare ges likvärdiga förutsättningar till egen försörjning och ett aktivt deltagande i samhället, oavsett bakgrund eller kön.

Gymnasieskola

De kommunala gymnasieskolorna (UGS) visar fortsatt goda resultat med hög genomströmning, minskad frånvaro och en hög upplevd trygghet bland eleverna. Resultaten i elevenkäterna ligger över rikssnittet inom flera områden, och verksamheten har stärkt sitt arbete med tillgängliga lärmiljöer, elevhälsa och närvarofrämjande insatser. Erfarenheterna från arbetet med tidiga och samordnade insatser bekräftar samtidigt betydelsen av att arbeta förebyggande och långsiktigt för att skapa goda förutsättningar för alla elevers lärande och måluppfyllelse.

Under verksamhetsåret, hösten 2027, kommer Vasagymnasiet att starta och bli den femte kommunala gymnasieskolan inom UGS. Fullt utbyggd kommer skolan ha cirka 675 elever.

Strategi- och utvecklingsområden 2027

- **Kvalitet:** För att ytterligare stärka kvaliteten behöver undervisningen fortsatt utvecklas med särskilt fokus på progression, kunskapsresultat och måluppfyllelse. Matematik är ett prioriterat område där tidiga stödinsatser, differentierad undervisning och systematisk uppföljning är avgörande för att fler elever ska nå examen. I samverkan med näringslivet och kommunen behöver yrkesprogrammens behov av platser för arbetsplatsförlagt lärande öka. Arbetet för fortsatt digital utvecklingen och ett mer datadrivet arbetssätt, som kan skapa nya möjligheter att utveckla undervisningen, stärka uppföljning och öka träffsäkerhet i stödinsatser kommer att fortsätta.

- **Trygghet:** Gymnasieskolorna ska erbjuda en trygg och säker lärmiljö som främjar studiero, delaktighet och god hälsa. Analysen visar att närvaro, psykisk hälsa och skolrelaterad stress har stor betydelse för studieresultaten. Därför behöver elevhälsans främjande och förebyggande arbete fortsätta att utvecklas, med särskilt fokus på att stärka motivation, delaktighet och stödinsatser för elever med olika behov. En väl fungerande samverkan kring övergångar mellan skolformer och verksamheter är en central framgångsfaktor för att säkerställa att ingen elev riskerar att hamna utanför utbildning eller sysselsättning.
- **Likvärdighet:** Gymnasieskolorna fortsätter sitt arbete för att alla elever, oavsett kön, bakgrund och förutsättningar, ska ges likvärdiga möjligheter att lyckas i sin utbildning oberoende av program, skola eller individuella förutsättningar. För att nå detta krävs fortsatt systematisk uppföljning av resultat, närvaro och stödinsatser samt ett målmedvetet arbete för att minska skillnader mellan program och elevgrupper. Ett viktigt utvecklingsområde är att stärka elevernas delaktighet och inflytande. Delaktighet utvecklas genom att skolorna tydligare visar hur synpunkter och erfarenheter omsätts i konkreta förbättringar av undervisning och skolmiljö. Genom ett långsiktigt fokus på kvalitet, trygghet och likvärdighet skapas förutsättningar för att varje elev ska nå sin fulla potential och för att gymnasieskolan ska kunna möta framtidens krav och behov.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen ska fortsatt möta den höga omställningstakten i regionen och stärka kompetensförsörjningen i en tid av demografiska förändringar och grön samhällsomvandling.

Förverkligandet sker genom att dimensionera och anpassa utbudet efter den växande efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft, särskilt inom vård, omsorg, teknik och service. Verksamheten ska erbjuda tillgängliga och individanpassade studievägar för en elevgrupp med skiftande utbildningsbakgrund.

Genom flexibla studieformer, stärkt validering och utökade kombinationsutbildningar (svenska integrerat med yrkesutbildning) ska sträckan från utbildning till egen försörjning förkortas.

Strategi- och utvecklingsområden 2027

- **Kvalitet:** Stärka den arbetsmarknadsnära kompetensförsörjningen genom fördjupad samverkan med lokalt näringsliv, branscher och Arbetsförmedlingen. Verksamheten ska även fortsatt utveckla valideringsprocesser, stärka den pedagogiska måluppfyllelsen samt vidareutveckla metoder för flexibla och digitala undervisningsformer som säkerställer en hög genomströmning.
- **Trygghet:** Skapa och främja en trygg, inkluderande miljö med god arbetsro i både fysiska och digitala sammanhang. Verksamheten ska arbeta systematiskt med tidiga insatser, uppföljning och elevhälsa för att förebygga studieavbrott och stärka elevernas tillit till sin egen förmåga.
- **Likvärdighet:** Skapa tillgängliga och individanpassade studievägar. Arbetet ska säkerställa att alla elever, oavsett studiebakgrund eller språknivå, ges adekvata förutsättningar att nå sina studiemål.

Digital utveckling

Utvecklingsavdelningen ska stödja förvaltningens verksamheter i den digitala omställningen genom att samordna utveckling, förvaltning och användning av digitala verktyg och tjänster. Arbetet ska bidra till ökad verksamhetsnytta, effektiva arbetssätt och en säker informationshantering samt utgå från förvaltningens strategiska områden kvalitet, trygghet och likvärdighet. Arbetet bedrivs i nära samverkan med verksamheterna och kommunens gemensamma digitaliseringsorganisation.

Strategi- och utvecklingsområden 2027

- **Kvalitet:** Utveckling ska arbeta med digitala stöd, uppföljning och beslutsunderlag som stärker verksamheternas förmåga att följa resultat, analysera behov och fatta välgrundade beslut. Arbetet ska bidra till hög kvalitet i myndighetsutövning, processer, service och verksamhetsutveckling genom ökad användning av data, automatisering och gemensamma arbetssätt.
- **Trygghet:** Säkerställer att förvaltningens digitala miljöer är säkra, stabila och rättssäkra. Fokus ligger på informationssäkerhet, behörighetsstyrning, efterlevnad av lagkrav samt utveckling av arbetssätt som stärker verksamheternas förmåga att hantera digitala risker och förändrade krav inom cybersäkerhet.
- **Likvärdighet:** Skapa förutsättningar för en likvärdig tillgång till digitala verktyg, stöd och arbetssätt inom hela förvaltningen. Genom samordning, standardisering och gemensam prioritering ska digitaliseringens möjligheter komma alla verksamheter, medarbetare och målgrupper till del på ett likvärdigt och hållbart sätt.

Ekonomi

Ekonomiavdelningens uppdrag är att vara ett kvalificerat stöd till verksamheterna och bidra till god ekonomisk hushållning. Genom stöd inom budget, uppföljning, analys, intern kontroll samt vägledning inom inköp och upphandling skapar avdelningen förutsättningar för välgrundade beslut, effektiv resursanvändning och likvärdiga förutsättningar i förvaltningens verksamheter.

Strategi- och utvecklingsområden 2027

- **Kvalitet:** Under året prioriteras utvecklingen av den ekonomiska styrningen, planering och uppföljningen. Särskilt fokus läggs på att stärka prognossäkerheten och analysförmågan, främst inom vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsverksamheten, för att möjliggöra tidiga åtgärder och välgrundade beslut.
- **Trygghet:** Implementering av policy och riktlinjer för inköp och upphandling är ett prioriterat område. Genom utvecklade arbetssätt för inköp, upphandling och avtalsuppföljning stärks regelefterlevnad och intern kontroll, vilket bidrar till en trygg och hållbar verksamhet.
- **Likvärdighet:** Avdelningen följer upp och analyserar gymnasieskolans resursfördelningsmodell för att säkerställa en ändamålsenlig, transparent och likvärdig fördelning av resurser. Särskilt fokus riktas mot uppföljning av lärverktyg.

HR

HR-enhetens uppdrag är att utgöra ett värdeskapande stöd till nämnd, förvaltningsledning och chefer i att skapa organisatoriska förutsättningar för en tillitsbaserad, attraktiv och hållbar arbetsplats för alla. HR ska samordna, utveckla och ge professionellt stöd som bidrar till att verksamheterna når resultat och hög måluppfyllelse för elever, studerande och deltagare.

Strategi- och utvecklingsområden 2027

- **Kvalitet:** HR stödjer både det strategiska och operativa kompetensförsörjningsarbetet kring att säkra tillgång på behöriga och kompetenta medarbetare. Genom riktade ledarinsatser, kompetensutveckling och en strategisk lönebildning stärks chefers och medarbetares förmåga och förutsättningar att bedriva pedagogisk kvalitativ verksamhet.
- **Trygghet:** HR ger stöd inom det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM), arbetsrätt och facklig samverkan. Fokus ligger på att skapa en god och säker fysisk, organisatorisk och social arbetsmiljö, främja friskfaktorer samt uppmärksamma tidiga signaler på ohälsa och erbjuda anpassning- och rehabiliteringsstöd för ett hållbart arbetsliv.
- **Likvärdighet:** HR verkar förebyggande och främjande för en enhetlig och konsekvent tillämpad personalpolitik där alla chefer och medarbetare möts av goda villkor och enhetliga processer. Genom en kvalitativ rekryteringsprocess och stöd i arbetet med aktiva åtgärder säkerställs att alla verksamheter har lika goda förutsättningar att nå sina mål.

Säkerhet

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen ska under perioden fortsätta utveckla verksamheten för att säkerställa hög kvalitet, stärkt trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla elever. Arbetet omfattar fortsatt utveckling av det förebyggande säkerhetsarbetet genom säkerhetsvandringar, säkerhetshöjande åtgärder, kompetensutveckling samt implementering av säkerhetskapitlet i skollagen.

Vuxennärvaron kommer stärkas i skolmiljön. Insatserna syftar till att skapa en trygg och inkluderande lärmiljö samt ge elever likvärdiga förutsättningar för lärande, utveckling och måluppfyllelse.

För att stärka verksamhetens stabila och långsiktiga kvalitet utvecklas arbetet inom säkerhet och beredskap, bland annat genom att utveckla organisatoriska förutsättningar för säkerhet och beredskap samt deltagande i kommunens arbete med civil beredskap. Detta ska säkerställa att verksamheten kan bedrivas med hög kvalitet och likvärdighet även vid extraordinära händelser.

Plan för inriktningsmål och program

Inriktningsmål 1

Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050

Program: Program för tillväxt

Arbetsmarknad och integration

Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen (AMI) ska vara en central aktör för kommunens hållbara tillväxt genom att ta tillvara hela befolkningens arbetskraftsresurs och skapa förutsättningar för att alla invånare ska beredas plats i samhället. Genom insatser som minskar utanförskapet och underlättar vägarna till egen försörjning och vidare studier bidrar AMI direkt till regionens kompetensförsörjning.

En viktig strategisk framgångsfaktor är den fördjupade samverkan med Umeå universitet, där forskningsbaserade metoder och tillgängliga kunskapsresurser nyttjas för att vidareutveckla arbetsmarknadsinsatserna och stärka integrationsarbetet.

Gymnasieskola och vuxenutbildning

Gymnasieskolan och vuxenutbildningen ska under 2027 vidareutveckla samarbetet med Umeå universitet och Lärarhögskolan för att stärka lärarkompetensen och undervisningskvaliteten, i syfte att positionera Umeå kommun som en attraktiv arbetsgivare och trygga den framtida kompetensförsörjningen.

Verksamheterna ska aktivt driva utvecklingen av den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) samt säkerställa VFU-platser av hög kvalitet. Samverkan med forskare för deltagande i ULF-projekt (Utbildning, Lärande, Forskning) för praktiknära forskning pågår.

Gymnasieskolan ska samverka med Curiosum Science Center för att stimulera elevernas intresse för STEM-ämnen (vetenskap, teknik, ingenjörskonst och matematik), forskning och entreprenörskap.

För att möta regionens kompetensbehov och möjliggöra yrkesväxlingar ska vuxenutbildningen anpassa och vidareutveckla sitt utbud i nära samverkan med näringslivet, regionala aktörer och kompetensplattformar. Genom flexibla utbildningsformer underlättas vuxnas omställning på arbetsmarknaden, vilket förbereder studerande för både yrkesliv och vidare studier på högskole- och universitetsnivå.

Verksamheterna prioriterar ett starkt och målinriktat utbud av yrkesutbildningar (bland annat inom bygg, mark och anläggning) inom både gymnasieskolan och vuxenutbildningen för att tillgodose förutsättningarna för kommunens fortsatta bostadsbyggande och utvecklingen av attraktiva livsmiljöer.

Uppföljning
Arbetet följs upp kontinuerligt i samband med tertialrapportering, kvalitetsrapporter med fördjupade analyser samt nämndens arbete med kompetensförsörjning.

Inriktningsmål 2 & 3

Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden / Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Program: Program för social hållbarhet

Arbetsmarknad och integration

Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen (AMI) ska fortsatt erbjuda tidiga, individanpassade och jämställda insatser för att förhindra utanförskap och minska långtidsarbetslösheten.

Med det införda aktivitetskravet inom försörjningsstödet utgör AMI en central aktör för att stärka människors väg till egen försörjning. Vägen till arbete och självförsörjning ska underlättas genom myndighetsgemensamma insatser med särskilt fokus på personer som står långt från arbetsmarknaden.

Avdelningen ska också bidra aktivt i det kommunövergripande arbetet Umeå växer tryggt och säkert genom tidiga insatser, brottsförebyggande samverkan och stärkt etablering.

Som en del i det förebyggande och etablerande arbetet ska ferieverksamheten utökas till att även erbjuda sommarjobb för 18-åringar. I samverkan med För- och grundskolenämnden ska även implementeringen av studiemotiverande arbetslivsorientering (SAO) för unga genomföras.

Gymnasieskola

Gymnasieskolan ska fortsätta utveckla och förstärka det kompensatoriska uppdraget genom en resursfördelning som tar hänsyn till socioekonomiska förutsättningar samt genom tillämpning av bidrag på lika villkor, för att säkerställa en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Det trygghetsskapande och våldsförebyggande arbetet ska vidareutvecklas inom ramen för samverkansstrukturen Umeå växer tryggt och säkert. Verksamheten ska kombinera ett systematiskt säkerhetsarbete, genom uppföljning av skolenhetsvisa beredskapsplaner, regelbundna säkerhetsvandringar och implementering av nya passer- och låssystem, med ett starkt fokus på relationsbyggande insatser. Det dagliga bemötandet, närvarande vuxna och tillitsfulla relationer ska utgöra fundamentet för elevernas trygghet och studiero.

Gymnasieskolan ska fortsatt bedriva ett systematiskt och långsiktigt arbete för att stärka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck bland elever och personal.

Elevinflytandet och delaktigheten ska utvecklas systematiskt via Skolforum och elevkårer. Barnkonsekvensanalyser (BKA) ska tillämpas vid alla väsentliga beslut. Vidare ska ett aktivt, normkritiskt arbete bedrivas för att bryta könssegregerade studie- och yrkesval samt skapa mer jämställda och inkluderande lärmiljöer.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen vidareutvecklar anpassade och flexibla studievägar för att stärka individer med svag etablering på arbetsmarknaden och underlätta deras väg till egen försörjning.

Verksamheten driver ett aktivt och målinriktat arbete med normkritik och jämställdhetsintegrering inom både undervisning och studie- och yrkesvägledning (SYV), i syfte att bryta traditionella studiemönster och bredda rekryteringen till könsdominerade yrken.

Verksamheten prioriterar trygghet, tillgänglighet och studiero i alla lärmiljöer så att varje elev, oavsett bakgrund, ges likvärdiga förutsättningar att nå sina studiemål.

Uppföljning

Arbetet följs upp kontinuerligt via tertialrapporter, kvalitetsrapporter, enkätsvar (såsom Elevenkäten och Unga-enkäten) samt genom fastställda indikatorer och resultat i nämndens styrkort.

Inriktningsmål 4

Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Program: Program för Klimatneutrala Umeå 2040

Arbetsmarknad och integration

Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen (AMI) driver och utvecklar tränings- och arbetsplatser med direkt inriktning mot cirkulär ekonomi, såsom återbruk, byggåterbruk, reparation och resurseffektivitet.

Verksamheten tar nästa steg i skapandet av en cirkulär hub för människor och miljö, där reströmmar som möbel- och textilåterbruk hanteras och förvaltas. Detta genererar tydliga synergieffekter mellan arbetsmarknadsinsatser och kommunens miljö- och hållbarhetsarbete.

Gymnasieskola

Gymnasieskolan integrerar kunskap om hållbar utveckling, cirkulära materialflöden och grön kompetens i undervisningen, med ett särskilt fokus på yrkesprogrammen.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen anpassar och utvecklar sitt kurs- och yrkesutbildningsutbud för att möta arbetsmarknadens omställningsbehov mot klimatneutralitet. Verksamheten fördjupar samverkan med lokala aktörer och branscher för att identifiera och tillgodose nya kompetensbehov kopplade till den gröna omställningen. Ett centralt exempel är utbildningen till Byggnadsvårdsingenjör – arbetsledning, renovering och återbruk, där de första studerande tar examen under 2027. Utbildningen svarar direkt mot de ökade ambitionerna kring återbruk och bevarande av befintliga värden, oavsett byggnadens ålder.

Hållbara resvanor och transporter

Hållbara resvanor och transporter främjas genom att underlätta för studerande, deltagare och medarbetare att välja cykel, gång och kollektivtrafik. Kunskap och klimatsmarta resval möjliggör fossilfria förflyttningar och bidrar till omställningen mot ett klimatneutralt Umeå.

Uppföljning

Arbetet följs upp inom ramen för nämndens systematiska kvalitetsarbete, årliga uppföljningar av handlingsplaner samt via specifik projektrapportering.

Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2023:1

Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar

Nämndens arbete: Kompetensförsörjningsåtgärder för att attrahera och bibehålla medarbetare till nämndens område vidtas i enlighet med nämndens kompetensförsörjningsplan och förvaltningens prioriterade aktiviteter samt handlingsplan för arbetsmiljö. Analyser visar att kompetensförsörjningsåtgärder som i större omfattning möjliggör utveckling och vidareutbildning av befintlig kompetens behöver prioriteras likväl som utveckling av strategier för omställning och samverkan, allt för att möta de långsiktiga kompetensförsörjningsbehoven.

Nämndens uppföljning: Analyser av nämndens kompetensförsörjningsbehov genomförs med systematik i samband med årlig befolkningsprognos och kompetensförsörjningsprognos samt avrapporteras nämnd vid delårsbokslut samt årsbokslut. I enlighet med nämndens årshjul.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2023:2

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Nämndens arbete: Deltar i kommunövergripande utvecklingsarbete för att främja samarbete och ansvarstagande i kommunorganisationen, bland annat genom aktivt deltagande i kommungemensamma forum, nätverk och arbetsgrupper. Dessutom pågår inom ramen för både det systematiska arbetsmiljöarbetet samt nämndens miljö och hälsoskyddsarbete, aktiviteter för att utveckla och främja samverkan över förvaltningsgränser med fokus på gränssnitt mot teknik- och fastighetsförvaltningen. Implementering av ny lagstiftning gällande aktivitetskrav för försörjningsstöd sker tillsammans med stöd- och omsorgsförvaltningen samt kompetensutvecklingsinsatser för äldreomsorgen sker i samarbete med komvux.

Nämndens uppföljning: Avrapportering till nämnd avseende tilläggsuppdrag 2023:2 sker inom ramen för avrapportering av delårsbokslut samt årsbokslut. I enlighet med nämndens årshjul.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2025:1

Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.

Nämndens arbete: Analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar har avrapporterats i nämnden oktober 2026.

Nämndens uppföljning: Identifierade åtgärder omhändertas i ordinarie processer.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2025:5

Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att analysera behovet och utreda förutsättningarna för idrottshall för Vasaskolan, samt att gymnasie- och vuxenutbildningen ges i uppdrag att se över framtida programstrukturen på kommunens gymnasieskolor.

Nämndens arbete: I oktober 2026 fattade gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut kring programstrukturen för kommunens gymnasieskolor. Arbetet med att förbereda den beslutade flytten av program från Dragonskolan till Vasagymnasiet samt AGY:s flytt från Midgård till Dragonskolan fortsätter under vårterminen 2027.
Fortsatt dialog förs med MEX och Teknik- och fastighet för att finna en långsiktig lösning för behovet av idrottshall kopplat till Vasaskolan.

Nämndens uppföljning: Följs upp genom gemensamma presidiedialoger.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2025:6

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.

Nämndens arbete: Nämnden har tjänstepersoner representerade i såväl styrgrupp som arbetsgrupp för uppdraget.

Nämndens uppföljning: Avrapportering kring dessa förutsättningar ges till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt kommunfullmäktige under 2027.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2027:4

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.

Nämndens arbete: Kartlägga befintliga former för ungas delaktighet. Ta fram gemensamma principer och pröva utvecklade arbetssätt i berörda verksamheter som grund för det fortsatta arbetet.

Nämndens uppföljning: Avrapportering till gymnasie-och vuxenutbildningsnämnden i samband med årsbokslut 2027.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2027:6

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen tillsammans med fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med att motverka segregation genom att utveckla Medborgardialogen om segregation.

Nämndens arbete: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) integrerar arbetet med medborgardialog och segregation i den ordinarie verksamheten genom:

Undervisning och elevinflytande: Demokratiuppdraget lyfts i ämnesundervisningen, samt genom strukturerade dialoger via klass-, skol- och programråd där elever ges inflytande över sin studiemiljö.
Vuxenutbildning och AMI: Inom vuxenutbildningen och Arbetsmarknadsenheten (AMI) bedrivs ett omfattande arbete med språkutveckling, yrkesinriktad utbildning och vägledning för att bryta segregation, stärka etableringen på arbetsmarknaden och främja vuxnas delaktighet i samhället. Samverkan sker med civilsamhället för att minska segregering och öka delaktighet i samhällslivet bland annat via IOP:er och projekt. Inom ramen för samverkan inom samordningsförbundet sker samordnade insatser mellan huvudmännen Umeå kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Västerbotten och Kriminalvården i syfte att öka etablering på arbetsmarknaden och minska segregation.
Brukarinflytande: Användning av enkäter (bland annat Unga-enkäten) för att fånga upp ungas upplevelser av trygghet och delaktighet som grund för utvecklingsinsatser.
Samverkan: Sker med civilsamhället för att minska segregering och öka delaktighet i samhällslivet bland annat via IOP:er och projekt. Inom ramen för samverkan inom samordningsförbundet sker samordnade insatser mellan huvudmännen Umeå kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Västerbotten och Kriminalvården i syfte att öka etablering på arbetsmarknaden och minska segregation

Nämndens uppföljning: Uppföljning av hur medborgardialog och insatser mot segregation efterlevs och utvecklas sker inom ramen för nämndens ordinarie systematiska kvalitetsarbete och årliga kvalitetsrapporter.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2027:10

Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att inventera och tillgängliggöra mötes- och samlingsplatser för föreningslivet och allmänheten i stads- och kommundelar, samt synliggöra eventuella vita fläckar och områden där förutsättningar för närvarande är begränsad.

Nämndens arbete: Lokaler på gymnasieskolorna hyrs ut till föreningar och allmänheten. Det kan vara klassrum, aula, matsal, hundhall vid våra olika gymnasieskolor. Idrottshallar har Fritidsförvaltningen som förstahandshyresgäst men lokaler hyrs ut utöver det av förvaltningen. Ibland är det per timme, en natt och ibland en hel helg eller vecka.

Nämndens uppföljning: Uthyrningstillfällen följs upp per skola och läsår.

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2027:13

Kommunfullmäktige ger gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att ta nästa steg i att skapa en cirkulär hub för människor och miljö inom ramen för arbetsmarknadsenhetens verksamhet där reströmmar som möbelåterbruk och textil hanteras.

Nämndens arbete: Utifrån uppdraget att skapa en cirkulär hub för människor och miljö pågår ett arbete där arbetsmarknad och integration tillsammans med strategisk utveckling har lämnat in en projektansökan till Tillväxtverket för att stödja utvecklingsarbetet.

Aktiviteten omfattar utveckling och test av arbetssätt, rutiner och digitala stöd för att göra återbruk till ett naturligt förstahandsval i kommunens verksamheter. Även förutsättningar i upphandling, logistik och intern styrning kommer att analyseras för att stärka möjligheterna till långsiktig cirkulär hantering av produkter och material.

En viktig del av hubbens utveckling är att förena miljömässiga och sociala värden genom att skapa möjligheter för arbetsträning, arbetslivsinriktad rehabilitering och andra inkluderande insatser kopplade till verksamheten.

Under projektet utvecklas också underlag för långsiktig organisering, finansiering och vidareutveckling av verksamheten. Erfarenheter kommer att delas med andra projektparter och relevanta aktörer, samtidigt som möjligheter till framtida samverkan kring cirkulära flöden och värdekedjor hålls öppna.

Nämndens uppföljning: Uppföljning sker inom ramen för nämndens ordinarie systematiska kvalitetsarbete och årliga kvalitetsrapporter, samt till styrgruppen för återbruk och till Tillväxtverket i det fall att projektet beviljas.

Nämndens uppdrag till förvaltningen

2026:A	I samverkan med hållbarhetsutskottet ta fram en strategi och åtgärdsplan för en ekologisk och klimatmässig hållbarhet för våra verksamheter.
2026:B	Att presentera en modell för hur GVN kan ta sitt uppföljningsansvar för alla ungdomar 16–19 år folkbokförda i Umeå kommun.
2026:C	Vidta och föreslå trygghetsskapande åtgärder i nämndens verksamheter utifrån behov och ny lagstiftning på området
2026:F rev. 2027	Ta fram en långsiktig utvecklingsplan för att stärka, utveckla och säkra Forslundas naturbruksutbildningar, inklusive utbildningsutbud, attraktivitet, kompetensförsörjning och ändamålsenliga utbildningsmiljöer, samt utveckla samverkan med relevanta aktörer inom de gröna näringarna och högre utbildning.
2026:G	Vidta åtgärder på skolorna för att åstadkomma tysta rum.
2026:H	Utred möjligheterna att få till stånd en mer långsiktig APL-försörjning.
2026:I	I samverkan med berörda aktörer implementera SAO-modellen i Umeå.
2026:J	Utifrån en myndighetsgemensam analys av utanförskapet erbjuda särskilda insatser för att stävja långtidsarbetslöshetens utveckling.
2026:K	Undersök attityden till demokrati bland ungdomar i Umeå kommun samt utforma en rapport med resultat och slutsatser som presenteras för nämnden.
2026:M	Föreslå åtgärder för att UGS ska kunna erbjuda de bästa möjliga VFU-platserna för blivande lärare, såväl genom systematiskt förbättringsarbete som att kunna möjliggöra för våra bäst meriterade lärare att vara handledare.
2027:A	Öka intresset för STEM bland Umeås elever och öka andelen elever som väljer naturvetenskaps- och teknikprogrammen i första hand.
2027:B	I dialog med tekniska nämnden, skyndsamt säkerställa att en idrottshall byggs i anslutning till Vasagymnasiet.
2027:C	I dialog med tekniska nämnden, säkerställa att den planerade fordonsverkstaden färdigställs till våra fordonsutbildningar.
2027:D	Utreda möjligheten och kostnaderna för att på förvaltningsnivå ansöka om ackreditering hos Erasmus+ för skolverksamheten, i syfte att genom gränsöverskridande utbyten och samarbeten fördjupa elevernas och personalens förståelse för demokratiska värden, mänskliga rättigheter och aktivt medborgarskap

Drift- och investeringsbudget

Kommunfullmäktiges beslut om tilldelning av medel

Kommunfullmäktige har 15 juni 2026 fattat beslut om planeringsdirektiv och ekonomiska ramar för drifts- och investeringsbudget för Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN). Nämndens budgetram för driftmedel uppgår för år 2027 till -756,87 mnkr, ett tillskott med -70,82 mnkr jämfört med 2026 års ram.

Kommunfullmäktige har till driftsramen beslutat att utöver modellen prioritera medel för:

- Justering för minskad kostnad PO- pålägg 5,05 mnkr.
- Fler vuxna i skolan -3,0 mnkr
- Elevvärdar -1,4 mnkr
- Aktivitetskravet -13,0 mnkr
- Utökning feriearbete 17-åringar 1,2 mnkr
- Sommarjobbslöfte 18-åringar -7,7 mnkr
- Sommarjobb och SAO för 15 - 16 åringar -3,0 mnkr

Kommunfullmäktiges beslut från 15 juni omfattar även investeringsmedel för kommande år. För 2027 har Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) beviljats årliga reinvesteringsmedel om 8,0 mnkr samt 15,0 mnkr för inventarier till Vasaskolan. Därutöver har nämnden tilldelats 35,0 mnkr under perioden 2027 - 2030 för fastigheterna vid Forslundagymnasiet.

Utöver de investeringsmedel som avsatts direkt till GVN har kommunfullmäktige även beslutat om investeringar inom Teknik- och fastighetsnämndens (TN) ansvarsområde. TN ansvarar bland annat för att tillhandahålla och utveckla de fastigheter och den IT-infrastruktur som stödjer GVN:s verksamheter.

För perioden 2027 - 2030 har kommunfullmäktige avsatt 35,0 mnkr till projektet *Vasaskolan gymn elevökn* för färdigställande av skolan. Investeringen avseende idrottshall har däremot senarelagts och ligger utanför nuvarande planeringsperiod.
Vidare har medel avsatts för projektet *Champinjonen vux elevökn* om 0,08 mnkr samt *Ram anpassningar Gym-Vux* om 8,7 mnkr. För år 2027 har 13,4 mnkr avsatts för *Ram IT GY (elevdatorer)*. Inför 2027 har dessutom nya investeringsmedel om 5,0 mnkr per år prioriterats till TN för *säkerhet lokaler, skolor med mera.*

Driftsbudget

Kommunfullmäktige har beslutat om att nämndens budgetram för driftsmedel för år 2027 uppgår till –756,87 mnkr, ett tillskott med –70,82 mnkr jämfört med 2026 års ram. Utökningen av ram ger nämnden möjlighet att hantera kostnader för ökad volym och index samt implementera aktivitetskravet och genomföra ambitionsökningarna som KF beslutat om.

GVN är en nämnd som till stor del påverkas av förändringar i befolkningen, den senaste tillgängliga befolkningsprognosen (P26) för Umeå kommun visar att åldersgruppen 16–18 år ökar under kommande planeringsperiod. Enligt den senaste befolkningsprognosen ökar antalet ungdomar i åldern 16–18 år i genomsnitt med ca 80 individer (1,7 %) från år 2026 till 2027. Befolkningsprognosen inkluderar dock inte elever från kranskommunerna.
Som hemkommun har nämnden en lagstadgad skyldighet att erbjuda gymnasieplats till alla ungdomar i Umeå kommun, utöver det så har Umeå kommun ett avtal tillsammans med Umeåregionen (exkl. Örnsköldsvik) om att dimensionera för att tillsammans med Vännäs kommun kunna erbjuda samtliga elever en gymnasieplats. Bedömningen år 2027 är att ca 780 elever från andra kommuner går inom Umeås kommunala gymnasieskola.

Nämndens prioritering utifrån tilldelade driftsmedel

Den största delen av nämndens budget hanteras genom resursfördelningsmodellen för gymnasieskolorna. Resursfördelningsmodellen är elevpengsbaserad och omfattar de nationella programmen, introduktionsprogrammen samt anpassad gymnasieskola. Detta innebär att gymnasieskolorna till allra största del erhåller medel utifrån en peng per elev och program och år.

I viss mån finns också så kallad anslagsfinansierade delar inom gymnasieskolan såsom delar av lärverktyg inom naturbruk, tillägg till idrottsutbildningar NIU/RIG, elevassistenter inom anpassad gymnasieskola med mera där bedömningen är att kostnaden inte följer förändringar i antalet elever fullt ut. Övriga verksamheter inom nämndens ansvarsområde är helt anslagsfinansierade, exempelvis arbetsmarknad och vuxenutbildning.

Nämndens budgetbeslut innebär att man erhållit medel för uppräkning av index för alla verksamheter och kompensation för volymökningar i de delar som styrs av resursfördelnings-modeller. Hänsyn har även tagits till lägre PO-kostnader.

Kommunfullmäktige har i sitt beslut prioriterat medel motsvarande 3,0 mnkr för fler vuxna i skolan samt 1,4 mnkr för elevvärdar. Nämnden prioriterar dessa medel till skolgemensam verksamhet för att öka vuxennärvaron i skolmiljön. Satsningen möjliggör inrättandet av en säkerhetsavdelning och ett utökat arbete för att skapa en trygg och säker skolmiljö, som en förutsättning för att utbildningen ska kunna bedrivas med hög kvalitet och likvärdighet.

KF har tillfört nämnden medel med anledning av den lagändring som innebär att aktivitetskravet för personer som uppbär försörjningsstöd trädde i kraft 1 juli 2026. Nämnden prioriterar majoriteten av dessa medel till arbetsmarknadsverksamheten, som har i uppdrag att säkerställa att berörda individer erbjuds aktiviteter i enlighet med lagstiftningens intentioner. Därutöver är trygghets- och säkerhetsfrågor för deltagare och personal en prioriterad del i uppbyggnaden av verksamheten, därav avsätts en mindre del av pengarna till skolgemensamverksamhet.

Nämnden tilldelas också medel för att utöka feriearbete för 17-åringar, säkerställa sommarjobb för 18-åringar samt utveckla sommarjobb och studiemotiverande arbetslivsorientering (SAO-jobb) för ungdomar 15 - 16 år. Dessa insatser är viktiga för att stärka ungas etablering på arbetsmarknaden och bidra till målet om ett socialt hållbart Umeå utan utsatta områden. Nämnden prioriterar därför totalt 11,9 mnkr till arbetsmarknadsavdelningen, som ansvarar för verksamheten. Medlen möjliggör en ambitionshöjning och utökning av insatserna. Inom SAO-jobben prioriteras i första hand en utökning till fler skolor, medan satsningen för 18-åringar bland annat omfattar ett utökat samarbete med äldreomsorgen för att både skapa sommarjobb och stärka äldreomsorgens långsiktiga kompetensförsörjning.

Umeå är en tillväxtkommun med visionen att nå 200 000 invånare år 2050. För att möjliggöra en hållbar tillväxt är kompetensförsörjning en av nämndens viktigaste uppgifter. Nämnden avsätter årligen medel för arbetet med kommunens inriktningsmål.

Gymnasieskola inkl. anpassad gymnasieskola
Elevunderlaget för gymnasieskolan ökar år 2027. Umeå kommun har ett positivt netto avseende antalet elever som väljer att gå skola i annan kommun än folkbokföringskommunen. Umeås riksidrottsgymnasium är en av anledningarna till det, i kombination med att kranskommunerna har ett mindre utbud av gymnasieutbildningar än Umeå utifrån sin storlek.

Ersättning per program i den kommunala gymnasieskolan 2027 inkl. introduktionsprogram och anpassad gymnasieskola finns sammanställd i bilaga 1.4 och sammanställning av socioekonomiskt strukturtillägg per kommunal skola per program och/eller inriktning 2027 återfinns i bilaga 1.5.

Vuxenutbildning
Vuxenutbildningen är anslagsfinansierad. Stora delar (ca. 40%) av verksamheten är dock finansierad via statsbidrag i olika former.

Arbetsmarknadsåtgärder
Verksamheten arbetsmarknadsåtgärder är anslagsfinansierad. Stora delar (ca. 30 %) av verksamheten är dock finansierad via statsbidrag i olika former.

Integration
Verksamheten integration finansieras helt via statsbidrag främst från Migrationsverket.

Övriga verksamheter
Budgeten för verksamheterna; nämnd och skolgemensam verksamhet utgår från 2026 års budget uppräknad med index och volym till 2027 års nivå.

Mot bakgrund av de kompetensförsörjningsutmaningar som välfärden och näringslivet står inför, samt de demografiska förändringar som väntas påverka nämndens verksamhet

genom ökade volymer på kort sikt och minskade volymer på längre sikt efter 2037, är det viktigt att arbeta med långsiktiga och strukturella åtgärder. Detta är en förutsättning för att kunna möta framtida kompetensbehov och hantera de ekonomiska utmaningar som utvecklingen medför.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens budget fördelas per verksamhet 2027 enligt bilaga 1.3.

Prioritering utifrån tilldelade investeringsmedel

Medel för reinvesteringar till nämndens verksamheter har utökats till år 2027 och uppgår nu till 8,0 mnkr årligen under planeringsperioden. Det ger nämnden förutsättningar att prioritera och köpa in inventarier och utrustning som behövs i verksamheterna.

Fastigheterna på Forslunda ägs under 2026 fortfarande av gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden men från och med 2027 planeras ägandet att övergå till tekniska nämnden (TN). Investeringsmedel för byggnaderna på Forslunda har tillskjutits och under planeringsperioden finns 35 mnkr avsatt.

I investeringsplanen har medel tilldelats TN, för färdigställande av Vasagymnasiet. Byggnation av idrottshall har förskjutits i tid och ligger utanför planeringsperioden. Det planeras för en tillfällig lösning av idrottshall för att kunna uppfylla lagkrav och tillhandahålla eleverna sin garanterade undervisningstid men det är av vikt att det tillskapas en idrottshall för permanent lösning.

För de medel som avsatts under TN för *Ram anpassningar Gym-Vux* pågår en dialog med TN om prioriteringar. Under 2027 planeras medlen i första hand att användas för anpassningar av lokaler vid Dragonskolan med anledning av att den anpassade gymnasieskolan flyttas från Midgårdsskolan samt att vissa program flyttas från Dragonskolan till Vasagymnasiet. Därutöver kan det bli aktuellt att genomföra ytterligare lokalanpassningar på Dragonskolan för att vidareutveckla fordonsutbildningen.

Kommunfullmäktige har även avsatt medel till TN för säkerhetsanpassningar av lokaler. I dialog med TN görs löpande bedömningar av vilka lokaler som behöver anpassas utifrån aktuella säkerhetsbehov och det rådande säkerhetsläget.

Personalpolitiska mål

Mål 5 Attraktiv arbetsgivare

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens verksamheter ska spegla samhällets struktur och präglas av jämställdhet och kulturell mångfald. Att bredda perspektivet på rekrytering och ta tillvara kompetenser är därför en viktig fråga för att attrahera och nå framtida medarbetare likväl som nya grupper av medarbetare på arbetsmarknaden. Det är viktigt med en bred syn på lärande och att möjliggöra både karriär och omställning under hela arbetslivet. Forskningen visar att kvarstannandegraden i anställningen påverkas av god introduktion och tillgång till mentorskap eller handledning. Att fortsätta synliggöra lön och villkor är också av vikt för tilliten i organisationen.

Under 2027 prioriterar gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen;

- Utveckling av former och förutsättningar för kompetensutveckling, karriärvägar och en lärande organisation
- Implementering av professionsprogram för lärare och skolledare
- Implementering av förordning om undervisningstid inkluderat uppföljning effekter på tjänsteplaneringsprocess.
- Utveckling av lönestruktur och befattningsöversyn
- Kvalitetssäkring av rekryterings- och anställningsprocess.
- Deltagande i kommunövergripande utvecklingsarbete kopplat till rekryteringsprocessen.
- Översyn av rutiner gällande introduktion av nya medarbetare samt mottagande av VFU/praktik.
- Samverkan med universitet och högskola.
- Implementering av rutiner och ge stöd kopplat till kränkande särbehandling samt trakasserier och sexuella trakasserier.

Mål 6 Ledarskap

Ledarskapet inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen har stor påverkan på verksamheternas kvalitet och måluppfyllelse likväl som medarbetares arbetsmiljösituation. Att stärka långsiktig ledarförsörjning och chefers förutsättningar i ledarskapet är därför högt prioriterat. Nya talanger behöver prövas och chefer, såväl nya som erfarna, behöver stöd i form av nätverk, mentorer och handledning. Även kompetensutveckling och kollegialt stöd för chefer för att underlätta uppdraget, lära av varandra och dela goda exempel är av vikt. Ett fortlöpande arbete kring chefers förutsättningar som bidrar till hållbara uppdrag ska fortgå såväl inom ramen för det systematiska arbetet med organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) som i den individuella dialogen mellan chef och medarbetare.

Under 2027 prioriterar gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen;

- Implementering av reviderad ledarskaps- och medarbetarpolicy
- Kompetensutveckling, stöd och verktyg kopplat till chefs- och ledarskapet
- Utveckla former för långsiktig ledarförsörjning.

Mål 7 Friskfaktorer

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen ska fortsatt prioritera ett systematiskt och långsiktigt arbete med arbetsmiljöfrågor, där fokus ligger på att identifiera, följa upp och utveckla de faktorer som bidrar till hälsa. Det kan handla om att integrera friskfaktorer i det systematiska arbetsmiljöarbetet, använda medarbetarundersökningar för att följa utvecklingen och säkerställa att chefer har rätt förutsättningar att arbeta hälsofrämjande i vardagen. Att fortsatt främja samverkan samt skapa öppna och tillgängliga arbetsplatser för alla, vidta *aktiva åtgärder* för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för alla medarbetare oavsett diskrimineringsgrund.

Under 2027 prioriterar Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen att;

- Stärka cheferna i arbetet med egenkontroll och fysisk arbetsmiljö utifrån behov och förutsättningar.
- Implementera systemstöd och dokumentation gällande det systematiska arbetsmiljöarbetet (Opus).
- Vidareutveckla stöd till cheferna i arbetet med att förebygga ohälsosam arbetsbelastning och främja återhämtning.
- Fortsatt arbete med att införliva Friskfaktorer i befintligt arbetsmiljöarbete.
- Kompetensutveckling, stöd och verktyg för ökad beredskap och trygghet, anpassat till behov i respektive skolform/verksamhet.
- Delta i kommunövergripande arbete kopplat till säkerhet och trygghet.
- Införliva skollagens nya krav på skolsäkerhet i befintliga rutiner.
- Säkerhetsvandringar, praktiska övningar och trygghetsskapande i enlighet med skollagens bestämmelser om säkerhet.

Kompetensförsörjningsplan

Kompetensförsörjningen har blivit alltmer utmanande på arbetsmarknaden generellt. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens förmåga att långsiktigt fullgöra sitt uppdrag för elever, studerande och deltagare likväl som medarbetare och chefer är direkt beroende av tillgången till rätt kompetens. Demografiska förändringar, ökade krav på kvalitet och rättssäkerhet samt en mer konkurrensutsatt arbetsmarknad ställer höga krav på ett strategiskt och systematiskt arbete med kompetensförsörjning. Att allt färre personer söker till och slutför utbildning till lärare samt att rörligheten på arbetsmarknaden har ökat bidrar ytterligare till kompetensförsörjningsutmaningen.

Figur 2: Översikt mål och strategier i förhållande till kompetensförsörjningsplan

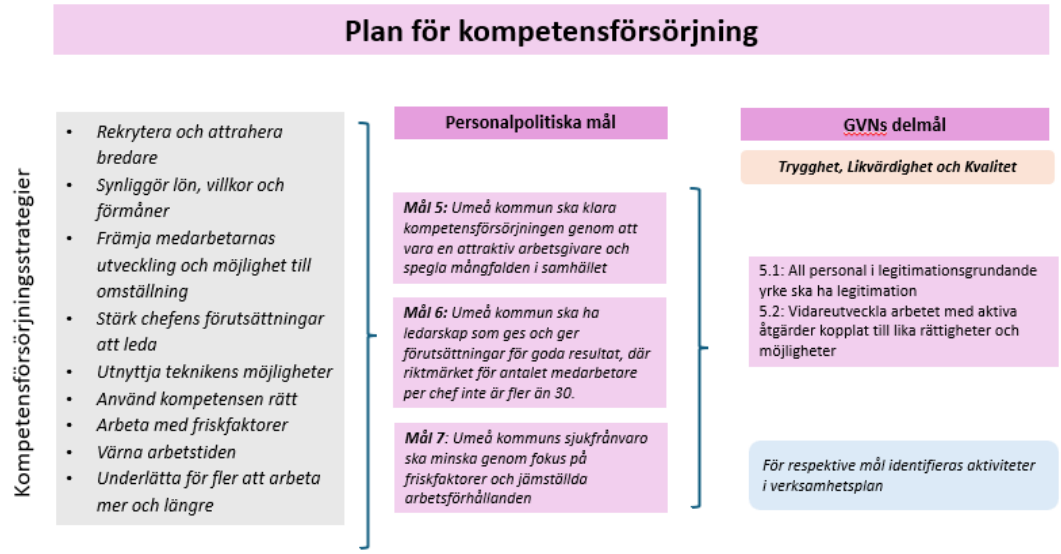

Förvaltningen står inför ett rekryteringsbehov på drygt 700 medarbetare fram till 2036, med särskild brist på legitimerade lärare, särskilt inom matematik/fysik/kemi, yrkeslärare och speciallärare. Med avstamp i nämndens kompetensförsörjningsplan, bilaga 1:6 och perspektiven kvalitet, trygghet och likvärdighet arbetar förvaltningen systematiskt utifrån SKR:s strategier för att säkra rätt kompetens på kort och lång sikt.

Arbetet fokuserar på att rekrytera, men även på att behålla och utveckla och vara en attraktiv arbetsgivare samt skapa ett hållbart arbetsliv (ARUBA-modellen). Genom ett närvarande ledarskap, att prioritera friskfaktorer samt ett hållbart arbetsliv på lika villkor ska fler medarbetare attraheras, utvecklas och vilja stanna kvar längre i verksamheten.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen ser fortsatta behov av att prioritera lönestrukturarbetet för att fortsatt vara en attraktiv arbetsgivare och motverka konkurrens med andra branscher.

Bilaga 1:1 Utmaningar och möjligheter på 3 – 5 års sikt års sikt

Möjligheter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har goda förutsättningar att bidra till Umeås långsiktiga utveckling genom utbildning, kompetensförsörjning, arbetsmarknadsinsatser och integrationsarbete. Den relativt stabila utvecklingen av antalet ungdomar i gymnasieålder skapar goda planeringsförutsättningar för gymnasieskolan och möjliggör ett långsiktigt arbete med kvalitet och utveckling.

Samtidigt behöver nämnden ha beredskap för en förändrad demografi. Befolkningen i arbetsför ålder förväntas öka, vilket innebär ett fortsatt behov av kommunal vuxenutbildning, omställning och kompetensutveckling. Detta bidrar till en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning genom att stödja såväl individers väg till arbete som arbetsgivarnas behov av kvalificerad arbetskraft.

Verksamheternas breda uppdrag utgör också en styrka. Genom att samla gymnasieutbildning, vuxenutbildning, arbetsmarknadsinsatser, feriejobb och integrationsverksamhet skapas goda möjligheter att erbjuda sammanhängande insatser som leder till utbildning, arbete och egen försörjning. Detta kan bidra till ökad inkludering, förbättrad etablering på arbetsmarknaden och minskat utanförskap.

Den snabba tekniska utvecklingen och framväxten av artificiell intelligens skapar nya möjligheter att utveckla utbildningsutbud, arbetssätt och kompetensförsörjning. Genom att anpassa utbildningarna till framtidens arbetsmarknad och stärka förutsättningarna för livslångt lärande kan verksamheterna bidra till att stärka både individers och näringslivets konkurrenskraft.

Prioriterade åtgärder

- Vidareutveckla samverkan mellan utbildning, arbetsmarknadsinsatser och integration för att skapa fler sammanhängande vägar till arbete och studier.
- Stärka yrkesutbildningar inom områden där arbetsmarknaden har ett långsiktigt kompetensbehov.
- Utveckla flexibla utbildningsformer som möter behovet av omställning och livslångt lärande.
- Öka samverkan med näringsliv, offentliga arbetsgivare och lärosäten för att säkerställa relevanta utbildningar och stärkt kompetensförsörjning.
- Ta tillvara digitaliseringens och AI:s möjligheter för att utveckla undervisning, administration och stöd till elever, studerande och deltagare.

Utmaningar

Den största långsiktiga utmaningen är att möta arbetsmarknadens växande behov av kompetens inom STEM området samt bristyrken inom flertalet yrkesutbildningar. Utbildningar inom områden där efterfrågan på arbetskraft är stor behöver fortsätta utvecklas och dimensioneras, samtidigt som utbildningsutbudet behöver anpassas till en arbetsmarknad i förändring.

En särskild utmaning är att säkerställa tillgången till praktikplatser och arbetsplatsförlagt lärande. En utbyggnad av yrkesutbildningarna förutsätter ett nära samarbete med arbetsgivare inom både offentlig och privat sektor för att kunna erbjuda studerande de praktikplatser som krävs för utbildningarnas genomförande.

Det kommande aktivitetskravet inom försörjningsstödet förväntas leda till en ökad efterfrågan på arbetsmarknadsinsatser. För att kunna möta ett ökat antal deltagare och skapa effektiva vägar till utbildning, arbete och egen försörjning behöver kapacitet och samverkansformer utvecklas.

Säkerhetsläget och en alltmer osäker omvärld ställer också högre krav på robusthet, beredskap och kontinuitet i verksamheterna. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden behöver säkerställa att utbildning och stödinsatser kan upprätthållas även vid kriser, störningar eller förändrade samhällsförutsättningar.

Slutligen innebär den snabba teknikutvecklingen att kompetenskraven på arbetsmarknaden förändras i allt snabbare takt. Förmåga till omställning behöver därför stärkas och flexibla utbildningslösningar utvecklas som ger både ungdomar och vuxna möjlighet att kontinuerligt utveckla och komplettera sin kompetens.

Prioriterade åtgärder

- Säkerställa att utbildningsutbudet kontinuerligt anpassas till arbetsmarknadens behov och till identifierade bristyrken.
- Fördjupa samverkan med arbetsgivare för att öka tillgången till praktikplatser och arbetsplatsförlagt lärande.
- Förbereda verksamheterna för ett ökat inflöde av deltagare inom arbetsmarknadsinsatserna kopplat till aktivitetskravet inom försörjningsstödet.
- Fortsätta utveckla samverkansformer mellan kommunens verksamheter, Arbetsförmedlingen, näringslivet och andra relevanta aktörer.
- Stärka arbetet med civil beredskap och informationssäkerhet för att säkerställa robusta verksamheter och god förmåga att hantera störningar, kriser och förändrade omvärldsförutsättningar.
- Utveckla medarbetares och verksamheters kompetens inom digitalisering och AI för att möta framtida förändringar i utbildning och arbetsliv.

Bilaga 1:2 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens styrkort 2027

GVN övergripande mål: *Andel elever som tar gymnasieexamen ska öka.*

Strategiområde: KVALITET

Effektmål: En ökad andel ska fullfölja sin utbildning med goda resultat och därmed stärka sin förmåga att etablera sig på arbetsmarknaden eller fortsätta till högre studier, vilket bidrar till kompetensförsörjningen och en positiv utveckling av Umeåregionen.

GVN delmål	Resultatmått	Mätvärde 2024	Mätvärde 2025	Mätvärde 2026	Målvärde 2027
1. Elevernas meritvärde och genomströmning ska öka.	1.1 Andelen elever med fullföljd gymnasieutbildning inom tre år (%)[1]	79,3	79,5	*Redovisas i årsbokslut*	85,0
	flickor	*79,7*	*80,9*		
	pojkar	*78,9*	*78,0*		
	1.2 Andel elever som slutfört utbildningen på yrkesintroduktion inom två år (%)	29,1	48,1	42,9	50,0
	flickor	*25,0*	*37,5*	*45,5*	
	pojkar	*30,0*	*63,6*	*40,7*	
	1.3 Andel elever som lämnar Individuellt alternativ (IMA) eller Språkintroduktion (IMS) med behörighet till nationellt program (%)	*	*	*	50,0
	flickor	*	*	*	
	pojkar	*	*	*	
	** Mätvärde nytt för 2027*				
	1.4 Genomsnittliga meritpoängen (0-20p)	15,0	14,8		15,5
	1.4.1 Högskoleförberedande program	15,3	15,2	*Redovisas i årsbokslut*	16,0
	flickor	*15,8*	*15,6*		
	pojkar	*14,7*	*14,7*		
	1.4.2 Yrkesprogram	14,2	14,0		14,5
	flickor	*15,0*	*14,4*		
	pojkar	*13,6*	*13,6*		
	1.5 Index GR medel av meritvärde från grundskolan och genomsnittligt betyg GY.[2]	-0,39	-0,16	-0,04	> 0
	flickor	*-0,53*	*-0,27*	*-0,04*	
	pojkar	*-0,24*	*-0,03*	*-0,14*	
	1.6 Andelen elever med godkända betyg inom vuxenutbildningen (%)	85,4	81,5	*Redovisas i kvalitetsrapport*	88,0
	kvinnor	*	*		
	män	*	*		
	1.7 Genomströmningen på yrkesvux (%)	67,4	68,2	*Redovisas i kvalitetsrapport*	70,0
	kvinnor	*	*		
	män	*	*		
	1.8 Genomströmningen på grundvux (%)	81,6	80,6	*Redovisas i kvalitetsrapport*	85,0
	kvinnor	*	*		
	män	*	*		
	1.9 Genomsnittligt antal dagliga besök vid Lärcentrum	*	*	*Redovisas i årsbokslut*	40,0
	**Mätvärde nytt för 2026*				
2. Umeås gymnasieskolor ska vara attraktiva och kvalitativa nog för att behålla andelen elever.	2.1 Antal tillgängliga utbildningsplatser i relation till antal sökande (%)[3]	108,5	103,7	106,5	≥ 100,0
	2.2 Andel elever som får sitt förstahandsval efter reservantagning (%)	81,4	80,3	81,0	85,0
	flickor	*82,2*	*83,1*	*80,8*	
	pojkar	*77,8*	*74,3*	*80,2*	
	2.3 Andel elever som väljer en kommunal gymnasieskola (%)	76,9	77,4	75,4	82,0
	flickor	*78,0*	*82,5*	*78,2*	
	pojkar	*72,3*	*72,2*	*72,3*	
3. Andelen elever som väljer yrkesprogram ska öka med hänsyn tagen till arbetsmarknadens behov	3.1 Andel elever som väljer att påbörja en yrkesutbildning på gymnasiet (%)	38,2	36,3	38,5	40,0
	flickor	*34,5*	*32,2*	*32,9*	
	pojkar	*42,3*	*41,1*	*45,9*	
4. Samverkan mellan skola och arbetsgivare inom såväl näringslivet som offentlig sektor ska bli bättre.	4.1 Antalet kvalitetssäkrade APL-platser per program och läsår	*Presentation för nämnd vid återrapportering av programråd.*			
	4.2 Antalet arbetsgivare och verksamheter som tar APL-ansvar per program och läsår	*Presentation för nämnd vid återrapportering av programråd.*			
	4.3 Antalet närvarande företag i genomsnitt per program och läsår	5,2*	10,5	9,1	12,0
	**Mätning började 2024 och beräknades då utifrån annan programrådsstruktur.*				

[1] Statistik SCB, Skolverket, kommungrupp större städer enligt kolada. Andel elever av avgångseleverna som når gymnasieexamen.

[2] Exclusive nyanlända.

[3] Utbildningsplatser hos kommunala och fristående huvudmän i Umeå och Vännäs för sökande folkbokförda i Umeå regionen exkl. Örnsköldsvik per 31 augusti

GVN övergripande mål: ***Andel elever som tar gymnasieexamen ska öka.***

Strategiområde: TRYGGHET

Effektmål: Ökad trygghet, en god hälsa samt delaktighet i studier, på arbetsmarknaden och i samhället skapar förutsättningar för livslångt lärande och egen försörjning.

GVN delmål	Resultatmått	Mätvärde 2024	Mätvärde 2025	Mätvärde 2026	Målvärde 2027
5. Gymnasieelevernas skolnärvaro samt upplevelse av trygghet, studiero, inflytande och delaktighet ska öka.* **UGS exk.IM, Rh och AGY*	5.1 Andelen elever med mer än 20 procents frånvaro (%) *flickor* *pojkar*	16,6 *18,3* *14,7*	19,2 *20,4* *18,0*	17,0 *19,0* *14,7*	15,0
	5.2 Elevers totala frånvaro (%) *flickor* *pojkar*	12,6 *13,6* *11,6*	13,7 *14,7* *12,6*	13,0 *13,9* *11,9*	10,0
	5.3 Index för elevers upplevda trygghet i skolan (skala 1–10)[4] *flickor* *pojkar*	8,7 *8,5* *9,1*	8,7 *8,5* *9,0*	8,7 *8,5* *8,9*	9,0
	5.4 Elevernas upplevelse av möjligheten att påverka sin skola genom klassråd, elevråd, föreningar eller motsvarande (skala 1–10) *flickor* *pojkar*	6,1 *5,7* *6,5*	6,1 *5,9* *6,4*	6,1 *5,9* *6,3*	8,0
	5.5 Elevernas upplevelse av delaktighet i sitt lärande (skala 1-10) *flickor* *pojkar*	5,6 *5,4* *5,9*	5,6 *5,3* *5,8*	5,4 *5,2* *5,7*	8,0
	5.6 Elevernas upplevelse av studiero i klassrummet (skala 1–10) *flickor* *pojkar*	6,9 *6,8* *7,1*	7,0 *6,8* *7,2*	7,0 *6,9* *7,2*	8,0
6. Elevers och deltagares fysiska och psykiska hälsa ska förbättras.	6.1 Ungas hälsa, 16–18 år (index 0–100)[5] *flickor* *pojkar* *annat/vill ej ange* ** Mätvärde saknas, då Unga enkäten görs vartannat år*	67,3 *61,7* *76,8* *49,2*	* *** *** ***	*Redovisas i årsbokslut*	70,0
	6.2 Elevers upplevda stress i relation till skolmiljön (prov, bedömning, betyg) (Skala 1–10)[6] *flickor* *pojkar* *annat/vill ej ange*	*Frågan saknades i 2024 års enkät.*	5,5 *6,3* *4,6* *6,3*	5,4 *6,3* *4,4* *6,6*	5,0
	6.3 Andelen som avslutas av hälsoskäl från Arbetsmarknadstorget (%) *kvinnor* *män* ** Mätvärde saknas*	*	*31,0* *** ***	*Redovisas i årsbokslut*	<31,0

[4] Avser medelvärde för "trygg i skolan" -"trygg i min klass" i elevenkät

[5] Avser faktorn självuppskattad hälsa i Unga enkäten

[6] Avser medelvärde självuppskattad stress i Elevenkäten

GVN övergripande mål: *Andel elever som tar gymnasieexamen ska öka*					
Strategiområde: LIKVÄRDIGHET					
Effektmål: En starkare och mer jämställd etablering på arbetsmarknaden, genom att fler individer, oavsett kön eller tidigare studieavbrott, fullföljer utbildning och andra aktiviteter leder till egen försörjning och bidrar till minskat utanförskap.					
GVN delmål	**Resultatmått**	**Mätvärde 2024**	**Mätvärde 2025**	**Mätvärde 2026**	**Målvärde 2027**
7. Jämställdheten i elevernas studieval ska öka.	7.1 Underrepresenterat kön ska utgöra minst 25 procent av eleverna i yrkesprogram (%)	20,8	16,6	16,5	25,0
	7.2 Flickors förstahandsval (%)[6]				
	högskoleförberedande program	59,0	56,1	56,0	
	yrkesprogram	41,0	43,9	44,0	
	7.3 Pojkars förstahandsval (%)[6]				
	högskoleförberedande program	56,3	56,0	55,0	
	yrkesprogram	43,7	44,0	45,0	
	7.4 Andel elever som väljer högskoleförberedande program i första hand (%)[6]	57,7	*56,1*	*55,5*	
	flickor	*52,8*	*49,3*	*52,0*	
	pojkar	*47,2*	*50,7*	*48,0*	
	7.5 Andel elever som väljer yrkesprogram i första hand (%)[6]	42,3	43,9	44,5	
	flickor	*50,1*	*49,3*	*51,1*	
	pojkar	*49,9*	*50,7*	*48,9*	
8. Arbetsmarknadsenheten ska genom sin verksamhet ta vara på hela befolkningens arbetsförmåga.	8.1 Andel helårsekvivalenter (%)[7]	9,5	9,7	*Redovisas i årsbokslut*	9,0
	8.2 Andelen deltagare i våra arbetsmarknadsinsatser som lämnar till förmån för studier (%)	17,0	*13,0*	*Redovisas i årsbokslut*	20,0
	kvinnor	*10,9*	*6,5*		
	män	*6,1*	*6,5*		
	8.3 Antal bidragsmånader för personer som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet	*	*3491*	*Redovisas i årsbokslut*	<3491
	kvinnor	*	*1714*		
	män	*	*1777*		
	**Mätvärde saknas*				
9. Andelen elever som återvänder till studier efter avbrott ska öka.	9.1 Andel ungdomar som omfattas av kommunens aktivitetsansvar, populationen 16-19 år, i Umeå Kommun (%)	9,3	8,8	*Redovisas i årsbokslut*	8,5
	flickor	*	*		
	pojkar	*	*		
	9.2 Andel ungdomar som lämnat KAA för studier på nationellt program eller motsvarande (%)	37,5	43,9	*Redovisas i årsbokslut*	45,0
	9.3 Andel ungdomar som lämnat KAA för studier på ett introduktionsprogram (%)	4,8	4,3	*Redovisas i årsbokslut*	6,0

[6] Elevers första handsval valomgång 1 till gymnasiet (jan) exkl val till IM och till annat kansli

[7] Mått från SCB som anger hur stor andel av befolkningen (20–64 år) som försörjs med sociala ersättningar. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år, dvs två personer som varit arbetslösa ett halvår var blir en helårsekvivalent tillsammans.

Personalpolitiska mål	GVN personalmål	Resultatmått	Mätvärde 2024	Mätvärde 2025	Mätvärde 2026	Målvärde 2027
5. Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	5.1. All personal i legitimationsgrundande yrke ska ha legitimation	5.1 Andel legitimerade lärare (%)	95,7	95,8	*Rapportering årsbokslut*	100,0
	5.2 Vidareutveckla arbetet med aktiva åtgärder kopplat till lika rättigheter och möjligheter	5.2Lika rättigheter och möjligheter, totalt medelvärde (index 1-6)	5,4	5,5	*Rapportering årsbokslut*	6,0
6. Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.		6.1 Chefer med max 30 medarbetare/chef (%)	94,0	94,0	*Rapportering årsbokslut*	95,0
7. Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden		7.1 Sjukfrånvaro i GVN (%)	3,8	4,0	3,6 (T2)	4,0
		kvinnor	*4,5*	*4,6*	*4,3 (T2)*	
		män	*2,7*	*2,8*	*2,3 (T2)*	
		7.2 Sjukdagar per årsarbetare, antal	9,6	10,0	8,7 (T2)	*9,0*
		kvinnor	*11,3*	*11,7*	*10,8 (T2)*	
		män	*6,5*	*7,1*	*5,0 (T2)*	
		7.3 Långtidsfriska (%)	*76,4*	77,5	80,4 (T2)	80,0
		kvinnor	*72,3*	*74,0*	*75,7 (T2)*	
		män	*83,5*	*83,7*	*88,5 (T2)*	
		7.4 Heltidsanställda (%)	86,6	87,0	87,8 (T2)	90,0
		kvinnor	*85,6*	*85,7*	*85,7 (T2)*	
		män	*88,3*	*89,4*	*91,5 (T2)*	
		7.5 Sysselsättningsgrad, genomsnittlig	95,2	*96,0*	*97,1 (T2)*	*97,0*
		kvinnor	*94,6*	*95,0*	*96,3 (T2)*	
		män	*96,2*	*97,0*	*98,3 (T2)*	
		7.6 Tillsvidareanställda (%)	91,4	91,7	*93,7 (T2)*	95,0
		kvinnor	*90,8*	*91,2*	*92,6 (T2)*	
		män	*92,6*	*92,7*	*95,6 (T2)*	
		7.7 Utomnordisk bakgrund (%)	9,9	10,1	*9,4 (T2)*	12,0
		kvinnor	*9,4*	*9,7*	*9,7 (T2)*	
		män	*10,7*	*10,9*	*8,8 (T2)*	
		7.8 Medarbetarenkäten, totalt medelvärde (index 1-6)	5,2	5,2	*Rapportering årsbokslut*	5,3
		7.9 Skyddsombud, antal aktiva * *Mätvärde saknas*	*	*	*Rapportering årsbokslut*	*

Bilaga 1:3 GVN Fördelning av budgetram 2027 per verksamhet

	100	450	453	470	490	600	610	
	Nämnd/ styrelsev	Gymnasie- skola	Anpassad gymnasieskola	Vuxen- utbildning	Skolgemen. verksamhet	Flykting- mottagande	Arb.markn. åtgärder	Summa ram GVN
Budget per verksamhet 2026	**3 240**	**418 477**	**39 478**	**70 189**	**108 529**	**0**	**50 240**	**690 153**
Behov index	86	10 638	712	4 511	5 588	0	1 680	**23 215**
Behov volym	0	12 104	-3 858	1 224	4 179	0	552	**14 201**
Teknisk ramjustering		-2 468	68	-438	2 838			**0**
Summering av behov	**86**	**20 274**	**-3 078**	**5 297**	**12 605**	**0**	**2 232**	**37 416**
Summering ram efter behov	**3 326**	**438 751**	**36 400**	**75 486**	**121 134**	**0**	**52 472**	**727 569**
Prioriteringar GVN								
Elevvärdar					*1 400*			**1 400**
Fler vuxna i skolan					*3 000*			**3 000**
Aktivitetskrav					*438*		*12 562*	**13 000**
Utökning feriearbete 17-åringar							*1 200*	**1 200**
Sommarjobbslöfte 18-åringar							*7 700*	**7 700**
Sommarjobb o studiemotiverande arbetslivsorientering 15-16 åringar							*3 000*	**3 000**
								0
Budget per verksamhet 2027	**3 326**	**438 751**	**36 400**	**75 486**	**125 972**	**0**	**76 934**	**756 869**

Bilaga 1:4 GVN Ersättning för kommunala skolor per program och/eller inriktning år 2027. (2 sid.)

Program*	Undervisning	Lärverktyg	Elevhälsa	Lokaler	Måltider	Övrigt	Totalt
BA	71 310	6 850	4 862	1 620	813	6 566	92 021
BAMAA	91 519	28 692	4 862	1 620	813	6 860	134 366
BAÖVR	84 989	16 967	4 862	1 620	813	6 874	116 125
BF	61 742	2 517	4 862	1 620	188	6 423	77 352
BF0L	62 804	2 121	4 862	1 343	0	6 438	77 568
EE	80 429	4 905	4 862	1 620	625	6 692	99 133
EK	57 920	2 482	4 862	1 620	0	6 369	73 253
ESMUK	79 098	4 920	4 862	1 620	0	6 707	97 207
ESÖVR	72 275	4 243	4 862	1 620	0	6 591	89 591
FR	78 779	4 594	4 862	1 620	813	6 675	97 343
FS0L	55 344	2 064	4 862	1 343	0	6 330	69 943
FT0L	81 865	4 201	4 862	1 343	0	6 715	98 986
HT0L	57 238	2 257	4 862	1 343	0	6 361	72 061
IN	80 429	12 131	4 862	1 620	813	6 699	106 554
IN0L	81 865	7 260	4 862	1 343	0	6 719	102 049
NA	60 506	3 292	4 862	1 620	0	6 408	76 688
NBDJD	80 585	18 509	4 862	1 620	813	6 906	113 295
NBHAG	103 171	61 191	4 862	1 620	813	7 158	178 815
NBLAK	96 276	25 499	4 862	1 620	813	6 924	135 994
	Undervisning	Läromedel	Kurator	Förbruk.material	Lunchersättning (APL)	Pers.vård	
	Basstöd/Spec.ped	Bibliotek drift	Skolsköterska	Förbruk.invent.		Komp.utv	
	Bibliotek pers.		Skolläkare	Vaktmästare		Drift (kaffe, porto mm)	
	Rektor		Psykolog			SYV	
	Bitr. rektor					Elevkonsulent	
						Korttidsbemmaning	
						Skoladmin.	
						Schemaläggare	
						Skolassistent	
						Skolvärd	

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Program*	Undervisning	Lärverktyg	Elevhälsa	Lokaler	Måltider	Övrigt	Totalt
FB	199 809	11 585	13 603	1 620	813	9 650	237 080
HR	199 809	6 493	13 603	1 620	813	9 650	231 988
HR0L	202 909	4 216	13 603	1 343	0	9 697	231 768
HS	199 809	6 493	13 603	1 620	813	9 650	231 988
HS0L	202 909	4 216	13 603	1 343	0	9 697	231 768
IAIND	283 240	8 698	13 603	1 620	813	10 859	318 833
SK	199 809	18 874	13 603	1 620	813	9 650	244 369
SK0L	202 909	10 864	13 603	1 343	0	9 697	238 416
	Undervisning	Läromedel	Kurator	Förbruk.material	Lunchersättning (APL)	Pers.vård	
	Basstöd/Spec.ped	Bibliotek drift	Skolsköterska	Förbruk.invent.		Komp.utv	
	Bibliotek pers.		Skolläkare	Vaktmästare		Drift (kaffe, porto mm)	
	Rektor		Psykolog			SYV	
	Bitr. rektor					Elevkonsulent	
						Korttidsbemmaning	
						Skoladmin.	
						Schemaläggare	
						Skolassistent	
						Skolvärd	

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Program*	Undervisning	Lärverktyg	Elevhälsa	Lokaler	Måltider	Övrigt	Totalt
IMA	164 216	4 823	13 603	1 620	0	12 340	196 602
IMS	164 216	4 823	13 603	1 620	0	12 340	196 602
IMYBA	154 715	8 677	13 603	1 620	813	12 209	191 637
IMYFS	154 715	1 911	13 603	1 620	188	12 201	184 238
IMYRL	154 715	12 711	13 603	1 620	500	12 201	195 350
IMYVO	162 784	3 208	13 603	1 620	188	12 317	193 720
	Undervisning	Läromedel	Kurator	Förbruk.material	Lunchersättning (APL)	Pers.vård	
	Basstöd/Spec.ped	Bibliotek drift	Skolsköterska	Förbruk.invent.		Komp.utv	
	Bibliotek pers.		Skolläkare	Vaktmästare		Drift (kaffe, porto mm)	
	Rektor		Psykolog			SYV	
	Bitr. rektor					Elevkonsulent	
						Korttidsbemmaning	
						Skoladmin.	
						Schemaläggare	
						Skolassistent	
						Skolvärd	

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Program*	Undervisning	Lärverktyg	Elevhälsa	Lokaler	Måltider	Övrigt	Totalt
FB	199 809	11 585	13 603	1 620	813	9 650	237 080
HR	199 809	6 493	13 603	1 620	813	9 650	231 988
HR0L	202 909	4 216	13 603	1 343	0	9 697	231 768
HS	199 809	6 493	13 603	1 620	813	9 650	231 988
HS0L	202 909	4 216	13 603	1 343	0	9 697	231 768
IAIND	283 240	8 698	13 603	1 620	813	10 859	318 833
SK	199 809	18 874	13 603	1 620	813	9 650	244 369
SK0L	202 909	10 864	13 603	1 343	0	9 697	238 416
	Undervisning	Läromedel	Kurator	Förbruk.material	Lunchersättning (APL)	Pers.vård	
	Basstöd/Spec.ped	Bibliotek drift	Skolsköterska	Förbruk.invent.		Komp.utv	
	Bibliotek pers.		Skolläkare	Vaktmästare		Drift (kaffe, porto mm)	
	Rektor		Psykolog			SYV	
	Bitr. rektor					Elevkonsulent	
						Korttidsbemmaning	
						Skoladmin.	
						Schemaläggare	
						Skolassistent	
						Skolvärd	

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Bilaga 1:5 Socioekonomiskt strukturtillägg per kommunal skola per program och/eller inriktning 2027. (2 sid.)

Budget Undervisning	217 834 671
% av budget	2,0%
Totalbelopp	4 356 693
Minimum skattad andel	25,00
Belopp/elev	11 765

Genomsnittlig skattad andel		
	2027	2026
UK skolor	21,4	21,0
UK elever	22,6	21,2

Skolenhet	Program*	Antal enl SCB	Skattat antal	Skattad andel	Index	Belopp /elev	Belopp /program
Dragonskolan GY1	BF	59	16	26,3	122	3 094	131 495
Dragonskolan GY1	NA	106	22	20,8	97	0	0
Dragonskolan GY2	BA	64	10	16,0	74	0	0
Dragonskolan GY2	BAÖVR	121	21	17,5	81	0	0
Dragonskolan GY2	SA	252	46	18,2	84	0	0
Dragonskolan GY2	VF	44	5	10,3	48	0	0
Dragonskolan GY3	EE	189	19	10,2	47	0	0
Dragonskolan GY3	FR	93	7	7,7	36	0	0
Dragonskolan GY3	IN	71	20	28,5	132	3 353	231 357
Dragonskolan GY3	TE	43	10	22,4	104	0	0
Dragonskolan GY3	TEÖVR	61	10	16,0	74	0	0
Dragonskolan GY4	BF0L	40	15	38,0	177	4 471	169 898
Dragonskolan GY4	EK	280	55	19,5	91	0	0
Dragonskolan GY4	FT0L	32	7	21,6	100	0	0
Dragonskolan GY4	HT0L	40	9	22,8	106	0	0
Dragonskolan GY4	IN0L	17	3	17,7	82	0	0
Dragonskolan GY4	RL0L	32	11	33,9	157	3 988	139 580
Dragonskolan GY4	VO	88	30	34,6	161	4 071	372 497
Dragonskolan GY4	VO0L	43	14	31,9	148	3 753	189 527
Forslundagymnasiet GY	BA	25	9	37,2	173	4 377	83 163

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Skolenhet	Program*	Antal enl SCB	Skattat antal	Skattad andel	Index	Belopp /elev	Belopp /program
Forslundagymnasiet GY	BAMAA	35	10	28,7	133	3 377	123 261
Forslundagymnasiet GY	NBDJD	67	24	35,6	166	4 188	265 938
Forslundagymnasiet GY	NBHAG	40	12	29,9	139	3 518	140 720
Forslundagymnasiet GY	NBLAK	35	10	28,6	133	3 365	124 505
Idrottsgymnasiet Dragonskolan	BF	55	14	26,2	122	3 082	77 050
Idrottsgymnasiet Dragonskolan	EK	127	18	14,1	65	0	0
Idrottsgymnasiet Dragonskolan	NA	38	5	12,5	58	0	0
Idrottsgymnasiet Dragonskolan	SA	92	15	15,9	74	0	0
Maja Beskowgymnasiet GY1	EK	118	33	28,2	131	3 318	403 137
Maja Beskowgymnasiet GY1	NA	59	13	21,2	99	0	0
Maja Beskowgymnasiet GY1	RL	89	28	31,5	146	3 706	333 540
Maja Beskowgymnasiet GY1	SA	95	29	30,1	140	3 541	331 084
Maja Beskowgymnasiet GY1	TE	16	5	30,6	142	3 600	72 000
Maja Beskowgymnasiet GY1	TEÖVR	46	13	27,5	128	3 235	142 340
Midgårdsskolan GY	BF	24	10	42,0	195	4 941	229 757
Midgårdsskolan GY	ESMUK	171	41	24,2	113	0	0
Midgårdsskolan GY	ESÖVR	261	68	26,1	121	3 071	795 389
Midgårdsskolan GY	NA	73	14	18,8	87	0	0
Midgårdsskolan GY	SA	177	42	24,0	112	0	0
Umeå Elitidrottsgymnasium	BF	83	16	19,1	89	0	0

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Budget Undervisning	217 834 671
% av budget	2,0%
Totalbelopp	4 356 693
Minimum skattad andel	25,00
Belopp/elev	11 765

Genomsnittlig skattad andel		
	2027	2026
UK skolor	21,4	21,0
UK elever	22,6	21,2

Skolenhet	Program*	Antal enl SCB	Skattat antal	Skattad andel	Index	Belopp /elev	Belopp /program
Umeå Elitidrottsgymnasium	EK	169	20	11,9	55	0	0
Umeå Elitidrottsgymnasium	NA	41	3	8,5	39	0	0
Umeå Elitidrottsgymnasium	SA	69	9	12,6	58	0	0
Umeå Elitidrottsgymnasium	TE	9	0	0,0	0	0	0
Umeå Elitidrottsgymnasium	TEÖVR	12	2	15,3	71	0	0

*Nya programkoder för GY25, gäller även motsvarande för program inom GY11.

Bilaga 1:6

Kompetensförsörjningsplan 2026-2029

Beslutad av: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
Gäller för: Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen
Giltighetstid: 2026-2029

Diarienr: SK-2026/00281
Beslut: 2026-06-17
Ansvarig: Nicklas Wallmark, utbildnings- och arbetsmarknadsdirektör

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning 2
1. Inledning och bakgrund 3
2. Metod och systematik 3
2.1 Nämndens övergripande mål och styrning 4
2.2 SKRs strategier och ARUBA-modellen 5
3. Nämndens huvudsakliga uppdrag 5
4. Kompetensförsörjning nuläge och analys 2026-2036 7
4.1 Kompetensförsörjningsanalys 9
5. Nämndens strategier för att möta kompetensförsörjningen 10
5.1 Rekrytera och attrahera bredare 10
5.2 Synliggör lön, villkor och förmåner 11
5.3 Främja medarbetarnas utveckling och omställning 11
5.4 Stärk chefernas förutsättningar att leda 12
5.5 Utnyttja teknikens möjligheter 12
5.6 Använd kompetensen rätt 13
5.7 Arbeta med friskfaktorer 13
5.8 Värna arbetstiden 14
5.9 Underlätta för fler att arbeta mer och längre 14
Bilaga 1: Uppföljning och avrapportering nyckeltal till nämnd 16
Bilaga 2: Kompetensförsörjningsprognos 2026-2036 per etikett 17

1. Inledning och bakgrund

Kompetensförsörjningen har blivit alltmer utmanande på arbetsmarknaden generellt. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens förmåga att långsiktigt fullgöra sitt uppdrag för elever, studerande och deltagare likväl som medarbetare och chefer är direkt beroende av tillgången till rätt kompetens. Demografiska förändringar, ökade krav på kvalitet och rättssäkerhet samt en mer konkurrensutsatt arbetsmarknad ställer höga krav på ett strategiskt och systematiskt arbete med kompetensförsörjning. Att allt färre personer söker till och slutför utbildning till lärare samt att rörligheten på arbetsmarknaden har ökat bidrar ytterligare till kompetensförsörjningsutmaningen.

Genom att planera för hur kompetens ska attraheras, utvecklas och behållas skapas förutsättningar för hållbar välfärd, effektiv resursanvändning och attraktiva arbetsplatser – både på kort och lång sikt. Kompetensförsörjningsplanen ska därför betraktas som ett strategiskt verktyg som bidrar till att säkerställa rätt kompetens och förutsättningar för Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter. Planen beskriver nämndens strategier för att möta kompetensutmaningen under kommande period samt ger en riktning till förvaltningen i arbetet med att vidareutveckla systematik, öka delaktighet, engagemang och ansvar för kompetensförsörjningen på alla nivåer i organisationen.

2. Metod och systematik

I kommunstyrelsens anvisningar inför arbete med verksamhetsplan 2026 lyfts vikten av att nämnderna inkluderar planering för kompetensförsörjning i den årliga verksamhetsplanen. Detta utifrån nämndens operativa ansvar för arbetsmiljö och kompetensförsörjning.

Nämnden ska i sin verksamhetsplan beskriva sin planering för kompetensförsörjning. Om nämnden avdelar specifika medel för kompetensförsörjning bör dessa framgå i nämndens detaljbudget. Har nämnden utarbetat en separat kompetensförsörjningsplan kan den med fördel biläggas till verksamhetsplanen. (Källa KS anvisningar 2026)

Det systematiska kompetensförsörjningsarbetet bereds av förvaltningen årligen och aktuella kompetensförsörjningsprognoser, kompetensförsörjningsbehov och prioriteringar med tillhörande aktiviteter samt behov av resurser redovisas i verksamhetsplanen.

Kompetensförsörjningsprognosen omfattar en tioårsperiod och utgår ifrån tillsvidareanställda, månadsavlönade. Den redovisar antal anställda, ålder, pensionsavgångar

där avgångsåldern skattas till 65 år samt antalet beräknade avgångar där faktiska avgångar de senaste fem åren utgör grund för prognos om avgångar för kommande tio år.

Underlag bereds på så sätt att ansvariga chefer i samråd med HR gör en bedömning mot bakgrund av elevkullars och deltagares utveckling, ny lagstiftning, lokalmässiga förutsättningar, övrigt verksamhetsbehov samt tillgång och efterfrågan på arbetskraft på arbetsmarknaden.

Nämnden ges en övergripande avrapportering av utfall och
status av kompetensförsörjningsläget och vidtagna åtgärder enligt årshjul i samband med delårsbokslut, beslut om ny verksamhetsplan samt vid årsbokslut. (Se bilaga 1 uppföljning och avrapportering till nämnd).

Nämndens kompetensförsörjningsplan ska visa långsiktig riktning och vara vägledande för förvaltningens arbete med att säkerställa kompetensförsörjningen inom nämndens alla verksamheter.

2.1 Nämndens övergripande mål och styrning

Kommunfullmäktige har uppdragit till alla nämnder att ansvara för
sin kompetensförsörjning. Alla verksamheter inom Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska hålla hög kvalitet och nå uppsatta mål. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fastställt att detta ska ske med utgångspunkt i strategierna Kvalitet, Trygghet och Likvärdighet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har i uppdrag att säkerställa att förvaltningen följer Umeå kommuns personalpolitiska mål och har även egna övergripande personalmål.

Uppföljningen av de personalpolitiska målen sker inom ramen för nämndens systematiska kompetensförsörjningsarbete, det systematiska arbetsmiljöarbetet inkluderat arbetet med lika rättigheter och möjligheter och följs upp i enlighet med gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens årshjul. Tids- och resurssatta aktiviteter identifieras på förvaltningsnivå och avrapporteras systematiskt till nämnd.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter vilar på demokratiska grunder där elever och deltagare ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Värdegrundsarbetet utgår ifrån de grundläggande demokratiska arbetsformer som ska råda i skolan, där all personal har ett ansvar att bidra i arbetet. Både i och utanför undervisningen ska förutsättningar för delaktighet och inflytande, tillgänglig lärandemiljö, frihet från diskriminering och kränkande behandling främjas. Barnkonventionens rättigheter och intressen ska genomsyra all verksamhet.

Den styrning och vägledning som ligger till grund för Umeå kommuns kompetensförsörjningsarbete är kommunövergripande värdegrund, arbetsmiljöpolicy, medarbetarpolicy, ledarpolicy och samverkansavtal.

2.2 SKRs strategier och ARUBA-modellen

I arbetet med att säkerställa kompetensförsörjningen tar Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden sin utgångspunkt i både SKRs nio kompetensförsörjnings-strategier och ARUBA-modellen.
Sveriges kommuner och regioner, SKR, är Umeå kommuns arbetsgivarorganisation. SKR har utarbetat nio strategier för kompetensförsörjning till stöd för proaktivt arbete för arbetsgivare att säkra sin långsiktiga kompetensförsörjning. Kompetensförsörjnings-strategierna har ett tydligt arbetsgivarperspektiv och kopplas samman med SKRs långsiktiga kompetensförsörjningsarbete.

ARUBA-modellen, är en allmänt vedertagen kompetensförsörjningsmodell som beskriver hur de olika delarna inom arbetslivs- och kompetensförsörjningscykeln hänger samman. ARUBA står för Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla och Avveckla. Inom Umeå kommun arbetar förvaltningarna strategiskt med kompetensförsörjning där processer och aktiviteter struktureras i de olika stegen i modellen.

3. Nämndens huvudsakliga uppdrag

Umeå kommun är huvudman för utbildningar som sker i kommunal regi. I skollagen fastställs det nationellt lagstadgade uppdraget att i varje kommun ska det finnas en nämnd eller flera, som ansvarar för fullgörandet av kommunens uppgifter för utbildning enligt lagstiftning. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har huvudmannaansvar för utbildningar i Umeå kommunala gymnasieskolor, komvux och är utförare av yrkeshögskoleutbildningar samt ansvarig för arbetsmarknad och integration.

3.1 Nationellt lagstadgat uppdrag

Huvudman ansvarar för att utbildning inom gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning genomförs i enlighet med skollag och andra föreskrifter och bestämmelser som kan finnas kring utbildning, till exempel läroplanen. Vidare ska kommunen fördela resurser till utbildningen.

Utbildningen ska enligt lag vila på demokratisk grund, vilket innebär att den ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna. Elever ska inhämta och utveckla kunskaper och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Alla former av kränkande behandling ska aktivt motverkas.

Barnkonventionen gäller som svensk lag sedan 2020 och är implementerad i alla nämndens verksamhetsområden. Det innebär att ett barnrättsperspektiv ska beaktas. Artikel 2 och 3 fastställer barns samma rättigheter, lika värde och att barnens bästa ska tas hänsyn till vid beslut som rör barn. Artikel 28 föreskriver barns rätt till utbildning och i artikel 12 fastställs barns rätt att få komma till tals och uttrycka sin mening.

Ett systematiskt kvalitetsarbete ska enligt skollag genomföras både på huvudmannanivå och på enhetsnivå enligt skollag. Nämnden ansvarar för att följa upp alla verksamheters kvalité kontinuerligt och systematiskt.

Kommunen har enligt lag ett ansvar för att erbjuda och samordna arbetsmarknads- och integrationsinsatser. Genom Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen (AMI) fullgör Umeå kommun sina uppgifter enligt bland annat lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning, lagen om mottagande av asylsökande med flera, lagen om arbetslöshetsnämnd samt det kommunala aktivitetsansvaret. Dessa uppdrag innebär att kommunen ska säkerställa mottagande, bosättning och etablering av skyddsbehövande och nyanlända samt genomföra arbetsmarknadsfrämjande åtgärder för personer som står långt från arbetsmarknaden.

Kommunen har också ansvar för att aktivt arbeta för att ungdomar i åldern 16–19 år som varken studerar eller arbetar ska erbjudas vägledning, stöd och sysselsättning som leder vidare till utbildning eller arbete. AMI:s arbete ska därmed bidra till att fler unga fullföljer sin gymnasieutbildning och minskar risken för långvarigt utanförskap.

3.2 Kommunalt grunduppdrag

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla ungdomar och unga vuxna boende i kommunen har tillgång till skola i kommunens egna verksamheter eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunens gymnasieskolor, anpassad gymnasieskola, Elitidrottsgymnasium (NIU- och RIG) och Riksgymnasium för rörelsehindrade (RH-gymnasium).

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor, samt svara för insyn och samråd gällande fristående gymnasieskolor. Nämnden ska säkerställa att nämndens verksamheter ger eleverna en grund

för fortsatta studier och/eller yrkesverksamhet, samt ett aktivt deltagande i samhället i övrigt. Nämnden ansvarar övergripande för ledning, samordning och utveckling av skolväsendet.

Vidare har nämnden ett samlat ansvar för det kommunala aktivitetsansvaret och kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasienivå och som anpassad utbildning samt svenska för invandrare (sfi). Nämnden svarar vidare för arbetsmarknad och integration, genom att tillhandahålla sysselsättningsbefrämjande åtgärder samt mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Bild 1. Organisation Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen

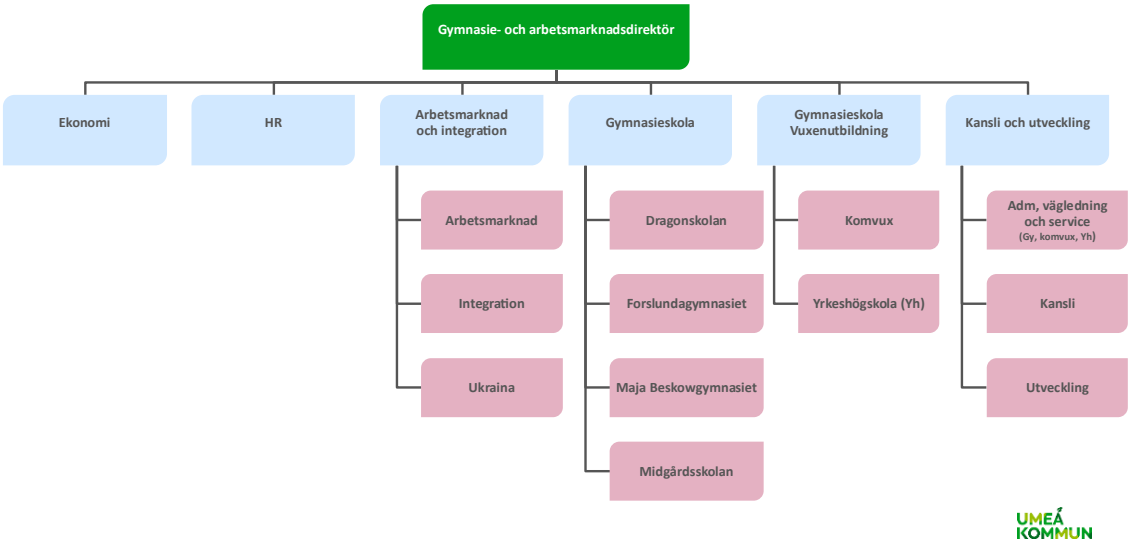

4. Kompetensförsörjning nuläge och analys 2026-2036

Totalt arbetar cirka 900 månadsavlönade tillsvidareanställda medarbetare inom nämndens område per april 2026. Det finns cirka 50 olika yrkesgrupper och den genomsnittliga personalomsättningen är att betrakta som låg i jämförelse med övriga personaltäta nämnder i kommunen. Två tredjedelar består av kvinnor resterande män och medelåldern är sammantaget 49 år. Fördelat på kön är kvinnorna ett år yngre.

Diagram 1. Kompetensförsörjningsprognos GVN 2026-2036

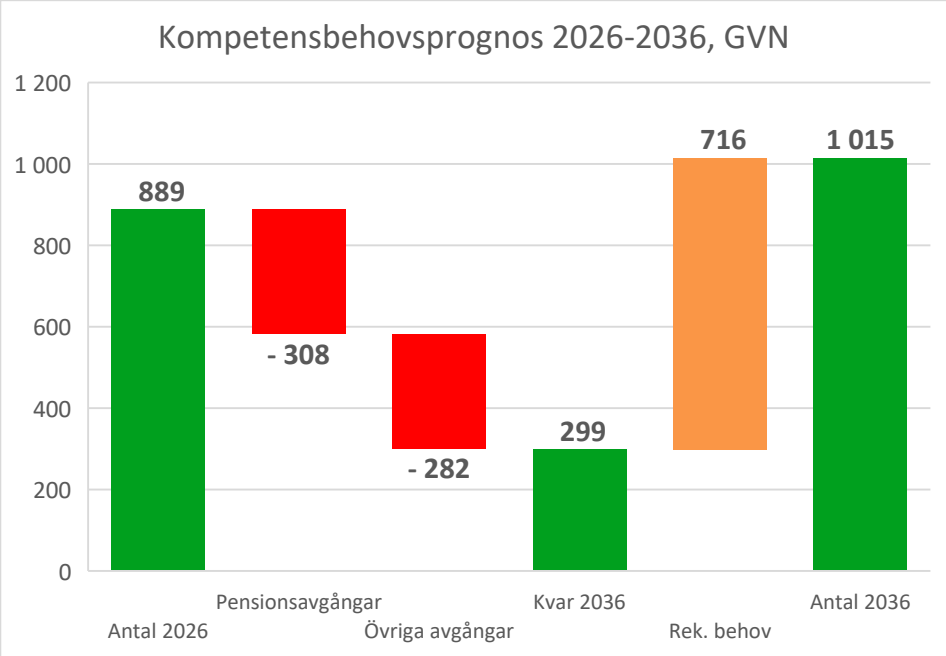

**Kompetensförsörjningsprognos baserad på befolkningsprognos P26. Sammanställd av SLK efter beredning av Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.*

Antalet tillsvidareanställningar inom nämndens område förväntas enligt prognosen öka från 889 till 1015 under den närmaste tioårsperioden (se diagram ovan). Beräknade pensionsavgångar motsvarar 308 anställningar och övriga avgångar, som visar personalrörlighet, prognosticeras till 282 anställningar. Prognosen visar att sammantaget 299 av nuvarande tillsvidareanställningar finns kvar i verksamheten år 2036. Det innebär att gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens område därmed har ett sammantaget rekryteringsbehov om 716 tillsvidareanställningar fram till 2036. Detta innebär i snitt cirka 70 medarbetare per år.

Inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens område finns goda förutsättningar att erbjuda en bra kvalitet i undervisningen med en hög andel behöriga och legitimerade pedagoger samt andra kompetenta yrkesroller som bidar till lärande.

Det finns utöver specialpedagoger och speciallärare en väl utbyggd elevhälsa med kuratorer, skolsköterskor, skolpsykologer samt skolläkare och elevkonsulenter som arbetar förebyggande och främjande tillsammans med pedagoger med elevens lärande i fokus.

Inom Arbetsmarknad och integrationsverksamheten finns arbetsmarknadskonsulenter, arbetsledare, handledare, integrationsassistenter, m fl som bidrar till ökad tillväxt i Umeå kommun genom perspektiven ekologisk, social, kulturell och ekonomisk hållbarhet samt möjliggör förändring, utveckling och ökad hälsa genom anpassade insatser för deltagare. För fördjupad information om kompetensförsörjningsprognos nedbruten per yrkesgrupp/etikett 2026-2036, se bilaga 2.

4.1 Kompetensförsörjningsanalys

Analysen nedan tar sikte på där utmaningarna inom nämndens område är som störst. Rekryteringsbehov konstateras även inom Arbetsmarknad och integration, men där har rekryteringsläget i relation till lärargrupperna bedömts relativt gott.

Trots att behörighet och legitimationsgrad inom gymnasieskola och vuxenutbildning är sammantaget hög i ett nationellt perspektiv framträder utmaningar i samband med rekrytering, vilket främst omfattar anställningar som lärare i allmänna ämnen; moderna språk, matematik -och naturvetenskapliga ämnen och vissa teknikämnen. Även SFI lärare är svårrekryterade.

Yrkeslärare är också en svårrekryterad grupp där konkurrensen med ex näringsliv och aktuella branscher påverkar förutsättningarna att rekrytera. Aktuell branschkunskap är av stor vikt för att kunna erbjuda eleverna en god kvalitativ utbildning och förståelse för blivande yrken. Allt högre lönenivåer i andra branscher på arbetsmarknaden bidrar yttermera till utmaningar att rekrytera.

Anpassad gymnasieskola står inför flera pensionsavgångar de kommande åren parallellt med att tillgången på utbildade speciallärare med inriktning utvecklingsstörning är mycket liten. Prioriteringar av vidareutbildning för pedagoger fortlöper för att säkerställa behörig personal vid legitimationskravets införande 2028.

Det kan konstateras att färre ansöker och genomför utbildningar till lärare samtidigt som våra verksamheter expanderar och när vi behöver ersätta både pensionsavgångar och volymökningar blir effekten en stor utmaning. Då lärarbristen är stor i regionen så konkurrerar vi också med andra skolhuvudmän, där det är ”arbetstagarens marknad” vilket band annat leder till ökad rörlighet, ökade krav på lön och övriga anställningsvillkor.

För att behålla och attrahera nya rektorer till gymnasieskolan och vuxenutbildningen krävs långsiktighet. Alla chefers arbetsbelastning och förutsättningar måste fortsatt följas där särskilt rektorer i högre grad ska kunna fokusera på huvuduppdraget.

En annan faktor av betydelse är ett väl fungerande mottagande och god introduktion, så att nya medarbetare och chefer blir hållbara och väljer att stanna kvar i verksamheten.

Ett systematiskt och samordnat arbete för tillvaratagande av personal, översyn av fortbildning och kompetensutveckling är viktigt inkluderat behov av kompetens och omställningsbehov.

Samarbetet med universitet- och högskolesektor bör vidareutvecklas i syfte att öka attraktiviteten till lärarutbildningen och lärarprofessionen. Detta kan exempelvis innebära utveckling av samarbetsformer kring forskningsnära samarbete, övningsskolor och verksamhetsförlagd utbildning eller skolledarförsörjning, där även former för kombinerade anställningar bör utvecklas.

5. Nämndens strategier för att möta kompetensförsörjningen

Attrahera och rekrytera

5.1 Rekrytera och attrahera bredare

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter ska spegla samhällets struktur och präglas av jämställdhet och kulturell mångfald och för att kunna rekrytera bredare behöver normer brytas. Att bredda perspektivet på rekrytering och ta tillvara kompetenser är därför en viktig fråga för att attrahera och nå framtida medarbetare likväl som nya grupper av medarbetare på arbetsmarknaden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska inom ramen för arbetet med arbetsgivarvarumärket verka för att olika målgrupper synliggörs för att bredda bilden av vem som kan arbeta inom nämndens område. Nämnden ska även utveckla arbetet med *aktiva åtgärder* för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för alla som söker arbete inom nämndens område.

Det är även av vikt att utveckla samverkan i regionen för att underlätta sysselsättning för anställningar som Arbetsmarknad och integration handlägger. Det omfattar både kommunens egna verksamheter och förvaltningar likväl som andra branscher på arbetsmarknaden. Detta särskilt med tanke på ny lagstiftning kopplat till aktivitetskrav för försörjningsstöd.

5.2 Synliggör lön, villkor och förmåner

Att synliggöra lön, villkor och förmåner handlar om att beskriva vad kommunen erbjuder som arbetsgivare – både internt till medarbetare och externt till potentiella medarbetare. Det omfattar inte bara lön i snäv mening, utan även hela erbjudandet: anställningstrygghet, arbetsmiljö, arbetstidsvillkor, utvecklingsmöjligheter, pension, förmåner och möjligheten att bidra till samhällsnytta.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska bidra till ökad transparens kring lön och villkor i syfte att öka tilliten i organisationen. När medarbetare förstår hur löner sätts, vilka villkor som gäller och vilka utvecklingsmöjligheter som finns, stärks upplevelsen av rättvisa och likabehandling. Detta är särskilt viktigt i arbetet med jämställda arbetsförhållanden, där tydlighet minskar risken för osakliga löneskillnader och ojämlika villkor.

Att arbeta strategiskt med lönestruktur, att synliggöra villkor och förmåner bidrar dessutom till att stärka arbetsgivarvarumärket. Det gör det lättare att attrahera nya medarbetare, men också att behålla befintliga. Medarbetare som upplever att deras villkor är tydliga, rättvisa och konkurrenskraftiga har större benägenhet att stanna kvar och utvecklas i kommunen.

Utveckla och behålla

5.3 Främja medarbetarnas utveckling och omställning

Det är viktigt med en bred syn på lärande och att möjliggöra både karriär och omställning under hela arbetslivet. Forskningen visar att kvarstannandegraden i anställningen påverkas av god introduktion och tillgång till mentorskap eller handledning.

Medarbetarna ska ha möjlighet att utveckla både sig själva och verksamheten, vilket gör jobben mer attraktiva. Att ha tid och möjlighet för kollegialt lärande underlättar när nya kunskaper ska omsättas i praktiskt arbete. Kompetensutveckling kan handla om formell utbildning, fortbildning, som lärande på arbetsplatsen. Goda karriärmöjligheter bidrar både till ökad attraktivitet för jobben och till ökad motivation hos medarbetarna.

Grunden för att stödja medarbetarnas utveckling är delaktighet i verksamhetsplanering och ett årligt resultat- och utvecklingssamtal. Medarbetarnas prestation och resultat följs upp i den årliga löneöversynen med ett lönebeskedssamtal som utgår ifrån tydliga lönekriterier.

Fortsatt arbete med utveckling av karriärvägar, kompetensutveckling, professionsprogram och en lärande organisation är av vikt för att stärka gymnasie- och vuxenutbildnings-nämndens långsiktiga kompetensförsörjning.

5.4 Stärk chefernas förutsättningar att leda

Enligt kommunfullmäktiges personalpolitiska mål ska Umeå kommun ha ett närvarande ledarskap som skapar förutsättningar för goda resultat där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte ska vara fler än 30.

Ledarskapet inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har stor påverkan på verksamheternas kvalitet och måluppfyllelse likväl som medarbetares arbetsmiljösituation. Att stärka långsiktig ledarförsörjning och chefers förutsättningar i ledarskapet är därför prioriterat. Nya talanger behöver prövas och chefer, såväl nya som erfarna, behöver stöd i form av nätverk, mentorer och handledning. Även kompetensutveckling och kollegialt stöd för chefer för att underlätta uppdraget, lära av varandra och dela goda exempel är av vikt.

Ett fortlöpande arbete kring chefers förutsättningar som bidrar till hållbara uppdrag ska fortgå såväl inom ramen för det systematiska arbetet med organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) som i den individuella dialogen mellan chef och medarbetare.

5.5 Utnyttja teknikens möjligheter

För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljön och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling. Medarbetare och chefer behöver hitta nya sätt att arbeta med stöd av digital teknik. Det ställer krav på delaktighet, digital kompetens och ledarskap.

Tekniken är inget mål i sig, utan den ska bidra till verksamhetens mål. Genom innovativa hjälpmedel och arbetssätt kan den bidra till att verksamheten utvecklas och effektiviseras samtidigt som medarbetarna får stöd i sitt arbete.

Digitalisering och automatisering leder till att yrken förändras snarare än försvinner. Därmed utvecklas kompetenskraven i de flesta yrken på arbetsmarknaden. Att ha grundläggande digitala färdigheter kommer att bli allt viktigare framöver och krävas inom allt fler yrken. Alla Umeå kommuns medarbetare och chefer behöver utveckla den kompetens som behövs för att förstå digitaliseringens påverkan och möjligheter inom verksamhetsområdet, samt för att hantera en alltmer digital arbetsplats. Här krävs det både utbildning och tid för att lära av varandra.

5.6 Använd kompetensen rätt

Det är viktigt att den kompetens som finns inom nämndens område används och utvecklas utifrån verksamhetens behov. Att använda kompetensen rätt innebär även att säkerställa att medarbetares kunskaper, erfarenheter och färdigheter tas tillvara på bästa möjliga sätt i verksamheten. Strategin handlar om att organisera arbete och uppgifter så att rätt kompetens används i verksamheten för rätt uppgifter.

Strategin omfattar även att utveckla nya arbetssätt och organisationsformer. Teamarbete, tvärprofessionella samarbeten och tydligare rollfördelning bidrar till att kompetenser kompletterar varandra och används mer effektivt. Digitalisering och tekniska lösningar kan också spela en viktig roll genom att automatisera data eller förenkla administrativa uppgifter, vilket frigör tid för kärnverksamheten. Genom att använda den kompetens som redan finns på ett smartare sätt kan behovet av nyrekrytering minska, samtidigt som kvaliteten i tjänsterna förbättras.

Genom att gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens verksamheter använder kompetensen rätt så ökar förutsättningarna för god kvalitet och måluppfyllelse, förbättrad arbetsmiljö och stärkt förmåga att möta framtidens kompetensutmaningar – utan att enbart vara beroende av att rekrytera fler.

5.7 Arbeta med friskfaktorer

Att arbeta med friskfaktorer innebär att medvetet stärka de förhållanden i arbetsmiljön som skapar hälsa, engagemang och hållbar prestation hos medarbetare. I stället för att enbart fokusera på att åtgärda problem, sjukdom eller brister, riktar strategin fokus mot de faktorer som gör att arbetsplatser fungerar väl och där medarbetare mår bra och presterar över tid.

Friskfaktorer handlar om sådant som skapar balans mellan krav och resurser, ger möjlighet till återhämtning och bidrar till upplevelsen av meningsfullhet i arbetet.

Genom att stärka arbetet med friskfaktorer kan nämnden förebygga ohälsa och minska sjukfrånvaron, vilket i sin tur minskar behovet av nyrekrytering och bidrar till kontinuitet i verksamheten. Det är också en central del i att skapa jämställda arbetsförhållanden, eftersom arbetsmiljöproblem ofta är ojämnt fördelade mellan olika yrkesgrupper och kön.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen ska fortsatt prioritera ett systematiskt och långsiktigt arbete med arbetsmiljöfrågor, där fokus ligger på att identifiera, följa upp och utveckla de faktorer som bidrar till hälsa. Det kan handla om att integrera friskfaktorer i det

systematiska arbetsmiljöarbetet, använda medarbetarundersökningar för att följa utvecklingen och säkerställa att chefer har rätt förutsättningar att arbeta hälsofrämjande i vardagen. Att fortsatt främja samverkan samt skapa öppna och tillgängliga arbetsplatser för alla, vidta *aktiva åtgärder* för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för alla medarbetare oavsett diskrimineringsgrund.

En viktig del i arbetet med friskfaktorer är chefens roll. Chefer behöver ha tid, stöd och kompetens för att kunna skapa tydlighet i uppdraget, prioritera mellan arbetsuppgifter och fånga upp signaler om obalans i tid. Ett närvarande och tillitsbaserat ledarskap är ofta en avgörande friskfaktor.

Sammantaget innebär strategin ett skifte från ett reaktivt till ett proaktivt förhållningssätt – från att hantera ohälsa när den uppstår till att aktivt bygga arbetsplatser där människor kan må bra, utvecklas och prestera hållbart över tid.

5.8 Värna arbetstiden

Att värna arbetstiden handlar om att som arbetsgivare efterleva gällande lag och avtal kopplat till arbetstid samt att säkerställa förutsättningar för medarbetare att utföra arbetsuppgifter i en trygg arbetsmiljö med hållbar arbetstidsförläggning.

Genom att skapa delaktighet i verksamhetsplanering, systematiskt arbetsmiljöarbete och personal- och tjänsteplanering säkerställer Umeå kommun att medarbetare och verksamheter ges erforderlig tid för att fullfölja sitt uppdrag och nå verksamhetens mål. Chef ansvarar för att i dialog med medarbetare finna en hållbar dimensionering och balans i uppdrag och förutsättningar att utföra arbetsuppgifterna.

Åtgärder för att förebygga upplevelse av hög arbetsbelastning och brist på återhämtning ska vidtas inom ramen för arbetet med det systematiska arbetsmiljöarbetet och särskilt i arbete med organisatorisk och social arbetsmiljö. För mer information, se förvaltningens handlingsplan för arbetsmiljö och aktiva åtgärder.

5.9 Underlätta för fler att arbeta mer och längre

Att underlätta för fler att arbeta mer och längre handlar om att öka den tillgängliga arbetskraften genom att skapa förutsättningar för medarbetare att både vilja och kunna arbeta i högre omfattning och under en längre del av livet.

Den långsiktiga kompetensförsörjningsutmaningen inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden kan inte enbart lösas genom nyrekrytering – det är lika viktigt att ta tillvara och kompetensutveckla den kompetens som redan finns. Det är därför viktigt att det finns hållbara förutsättningar för ett längre arbetsliv.

Det handlar också om att förebygga ohälsa, anpassa arbetsuppgifter efter individens förutsättningar och möjliggöra för medarbetare att stanna kvar i arbete högre upp i åldrarna även efter 65 år. Genom att fokusera på att fler kan och vill arbeta mer och längre förbättras nämndens möjligheter att möta framtidens kompetensbehov samtidigt som medarbetarnas arbetsliv förbättras.

Bilaga 1: Uppföljning och avrapportering nyckeltal till nämnd

Nyckeltal	Definition/beräkning	Källa	T1	T2	T3
Ansökningar, antal inskickade	**Urval:** alla rekryteringsärenden i varbi exklusive extrajobb, arvoderade uppdrag och prova-på-dagar. **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Varbi			x
Arbetsmiljöhändelser, antal inrapporterade	**Urval**: alla medarbetare **Beräkning**: antal registrerade händelser uppdelat på arbetsmiljöbrister, tillbud och skador. **Mätperiod:** kalenderår	Stella			x
Arbetsmiljöhändelser, andel preventiva, procent	**Urval**: alla anställda **Beräkning**: Arbemiljöbrister plus tillbud dividerat med med totalen av alla registerade händelser (Arbetsmiljöbrister , tillbud och skador) **Mätperiod:** kalenderår	Stella			x
Chefer med max 30 medarbetare, procent	**Urval:** chef; månadsavlönade, medarbetare; tillsvidareanställda, månadsavlönade **Chef:** den som hanterar personalärenden i personalsystemet **Beräkning:** andelen chefer med max 30 medarbetare i förhållande till alla chefer **Mätperiod:** ÅÅ1231	Personec			x
Heltidsanställda, procent	**Urval**: alla månadsavlönade **Beräkning:** antalet heltidsanställda (100%) i förhållande till alla anställda **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Personec	x	x	x
Långtidsfriska, procent	**Urval:** tillsvidareanställda, månadsavlönade **Beräkning:** antalet anställda med mellan 0 och 7 sjukkalenderdagar i förhållande till alla anställda **Mätperiod:** rullande 12 månader	Personec	x	x	x
Medarbetarenkäten, medelvärde	**Urval:** alla svar i medarbetaenkäten **Beräknng;** medelvärdet av alla lämnade svar. Svarsalternativ 1-6 **Mätperiod:** efter genomförd enkätomgång	Medarbetarenkäten			x
Nyanställd chef som påbörjat chefsutbildningen, antal	**Urval:** Registrerade chefer på SharePoint, Introduktion för nya chefer **Beräkning:** Antal nyanställda som påbörjar obligatorisk chefsutbildning **Mätperiod:** ÅÅ1231	SharePoint för registrering av nyanställda chefer			x
Pensionsålder, genomsnittlig	**Urval:** alla tillsvidareanställda, månadsavlönade med pensionsavgång **Beräkning**: medelvärdet av avgångsålder **Mätperiod:** kalenderår	Personec			x
Antal inskickade personalbehov	**Urval:** alla inskickade personalbehov **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Easit			x
Personalomsättning, procent	**Urval:** alla tillsvidareanställda, månadsavlönade **Beräkning**: antalet anställda som slutat i kommunen i förhållande till antalet anställda vid mätperiodens början plus antalet anställda vid periodens slut, dividerat med två. **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Personec			x
Personalomsättning chefer, procent	**Urval:** alla tillsvidareanställda, månadsavlönade chefer med chefskod A-C **Beräkning**: antalet anställda som slutat i kommunen i förhållande till antalet anställda vid mätperiodens början plus antalet anställda vid periodens slut, dividerat med två **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Personec			x
Sjukdagar per årsarbetare, antal	**Urval:** alla tillsvidareanställda, månadsavlönade **Beräkning:** antalet sjukkalenderdagar i förhållande till antalet årsarbetare **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Personec	x	x	x
Sjukfrånvaro, procent	**Urval:** alla anställda oavsett anställningsform / avtal. **Beräkning:** alla redovisade sjukfrånvarotimmar i förhållande till all förväntad arbetstid, exklusive obetald frånvaro **Mätperiod:** ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Personec	**x**	x	x
Skyddsombud, antal	**Urval:** alla aktiva skyddsombud **Beräkning;** antalet skyddsombud **Mätperiod:** ÅÅ1231	SharePoint för registrering av skyddsombud			x
Sysselsättningsgrad, genomsnittlig	**Urval:** alla månadsavlönade **Beräkning:** summan av alla anställdas sysselsättningsgrad i förhållande till antalet anställda **Mätperiod**: ackumulerat under året, från januari till redovisad månad	Personec	x	x	x

Bilaga 2: Kompetensförsörjningsprognos 2026-2036 per etikett

	Antal 2026	Pensionsavgångar	Övriga avgångar	Kvar 2036	Rek. behov	Antal 2036	Volym-föränd.	Faktor	Medel-ålder
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	**889**	**-308**	**-282**	**299**	**716**	**1 015**	**126**	**1,14**	**49,3**
Administration	**142**	**-61**	**-56**	**25**	**123**	**148**	**6**	**1,04**	**51,4**
Administratörsarbete	46	-23	-24	-1	47	46	0	1,00	51,4
Handläggararbete	43	-15	-24	4	39	43	0	1,00	50,9
Ledningsarbete	53	-23	-8	22	37	59	6	1,11	51,7
IFO, omsorg och integration	**94**	**-28**	**-30**	**36**	**73**	**109**	**15**	**1,16**	**47,4**
Behandlingsassistenter/socialpedagoger	1	0	0	1	0	1	0	1,00	41,0
Stödassistenter och stödpedagoger m.fl.	1	0	0	1	0	1	0	1,00	30,0
Övrigt socialt och kurativt arbete	92	-28	-30	34	73	107	15	1,16	47,6
Kultur, turism och friluftsarbete	**11**	**-2**	**-4**	**5**	**6**	**11**	**0**	**1,00**	**42,5**
Bibliotekarie, biblioteksassistent	10	-2	-4	4	6	10	0	1,00	42,6
Övrigt fritid, kultur, turism	1	0	0	1	0	1	0	1,00	41,0
Rehabilitering och förebyggande arbete	**4**	**-1**	**0**	**3**	**2**	**5**	**1**	**1,15**	**49,3**
Rehabilitering och förebyggande arbete	4	-1	0	3	2	5	1	1,15	49,3
Skol- och barnomsorgsarbete	**582**	**-194**	**-152**	**236**	**449**	**685**	**103**	**1,18**	**49,2**
Elevassistent	56	-13	-20	23	44	67	11	1,20	47,1
Förskollärare	8	-3	0	5	3	8	0	1,00	48,1
Gymnasielärare	362	-116	-94	152	282	434	72	1,20	49,0
Lärare i fritidshem	1	-1	0	0	1	1	0	1,00	59,0
Övrigt lärararbete	111	-44	-22	45	85	130	19	1,17	51,0
Övrigt skol-/förskolearbete	44	-17	-16	11	34	45	1	1,01	48,3
Teknikarbete	**40**	**-18**	**-30**	**-8**	**50**	**42**	**2**	**1,06**	**50,6**
Hantverkararbete mm	30	-14	-30	-14	46	32	2	1,07	50,1
Köks- och måltidsarbete	8	-4	0	4	4	8	0	1,00	55,0
Tekniker	2	0	0	2	0	2	0	1,00	40,5
Vård- och omsorgsarbete	**16**	**-4**	**-10**	**2**	**14**	**16**	**0**	**1,00**	**46,4**
Sjuksköterska	12	-4	-6	2	10	12	0	1,00	49,8
Övrigt vård- och omsorgsarbete	4	0	-4	0	4	4	0	1,00	36,5

Gymnasie- och
vuxenutbildningsförvaltningen
Besöksadress: Skolgatan 31A
Postadress: 901 84 Umeå
090-16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

Riskanalys 2027

Nämnd: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
Upprättad: 2026-11-18

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr.	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Rekommenderad riskhantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontrollplanen
APL-platser	Risk att nämnden inte kan erbjuda yrkesutbildningar på gymnasieal nivå eller YH-utbildning i tillräcklig omfattning pga brist på apl/lia-platser.	1	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Uppföljning av tillgång på apl-platser via programråd. Dialog med arbetsgivare via branschråd. Samlad ingång för företag att anmäla intresse att ta emot elev.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Arbetsmiljö	Risk för att brister i arbetsmiljö medför negativ påverkan för medarbetare och verksamhet.	2	Mindre sannolik	Kännbar	6	Reducera risk	Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) på enhetsnivå. Årlig uppföljning av SAM, handlingsplan för arbetsmiljö och aktiva åtgärder. OSA-mål och åtgärder baseras på analys av medarbetarundersökningens resultat. Återrapport till nämnd enligt årshjul.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Efterlevnad lagar, regler och beslut	Ökad frånvaro medför förhöjd risk att elever inte avslutar sin gymnasieutbildning. Avsaknad av gymnasieutbildning påverkar möjlighet till fortsatta studier och arbete negativt.	3	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Månatlig uppföljning på programnivå för att snabbt identifiera försämrad närvaro. Centralt fokusområde för kvalitetsdialog med rektorer. Återrapport till nämnd i kvalitetsrapport.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Efterlevnad lagar, regler och beslut	Risk för att låga meritvärden påverkar elevers möjlighet att konkurrera om platser till högre studier.	4	Möjlig	Lindrig	6	Reducera risk	Analyser inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Återrapport till nämnd via kvalitetsrapport.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Efterlevnad lagar, regler och beslut	Risk för att personuppgifter, inklusive skyddade personuppgifter, hanteras i strid med GDPR till följd av avsteg från etablerade rutiner (t.ex. vid snabba problemlösningar, nyttjande av ej godkända appar/system eller felhantering av skyddade identiteter). Vilket kan leda till skada för enskilda, sanktionsavgifter samt förlorat förtroende för myndigheten.	5	Mindre sannolik	Allvarlig	8	Reducera risk	*Årlig utbildning i GDPR för alla medarbetare *Årlig genomgång av rutiner för registrering av personer med skyddade personuppgifter. *Etablerad rutin för rapportering av personuppgiftsincidenter till IMY *Behandlingsregister enligt art 30 * Etablerade rutiner för behörighetsstyrning *Årlig återrapport på incidenter till nämnd.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Efterlevnad lagar, regler och beslut	Risk för bristande efterlevnad av cybersäkerhetslagen till följd av otillräcklig kompetens. Bristande säkerhetskrav vid inköp av system eller avsaknande av interna rutiner vid incidenter.	6	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	* Kommungemensam utbildning i informationssäkerhet genomförs av alla medarbetare * Kravställer informationsäkerhets åtgärder mot leverantörer i samtliga PUB-avtal * Genomföra Informationsklassningar, riskinventeringar och konsekvensbedömningar	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Ekonomistyrning	Risk för att ändamålsenliga lokaler ej är rätt dimensionerade i förhållande till lokalåtgång.	7	Mindre sannolik	Allvarlig	8	Reducera risk	Kontinuerlig dialog och uppföljning med teknik och fastighet. Presidieöverläggningar med Tekniska nämnden.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Ekonomistyrning	Risk för att kostnadsutveckling överstiger tillgängliga medel.	8	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Månatlig uppföljning av ekonomiskt utfall (ej juli och augusti). Vid avvikelse tillämpas rutin för avvikelse i nämnd.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Ekonomistyrning	Risk för att gymnasieutbildningar som kräver särskild utrustning och maskiner måste stängas pga arbetsmiljö- och säkerhetsskäl.	9	Mindre sannolik	Allvarlig	8	Reducera risk	Rutin för att identifiera behov av reinvesteringsmedel över tid. Yttrande i planeringsdirektiv och dialog med KS vid ytterligare behov.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Inköp och upphandling	Risk för bristande kunskap om och/eller efterlevnad av fastställda regler för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar.	10	Möjlig	Försumbar	3	Acceptera risk	Uppföljning i form av stickprov genomförs för att verifiera att gällande regelverk efterlevs. Avvikelse hanteras i enlighet med rutin.	Nej, risk hanteras i annat förfarande

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr.	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Rekommenderad riskhantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontrollplanen
Inköp och upphandling	Risk för bristande efterlevnad av fastställda representationsregler.	11	Möjlig	Lindrig	6	Reducera risk	Säkerställa att chefer och granskare inom förvaltningen efterlever gällande regelverk. Uppföljning av bilaga och kontering genom att rapport tas ut. Stickprov genomförs för att verifiera att gällande regelverk efterlevs. Avvikelse hanteras i enlighet med rutin.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Inköp och upphandling	Risk för att ny upphandlingspolicy och riktlinje leder till otydlig roll och ansvarsfördelning vilket får negativ påverkan på förmågan att genomföra upphandling och följa upp ingångna avtal.	12	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk	Ny upphandlingspolicy och riktlinje har beslutats under 2025. Implementeringen i förvaltning och nämnd har startats upp hösten 2026.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Inköp och upphandling	Risk att inköpsprocessen inte efterlevs med köp utanför avtal.	13	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Säkerställ att behovsställare har information i befogenheter och ansvar kopplat till inköpsprocessen. Uppföljning av köp utanför avtal genomförs via systemstöd i Proceedo.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Kompetensförsörjning	Risk att kompetensbrist för yrkesgrupper och/eller nyckelkompetenser leder till begränsningar i måluppfyllelse, annan verksamhetspåverkan och brister i arbetsmiljö.	14	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Insatser sker i linje med strategier i kompetensförsörjningsplanen samt prioriterade kompetensförsörjningsaktiviterer. Återrapport till nämnd enligt årshjul.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Praktikplatser	Risk att externa och interna tränings- och praktikplatser ej kan erbjudas i tillräcklig omfattning för personer med insatser från arbetsmarknadsavdelningen. Detta medför risk för att lagkrav inte kan uppfyllas.	15	Sannolik	Kännbar	12	Minimera risk	Arbetsmarknadsavdelningens matchningskontor har löpande dialog med arbetsgivare internt och externt för att öka tillgången av platser. Verksamheten har också tjänster som ger stöd till arbetsgivare för att möjliggöra mottagande av individer.Frukostmöten anordnas med arbetsgivare. Utveckling pågår av digital sida där arbetsgivare kan registrera behov av utförande av arbetsuppgifter och möjlighet att ta emot praktikanter. Pågående internt arbete för att möta upp risker genom skapande av en handlingsplan. verksamhetsövergripande strategi.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Praktikplatser	Risk att feriejobb inte kan erbjudas utifrån ökad målgrupp.	16	Sannolik	Kännbar	12	Minimera risk	Här påbörjas en utökad dialog med förvaltningar, bolag och föreningar gör att kunna öka antalet ferieplatser.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Praktikplatser	Risk att arbetsplats för SAO-jobb inte kan erbjudas i tillräcklig omfattning.	17	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Ett aktivt arbete pågår med att informera och möjliggöra platser för SAO hos arbetsgivare såväl internt inom kommunen som inom det privata näringslivet. Möjlighet till SAO-platser inom det privata näringslivet möjliggörs även genom de nationella avtalen för SAO.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Säkerhet och krisberedskap	Risk för bristande skyddsåtgärder kopplat till otillåten påverkan, infiltration och möjliggörare	18	Mindre sannolik	Kännbar	6	Reducera risk	Arbete med analys och beredning av verksamhetsskydd. Beredning och implementering av ny lagstiftning kring registerkontroller med tillhörande rutiner. Utbildning för chefer i rekrytering- och anställningsprocess.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr.	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Rekommenderad riskhantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontrollplanen
Säkerhet och krisberedskap	Risk för att kommunala medel finansierar organiserad brottslighet.	19	Mindre sannolik	Allvarlig	8	Reducera risk	Kompetenshöjande insatser har getts till chefer och ledare inom nämndens område.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Säkerhet och krisberedskap	Risk för att samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap inte kan upprätthållas.	20	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk	Genomgång och metod för kontinuitetshantering genomförs i linje med de lagar och föreskrifter som har kommit.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Säkerhet och krisberedskap	Risk för att tjänstepersoner utsätts för hot och påtryckningar som leder till otillbörlig påverkan på verksamhet eller beslutsprocess.	21	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk	All personal har erbjudits digital utbildning för att förebygga hot och våld på arbetsplatsen samt alla chefer har fått erbjudande om digital utbildning för att motverka otillåten påverkan. Utbildningarna är på nytt upphandlade och erbjuds fortsättningsvis med fler moduler inom området.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan

Definitioner

Riskinventering/riskanalys

Sannolikhet	Definition	Värde
Osannolik	- praktisk taget obefintlig risk att fel uppstår	1
Mindre sannolik	- mycket liten risk att fel uppstår	2
Möjlig	- det finns en möjlig risk att fel uppstår	3
Sannolik	- det är mycket troligt att fel uppstår	4

Konsekvens	Definition	Värde
Försumbar	- konsekvensen av ett fel är obetydlig för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	1
Lindrig	- konsekvensen av ett fel är liten för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	2
Kännbar	- konsekvensen av ett fel uppfattas som besvarande för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	3
Allvarlig	- konsekvensen av ett fel är så stor att felet inte får uppstå	4

Riskhantering

Riskvärde	Rekommendation till hur risken ska hanteras	Innebär
12-16	Minimera risk	*Direkta och omfattande åtgärder ska finnas med i internkontrollplan*
4-11	Reducera risk	*Åtgärder för att minska risk ska finnas med i internkontrollplan*
1-3	Acceptera risk	*Inget agerande krävs – åtgärder tas ej med i internkontrollplan*

Internkontrollplan 2027

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

2026-11-18

Nr.2	Inriktning för riskhantering från nämnd	Risk	Åtgärd	Ansvarig	Återrapporteras
1	Reducera risk	Risk att nämnden inte kan erbjuda yrkesutbildningar på gymnasieal nivå eller YH-utbildning i tillräcklig omfattning pga brist på apl/lia-platser.	Planering och uppföljning av ap-platser. Lyfta behovet av apl-platser hos chefer i andra förvaltningar. Förtydliga process och ansvar från intresse till apl-plats.	direktör VC gymnasie och vux	T2, T3
6	Reducera risk	Risk för bristande efterlevnad av cybersäkerhetslagen till följd av otillräcklig kompetens. Bristande säkerhetskrav vid inköp av system eller avsaknande av interna rutiner vid incidenter.	*Säkerställa att kommungemesam utbildning i systematiskt informationssäkerhetsarbetet är genomförd. * Upprätta dokumenterade rutiner vid driftstopp och incidenthantering	VC kansli, utb. o service	T3
12	Minimera risk	Risk för att ny upphandlingspolicy och riktlinje leder till otydlig roll och ansvarsfördelning vilket får negativ påverkan på förmågan att genomföra upphandling och följa upp ingångna avtal.	Kontroll av att implementering genomförs enligt plan. Uppföljning av att roll- och ansvarsfördelning för inköp och upphandling efterlevs.	ekonomichef	T2, T3
13	Reducera risk	Risk att inköpsprocessen inte efterlevs med köp utanför avtal.	Översyn av beställarorganisation och säkerställ att behovsställare har information i befogenheter och ansvar kopplat till inköpsprocessen. Uppföljning av köp utanför avtal genomförs via systemstöd i Proceedo.	ekonomichef	T3
15	Minimera risk	Risk att externa och interna tränings- och praktikplatser ej kan erbjudas i tillräcklig omfattning för personer med insatser från arbetsmarknadsavdelningen. Detta medför risk för att lagkrav inte kan uppfyllas.	Uppföljning av tillgång på träningsplatser, säkerställa resurser och dialog med arbetsgivare.	direktör verksamhetschef arbetsmarknad	T2 T3
16	Minimera risk	Risk att feriejobb inte kan erbjudas utifrån ökad målgrupp.	Uppföljning av tillgång av ferieplatser, säkerställa resurser och dialog med arbetsgivare.	direktör verksamhetschef arbetsmarknad	T2 T3
17	Reducera risk	Risk att arbetsplats för SAO-jobb inte kan erbjudas i tillräcklig omfattning.	Uppföljning av tillgång på SAO-platser, säkerställa resurser och dialog med arbetsgivare.	direktör verksamhetschef arbetsmarknad	T2 T3
18	Reducera risk	Risk för bristande skyddsåtgärder kopplat till otillåten påverkan, infiltration och möjliggörare	Utveckling av stöd och verktyg samt organisatoriska förutsättningar.	HR-chef	T3
19	Reducera risk	Risk för att kommunala medel finansierar organiserad brottslighet.	Delta i kommunövergripande arbete som drivs av säkerhetsavdelningen och genomföra en riskanalys för nämndens område.	direktör	T3
20	Minimera risk	Risk för att samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap inte kan upprätthållas.	Kontroll av att lagstiftning efterlevs och vidta åtgärder för att efterleva de krav som åläggs på förvaltningen vad gäller reservkraft, nödvatten och drivmedel.	direktör	T3
21	Minimera risk	Risk för att tjänstepersoner utsätts för hot och påtryckningar som leder till otillbörlig påverkan på verksamhet eller beslutsprocess.	Kontroll av att lagstiftning efterlevs och att styrande dokument och rutiner inom området är uppdaterade samt att kompetenshöjande åtgärder är genomförda.	direktör	T3

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 71

Diarienr: SK-2026/00618

Verksamhetsplan, budget och internkontrollplan 2027

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta

-att fastställa verksamhetsplan 2027 enligt bilaga 1 och därmed besluta:

-att fastställa budget per verksamhet 2027 enligt bilaga 1.3

-att fastställa den procentuella andelen av undervisningsbudget som utgör socioekonomiskt strukturtillägg till 2,0%

-att fastställa den skattade andel av elever som riskerar att inte uppnå gymnasieexamen till 25% för att strukturtillägg ska erhållas

-att fastställa programersättning för kommunala skolor per program och/eller inriktning enligt bilaga 1.4

-att fastställa socioekonomiskt strukturtillägg per kommunal skola per program och/eller inriktning enligt bilaga 1.5

-att fastställa tilläggsbelopp för modersmålsundervisning i gymnasieskolan för budgetåret 2027 till 7 990 kronor per elev och år

-att godkänna genomförd riskanalys och fastställa internkontrollplan 2027 enligt bilaga 2.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar

-att fastställa verksamhetsplan 2027 enligt bilaga 1 och därmed besluta:

-att fastställa budget per verksamhet 2027 enligt bilaga 1.3

-att fastställa den procentuella andelen av undervisningsbudget som utgör socioekonomiskt strukturtillägg till 2,0%

-att fastställa den skattade andel av elever som riskerar att inte uppnå gymnasieexamen till 25% för att strukturtillägg ska erhållas

-att fastställa programersättning för kommunala skolor per program och/eller inriktning enligt bilaga 1.4

-att fastställa socioekonomiskt strukturtillägg per kommunal skola per program och/eller inriktning enligt bilaga 1.5

-att fastställa tilläggsbelopp för modersmålsundervisning i gymnasieskolan för budgetåret 2027 till 7 990 kronor per elev och år

-att godkänna genomförd riskanalys och fastställa internkontrollplan 2027 enligt bilaga 2.

Nämnden beslutar vidare att förklara ärendet omedelbart justerat.

Ärendebeskrivning

Verksamhetsplan och budget

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsplan för 2027 konkretiserar den styrning och planering som ligger till grund för nämndens uppdrag. Verksamhetsplanen beskriver hur nämnden avser att genomföra och följa upp sitt grunduppdrag samt vilka underlag som ska användas för att bedöma måluppfyllelse och resultat. Planen utgör därmed ett centralt styrdokument för nämndens verksamhet under året.

Planeringen utgår från det planeringsdirektiv och den budgetram som kommunfullmäktige har fastställt för 2027 samt från nämndens reglemente och övriga för nämnden gällande aktiverande och normerande styrdokument.

Riskanalys och internkontrollplan
I enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för intern styrning och kontroll har en riskanalys genomförts inför verksamhetsåret 2027. Riskanalysen har identifierat ett antal kontrollområden som riskvärderats och som ligger till grund för förslag till internkontrollplan.

Syftet med internkontrollplanen är att minimera identifierade risker och säkerställa en effektiv och tillförlitlig intern styrning och kontroll.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsplan och budget för 2027 med tillhörande bilagor 1:1-1:6
Bilaga 2: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens riskanalys och internkontrollplan för 2027

Beredningsansvariga

Stina Andersson, kanslichef
Sofia Öberg, ekonomichef
Åsa Bergström, HR-chef
Cathrin Backman-Löfgren, utbildningsstrateg
Anna Persson, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

KS diarium, e-postmeddelandets ämnesrad inleds med diarienummer KS-2026/00521

Yrkanden

Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-26

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2026/00709

Teknisk ramjustering - Drift av fastigheter på Forslunda

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar

- att föreslå att kommunstyrelsen beslutar att ansvaret för att förvalta samtliga fastigheter på Forslunda övergår till tekniska nämnden från 1 januari 2027.

- att föreslå att kommunstyrelsen beslutar om att teknisk ramjustering genomförs från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden till tekniska nämnden med 1,23 mnkr, i enlighet med bilaga, från 1 januari 2027.

- att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar för kostnaderna i samband med rivningen av tidigare stall, liksom de kostnader som uppstår under år 2027 kopplat till rivningen.

Ärendebeskrivning
Ansvaret för Forslunda gymnasiets byggnader har varit delade mellan Tekniska nämnden (TN) och Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) de senaste åren, där vissa byggnader driftas och underhålls av gymnasiet och vissa av fastighet.

Kommunfullmäktige har beslutat att ansvaret för kommunens fastigheter ska vara samlat hos Tekniska nämnden (TN). Med bakgrund av det föreslås att TN från och med 1 januari 2027 övertar ansvaret för samtliga fastigheter på Forslunda samt att medel motsvarande 1,23 mnkr överförs från GVN till TN.

TN har gjort bedömningar och beräkningar över kostnaderna för drift och underhåll av lokalerna. Kostnadsberäkningarna utgår från att lantbruksutbildningen även fortsättningsvis ansvarar för verksamhetsspecifik utrustning och enklare underhållsåtgärder kopplade till utbildningen, se bilaga.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00709

Reinvesteringsmedel för Forslundas fastigheter samt omfördelning av avsatta investeringsmedel till TN behöver beaktas i kommande planeringsprocess inför år 2028.

Beslutsunderlag

Bilaga: Teknisk ramjustering – drift av fastigheterna på Forslunda ”väster om ån”.

Beredningsansvariga

Sofia Öberg, ekonomichef, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen
Anna-Maria Lundström, enhetschef, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen
Marcus Bystedt, ekonomichef, teknik- och fastighetsförvaltningen
Erik Lindberg, fastighetsförvaltare, teknik- och fastighetsförvaltningen

Beslutet ska skickas till

Tekniska nämnden
KS diarium
Anette Sjödin, controller SLK

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

2026-10-26

Teknisk ramjustering – drift av fastigheterna på Forslunda ”Väster om ån”

UMEÅ KOMMUN

2026-10-26

Bakgrund

Ansvaret för Forslunda gymnasiets byggnader har varit delade mellan Tekniska nämnden (TN) och Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) de senaste åren, där vissa byggnader driftas och underhålls av gymnasiet och vissa av fastighet.

Kommunfullmäktige har beslutat att ansvaret för kommunens fastigheter ska vara samlat hos TN och i samband med beslut om fastighetspolicy (KS-2023-12-18) fick *tekniska nämnden och kommunstyrelsen i uppdrag att identifiera de fastigheter som kommunen äger och som förvaltas av andra nämnder än tekniska nämnden, samt utreda förutsättningarna för att flytta förvaltningen till tekniska nämnden.*

Med bakgrund av det föreslås att TN från och med 1 januari 2027 övertar ansvaret för samtliga fastigheter på Forslunda samt att medel motsvarande 1,23 mnkr överförs till TN från GVN.

Beräkning av kostnader

Drift:

TN har gjort bedömningar och beräkningar över kostnaderna för drift och underhåll av lokalerna. I drift och underhållskalkylerna är det räknat med att lantbruksutbildningen tar ett fortsatt ansvar för underhåll och drift av all verksamhetsanknuten utrustning, tex all som har med djurskötsel att göra, typ utgödsling, foderhantering osv. Det är även räknat med att enklare byggåtgärder tex reparation av lador, stängsel, förråd mm med koppling till utbildningen utförs av lantbruket.

Beräkningarna av kostnaderna utgår från att Forslunda likställs med en skola vad gäller gränsdragningen mellan fastighetsägarens ansvar och hyresgästens ansvar, förutom delar som har koppling till djurstallar där hänsyn behöver tas till verksamhetens särskilda förutsättningar.

För att beräkna skötsel och tillsyn så har byggnaderna klassat som ”Fritid” i stället för ”Skolor” då det bedöms mer relevant. Vilket medför att interna driftskostnaden för 8700 kvm är ungefär 3 mnkr/år varav ca 1 mnkr är mediakostnader. Mediakostnader har fastighet redan budget och kostnad för.

- Årlig driftskostnad exkl media: **1,23 mnkr/år** (se specifikation nedan).
- Årlig mediakostnad (el, vatten, värme): **1,1 milj/år** (fastighet har sedan tidigare driftsbudget för media).

UMEÅ KOMMUN

2026-10-26

Totalt uppskattad kostnad för alla tillkommande byggnader baseras enligt hyreskalkylen för fritidsfastigheter, samt att summorna reduceras med 50% beroende på relativt enkla byggnad samt att djurstallar ingår där hänsyn behöver tas till verksamhetens särskilda förutsättningar och viss skötsel genomförs av gymnasiet.

Skötsel och tillsyn: 400 000 kr/år
Fastighet kostnader uppskattningsvis ca 50%
400 000 kr * 0,50 = **200 000 kr/år**

Takskottning: 100 000 kr/år

Maskinplogning enligt bild nedan ”maskinskottning” **250 000 kr/år**

Handskottning enligt bild nedan ”Handskottning” **150 000 kr/år**

Gräsklippning, framsida (5 800 kvm) enligt bild nedan ”Gräsklippning” **15 000 kr/år**
Gräsklippning, baksida (5 700 kvm) enligt bild nedan”Gräsklippning” **15 000 kr/år**

LPU: 400 000 kr/år
Fastighet sköter ”Driftteknikertjänster”, utvändig målning mm uppskattad del ca 50 %
400 000 kr * 0,50 = **200 000 kr/år**

Avhjälpande underhåll: 400 000 kr/år
Fastighet uppskattar kostnader till ca 50%
400 000 kr * 0,50 = **200 000 kr/år**

Teknisk planering och adm: 432 000 kr/år
Fastighet gör detta till viss del redan i dag, utökning gäller underhållsplanering, besiktningar, dokumentation, ritningar. Utökning ca 25 %.
432 000 *0,25 = **100 000 kr/år**

Totalt utökad ram för fastighet: **1 230 000 kr/år**

2026-10-26

Bild över maskinskottning:

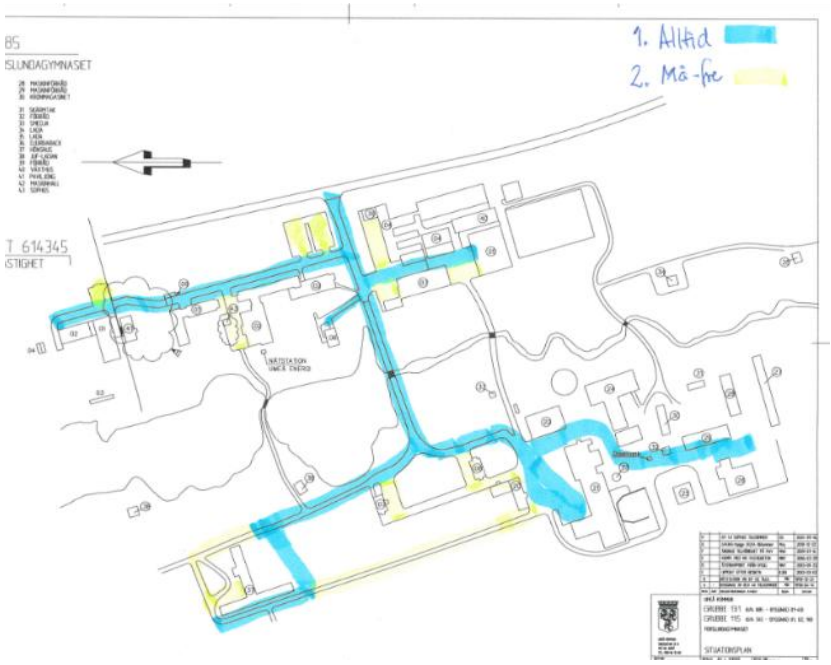

Bild över handskottning:

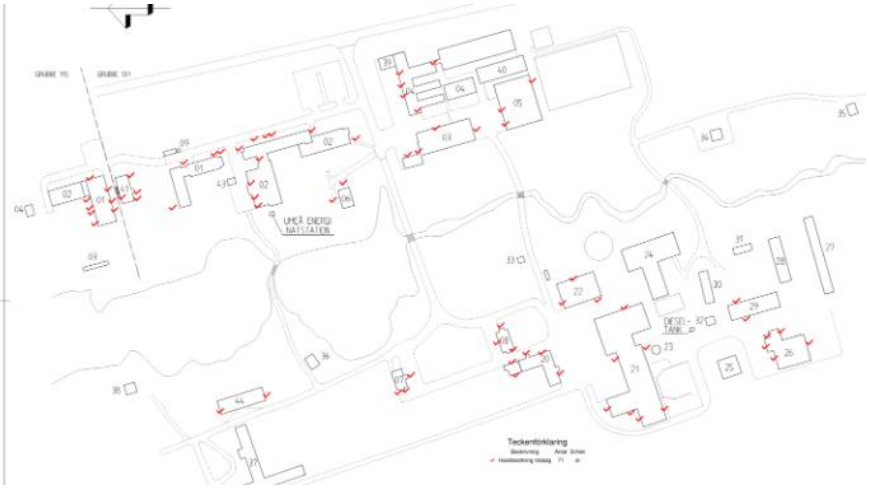

2026-10-26

Bild över gräsklippning:

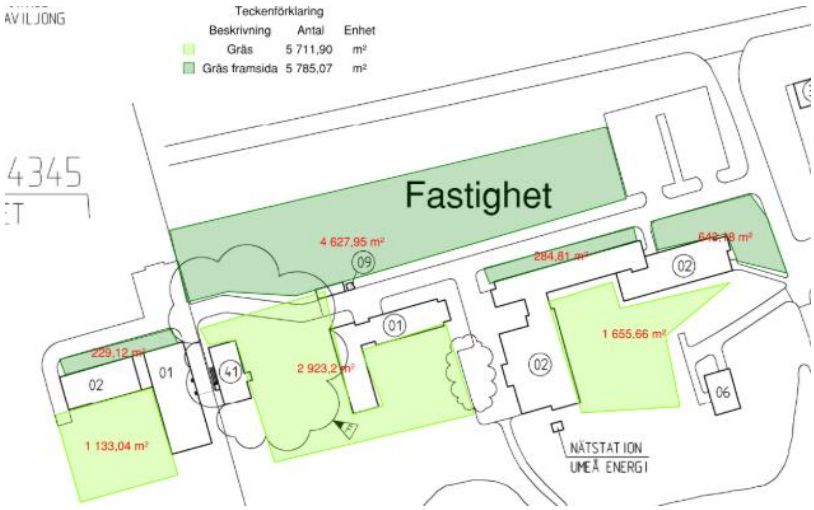

<u>Reinvesteringar och investeringar:</u>

Behovet av medel för reinvesteringar för fastigheterna på Forslunda saknas i dagsläget och behöver beaktas i ordinarie planeringsprocess och inför Kommunfullmäktiges beslut om planeringsdirektiv och budget inför 2028. Den initiala bedömningen är att TN behöver en utökad ram med 3,0 mnkr/år.

Kommunfullmäktige har tillskjutit medel till GVN för fastigheterna på Forslunda med totalt 35,0 mnkr år 2029 och 2030. Medel som kommunfullmäktige i planeringsprocessen för 2028 ska flytta till TN.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 72

Diarienr: SK-2026/00709

Teknisk ramjustering - Drift av fastigheter på Forslunda

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta:

-att föreslå att kommunstyrelsen beslutar att ansvaret för att förvalta samtliga fastigheter på Forslunda övergår till tekniska nämnden från 1 januari 2027.

-att föreslå att kommunstyrelsen beslutar om att teknisk ramjustering genomförs från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden till tekniska nämnden med 1,23 mnkr, i enlighet med bilaga, från 1 januari 2027.

-att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar för kostnaderna i samband med rivningen av tidigare stall, liksom de kostnader som uppstår under år 2027 kopplat till rivningen.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar

-att föreslå att kommunstyrelsen beslutar att ansvaret för att förvalta samtliga fastigheter på Forslunda övergår till tekniska nämnden från 1 januari 2027.

-att föreslå att kommunstyrelsen beslutar om att teknisk ramjustering genomförs från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden till tekniska nämnden med 1,23 mnkr, i enlighet med bilaga, från 1 januari 2027.

-att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar för kostnaderna i samband med rivningen av tidigare stall, liksom de kostnader som uppstår under år 2027 kopplat till rivningen.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Ärendebeskrivning

Ansvaret för Forslunda gymnasiets byggnader har varit delade mellan Tekniska nämnden (TN) och Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) de senaste åren, där vissa byggnader driftas och underhålls av gymnasiet och vissa av fastighet.

Kommunfullmäktige har beslutat att ansvaret för kommunens fastigheter ska vara samlat hos Tekniska nämnden (TN). Med bakgrund av det föreslås att TN från och med 1 januari 2027 övertar ansvaret för samtliga fastigheter på Forslunda samt att medel motsvarande 1,23 mnkr överförs från GVN till TN.

TN har gjort bedömningar och beräkningar över kostnaderna för drift och underhåll av lokalerna. Kostnadsberäkningarna utgår från att lantbruksutbildningen även fortsättningsvis ansvarar för verksamhetsspecifik utrustning och enklare underhållsåtgärder kopplade till utbildningen, se bilaga.
Reinvesteringsmedel för Forslundas fastigheter samt omfördelning av avsatta investeringsmedel till TN behöver beaktas i kommande planeringsprocess inför år 2028.

Beslutsunderlag

Bilaga: Teknisk ramjustering – drift av fastigheterna på Forslunda ”väster om ån”.

Beredningsansvariga

Sofia Öberg, ekonomichef, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen
Anna-Maria Lundström, enhetschef, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen
Marcus Bystedt, ekonomichef, teknik- och fastighetsförvaltningen
Erik Lindberg, fastighetsförvaltare, teknik- och fastighetsförvaltningen

Beslutet ska skickas till

Tekniska nämnden
KS diarium
Anette Sjödin, controller SLK

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Yrkanden

Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-22

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2026/00681

Revidering av dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar:

-att fastställa dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden enligt bilaga 1.

-att dokumenthanteringsplan daterad 2022-10-27 KS-2022/00057, bilaga 2, upphör att gälla.

Ärendebeskrivning
Dokumenthanteringsplanen syftar till att reglera hanteringen av handlingar inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområde. Planen beskriver hur olika handlingstyper ska registreras, förvaras, bevaras eller gallras, samt innehåller eventuella särskilda anmärkningar.

Dokumenthanteringsplanen är ett styrande dokument som säkerställer att hanteringen av information sker i enlighet med gällande lagstiftning, såsom Arkivlagen (1990:782), Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), Tryckfrihetsförordningen samt Umeå kommuns arkivreglemente. Den gäller oavsett handlingens form eller hur den mottagits – digitalt, fysiskt eller via tekniska hjälpmedel.

Varje myndighet är skyldig att upprätta en dokumenthanteringsplan som redovisar förekommande handlingstyper och deras gallringsfrister. Planen bidrar till rättssäkerhet, spårbarhet och effektiv informationshantering.

För vissa verksamhetsområden, såsom personaladministration, ekonomisk administration och nämndadministration hänvisas till kommungemensamma dokumenthanteringsplaner och styrdokument, där inget annat anges. Dessa är fastställda av kommunstyrelsen och kompletterar denna plan.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2026/00681

Dokumenthanteringsplanen är också ett gallringsbeslut som styr vilka av förvaltningens handlingar som ska bevaras respektive gallras.

Arbetet har genomförts med stöd av stadsarkivet och berörda funktioner. I och med kommunstyrelsens förändrade delegationsordning fattas numera beslut om dokumenthanteringsplan av respektive nämnd. För gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden framgår förslaget av bilaga 1 och den plan som upphör att gälla utgörs av bilaga 2.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden – förslag
Bilaga 2: Dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden fastställd 2022-10-27

Beredningsansvariga

Therése Swärd, ledningskoordinator
Stina Andersson, kanslichef
Maria Sandberg, registrator
Åza Hortell, utbildningsstrateg (nu pensionerad)

Beslutet ska skickas till

Stadsarkivet
Dokumentansvarig
Kommunikatör

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Dokumenthanteringsplan gymnasie- och vuxenutbildningen

Dokumenttyp: Dokumenthanteringsplan	**Beslutsdatum:** 2026-11-18
Dokumentansvarig: Stina Andersson	**DNR:** SK-2026/00681 Ersätter Delegationsbeslut 2022-10-27 (KS-2022/00057, bilaga 2)
Beslutad av: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	**Samråd med Stadsarkivarie:** 2026-10-22

Inledning

Denna dokumenthanteringsplan syftar till att reglera hanteringen av handlingar inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområde, vilket omfattar förvaltningskansli, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, vuxenutbildning, elevhälsa, arbetsmarknad, integration och IT-stöd. Planen beskriver hur olika handlingstyper ska registreras, förvaras, bevaras eller gallras, samt innehåller eventuella särskilda anmärkningar.

Dokumenthanteringsplanen är ett styrande dokument som säkerställer att hanteringen av information sker i enlighet med gällande lagstiftning, såsom Arkivlagen (1990:782), Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), Tryckfrihetsförordning (1949:105) samt Umeå kommuns arkivreglemente. Den gäller oavsett handlingens form eller hur den mottagits – digitalt, fysiskt eller via tekniska hjälpmedel.

Varje myndighet är skyldig att upprätta en dokumenthanteringsplan som redovisar förekommande handlingstyper och deras gallringsfrister. Planen bidrar till rättssäkerhet, spårbarhet och effektiv informationshantering.

För vissa verksamhetsområden, såsom personaladministration, ekonomisk administration och nämndadministration hänvisas till kommungemensamma dokumenthanteringsplaner och styrdokument, där inget annat anges. Dessa är fastställda av kommunstyrelsen och kompletterar denna plan.

Kommungemensamma dokumenthanteringsplaner:

Personaladministration:
Arbetsmiljö och hälsa (2014-06-19, KS-2014/00447), Facklig samverkan, lönebildning, förhandling och arbetsrätt (2021-06-30, KS-2021/00226), Rekrytering och bemanning (2017-12-13, KS-2017/00050), och Personaladministrativa handlingar (2009-04-14, KS000161/2009).

Ekonomisk administration:
Allmän ekonomisk administration fastställd av kommunstyrelsen 1997-12-02

Nämndadministration:
Nämndadministrativa handlingar (2017-12-22, KS-2017/00050).

Dokumenthanteringsplanen utgör även gallringsplan. Gallring ska ske i enlighet med de tidsangivelser som anges dokumenthanteringsplanen. Viktigt att tänka på är att det inte är tillåtet att gallra allmänna handlingar utan ett gallringsbeslut. Papperskopior är arbetsmaterial och kan rensas vid behov.

Arkivansvar och arkivredogörare

Inom Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen är:

- kanslichefen utsedd till **arkivansvarig**. Den arkivansvarige har ett övergripande ansvar för att säkerställa att nämndens dokumenthantering och arkivbildning sker i enlighet med gällande lagstiftning och föreskrifter. I detta ansvar ingår bland annat att:
    - Ha god kännedom om relevanta regelverk inom arkivområdet
    - Samordna och följa upp arkivverksamheten inom nämnden

    - Säkerställa att arkivbildningen sker enligt fastställda bestämmelser
    - Beakta arkivfrågor i samband med budgetarbete och övrig planering
    - Uppmärksamma arkivfrågor vid organisationsförändringar
- registrator utsedd till **arkivredogörare**. Arkivredogöraren bistår den arkivansvarige och ansvarar för den löpande hanteringen av allmänna handlingar. Arkivredogörarens uppgifter omfattar bland annat att:
    - Fungera som myndighetens kontaktperson i arkivfrågor
    - Säkerställa att handlingar tas tillvara och arkiveras på korrekt sätt
    - Genomföra gallring i samråd med arkivansvarig
    - Ansvara för praktiska moment vid leveranser till stadsarkivet
    - Hålla sig uppdaterad om gällande föreskrifter inom arkivområdet

Public 360

De i Public 360 registrerade handlingarna bevaras enbart i elektronisk form enligt särskilt gallringsbeslut 2013-06-17, KS-2013/00014.

Från om med 1 januari 2026 delas utbildningsförvaltningen till två förvaltningar, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen respektive för- och grundskoleförvaltningen. Från och med 1 januari 2026 inleds därför ärenderubriken på nya ärenden för gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen med GVN, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen:

E-tjänster

Handlingar tex ansökningar och anmälningar som kommer in via e-tjänst i systemet Easit gallras efter 10 år.

E-post

E-post är ingen egen handlingstyp, det är innehållet som avgör om/när det ska gallras. Det är tjänstemannen som står överst på sändlistan som ansvarar för att handlingen registreras eller behandlas på annat sätt enligt dokumenthanteringsplanen.

Leverans till Stadsarkivet

Stadsarkivet fungerar som kommunens centrala arkiv för den slutliga förvaringen av allmänna handlingar. Endast material som ska bevaras permanent tas emot. Leverans till Stadsarkivet ska alltid ske efter överenskommelse i förväg.

Att läsa planen

Handlingstyp: Anger vilken handling/information som avses.

Format: Handlingens format, till exempel papper eller digital.

Registrering: Här anges om handlingen ska registreras. Med det avses registrering enligt Offentlighets- och sekretesslag 5 kap., 2 §.

Förvaring: Anger hur handlingen förvaras i verksamheten innan leverans till arkiv eller gallring. Om handlingen registrerats i ett verksamhetssystem är det namnet på systemet som anges.

Bevaras/gallras: Anger om handlingen ska bevaras eller gallras. Här anges även gallringstid.

Till stadsarkivet: Anger när en handling som ska bevaras levereras till stadsarkivet. Endast handlingar som ska bevaras levereras till stadsarkivet.

Anmärkning: Ytterligare information om handlingen, till exempel förtydligande om handlingen innehåll.

Definitioner

Förvarad handling

En handling anses förvarad både hos den myndighet där själva handlingen finns och hos den myndighet som har tillgång till den.

Bevarande

Handlingar som enligt dokumenthanteringsplanen ska bevaras, överförs förr eller senare till stadsarkivet, för arkivering i ”all oändlighet”.

Gallring

Gallring innebär att handlingar förstörs under kontrollerade former efter en viss tid i enlighet med de uppgifter som finns i dokumenthanteringsplanen.

Inaktualitet

Inaktualitet innebär att handlingen inte längre bedöms ha något värde. Gallringen görs av den på myndigheten som vid tillfället har hand om handlingen.

Handlingar av tillfällig eller ringa betydelse

Handlingar som saknar långsiktigt administrativt, rättsligt eller historiskt värde och inte tillför sakuppgifter till ett ärende. Bedömning sker utifrån handlingens betydelse för verksamheten. Exempel är reklam, kopior, inbjudningar och interna meddelanden. Dessa handlingar kan gallras vid inaktualitet och behöver inte hållas ordnade.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Övergripande styrdokument och planer

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Av nämnden politiskt beslutade styrdokument	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Exempelvis Systematiskt kvalitetsarbete, Kompetens-försörjningsplaner, Verksamhetsplan, Regler, Riktlinjer
Av förvaltningen beslutade styrdokument	Digitalt	Ja	DOK	Vid inaktualitet		Exempelvis Rutiner, egenkontrollprogram, handlingsplaner, aktivitetsplaner
Av verksamhet beslutade styrdokument	Digitalt	Ja	DOK, Drive, intranät	Vid inaktualitet		Exempelvis Rutiner, riktlinjer, checklistor, lathundar, likabehandlingsplan.

Nämndadministration

Regleras i kommungemensam dokumenthanteringsplan för nämndadministrativa handlingar 2017-12-22 (dnr KS 2017/00050) utöver vad som anges nedan.

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Kallelse/föredragningslista till utskottssammanträden	Digitalt, papper	Ja	Public 360 (ett samlingsärende per utskott och år)	Bevaras	Efter avslutat kalenderår.	Delges elektroniskt (tillsammans med ev. bilagor) till utskottsledamöterna senast 3 dagar innan sammanträdesdagen. Arkivläggs i papper tillsammans med tillhörande utskottsprotokoll och elektroniska kopior bevaras som diarieförd handling i Public 360.
Kallelse/föredragningslista till nämndsammanträden	Digitalt, papper	Ja	Public 360 (ett samlingsärende per nämnd och år)	Bevaras	Efter avslutat kalenderår.	Delges elektroniskt (tillsammans med ev. bilagor) till nämndledamöterna senast 3 dagar innan sammanträdesdagen. Arkivläggs i papper tillsammans med tillhörande nämndprotokoll och elektroniska kopior bevaras som diarieförd handling i Public 360.
Voteringslista	Digitalt, papper	Ja	Public 360	Bevaras	Efter avslutat kalenderår.	Resultat av votering dokumenteras i protokollet. Voteringslistan biläggs protokollet i Public 360 och arkivläggs i papper tillsammans med tillhörande protokoll.
Underlag för ersättning enligt arvodesreglemente	Digitalt, papper	Ja	Pärm Lokal server	7 år		Till exempel utebliven arbetsinkomst, parkering och reseersättning. Ersättning registreras i Troman.

Begäran om allmänna handlingar

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Begäran om utlämnande av allmän handling	Digitalt, papper	Nej		Vid inaktualitet		Vi registrerar endast begäran som helt eller delvis nekas och där ett överklagbart beslut begärs.
Beslut om att helt eller delvis inte lämna ut allmän handling	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	När ett överklagbart beslut begärs ut registreras även begäran i samma ärende.
Överklagan av beslut om utlämnande av allmän handling	Digitalt, papper	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Rätttidsbedömning anmäls till nämnd.
Inkomna och upprättade handlingar av betydelse för verksamheten och som kräver någon form av handläggning	Digitalt, papper	Ja	Verksamhetssystem, Public 360, Prorenata	Bevaras	5 år	Inkommande och utgående e-post, sms eller brev som tillhör eller ska tillhöra ett registrerat ärende.
Korrespondens av ringa eller tillfällig betydelse för verksamheten	Digitalt, papper	Nej		Vid inaktualitet		Inkommande och utgående e-post, sms eller brev. Förfrågningar eller erbjudanden av allmän karaktär. Det är den som fört korrespondensen som ansvarar för bedömningen när korrespondensen är inaktuell.

Bidrag till elevresor

Enligt lag (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor.

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökningar om bidrag till elevresor i form av busskort	Digitalt	Ja	Vegabeslut	Efter avslutad skolgång		
Avslag ansökan om bidrag till elevresor i form av busskort	Digitalt	Ja	Vegabeslut	Efter avslutad skolgång		Beslut delges sökande via Vegabeslut.
Register över elever med rätt till bidrag till elevresor i form av busskort	Digitalt	Ja	Vegabeslut	Vid inaktualitet		Excelfil över elever med busskort, skickas till Länstrafiken.
Ansökningar om resetillägg/kontantersättning	Digitalt	Ja	Vegabeslut	Efter avslutad skolgång		
Beslut om resetillägg/kontantersättning	Digitalt	Ja	Vegabeslut	Efter avslutad skolgång		Beslut delges sökande via Vegabeslut.

Delegationsbeslut

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Avtal	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Avtal	Papper	Ja	Arkivskåp	Gallras vid inaktualitet		Papperskopior förvaras efter införande i Public 360 i avtalspärm. Utgångna avtal gallras från pärmen årligen.
Delegationsbeslut	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	För beslut i enskilda elevärenden skickas originalbeslut till berörd part.
Lista på delegationsbeslut anmäls till nämnd	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Listan används som bilaga till beslutsärende om delegationsbeslut, anmälningsärenden och annan skriftlig information som ska delges nämnd. Bilagan återfinns bland övriga nämndhandlingar i P360.

Enkäter

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Anmälningsformulär	Digitalt	Nej	Esmaker	1 år		Ex. anmälan till bokbord, praso m.m.
Enkät kring tillfälliga insatser	Digitalt	Ja	Esmaker	1 år		Ex. skolbesöksveckan, praso.
Enkät kring systematiskt kvalitetsarbete (SKA)	Digitalt	Ja	Esmaker	Vid inaktualitet		Ex. kursutvärderingar, lärarenkäter dyl.
Sammanställning av enkät SKA	Digitalt	Ja	Esmaker	Bevaras	2 år	Ex. kursutvärderingar, lärarenkäter dyl.

Inackorderings-, resetillägg och skolskjuts (Agy)

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökningar om inackorderings-, resetillägg eller skolskjuts för anpassad gymnasieskola	Digitalt, e-blankett	Ja	Vega	4 år		
Beslut om inackorderingstillägg, kontantersättning eller skolskjuts för anpassad gymnasieskola	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	

Informations- och marknadsföringsmaterial						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Filmer, ljudupptagningar, fotografier eller annan elektroniskt lagrad information	Digitalt	Ja	Server, molntjänster, web på resp. enhet	Bevaras	I samråd med stadsarkivet	Tagga metadata i samband med publicering (när, var, vem och sammanhang).
Modellavtal	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Avtal används när Umeå kommuns egen personal eller upphandlad fotograf fotograferar. Diarieförs i samlingsärende.
Trycksaker	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp eller server på resp. enhet	Bevaras	I samråd med stadsarkivet	Exempelvis gymnasievalsbroschyr, vykort och roll-ups.
Interkommunal ersättning (IKE) och samverkan						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Avtal om undervisning för enskild elev på introduktionsprogram	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Dokumentation om skolgång för elever i annan kommun	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp	Vid avslutade studier		Information från annan skolhuvudman ex. närvaro.
Register över elever folkbokförda i Umeå kommun som går i skola i annan kommun	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		
Personuppgifter						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Personuppgiftsbiträdesavtal (PUB-avtal)	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (B.4.2), anmäls till nämnd.
Konsekvensbedömning avseende dataskydd	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (B.4.1), anmäls till nämnd.
Rapportering av personuppgiftsincident	Digitalt	Ja	Easit	10 år		Rapportering via Umeå kommuns e-tjänst.
Anmälan till Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Anmäls via IMY:s e-tjänst.
Beslut från Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Begäran samt utlämnande om registerutdrag	Digitalt	Ja	P360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (B.4.4). Enligt Dataskyddsförordningen (DSF).
Nekande av utlämnande om registerutdrag	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (B.4.5), anmäls till nämnd. Enligt Dataskyddsförordningen (DSF).
Registerförteckning av system som innehåller med personuppgifter	Digitalt	Ja	Regit/Tiger	Bevaras	5 år	Regit blir Tiger våren 2026. Uppgifterna bevaras i Tiger. I RegIT görs uttag till arkiv samt gallring i samband med att RegIT avvecklas.

Projektadministration

För projekt där dokumentation delvis utgörs av filmer, ljudupptagningar, fotografier, eller elektoniskt lagrad information bör projektägaren samråda med stadsarkivet för överenskommelse om lämpliga format och databärare.

Projekthandlingar gallras utifrån anvisning från projektmyndigheten (ex. EU): EU-fonder bevaras 10 år, Länsstyrelsen bevaras 5 år och för handlingar som uppstår inom ramen för EU-projekt finns en kommungemensam plan (KS000028/2011).

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökningar (inklusive ändringsansökningar) och beslut om finansiellt stöd	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration
Projektbeskrivningar	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration
Rekvisitioner av projektmedel och beslut om utbetalningar	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration
Korrespondens som bedöms påverka förutsättingarna för, eller inriktningen av, projektet	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration
Övrig projektdokumentation	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration
Del- och slutrapporter inom projekt	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration
Deltagarlista	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, USB	Se information om Projektadministration		
Protokoll och minnesanteckningar från projektets styr-, projekt- och referensgrupp	Digitalt	Ja	Public 360, Teams	Bevaras	5 år	Se information om Projektadministration

Protokoll och minnesanteckningar

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Protokoll från arbetsplatsträffar	Digitalt	Ja	Lokal server	2 år		
Protokoll från fackliga samverkansgrupper (förvaltning- och verksamhetsnivå)	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Vid digital signering skickas handlingen digitalt till stadsarkivet. Eventuell papperskopia som skrivits ut gallras vid inaktualitet.
Protokoll från fackliga samverkansgrupper (enhetsnivå)	Papper	Ja	Närarkiv	Bevaras	Årligen	Vid skriftlig signering på papper skickas handlingen fysiskt till stadsarkivet. Eventuell kopia som skrivits ut gallras vid inaktualitet.
Protokoll eller motsvarande från övriga grupper	Digitalt	Ja	Drive, lokal server, Teams	Vid inaktualitet		Exempelvis ledningsgrupp.

Statsbidrag från andra myndigheter ex. Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Myndigheten för yrkeshögskolan, Skolverket och SPSM

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökan	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Ansökningsunderlag	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Beslut	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Beslut (endast lönebidragsanställning)	Papper	Ja	Arkivskåp	2 år efter avslutad anställning		
Rekvisition av medel	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Återsök av medel från myndigheter.

Systematiskt kvalitetsarbete

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Lokala mål, planer, årshjul dyl.	Digitalt	Ja	Drive, lokal server, Public 360, Teams	Vid inaktualitet		

Säkerhetsarbete						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Förteckning över kamerabevakning	Digitalt	Ja		5 år efter avslutad bevakning		Rapporteras till IMY. Förteckning har lagrats hos Fastighet men framgent ansvarar resp. förvaltning för förteckningen. Lagringsplats för GVN är vid fastställande av dokumenthanteringsplanen ej fastställd.
Incidentrapport	Digitalt	Ja	Sharepoint	Inaktualitet		Avidentifierade incidenter som sker på enheter.
Tillsyn, anmälningsärenden och överklagan						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Anmälningar, tillsyns- och granskningsärenden	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Inkomna, upprättade och utgående handlingar (anmälningar, föreläggande, yttrande och beslut m.m.) i ärenden på individ, skol- och enhetsnivå Exempelvis: Skolinspektionen (SI) Barn- och elevombudet (BEO) Diskrimineringsombudsmannen (DO) Justitieombudsmannen (JO) Inspektionen för vård och omsorg (IVO) Miljö- och hälsoskydd (MHS) Arbetsmiljöverket (AV) Umeåregionens brandförsvar
Överklagan av beslut	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Tilläggsbelopp						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Ansökningar med bilagor om tilläggsbelopp för elev vid fristående skola som har ett omfattande behov av särskilt stöd	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Beslut om tilläggsbelopp för elev vid fristående skola	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (B.2.10), anmäls till nämnd.
Ansökning med bilagor om tilläggsbelopp för elev vid kommunal skola	Digitalt	Ja	Prorenata	5 år efter inkommen ansökan		
Beslut om tilläggsbelopp för elev vid kommunal skola	Digitalt	Ja	Prorenata	5 år efter inkommen ansökan		

Övriga handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Anmälan om barn som far illa	Digitalt	Ja	Accorda, Prorenata	Bevaras		Skyldighet att anmäla till socialtjänsten vid misstanke om barn som far illa. Personal inom polis, skola, hälso- och sjukvård är skyldiga enligt Sol kap. 19, 1 § att anmäla om det råder misstanke att ett barn (ålder 0–18 år) far illa eller riskerar att fara illa till socialtjänsten.
Dagsavslut, kassa	Papper	Ja	Arkivskåp	7 år		Exempelvis från Returbutiken och skolcafeteriorna.
Dokumenthanteringsplan	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Dokumentation av ärenden rörande diskriminering och kränkande behandling	Digitalt	Ja	Accorda, Prorenata	Bevaras	5 år	Diskrimineringslag (2008:567), kap. 2, 5 §, 9 §. Skollag (2010:800), kap. 6, 10 §.
Handlingar rörande klagomål på huvudmannanivå	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	
Klagomålshantering (elev)	Digitalt	Ja	Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 2	Anmälan och yttrande vid klagomål.
Klagomålshantering (deltagare)	Digitalt	Ja	Accorda	2 år efter avslutat ärende		Anmälan och yttrande vid klagomål.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasieskola

Administration gällande antagning

Nationella program

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökan fri kvot	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, Prorenata	Efter avslutad antagningsomgång		Ansökningar scannas och lagras digitalt i Prorenata samt sparas i pärm på förvaltningen.
Beslut om antagning i fri kvot	Digitalt	Ja	USB	Efter avslutad antagningsomgång		Delegationsbeslut (C.2.11). Original skickas till Gymnasieantagningen i Vindeln som är arkivansvarig myndighet. Digital kopia sparas på USB på förvaltningen, raderas efter avslutad antagning.
Beslut om mottagande av elev från annan kommun	Papper	Ja	Arkivskåp	Efter avslutad skolgång		Delegationsbeslut (C.2.1). Utgör underlag för interkommunal ersättning. Original skickas till Gymnasieantagningen i Vindeln som är arkivansvarig myndighet.
Yttrande om elev från Umeå kommun som söker till annan kommun	Papper	Ja	Arkivskåp	Efter avslutad skolgång		Original skickas till Gymnasieantagningen i Vindeln som är arkivansvarig myndighet.
Beslut om mottagande för elev från Umeå kommun som söker till annan kommun	Papper	Ja	Arkivskåp	Efter avslutad skolgång		Utgör underlag för interkommunal ersättning.
Antagningsbesked för Riksgymnasiet för rörelsehindrade (Rgrh)	Papper	Ja	Arkivskåp på berörd skolenhet	Vid inaktualitet		Inkommer från Specialpedagogiska myndigheten (SPSM). Utgör grund för registrering i Edlevo.
Beslut om antagning till program för elev på Riksgymnasiet för rörelsehindrade (Rgrh)	Papper	Ja	Arkivskåp	Efter avslutad skolgång		Original skickas till Gymnasieantagningen i Vindeln som är arkivansvarig myndighet.
Lista över antagna elever	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.2.5). Listan inkommer från Gymnasieantagningen,Vindeln.
Överföringsdokument för elev från grundskolan	Digitalt	Ja	Prorenata	Vid inaktualitet		Enligt Skollag (2010:800) 3 kap., 12j §.
Reservantagningslista	Digitalt	Ja	Sharepoint	3 år efter inkommen ansökan		Reservantagning administreras t.o.m. 31 augusti av Gymnasieantagningen i Vindeln och tas därefter över av huvudman. Elev som under pågående läsår ansöker om ledig plats registreras i samma lista.
Beslut om antagning under pågående läsår	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.2.6).

Introduktionsprogram

Gäller inriktningarna Individuellt alternativ (IMA), Språkintroduktion (IMS) och Yrkesintroduktion (IMY). Programinriktat val (IMV) hanteras via Gymnasieantagningen i Vindeln (se nationella program).

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökan till Språkintroduktion (IMS)	Digitalt, telefon	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Avser elev som inte kommer via grundskolan. Ansökan registreras inte i Edlevo däremot skrivs eleven in på programmet.
Ansökan till Yrkesintroduktion (IMY)	Papper	Ja	Arkivskåp	Vid inaktualitet		Avser elev som inte ansökt till IMY via valwebben.
Lista över elever som ska erbjudas Individuellt alternativ (IMA)	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Inkommer från Gymnasieantagningen i Vindeln. Ingår går inte i lista över antagna elever.

Betygsdokumentation						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Betygskataloger	Papper	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt SKOLFS 2011:123.
Utdrag ur betygskatalog	Papper	Ja		Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 9 §. Vid avbrott får elev ett utdrag ur betygskatalogen, ingen kopia skickas till stadsarkivet. Vid avslut/examen får eleven ett utdrag ur betygskatalogen på de betyg som inte ingår i examensbeviset, kopia på det skickas till stadsarktivet tillsammans med examensbeviset Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Betygsdokumentation för elev som ej hanteras digitalt	Papper	Nej		Bevaras	Årligen	För elev med skyddade personuppgifter. Elev får ett original och ett arkivexemplar sparas. Kopia med ett försättsblad med vilket alias eleven har i systemet skickas till stadsarkivet. Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Rättelse av betyg	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Rättelse av skrivfel, liknande förbiseende eller uppenbart oriktiga betyg. Enligt skollag (2010:800) kap. 3, 19-20 §. Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Betyg efter prövning	Digitalt	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 10 §. Betygsdokument för den som inte är elev i gymnasieskolan. Elev som på enheten som prövar får sitt betyg i det betygsdokument som utfärdas vid examen eller vid utdrag ur betygskatalog vid avbrott. Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Betygsbilaga vid betyget F	Digitalt	Ja	Unikum	6 år		
Nytt slutbetyg från grundskolan	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 11 §. Grundskolebetyg utfärdat av gymnasiet.
Examensbevis och studiebevis, nationella program	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 17-18 §:* Examensbevis * Studiebevis
Gymnasieintyg och skriftlig bedömning, Introduktionsprogram	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 20 §: * Gymnasieintyg * Skriftlig bedömning

Elevdemokrati						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Handlingar från forum för elevinflytande	Digitalt	Ja	Teams	2 år		Exempelvis mötesanteckningar från programråd.
Skolbibliotek						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Bok- och läromedelsbeställningar	Digitalt	Ja	e.umea.se, Sharepoint	1 år		
Studieadministrativa handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Beslut om läsårstider	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.1.14), anmäls till nämnd.
Förteckning över elevplacering i respektive gymnasieskola	Digitalt	Ja	Edlevo	Bevaras	Terminvis	Avser terminsvisa avställningar (klasslistor) med fältinnehåll som i grunden överensstämmer med beslut 2010-09-07 (KS000113/2010) men med tillägg av de fält som bedöms relevanta för gymnasie- och vuxenutbildningen. Bland annat information om elevers hemkommun. Levereras terminsvis till stadsarkivet för bevarande.
Dokumentation om elever med skyddade personuppgifter	Papper	Ja	Närarkiv	Efter avslutad skolgång		Innehåller identitet och överlämning från grundskolan. Förvaras lokalt på enhet. Strimlas när elev avslutat sina studier.
Rektorsbeslut på inidivid nivå	Digitalt	Ja	Edlevo, Prorenata	Bevaras	När elev fyller 21 år	Till exempel: Beslut om avstängning (upp till 14 dagar), andra disciplinära åtgärder, modersmålsundervisning, studiehandledning, åtgärdsprogram, reducerat program och övriga studieförändringar.
Underlag som rör rektors beslut på individ nivå	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, Prorenata	Vid inaktualitet		Till exempel underlag som rör: Beslut om avstägning (upp till 14 dagar), modersmålsundervisning, studiehandledning, åtgärdsprogram, reducerat program och övriga studieförändringar.

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Fastställande av ämnen som programfördjupningar och individuella val	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.1.9).
Individuell studieplan	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Med planerad studietid och ämnen.
Undervisningsschema	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		
Beslut om förlängd undervisning för enskild elev	Digitalt, papper	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.2.16), anmäls i nämnd. Originalet skickas till registrator som diarieför och skickar originalet åter till rektor.
Inlämnade svar och resultat från nationella prov i svenska	Digitalt, papper	Ja	Närarkiv	Bevaras	När provsekretessen gått ut	Förvaras lokalt på enhet.
Inlämnade svar och resultat från nationella prov i engelska och matematik	Digitalt, papper	Ja	Närarkiv	5 år		Förvaras lokalt på enhet.
Habiliteringsjournaler för elever vid Riksgymnasiet för rörelsehindrade	Digitalt	Ja	PMO	Bevaras	När elev fyller 21 år	
Statistik elevnärvaro	Digitalt	Ja	Skola24	Vid inaktualitet		Statistik sammanställning över olika program och skolor.
Dokumentation från samrådsmöten kring enskild elev	Digitalt, papper	Ja	Prorenata	2 år efter avslutad skolgång dock tidigast när elev fyllt 20		
Omdöme inför utvecklingssamtal	Digitalt	Ja	Unikum	6 år		
Dokumentation från utvecklingssamtal	Digitalt	Ja	Unikum	6 år		
Ansökan och beslut om att personal medföljer på utomeuropeiska elevresor	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Regleras i delegationsordningen för personal- och organisationsfrågor.
Övriga handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Elevfoto	Digitalt	Ja	Edlevo	5 år		Avser individuella porträttfoto som knyts till eleven i elevregistret. Porträttfoton som tas i samband med läsårsstart skickas till stadsarkivet.
Kvittenser	Digitalt	Ja	minasidor.umea.se	Efter avslutad skolgång		Kvittens att elev mottagit information om elevdator, elevskåp och utlåning av läromedel.
Ordningsregler	Digitalt	Ja	Drive, lokal server,	Vid inaktualitet		

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Anpassad gymnasieskola

Administration rörande mottagning/antagning till anpassad gymnasieskola

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Beslut om mottagande av elev	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.2.2), anmäls till nämnd. Beslut att elev tillhör anpassad gymnasieskolas målgrupp enligt Skollag (SFS 2010:800) 18 kap., 5 §.
Underlag inför mottagande av elev	Papper	Ja	Pärm	Bevaras	4 år	Utredning som prövar om eleven tillhör målgruppen enligt Skollag (SFS 2010:800) 18 kap., 5 §. Förvaltningen sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Ansökan till anpassad gymnasieskola	Papper	Ja	Arkivskåp	Efter avslutad skolgång (4 år)		
Beslut om antagning till anpassad gymnasieskola	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.2.4), anmäls till nämnd.

Betygsdokumentation

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Betygskataloger	Papper	Ja	Edlevo, elevakt	Bevaras	2 år	Utdrag ur Edlevo enligt SKOLFS 2011:123.
Utdrag ur betygskatalog	Papper			Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 9 §. Utdrag ur betygskatalogen för elever som avslutar sina studier skickas till stadsarkivet årligen. Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Gymnasiebevis	Papper	Ja	Edlevo, elevakt	Bevaras	2 år	Utdrag ur Edlevo enligt SKOLFS 2011:123.
Betygsdokumentation för elev som ej hanteras digitalt	Papper	Nej		Bevaras	2 år	För elev med skyddade personuppgifter. Elev får ett original. Inget arkivexemplar sparas. Kopia med ett försättsblad med vilket alias eleven har i systemet skickas till stadsarkivet. Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Rättelse av betyg	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, elevakt	Bevaras	2 år	Rättelse av skrivfel, liknande förbiseende eller uppenbart oriktiga betyg. Enligt skollag (2010:800) kap. 3, 19-20 §.

Studieadministrativa handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Fastställande av antal timmar per ämne och nivå samt gymnasiearbete	Digitalt	Ja	Edlevo, Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (C.1.9).
Individuell studieplan	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Med uppgifter om bl.a. ämnen, ämnesnivåer, andra insatser som ingår i elevens utbildning (ex. praktik).
Rektorsbeslut på inidivid nivå	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 21 år	Till exempel: Beslut om avstängning (upp till 14 dagar), andra disciplinära åtgärder, modersmålsundervisning, studiehandledning, åtgärdsprogram, reducerat program och övriga studieförändringar.
Underlag som rör rektors beslut på individ nivå	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, Prorenata	Vid inaktualitet		Till exempel underlag som rör: Beslut om avstägning (upp till 14 dagar), modersmålsundervisning, studiehandledning, åtgärdsprogram, reducerat program och övriga studieförändringar.
Omdöme inför utvecklingssamtal	Digitalt	Ja	Unikum	6 år		
Dokumentation från utvecklingssamtal	Digitalt	Ja	Unikum	6 år		
Protokoll från samrådsmöten	Digitalt	Ja	Prorenata	2 år efter avslutad skolgång dock tidigast när elev fyllt 20 år		
Sammanställning över elever som har rätt till förlängt barnbidrag	Papper	Ja	Lokalt på enhet	Vid inaktualitet		Sammanställs årligen och skickas till Försäkringskassan.
Studieavbrott						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Ansökan om studieavbrott	Papper	Ja	Lokalt på enhet	Vid inaktualitet		
Beslut om studieavbrott	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Bevaras	Terminsvis	Beslut kan meddelas muntligt om elev själv begärt avbrott. Om elev skrivs ut pga. andra orsaker skrivs beslut på papper och skickas till elevens senast kända adress. Ingår i förteckning över elevplacering som skickas till stadsarkivet.
Beslut om avstängning över 14 dagar	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Beslut om avstängning tas av huvudmannen.
Övriga handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Elevfoto	Digitalt	Ja	Edlevo	5 år		Avser individuella porträttfoto som knyts till eleven i elevregistret.
Kvittenser	Digitalt	Ja	minasidor.umea.se	Efter avslutad skolgång		Kvittens att elev mottagit information om elevdator,
Ordningsregler	Digitalt	Ja	Drive, lokal server,	Vid inaktualitet		

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Elevhälsan

Elevhälsans hälso- och sjukvårdsdokumentation

I Umeå kommun råder sedan 1999 total bevarande för elevhälsovårdsjournaler.

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Inkomna journaler från andra skolor	Digitalt	Ja	Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 21 år	
Ansökningar till IVO om helt eller delvis förstörande av journal	Digitalt	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Enligt Patientdatalag (SFS 2008:355), 8 kap., § 4. Inkommer från den enskilde eleven eller annan person som omnämns i journalen.
Inkommande remisser	Papper	Ja		Vid inaktualitet		Inkomna remisser bör behandlas som en avvikelse.
Utgående remisser	Digitalt	Ja	Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 21 år	Kopia skrivs ut och expedieras till tänkt mottagning.
Elevhälso-/patientjournaler	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 21 år	
Testmaterial från skolpsykolog	Papper	Nej	Arkivskåp	Bevaras	När eleven lämnar gymnasieskolan	Omfattas av instrumentsekretess enligt 17 kap 4§ offentlighets- och sekretesslagen. Se skolpsykologers *Rutindokument elevhälsans psykologiska insatser* angående hantering. Vid överlämnande till stadsarkivet upprättas journalanteckning om att överföring är genomförd.
Utlåtanden från psykologutredningar	Digitalt	Ja	Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 21 år	Kopia ska lämnas ut till elev/vårdnadshavare vid begäran.

Läs- och skrivutredningar

Utredningar initieras normal genom åtgärdsprogram.

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Utlåtanden från läs- och skrivutredningar	Digitalt	Ja	Prorenata	Bevaras	När eleven fyller 21 år	Utredning skrivs i Prorenata i ett övrigt elevärende och utskriftsmall finns där en kopia kan skrivas ut och överlämnas till elev/vårdnadshavare. Stadsarkivet önskar digital kopia.
Dokumentation från olika tester	Digitalt, papper	Ja	Prorenata	1 år		Bland annat testformulär, bandinspelningar, anteckningar från observationer och minnesanteckningar.

Övriga handlingar

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Minnesanteckningar från elevhälsans personals samtal med vårdnadshavare och/eller elev alternativt mellan professioner inom elevhälsa	Digitalt	Ja	Prorenata	6 månader		

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Kommunal vuxenutbildning

Administration gällande antagning

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Ansökningshandlingar	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Sökande registrerar själv uppgifter i webbmodul. Bilagor kan inkomma på papper i de fall ansökningarna grundar sig på betyg utfärdade av andra än Umeå kommun. Bilagorna scannas för elektronisk lagring på server.
Ansökningshandlingar för elever folkbokförda i kommun utanför samverkansområdet	Digitalt, papper	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Ansökan ska utöver uppgifter om sökande även innehålla yttrande och beslut rörande ersättning från hemkommunen.
Yttrande och beslut avseende studier i annan kommun	Digitalt	Ja	Edlevo, Public 360	Bevaras	5 år	Avser sökande skriven i Umeå kommun som söker till utbildning utanför samverkansområdet.
Protokoll mottagande beslut	Digitalt	Ja	Edlevo, Public 360	Vid inaktualitet		Delegationsbeslut (D.1.2), anmäls till nämnd. Ansökan om dispens för elever som inte är formellt behöriga till kommunal vuxenutbildning. Registreras i Edlevo samt diarieförs.
Beslut om mottagande av sökande från annan kommun utanför samverkansområdet	Digitalt	Ja	Edlevo, Public 360	Vid inaktualitet		Delegationsbeslut (D.1.2), anmäls till nämnd.
Beslut om antagning till kommunal vuxenutbildning	Digitalt	Ja	Edlevo, Public 360	Vid inaktualitet		Delegationsbeslut (D.1.3).
Antagningsbesked för elever	Digitalt	Ja	Webbmodul, e-postklient	Vid inaktualitet		Sökande folkbokförda i Umeå kommun får inget särskilt besked utan bevakar själv sin ansökan via webbmodul. Sökande folkbokförda i kommun utanför samverkansområdet meddelas via e-post.
Antagningslistor för utbildningsanordnare inom kommunal vuxenutbildning	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Uttag ur Edlevo. Listor innehållande person- och kontaktuppgifter samt uppgifter om vilka utbildningar eleven antagits till skickas till respektive utbildningsanordnare.

Betygsdokumentation

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Betygskataloger	Papper	Ja	Edlevo, elevakt	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt SKOLFS 2011:123.
Utdrag ur betygskatalog	Papper			Gallras från enhet vid utlämning	Årligen	Uttag ur Edlevo enligt Gymnasieförordningen 8 kap., 9 §. Utdrag ur betygskatalogen för elever som avslutar sina studier skickas till stadsarkivet årligen.
Betygsdokumentation för elev som ej hanteras digitalt	Papper	Nej		Gallras från enhet vid utlämning	Årligen	För elev med skyddade personuppgifter. Elev får ett original. Inget arkivexemplar sparas. Kopia med ett försättsblad med vilket alias eleven har i systemet skickas till stadsarkivet.
Rättelse av betyg	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, elevakt	Bevaras	2 år	Rättelse av skrivfel, liknande förbiseende eller uppenbart oriktiga betyg. Enligt skollag (2010:800) kap. 3, 19-20 §.
Betyg efter prövning	Digitalt	Ja	Edlevo	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo enligt Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning, 4 kap., 24 §. Verksamheten sparar inga kopior efter överlämnande till stadsarkivet.
Examensbevis och slutbetyg	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, elevakt	Bevaras	2 år	Uttag ur Edlevo. För elever som slutför sin gymnasieutbildning på vuxenutbildningen.

Studieadministrativa handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Individuell studieplan	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Med planerad studietid och ämnen.
Närvaroregistrering, SFI	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Närvarotimmar registreras för SFI-elever.
Dokumentation om elever med skyddade personuppgifter	Papper	Ja	Arkivskåp	Efter avslutad skolgång		Innehåller identitet och överlämning från grundskolan. Strimlas när elev avslutat sina studier.
Rektorsbeslut på inidivid nivå	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, Prorenata	Bevaras	2 år efter avslutad utbildning	Till exempel underlag som rör: Beslut om avstägning upp till 14 dagar (Skollag (2010:800) kap. 5 17-20 §), , andra disiplinära åtgärder, stödåtgärd och övriga studieförändringar.
Underlag som rör rektors beslut på individ nivå	Digitalt, papper	Ja	Edlevo, Prorenata	Vid inaktualitet		Till exempel underlag som rör: Beslut om avstägning upp till 14 dagar (Skollag (2010:800) kap. 5 17-20 §), , andra disiplinära åtgärder, beslut att utbildning kan upphöra om eleven saknar förutsättningar (Skollag (2010:800) kap. 20 9 §, delegationsbeslut D.1.6), stödåtgärd och övriga studieförändringar.
Beslut att utbildning kan upphöra om eleven saknar förutsättningar	Digitalt, papper	Ja	Public 360	Bevaras	5 år	Delegationsbeslut (D.1.6), anmäls i nämnd. (Skollag (2010:800) kap. 20 9 §)
Inlämnade svar och resultat från nationella prov i svenska	Digitalt, papper	Ja	Närarkiv	Bevaras	När provsekretessen gått ut	Förvaras lokalt på enhet.
Inlämnade svar och resultat från nationella prov i engelska och matematik	Digitalt, papper	Ja	Närarkiv	5 år		Förvaras lokalt på enhet.
Övriga handlingar						
Handlingstyp	**Format**	**Registrering**	**Förvaring**	**Bevaras/gallras**	**Till stadsarkivet**	**Anmärkning**
Ordningsregler	Digitalt	Ja	Drive, lokal server, Teams	Vid inaktualitet		

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Arbetsmarknad och integration

Dokumentation kring enskild individ

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Samtycke - medgivande för brytande av sekretess och behandling av personuppgifter mellan myndigheter	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, verksamhetssystem	Vid inaktualitet		
Återkallande av samtycke för medgivande för brytande av sekretess och behandling av personuppgifter mellan myndigheter	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, verksamhetssystem	Vid inaktualitet		
Avslutsdokumentation	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		Expedieras till ärendebärare och deltagare. Vid avslut ska endast period, DOS-nummer och kön sparas i statistiksyfte. DOS-nummer tas bort när det bedöms att det ej behövs för fortsatt statistik.
Handlingsplaner	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		Expedieras till deltagare på begäran.
Aktualisering till samverkan	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		
Närvarorapport	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		
Överenskommelse	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		Individärende.

Arbetsmarknad

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Kölista	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, Edlevo, Teams, verksamhetssystem	Vid inaktualitet		Exempelvis: Kölista till Hikkikomori
Kontaktuppgift till deltagare som inte finns registrerad i verksamhetssystem	Papper	Ja	Arkivskåp	Vid inaktualitet		
Intyg	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		Exempelvis: Arbetsintyg, praktikintyg eller intyg om aktivitet. Utfärdas till deltagare på begäran.
Checklista	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		Upprättas för intern placering.
Aktivitetsbaserad bedömning (ABB)	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		
Sammanställning av aktivitetsbaserad bedömning (ABB)	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		
Ansökan till feriejobb	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	Vid inaktualitet		
Antagning till feriejobb	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	Vid inaktualitet		
Lönerapport för feriejobb	Papper	Ja	Arkivskåp	7 år efter avslut		
Beslutsunderlag/överenskommelse kring OSA- eller LFU-anställning	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		
Beslut om OSA- eller LFU-anställning	Papper	Ja	Arkivskåp	2 år efter avslut		
Anställningsavtal lönestödsanställning	Papper	Ja	Arkivskåp	Bevaras	2 år	
Uppsägning	Papper	Ja	Arkivskåp	Bevaras	2 år	

Integration och skyddsbehövande

Lag om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (2016:38).

Handlingstyp	Format	Registrering	Förvaring	Bevaras/gallras	Till stadsarkivet	Anmärkning
Anvisning	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, verksamhetssystem	Bevaras	Efter avslutat ärende	Migrationsverkets beslut.
Avbruten anvisning	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp	Vid inaktualitet		
Boendelista	Digitalt, papper	Ja	Arkivskåp, verksamhetssystem	Vid inaktualitet		Avser skyddsbehövande från Ukraina.
Nyckelkvittens	Papper	Ja	Arkivskåp	Vid inaktualitet		Avser skyddsbehövande från Ukraina.
Individuell planering	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Administrativt dokumentationssystem
Register	Digitalt	Ja	Edlevo	Vid inaktualitet		Register unga 16-20 folkbokförda Umeå Kommun med fullgjord grundskola, men saknar gymnasieexamen
Överenskommelser	Digitalt	Ja	Verksamhetssystem	2 år efter avslut		Insats om arbetsprövning, rehabiliteringsanställning, andra

UMEÅ KOMMUN

Dokumenthanteringsplan gymnasie- och vuxenutbildningen

Dokumenttyp: Regler		
Dokumentansvarig: Kansli, utbildningsförvaltningen		**Beslutsdatum:** 2011-03-31
Beslutad av: Stadsarkivet	**Version:** [2.0]	**Reviderad:** 2022-10-27

Inledning

Dokumenthanteringsplanen reglerar förvaringssätt, registreringssätt, bevarande eller gallring samt informerar om eventuella ytterligare anmärkningar för respektive handlingstyp. Regleringen i denna dokumenthanteringsplan avser verksamheter inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde; förvaltningskansli, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, elevhälsa och IT-stöd.

Varje myndighet skall upprätta en plan som redovisar de inom myndigheten förekommande handlingstyperna och gallringsfristerna för dessa. Hantering, förvaring och möjligheten att återsöka handlingar bestäms bland annat i Arkivlagen, Offentlighets- och sekretesslag och i Umeå kommuns arkivreglemente. Det gäller oavsett form för handlingen och hur den mottagits. En handling är en framställning i skrift eller bild eller upptagning som kan läsas eller höras med tekniska hjälpmedel, alternativt uppfattas på annat sätt. Vad som är en handling framgår av Tryckfrihetsförordningen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens personaladministration regleras av kommungemensamma dokumenthanteringsplaner:
Arbetsmiljö och hälsa (2014-06-19, KS-2014/00447),
Facklig samverkan, lönebildning, förhandling och arbetsrätt (2021-06-30, KS-2021/00226),
Rekrytering och bemanning (2017-2-13, KS-2017/00050), och
Personaladministrativa handlingar (2009-04-14, KS000161/2009).

Se även *"Ansvars- och rutinbeskrivning för hantering av personalakter i Umeå kommun"* från 2006-02-14. Den ekonomiska administrationen regleras av kommungemensam dokumenthanteringsplan (fastställd av KS 1997-12-02, § 211) om inte annat anges nedan.

Nämndadministration regleras av kommungemensam plan för nämndadministrativa handlingar (2017-12-22, KS-2017/00050).

Definitioner

Förvarad handling
En handling anses förvarad både hos den myndighet där själva handlingen finns och hos den myndighet som har tillgång till den.

Registrering
Anger i vilket system handlingen har registrerats och vart den förvaras.

Bevarande
Handlingar som enligt dokumenthanteringsplanen ska bevaras, överförs förr eller senare till en central arkivdepå, stadsarkivet, för förvaring i ”all oändlighet”.

Gallring
Gallring innebär att handlingar förstörs under kontrollerade former efter en viss tid i enlighet med de uppgifter som finns i dokumenthanteringsplanen.

Inaktualitet

Inaktualitet innebär att handlingen inte längre bedöms ha något värde. Gallringen görs av den på myndigheten som vid tillfället har hand om handlingen.

UMEÅ KOMMUN

Förvaltningskansli

Styr- och verksamhetsdokument

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Beslutsdokument	Server	Vid inaktualitet		Sammanställningar av pågående ärenden, uppdrag mm där avstämningar görs kontinuerligt.
Ordningsregler för skolan	Server	Vid inaktualitet		Rektor svarar för att det finns ordningsregler.
Kvalitetsredovisningar	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Upprättas årligen av och avrapporteras i nämnd
Delegationsbeslut				
Lista på delegationsbeslut som anmäls i nämnden	Server	Bevaras	Gemensam lagringsyta samt Public 360	Beslutsärende i nämnden, dvs att nämnden har tagit del av informationen. Bilagan återfinns bland övriga nämndhandlingar i Public 360.
Övriga delegationsbeslut	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Anmäls till nämnden. För beslut i enskilda elevärenden skickas originalbeslut till berörd part. I andra fall

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				förstörs original efter registrering i Public 360. För beslut i personal- och organisationsärenden som anmäls till annan nämnd än GVN, se bilagan "Delegationer i personal- och organisationsfrågor".
Allmän administrativ verksamhet				
Diarier	Filer (ASCII och XML)	Bevaras		Uttag ur Public 360. Levereras till Stadsarkivet enligt överenskommelse
Korrespondens av ringa eller tillfällig betydelse för verksamheten	Papper, e-post	Vid inaktualitet		T ex förfrågningar från elever och föräldrar av rutinkaraktär, inkomna cirkulär av kortvarig betydelse, kursinbjudningar, interna meddelanden, kopior av handlingar som i original förvaras på annat håll inom Gymnasie- och vuxenutbildningen, allmänna brev till föräldrar och dylikt. Det är den som fört korrespondensen som ansvarar för bedömningen när korrespondensen är inaktuell
Inkomna och upprättade handlingar av betydelse för verksamheten och som kräver någon form av handläggning	Papper, e-post Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Inkommen och utgående e-post som tillhör diarieört ärende För inkommen e-post som är ställd till flera befattningshavare är det den tjänsteman som står överst på sändlistan som ansvarar för bedömning om diarieföring ska göras.
Begäran om utlämnande av allmän handling	Papper, e-post Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Vid inaktualitet Bevaras dock för de fall där allmän handling helt eller delvis inte lämnas ut	Public 360 Gäller endast för de fall där allmän handling helt eller	Enligt TF 2kap Den som har handlingen i sin vård ska hantera utlämnandet.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
			delvis inte lämnas ut	
Överklagan av beslut om utlämnande av allmän handling	Papper, e-post Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Rättstidsbedömningen anmäls till nämnd Enligt OSL 4Kap 7§, 11§, SFS 1986:223 23-25§ och 30§ Överklagandet ska inkomma senast 3 veckor från den dag då klagande mottagit beslutet. Överklagandet ska sedan vidarebefordras till Kammarrätten med övriga bilagor.
Beslut om att helt eller delvis inte lämna ut allmän handling	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Anmäls till nämnden. Enligt GVN beslutad delegationsordning. Beslut om ska alltid meddelas med en besvärshänvisning till ingivaren.
Frågor från privatpersoner om behandling av personuppgifter och begäran om utdrag av hos verksamheten förvarade personuppgifter	Papper, e-post	Vid inaktualitet		Enligt EU:s dataskyddsförordning (EU 2016/679) Artikel 15. Det är den som har frågan i sin vård ansvarar för när frågan är inaktuell
Beslut om att ej lämna ut personuppgifter till registrerad person	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Enligt Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning 5 kap. 1 §. Delegationsbeslut som anmäls i nämnden. Se GVN delegationsordning om vem som kan fatta beslut.
I övrigt inkomna och upprättade handlingar av ringa eller tillfällig betydelse för verksamheten	Papper, e-post	Vid inaktualitet		Gäller endast handlingar som inte preciseras på annat ställe i dokumenthanteringsplanen.
Avtal	Papper Original avtalen förvaras i avtalspärm på Utbildningskontoret	Gamla, utgångna avtal gallras.	Public 360	Systembyte planeras till 2022 (till Complete Control)

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
	Inskannad version i Public 360			
Protokoll och minnesanteckningar				
Protokoll från arbetsplatsträffar	Papper, server	2 år		
Protokoll från samverkansgrupper	Papper	Bevaras		Exempelvis LSG och VSG. Publiceras på intranätet.
Protokoll eller motsvarande från rektorskonferens, ledningsgrupp mm	Papper, server	2 år		
Projektadministration För projekt där dokumentationen delvis utgörs av filmer, ljudupptagningar, fotografier eller elektroniskt lagrad information bör projektägaren samråda med stadsarkivet för överenskommelse om lämpliga format och databärare.				
Projektbeskrivningar (projekt av mindre vikt)	Papper	Vid inaktualitet		
Protokoll och minnesanteckningar från projekts styrgrupp, projektgrupp och referensgrupp (projekt av mindre vikt)	Papper, server	Vid inaktualitet		
Del- och slutrapporter inom projekt (projekt av mindre vikt)	Papper	Vid inaktualitet		
Övrig projektdokumentation (projekt av mindre vikt)	Papper, e-post, server	Vid inaktualitet		
Ansökningar och beslut om finansiellt stöd (projekt av större vikt)	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Projekt som finansierats med EU-medel behandlas alltid som projekt av större vikt.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Projektbeskrivningar (projekt av större vikt)	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Projekt som finansierats med EU-medel behandlas alltid som projekt av större vikt.
Protokoll och minnesanteckningar från projekts styrgrupp, projektgrupp och referensgrupp (projekt av större vikt)	Papper, server	Vid inaktualitet 15 år om projektet finansieras genom EU-medel		
Rekvisitioner av projektmedel och beslut om utbetalningar (projekt av större vikt)	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	10 år 15 år om projektet finansieras genom EU-medel	Public 360	Projekt som finansierats med EU-medel behandlas alltid som projekt av större vikt.
Korrespondens (projekt av större vikt)	Papper, e-post Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Diarieförd korrespondens bevaras. Ej diarieförd korrespondens gallras vid inaktualitet, 15 år om projektet finansieras genom EU-medel.	Public 360	Korrespondens som bedöms påverka förutsättningarna för, eller inriktningen av, ett projekt diarieförs
Del- och slutrapporter inom projekt (projekt av större vikt)	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Projekt som finansierats med EU-medel behandlas alltid som projekt av större vikt.
Övrig projektdokumentation (projekt av större vikt)	Papper, e-post, server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Projekt som finansierats med EU-medel behandlas alltid som projekt av större vikt.
Enkäter				
Enkäter syfte systematiskt kvalitetsarbete	Server	3 år	EsMaker	Avser exempelvis kursutvärderingar, trygghetsenkäter men även lärarenkät.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				Enkäten läggs ut och besvaras på särskild webbsida.
Enkätsammanställningar	Papper, e-post, server	3 år		
Enkäter från annan aktör	Papper, e-post, server	Vid inaktualitet		Inkommer från extern part t.ex. UNGA-enkäten. Gallras normalt efter besvarande.
Systematiskt kvalitetsarbete				
Lokala mål och planer	Server	Gallras vid inaktualitet		Måldokument: Lokal plan, årshjul, medieplanering. Revideras årligen.
Interkommunal ersättning och samverkan				
Register över elever som går i skolan i annan kommun	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Avser elever folkbokförda i Umeå kommun men som går i skolan i en annan kommun.
Dokumentation om skolgång för elever i annan kommun	Papper	2 år		Information om skolgången som kan kopplas till förlängd undervisning, exempelvis uppgifter om frånvaro, sjukdom, behov av särskilda hjälpmedel och underlag som styrker beslut om förlängd skolgång.
Avtal om undervisning för enskild elev på introduktionsprogram	Server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	När elev skriven i Umeå kommun läser Introduktionsprogram (IM) vid fristående gymnasieskola och/eller i annan kommun skickas avtal från mottagande skola. Beslut tas av delegat enligt fastställd GVN delegationsordning. När elev skriven i annan kommun antas till IM vid kommunal gymnasieskola tas beslut av rektor på berörd enhet som skickar avtal till elevens hemkommun. Undertecknat

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				avtal skickas till utbildningskontoret för diarieföring. För elever från Umeå kommun som antas till introduktionsprogram i annan kommun, diarieförs både avtal och studieplan i P360
Ansökningar om inackorderings- eller resetillägg	Server E-blankett	Bevaras		Enligt Skollag (SFS 2010:800) 15 kap., 32 §. till elever avseende *"… boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet"* på grund av skolgången.
Beslut om inackorderings-tillägg	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Expedieras per brev. Avslag på ansökan meddelas först på telefon.
Register över elever med rätt till inackorderingstillägg	Papper	Vid inaktualitet 5år		Gymnasieskolorna skickar papperslistor på elever folkbokförda i annan kommun. Listorna sparas 5år i en pärm på Utbildningskontoret. Faktureringsunderlag skapas för att administrera utbetalningar.
Statsbidrag Statsbidrag för utvecklingsprojekt från framför allt Skolverket. Även bidrag för särskilda omvårdnadsinsatser och boende på elevhem från Specialpedagogiska skolmyndigheten. Skolverket och SPSM tillhandahåller båda egna e-tjänster för ansökningar och handläggning i bidragsärenden. Statsbidrag för yrkesvux (skolverket), Statsbidrag för YH (Myndigheten för yrkeshögskola).				
Ansökningar om statsbidrag	E-tjänst	Bevaras	Public 360	Ansökningarna görs via en E-tjänst på respektive myndighet tex Skolverket. Ansökan sparas ner och registreras i Public 360
Beslut om statsbidrag	E-post	Bevaras	Public 360	Anmäls till nämnden Beslutet sparas ner och registreras i Public 360

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Rekvisitioner av statsbidrag	E-tjänst	Vid inaktualitet		Återfinns på ”min sida” på respektive myndighet där ansökan om statsbidraget sökts
Stipendier och utmärkelser Diverse stipendier och utmärkelser för elev som utmärkt sig på ett positivt sätt under sin studietid. Utbetalas antingen av skolan eller en extern finansierare.				
Urvalskriterier	Server	Bevaras	Public 360	
Ansökningar	Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Ansökningar
Beslut	Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	
Debiteringsunderlag		10 år		
Beslut om elevstipendium/utmärkelse	Server	Bevaras	Public 360	Lista över elever som mottagit stipendier/utmärkelser.
Dokumentation kring elevstipendium/utmärkelse	Server, papper	Vid inaktualitet		Papperskopia av diplom delas ut till berörda elever. Digital kopia/mall för diplom sparas digitalt tillsammans med ev. urvalskriterier samt ev. ansökningar (i det fall där ansökan från elev krävs – gäller ej alla).
Utbetalningsunderlag elevstipendium	Papper, server	10 år	Pärm, Proceedo	Utbetalningsunderlag sparas digitalt i ekonomisystem samt på papper i pärm som förvaras på skolan.
Informations- och marknadsföringsmaterial				
Samtycke till digital publicering	Papper	Efter avslutad skolgång		Elev har möjlighet att vid behov lämna samtycke för digital publicering.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Modellavtal	Papper, server	Bevaras	Sharepoint	Avtal används när Umeå kommuns egen personal fotograferar.
Filmer, ljudupptagningar, fotografier eller elektroniskt lagrad information	Papper, server, molntjänster, web	Bevaras i samråd med stadsarkivet		Tagga metadata i samband med publicering (när, var, vem och sammanhang)
Trycksaker	Papper, server	Digital kopia bevaras i samråd med stadsarkivet		Exempelvis gymnasievalsbroschyr, vykort och roll-ups.

Gymnasieskolan

Kommunala skolenheter finns i Umeå kommun på fyra fysiska skolor: Dragonskolan, Midgårdsskolan, Forslundagymnasiet och Maja Beskowgymnasiet. Vid skolor som har flera rektorer ansvariga för olika gymnasieprogram är skolan vidare formellt uppdelad i en eller flera formella skolenheter enligt Skolverkets skolenhetsregister. Högst en rektor kan formellt vara chef för en skolenhet. När skolor nämns i denna plan är det emellertid om inte annat anges de fysiska skolorna som menas.

I Umeå kommun finns också ett **riksgymnasium för elever med rörelsehinder** (Rh-gymnasiet). Antagning till riksgymnasiet beslutas av nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning, som finns inom Specialpedagogiska skolmyndigheten. I Umeå har man beslutat att en elev som antagits till riksgymnasiet och är behörig att läsa det program den önskat alltid får en plats på det programmet. Eleven behöver alltså inte göra en separat ansökan till det program den vill läsa.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Administration kring antagning till gymnasieutbildning Antagningsärenden hanteras fr o m 2007-09-03 via ett länsgemensamt antagningskansli på Gymnasieantagningen i Vindeln. Den första antagning som administrerades av det nya kansliet gäller antagningen till gymnasieutbildningar höstterminen 2008. Yttranden och beslut rörande ansökningar från eller till annan kommun än hemkommunen hanteras dock av tjänsteman i hemkommunen. Beslut om antagning vid senare tillfälle än utbildningens start beslutas av rektor vid respektive skola. **Gymnasieantagningen och dess handlingar regleras i** en av Vindelns kommun 2014 fastställd dokumenthanteringsplan (deras dnr 14.B0026). Också Gymnasieantagningens IT-stöd sorterar formellt under Vindelns kommun även om systemförvaltaren av praktiska skäl f n är anställd av Umeå kommun. Gymnasieantagningen använder en Procapita-modul som ingår i Umeå kommuns Procapita-installation och driftas av Umeå kommun.				
Antagningslistor	Fil	Vid inaktualitet	Procapita	Inkommer från Gymnasieantagningen. Med bl. a uppgifter om elevens namn, personnummer, kontaktuppgifter, meritvärde, grundskolebetygssträng, tidigare skola, skolenhetsplacering, studieväg, inriktning, kursval mm. Listorna läses via filimport till Elevregister varefter elevadministratörer klassplacerar eleverna. Flera listor kan inkomma allt eftersom de sökande tackar ja och nej till olika utbildningar. Tackar en sökande nej till ett erbjudande om antagning efter det att den registrerats i Procapita avslutas elevens klassplacering med ett tomdatum. Antagningsbesked expedieras till eleven från Gymnasieantagningen.
Reservantagningslistor	Fil	Vid inaktualitet	Procapita	Reservantagningar administreras t o m den sista augusti av Gymnasieantagningen. Därefter skickas reservantagningslistor till de enskilda skolorna som ansvarar för att kontakta eleverna ifall en plats skulle bli tillgänglig.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Beslut om antagning av elev vid senare tillfälle än utbildningens start			Procapita	Beslutas av rektor vid respektive skola. Beslutet genererar i sig inget dokument utan sker endast genom registrering av eleven i Procapita.
Beslut om mottagande av elev från annan kommun	Papperskopia bevaras i pärm på Utbildningskontoret.	Efter avslutad skolgång		Utgör underlag för interkommunal ersättning. Original skickas till Gymnasieantagningen.
Yttrande om elev från Umeå kommun som söker till annan kommun	Papperskopia bevaras i pärm på Utbildningskontoret.	Efter avslutad skolgång		Utgör underlag för interkommunal ersättning. Original skickas till Gymnasieantagningen.
Ansökan Frikvot	Server samt papperskopia i pärm på Utbildningskontoret	Vid inaktualitet	Prorenata	Antagningskansliet skickar frikvotsansökningar i pappersform till Utbildningskontoret. Ansökningar scannas och lagras digitalt i Prorenata samt sparas i pärm på Utbildningskontoret
Antagningsbesked för riksgymnasium för rh-anpassad utbildning	Papper	Vid inaktualitet	Procapita	Inkommer från Specialpedagogiska skolmyndigheten. Utgör grund för registrering av elever i Procapita. Antagningsbeskedet innehåller: För- och efternamn, personnummer, om elev antagits samt ev. behov av elevhemsplats.
Överföringsdokument för elev från grundskolan enligt skollag 3:12j	Server	Vid inaktualitet	Prorenata	För överföring av elev från grundskolan där man bedömer att det behövs för att underlätta skolgången för eleven.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Antagning till introduktionsprogram Elever som saknar behörighet att läsa gymnasiets nationella program kan välja att läsa på fyra olika introduktionsprogram: Språkintroduktion (IMS), Yrkesintroduktion (IMY), Individuellt val (IMA) och Programinriktat val (IMV) **Språkintroduktion (IMS)** är ett program för elever som är nyanlända i landet och vill studera för att få godkända betyg motsvarande årskurs 9 i grundskolan. **Yrkesintroduktion (IMY)** är ett program med yrkesinriktad utbildning som ger eleven möjlighet att söka sig vidare till gymnasiets yrkesprogram eller arbete. **Individuellt alternativ (IMA)** är ett program som erbjuds till alla ungdomar folkbokförda i Umeå kommun som saknar behörighet att läsa gymnasiets nationella program och inte är antagna på något annat introduktionsprogram. **Programinriktat val (IMV)** Antagningsärenden hanteras fr o m 2007-09-03 via ett länsgemensamt antagningskansli på Gymnasieantagningen i Vindeln (se nationella program).				
Ansökningar till IMS (nyanlända eller nyinflyttade)	E-post, telefon	Vid inaktualitet	Procapita	För elever som inte kommer från grundskolan. Efter ansökan kontaktar samordnare eleven för att påbörja kartläggning inför placering. Utgör grund för registrering i Procapita.
Ansökningar till yrkesintroduktionsprogram	Papper	Vid inaktualitet		Avser ansökningar till platser som är reserverade för elever i ett av de andra introduktionsprogrammen. Elever som inte läser på ett introduktionsprogram vid ansökningstillfället ansöker via sin SYV till koordinator för IMY. Utgör grund för registrering i Procapita. Vid avslag får elev en beslutsmotivering.
Lista över elever som ska erbjudas individuellt alternativ	Filer	Vid inaktualitet		Listor med elever som slutat grundskolan utan att ha uppnått gymnasiebehörighet och inte sökt till något annat introduktionsprogram. (Ingår inte i ordinarie gymnasieantagningslista då det inte är en antagning utan är en separat körning och ett uttag som utgör ett underlag för erbjudande

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				om plats. Hanteras 2021 av systemförvaltaren i Umeå via ett datauttag och inläsning i Procapita efter begäran från Gymnasieantagningen i Vindeln
Erbjudande att läsa Individuellt alternativ	Papper			Sänds per brev till elever som saknar behörighet att läsa gymnasiets nationella program och inte är antagna på något annat introduktionsprogram. Brevet innehåller kontaktuppgifter och tider för mottagande för elev som önskar tacka ja till plats på IMA. Inget arkivexemplar sparas.
Inskrivning elev IMA			Procapita	Sker muntligt via telefon eller möte.
Bidrag till elevresor Enligt lag (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor.				
Ansökningar om bidrag till elevresor i form av busskort	Server	Efter avslutad skolgång	Sharepoint	E-tjänst.
Avslag ansökan om bidrag till elevresor i form av busskort	Papper	Efter avslutat läsår		Original expedieras till sökande.
Register över elever med rätt till bidrag till elevresor i form av busskort	Server	Vid inaktualitet		Excel-fil över elever med busskort.
Korrespondens kring ifrågasättande av avståndsbedömning vid frågor om bidrag till elevresor	Papper, e-post Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	
Ansökningar om resetillägg/kontantersättning	Server	Efter avslutad skolgång	Sharepoint	E-tjänst.
Beslut om resetillägg/kontantersättning	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Delegationsbeslut som anmäls till nämnd.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Studieadministrativa handlingar				
Individuell studieplan	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Med uppgifter om bl.a.: - Vilken studieväg eleven går och vilka kurser eller ämnesområden eleven ska läsa - Om eleven följer ett fullständigt eller utökat program - Fördelning av undervisningstid - Eventuella andra insatser som är bra för elevens kunskapsutveckling och som ska ingå i utbildningen, till exempel praktik.
Förteckningar över elevplacering i respektive gymnasieskola	Filer (ASCII och XML)	Bevaras	Procapita	Klasslistor. Avser terminsvisa avställningar med fältinnehåll som i grunden överensstämmer med beslut 2010-09-07 (KS000113/2010) men med tillägg av de fält som bedöms relevanta för gymnasie- och vuxenutbildningen. Bl.a. information om elevers hemkommun. Levereras terminsvis till stadsarkivet för bevarande.
Timplan	Server	Var tredje år vid läsårsslut bevaras fr.o.m. lå 2021–22, övriga gallras vid inaktualitet	Procapita	Antal timmar för kurs och gymnasiearbete samt fördelning av undervisningstid.
Beslut om utbildningar på entreprenad	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Delegationsbeslut som anmäls i nämnden. Det finns möjlighet att köpa vissa delar för gymnasiet som handlar om karaktärsämnen på
Beslut om höst- och vårterminens början och slut	Server	Bevaras	Public 360	Delegationsbeslut som anmäls till nämnden.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
	Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360			
Undervisningsscheman	Server	Var tredje år vid läsårsslut bevaras från läsår 2021–22 övriga gallras vid inaktualitet	Skola24	Publiceras på web.skola24.se samt i Skola24:s app. Schema kan visas för en klass, grupp, kurs, ämne, sal, enskild lärare eller elev.
Ansökningar om studieförändring	Papper Förvaras i lokal elevakt på skola	Efter avslutad skolgång		
Beslut om beviljande av studieförändringar	Papper Förvaras i lokal elevakt på skola	Efter avslutad skolgång	Procapita	Beslutas av rektor och ändringar registreras i elevens studieplan Procapita.
Beslut om APL på högskoleförberedande program	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Anmäls till nämnden. För beslut i enskilda elevärenden skickas originalbeslut till berörd part.
Beslut om beviljande av reducerat program	Server	Bevaras	ProRenata Procapita	Beslutas inom ramen för åtgärdsprogram av rektor och ändringar registreras i ProRenata samt elevens studieplan i Procapita. Förändring meddelas elevregistrerare via studieförändringsblankett. Papperskopian gallras direkt efter registrering.
Beslut om förlängd undervisning	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Anmäls till nämnden. För beslut i enskilda elevärenden skickas originalbeslut till berörd part.
Ansökningar om modersmålsundervisning från	Server, papper	1 år	Procapita	Ansökan från elev i årskurs 9 kommer via fil från Gymnasieantagningen. Förvaras på

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
grundskolan och gymnasieelever som byter skola				server (J:\). Ansökan från elev på fristående gymnasieskola skickas via pappersansökan. Samtliga ansökningar kommer till och hanteras av Kompetenscentrum för flerspråkighet (KCF).
Ansökningar om modersmålsundervisning från elever i gymnasieskolan		1 år	Procapita	För elever som redan går i gymnasiet. Process utarbetas under hösten.
Sena ansökningar om modersmålsundervisning för alla elever	Papper	1 år	Procapita	Sena ansökningar skickas via pappersansökan.
Beslut om modersmålsundervisning	Server, papper	1 år	Procapita	Vid beviljande av modersmålsundervisning registreras aktuell kurs i Procapita och eleven kontaktas av lärare. Vid avslag på grund av att eleven inte uppfyller kraven för rätt till modersmålsundervisning meddelar rektor beslutet till KCF.
Statistik rörande modersmålsundervisning	Server	Bevaras		Statistik där det framgår hur många elever som får modersmålsundervisning samt hur många fördelningen på olika språk.
Ansökningar om studiehandledning	Server	1 år	ProRenata	Elektronisk blankett som fångas upp i ProRenata och hanteras av Kompetenscentrum för flerspråkighet (KCF).
Hantering av beställning av studiehandledning	Server	1 år	ProRenata, Procapita	När beställningen kan levereras dokumenteras insatsen i elevens studieplan i Procapita.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Ansökningar om prövningar i modersmål		5 år	Procapita	Ansökningar kommer från Syv i pappersform och sedan dokumenterar KCF i Procapita i elevens studieplan. Underlaget arkiveras på KCF
Studieuppgifter till centrala studiestödsnämnden (CSN)	Filer, papper	Vid inaktualitet	Procapita	Enligt Studiestödsförordningen (2000:655) 6 kap. Uppgifter om utbildning, studietid, studietakt, studieaktivitet och studieresultat. Uttag från Skola24 för att upptäcka, följa upp samt rapportera anmärkningsvärda eller ogiltiga frånvaromönster. Tas ut månadsvis eller på förekommen anledning. Ogiltig frånvaro rapporteras till CSN för skolformen gymnasieskola via Procapita samt i pappersform.
När- och frånvaro	Filer	Vid inaktualitet	Skola24	Statistisk sammanställning över frånvaro på olika program/skolor inom gymnasieskolan.
Resultat från nationella prov	Server	Bevaras	Procapita	
Inlämnade svar till nationella prov i ämnet svenska	Papper, server	Bevaras		
Inlämnade svar till nationella prov i övriga ämnen	Papper, server	5 år		
Elevfoton	Filer	Fotografi från det sista läsåret för varje elev bevaras	Procapita	Avser individuella porträtt från årsvis fotografering. Registreras och knyts till eleven i elevregistret.
Fotokatalog	Papper	Bevaras		Klassfotokatalog, sedan 2020 endast studentkatalog med avgångsklasser. Arkivexemplar skickas till Stadsarkivet.
Kartläggningar av studenter vid Rh-anpassad utbildning	Papper, Elevakt	Vid inaktualitet		Kartläggning av enskild elev med bl.a hjälp- och habiliteringsbehov, tidigare skolgång

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				och styrkor och svagheter inför utbildningsstart.
Ansökningar och beslut om utomeuropeiska elevresor	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	
Beslut om införande och upphörande åtgärdsprogram	Server	Bevaras	ProRenata	Skollag (SFS 2010:800) 3 kap., 9 §. Beslut och åtgärdsprogram i samma dokument.
Åtgärdsprogram	Server	Bevaras	ProRenata	Insatser som åtgärdsprogrammet består av.
Extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning	Server	6 år	Lärum / Unikum Lärum / Unikum	Skollag (2010:800) kap 3 5 §. Anpassningar av lärmiljö.
Omdöme inför utvecklingssamtal	Server	6 år	Lärum / Unikum	Skollag (2010:800) kap 18 20 §.
Dokumentation av ärenden rörande diskriminering och kränkande behandling	Server	Bevaras	ProRenata	Kap 6 10 § Skollagen (2010:800).
Protokoll från samrådsmöten	Papper. Kronologisk ordning inom respektive skola. Server	Vid inaktualitet 2 år efter avslutad utbildning, dock tidigast när eleven fyllt 20 år	ProRenata	Kopia av protokoll som berör enskild elev läggs i berörd elevakt.
Planering av åtgärder och insatser för elever vid rh-gymnasiet	Server	Vid inaktualitet	PMO ProRenata	Avser gemensam planering av EHT, habilitering och i förekommande fall elevhem.
Journaler förda vid särskilda omvårdnadsinsatser för elever vid rh-gymnasiet	Server	Bevaras	PMO ProRenata	Alla uppgifter som rör habiliteringsinsatser (ex. nätverksplaner och samordnade individuella planer som görs med andra aktörer) dokumenteras i individuella journaler som förs enligt hälso- och sjukvårdslagen samt Patientdatalagen vid Rh-gymnasiets habiliteringsenhet.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Kvittenser	Papper, server	Efter avslutad skolgång	Lärum (t.o.m. ht. 22)	Kvittens att elev mottagit information om förhållningsregler för bl.a. elevdator, elevskåp och utlåning av läromedel. Fr.o.m. ht 2022 endast på papper.
Statistiska uppgifter enligt SkolFS 2011:142	Filer	Vid inaktualitet		På uppmaning från Statistiska centralbyrån enligt förordning lämnas uppgifter i form av uttag ur **Procapita**. **Inga arkivexemplar** sparas.
Anmälningsformulär/-blanketter	Server	Vid inaktualitet	Esmaker	Exempelvis anmälan av individuella val/valbara kurser, bokbord och prasobesök.
Betygsdokumentation				
Betygskataloger	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt SKOLFS 2011:123 (gymnasiet och gymnasiesärskolan).
Utdrag ur betygskatalog	Papper			Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordningen kap. 8 9§ Lämnas till eleven. Innehåller även uppgifter om ogiltig frånvaro. Inget arkivexemplar sparas.
Betyg efter prövning	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordningen kap. 8 10§ Betygsdokument för den som inte är elev i gymnasieskolan.
Nytt slutbetyg från grundskolan	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordningen kap. 8 11§ Grundskoleslutbetyg utfärdat av gymnasiet
Dokument efter nationella program i gymnasieskolan	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordningen kap. 8 20§ • Examensbevis • Studiebevis

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Dokument efter introduktionsprogram	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordningen kap. 8 20§ • Gymnasieintyg • Skriftlig bedömning. (Skrivs endast för de elever som läst utan att uppnå betyg. Hanteras som betyg.
Praktikbedömningar för elever som läst introduktions-program med inriktning individuellt alternativ	Papper	Gallras efter 8 år		Avser praktik som motivationshöjande insats. Förvaras hos studie- och yrkesvägledare på Introduktionsprogrammet.
Betygsdokumentation för elever som ej hanteras i Procapita	Papper			För elever med skyddade personuppgifter. Eleven får ett original, inget arkivexemplar sparas.
Dokumentation om elever med skyddade personuppgifter	Papper	Efter avslutad skolgång		Innehåller identitet och överlämning från grundskolan. Strimlas när elev avslutat sina studier.
Rättelse av betyg	Papper, server	Bevaras	Procapita	Enligt Skollag (2010:800) kap. 3 19 § T.ex. vid skrivfel eller vid uppenbara fel. Rättelser görs genom att en anteckning om rättelse görs i betygskatalogen. Har skriftligt slutbetyg redan utfärdats till eleven utfärdas ett nytt sådant slutbetyg varefter skolans arkivexemplar ersätts med det rättade slutbetyget.
Ändring av betyg	Papper, server	Bevaras	Procapita	Enligt Skollag (2010:800) kap. 3 20 § Ändring av uppenbart oriktigt betyg. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks.
Betygsbilaga vid betyget F	Server	Efter avslutad skolgång	Lärum / Unikum	Uppgifter från undervisande lärare om vilka kunskapsmål eleven uppnått/inte uppnått i kursen.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Elevdemokrati				
Handlingar från forum för elevinflytande	Server	Bevaras		Exempelvis mötesanteckningar från klass-, programråd, elevråd m.m.
Skolbibliotek				
Kopior på skickade fakturor (till elever)	Papper	Sparas tills att uppföljning genomförts		Papperskopior på räkningar som skickats till elever samt krediterade räkningar.
Bok- och läromedelsbeställningar	Server	1 år	e.umea.se, Sharepoint	Bok och läromedelsbeställningar som kommer via formulär e.umea.se. Gäller beställningar som vi genomför som kommer från personal på skolan. Sparas digitalt i Sharepoint i ett år.
Studieavbrott				
Beslut om avstängning	Papper, Server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	ProRenata Public 360	Rektor kan besluta om omedelbar avstängning enligt Skollagen kap. 5,17–20 §. Beslutet sparas i ProRenata och expedieras till elev/vårdnadshavare. Beslut om avstängning tas av Presidiet och diarieförs i Public 360
Ansökningar om studieavbrott	Papper (lokal elevakt på skolan)	Vid läsårsslut		
Beslut om studieavbrott	Papper (lokal elevakt på skolan)	Vid läsårsslut		Beslutas av rektor. Har eleven själv begärt avbrott kan beslutet meddelas muntligt. Rektor kan även besluta om avbrott ifall eleven inte har varit närvarande på 30 dagar. Beslutet skrivs då på papper och skickas till elevens senaste kända adress. Avbrott och avbrottsorsak registreras i Procapita.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Gymnasiesärskolan				
Administration rörande antagning till gymnasiesärskolan				
Ansökningar till gymnasiesärskola	Papper Förvaras i central elevakt vid Utbildningskontoret.	Bevaras		
Sociala, medicinska, psykologiska och pedagogiska utredningar	Papper / Server Förvaras i central elevakt vid Utbildningskontoret.	Bevaras	ProRenata	För utredning som prövar om eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp enligt Skollag (SFS 2010:800) 18 kap., 5 §. I de flesta fall har elever som söker till gymnasiesärskolan redan deltagit i särskoleverksamheten i Umeå kommun. I dessa fall ligger de tidigare gjorda utredningarna till grund för bedömningen. **En ny pedagogisk utredning** görs emellertid alltid vid ansökan till gymnasiesärskolan.
Beslut om mottagande av elev till särskola	Papper / Server Förvaras i central elevakt vid Utbildningskontoret.	Bevaras	ProRenata Public 360	Anmäls till nämnden Beslut att elev tillhör gymnasiesärskolans målgrupp enligt Skollag (SFS 2010:800) 18 kap., 5 §. Beslutas av utbildningsdirektören. Delegationsbeslutet i Public 360 expedieras till elev / Vårdnadshavarna
Beslut att låta elev i gymnasiesärskola gå nationellt eller individuellt program	Papper / Server Förvaras i central elevakt vid Utbildningskontoret.	Bevaras	ProRenata Public 360	Anmäls till nämnden Enligt Skollag (SFS 2010:800). Inkommer till Utbildningsförvaltningen från berörd rektor. Delegationsbeslutet i Public 360 expedieras till elev / Vårdnadshavarna

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Studieadministrativa handlingar				
Fastställande av antal timmar per kurs	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Antal timmar för kurs och gymnasiearbete samt fördelning av undervisningstid.
Individuell studieplan	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Med uppgifter om bl.a.: - Vilken studieväg eleven går och vilka kurser eller ämnesområden eleven ska läsa - Om eleven följer ett fullständigt eller utökat program - Fördelning av undervisningstid - Eventuella andra insatser som är bra för elevens kunskapsutveckling och som ska ingå i utbildningen, till exempel praktik.
Dokumentation från utvecklingssamtal	Server	6 år	Lärum / Unikum	
Utredning av behov av särskilt stöd	Server	10 år efter avslutad skolgång	ProRenata	Enligt Skollag (SFS 2010:800) 3 kap., 9 §. Ligger till grund för beslut om åtgärdsprogram.
Beslut om införande och upphörande åtgärdsprogram	Server	Efter avslutad skolgång	ProRenata	Enligt Skollag (SFS 2010:800) 3 kap., 9 §. Beslut och åtgärdsprogram i samma dokument.
Åtgärdsprogram	Server	Bevaras	ProRenata	Underskrivna original bevaras i elevakt.
Protokoll från samrådsmöten	Papper (förvaras i lokal elevakt)/Server	2år efter avslutad utbildning, dock tidigast när eleven fyllt 20 år	ProRenata	Kopia av protokoll som berör enskild elev läggs i berörd elevakt.
Dokumentation i ärenden rörande diskriminering och kränkande behandling	Server	Bevaras	ProRenata	Kap 6 10 § Skollagen (2010:800).
Sammanställningar över elever som har rätt till förlängt barnbidrag.	Papper	Vid inaktualitet		Sammanställs årligen och skickas till Försäkringskassan. Görs oftast av kurator vid

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				skolan. Försäkringskassan ansvarar för att hantera/bevara barnbidragsärende.
Statistiska uppgifter enligt SkolFS 2011:142	Filer	Gallras		På uppmaning från Statistiska centralbyrån enligt förordning lämnas uppgifter i form av uttag ur **Procapita**. **Inga arkivexemplar** sparas.
Anmälningsformulär/-blanketter	Server	Vid inaktualitet	Esmaker	Exempelvis anmälan av individuella val/valbara kurser, bokbord och prasobesök.
Betygsdokumentation				
Betygskataloger (elever på nationella program)	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt SKOLFS 2011:123 (gymnasiet och gymnasiesärskolan).
Betygskataloger (elever på individuella program)	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt SKOLFS 2011:123 (gymnasiet och gymnasiesärskolan).
Utfärdade gymnasiesärskolebevis för elever på gymnasiesärskolans nationella program	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordning (2010:2039) kap. 8 22a §.
Utfärdade gymnasiesärskolebevis för elever på gymnasiesärskolans individuella program	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. Enligt Gymnasieförordning (2010:2039) kap. 8 22b §.
Studieavbrott				
Beslut om avstängning	Papper, server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	ProRenata Public 360	Rektor kan besluta om omedelbar avstängning enligt Skollagen kap. 5,17–20 §. Beslutet sparas i ProRenata och expedieras till elev/vårdnadshavare. Beslut om avstängning tas av Presidiet och diarieförs i Public 360
Ansökningar om studieavbrott	Papper, elevakt	Vid inaktualitet		

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Beslut om studieavbrott	Papper, elevakt	Vid inaktualitet	Procapita	Beslutas av rektor. Har eleven själv begärt avbrott kan beslutet meddelas muntligt. Rektor kan även besluta om avbrott ifall eleven inte har varit närvarande på 30 dagar. Beslutet skrivs då på papper och skickas till elevens senaste kända adress.
Kommunal vuxenutbildning Kommunal vuxenutbildning bedrivs i egen regi samt hos upphandlade anordnare där kommunen är huvudman och har rektorskap. I egen regi finns elever vid Umevux som består av två skolenheter: Umevux och Umevux SFI. För upphandlade anordnare har kommunen ansvaret för elevadministration och rapportering till myndigheter.				
Administration rörande antagning till kommunal vuxenutbildning Antagning till den kommunala vuxenutbildningen administreras av antagningskansliet för vuxenutbildningen för samtliga kurser och utbildningar förutom anpassad utbildning för vuxna.				
Ansökningshandlingar för elever som är folkbokförda i Umeå kommun	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Sökande registrerar själv person- och kontaktuppgifter, uppgifter om tidigare skolgång, nuvarande sysselsättning och syfte med studierna sig i en webmodul till Procapita. Inga arkivexemplar tas ut ur systemet.
Ansökningar till anpassad utbildning för vuxna	Papper. Förvaras i central elevakt vid Utbildningskontoret.	Bevaras		
Protokoll mottagande beslut	Papper, Server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Vid inaktualitet	Procapita Public 360	Ansökan om dispens av elever som inte är formellt behöriga till kommunal vuxenutbildning. Registreras i Procapita samt diarieförs i Public 360

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Underlag till protokoll mottagande beslut	Papper, Server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Vid inaktualitet	Public 360	Ansökan om dispens av elever som inte är formellt behöriga till kommunal vuxenutbildning. Registreras i Procapita samt diarieförs i Public 360
Bilagor till ansökningshandlingar	Papper, Server	Vid inaktualitet	Procapita	Inkommer på papper för de fall där ansökningarna grundar sig på betyg utfärdade av andra än Umeå kommun. Bilagorna skannas för elektronisk lagring på server.
Ansökningshandlingar för elever som är folkbokförda i annan kommun	Papper	Efter avslutade studier	Procapita	Blankett innehållande samma uppgifter som ovan skickas in till antagningskansliet och registreras manuellt i Procapita. Innehåller även yttrande och beslut rörande ersättning från hemkommunen.
Yttranden och beslut avseende studier i annan kommun	Papper	Efter avslutade studier	Procapita	För personer skrivna i Umeå kommun som söker till en utbildning i en annan kommun. Personuppgifter samt information om under vilken period och i vilken kommun utbildningen äger rum registreras i Procapita som underlag för interkommunal ersättning.
Beslut om mottagande av sökande från annan kommun	Server	Vid inaktualitet	Procapita Public 360	Anmäls till nämnden Beslutas på delegation av biträdande utbildningsdirektör och registreras i Public 360. Utgör underlag för interkommunal ersättning. Ansökan och underlag lagras i Procapita.
Beslut om antagning till kommunal vuxenutbildning	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Anmäls till nämnden Beslutas på delegation av biträdande utbildningsdirektör och registreras i Public 360. Namnlistor med antagna elever tas ut ur Procapita och biläggs beslutet.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Antagningsbesked för elever	E-post	Vid inaktualitet		Sökande som är folkbokförda i Umeå kommun får inget särskilt besked utan bevakar själva sin ansökan via ProCapitas webmodul. Sökande folkbokförda i annan kommun meddelas via e-post.
Antagningslistor för utbildningsanordnare inom vuxenutbildning	Server	Vid inaktualitet		Uttag ur **Procapita**. Listor innehållande person- och kontaktuppgifter samt uppgifter om vilka utbildningar eleverna antagits till skickas till respektive skola.
Korrespondens rörande antagning	Papper, e-post	1 år efter avslutad reservintagning		Korrespondens av rutinkaraktär (till exempel rörande enskilda ansökningar eller antagning).
Elevadministration				
Statistiska uppgifter enligt SkolFS 2011:142				Statistik levereras till SCB enligt SkolFS 2011:142. Inget arkivexemplar sparas.
Studierapportering till Centrala studiestödsnämnden (CSN)	Filer	Vid inaktualitet		Enligt Studiestödsförordningen (2000:655) 6 kap. Uppgifter om utbildning, studietid, studietakt, studieaktivitet och studieresultat.
Individuella studieplaner	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Med bl.a. planerad studietid och kunskapsmål.
Närvaroregistrering, SFI	Server	Vid inaktualitet	Procapita	Närvarotimmar registreras för SFI elever
Undervisningsscheman	Server	Vid inaktualitet	Skola24	Publiceras på web.skola24.se samt i Skola24:s app. Schema kan visas för en grupp, kurs, sal, enskild lärare eller elev.
Dokumentation ärenden rörande diskriminering och kränkande behandling	Server	10 år efter senaste anteckning	ProRenata	Kap 6 10 § Skollagen (2010:800).
Elevfotografier (enkelporträtt) för elever på vårdutbildning	Server	Vid inaktualitet		Foto till identitetskort i samband med APL.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Statistiska uppgifter enligt SkolFS 2011:142	Filer	Vid inaktualitet		På uppmaning från Statistiska centralbyrån enligt förordning lämnas uppgifter i form av uttag ur **Procapita**. **Inga arkivexemplar** sparas.
Anmälningsformulär/-blanketter	Server	Vid inaktualitet	Esmaker	Exempelvis anmälan av individuella val/valbara kurser, bokbord och prasobesök.
Betygsdokumentation				
Betygskataloger	Papper	Bevaras		Enligt SKOLFS 2012:8. Utbildning i egen regi tas ut ur Procapita. Utbildning på entreprenad inkommer på papper och betygen registreras i Procapita.
Examensbevis och slutbetyg	Papper	Bevaras		Uttag ur Procapita. För elever som slutför sin gymnasieutbildning på vuxenutbildningen.
Utdrag ur betygskatalog/Samlat betygsdokument	Papper			Uttag ur Procapita. Enligt Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning kap. 4 12§ Lämnas till eleven på beställning.
Resultat från nationella prov	Server	Bevaras	Procapita	
Inlämnade svar till nationella prov, svenska	Papper, server	Bevaras		
Inlämnade svar till nationella prov, övriga ämnen	Papper, server	5 år		
Studieavbrott				
Beslut om avstängning	Papper, server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	ProRenata Public 360	Rektor kan besluta om omedelbar avstängning enligt Skollagen kap. 5,17–20 §. Beslutet sparas i ProRenata och expedieras till elev/vårdnadshavare. Beslut om avstängning tas av Presidiet och diarieförs i Public 360
Beslut att utbildning ska upphöra om eleven saknar	Server	5 år efter att eleven avslutat utbildningen	ProRenata Public 360	Enligt Skollag (SFS 2010:800) 20 kap., 9 §. Delegationsbeslut vuxenutbildningschef,

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.				anmäls i nämnd. Beslut meddelas muntligt till elev.
Elevstöd				
Stödåtgärder enskild elev	Server	Vid inaktualitet	ProRenata	
Elevhälsan Den vid gymnasieskolorna bedrivna skolhälsovården samlades till följd av den nya skollagen (SFS 2010:800) i en egen **Elevhälsa** fr o m 2011-07-01. Den under gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden sorterande Elevhälsan är **helt skild** från för- och grundskolenämndens Elevhälsa.				
Elevhälsa				
Minnesanteckningar från elevhälsans personals samtal med vårdnadshavare och/eller elev alternativt mellan professioner inom elevhälsan	Server	6 månader	ProRenata	Sådan information som inte endast är stöd för minnet förutsätts överföras till andra dokument (till exempel protokoll vid elevvårdskonferens, åtgärdsprogram eller annan skriftlig dokumentation).
Anmälan om barn som far illa	Server	Bevaras	ProRenata	Skickas till socialnämnden i elevens hemkommun. Kopia sparas vid behov av anmälare i ProRenata.
Elevhälsans hälso- och sjukvårdsdokumentation Regleras huvudsakligen i Patientdatalag (SFS 2008:355), Patientdataförordning (SFS 2008:360) samt Socialstyrelsens tillämpningsföreskrifter till patientdatalagen. I Umeå kommun råder sedan 1999-07-01 totalbevarande för elevhälsovårdsjournaler. Fr.o.m. läsåret 2009/-10 EMI-journaler för samtliga elever, med undantag för journal för elever med sekretesskydd, endast bevaras elektroniskt ska enligt KS beslut 2010-02-01 (KS000161/2009). Kommunens EMI utgör sedan 2003 en verksamhet som sträcker sig över en kommunal myndighetsgräns. Elevhälsan har sedan 2011 egna psykologer. Tjänster kan vid behov dock även köpas in från privata utövare.				
Elevhälso-/patientjournaler	Server, papper	Bevaras	PMO	Varje yrkesprofession dokumenterar i den egna professionens akt. Journaler för elever

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
				som slutat i kommunens skolor arkiveras inom journalsystemet PMO. Pappersjournal gäller endast för elever med skyddade personuppgifter.
Inkomna journaler från andra skolor	Server	Bevaras	PMO	I de fall en elev byter skola kan skolan med elevens samtycke sända elevens elevhälsojournal till den mottagande skolan. Översändningen sker antingen som en fil som läses in i PMO eller pappersuttag som skannas och registreras i PMO. Papperskopior förstörs efter scanning och registrering i PMO.
Handlingar i frågor rörande förstörande av journal ex. yttrande, beslut	Server Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Bevaras	Public 360	Beslut av IVO.
Inkommande remisser	Papper	Vid inaktualitet		Inkomna remisser bör behandlas som en avvikelse. Elevhälsan är ingen remissinstans och utför inte uppdrag utifrån inkomna remisser.
Utgående remisser	Server	Bevaras	PMO	Kopia skrivs ut och expedieras till tänkt mottagning.
Psykologens mottagande av uppdrag	Server	Bevaras	PMO (journal) ProRenata (elevakt)	Uppdrag ges i oftast muntligt vid konsultation med skolan elevhälsoteam. Uppdragsgivandet registreras i PMO.
Testmaterial från psykologutredningar	Papper	Bevaras		Förvaras hos psykolog till dess att eleven slutat gymnasiet. Arkiveras hos stadsarkivet när skolpsykolog är färdig med sitt utlåtande. Omfattas av sekretess enligt 17 kap 4 § offentlighets- och sekretesslagen.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Utlåtanden från psykologutredningar	Server	Bevaras	PMO (journal) ProRenata (elevakt)	Kopia kan lämnas ut till elev eller vårdnadshavare på begäran.
Läs- och skrivutredningar Läs- och skrivutredningar för samtliga gymnasieskolor (t o m gymnasieskolans årskurs 3) utförs av egna utredare. 2011 anslöts verksamheten till den nybildade Elevhälsan. Utredningar initieras normalt genom åtgärdsprogram.				
Ansökan om läs- och skrivutredning	Server	Ansökan gallras från funktionsbrevlåda efter utredning men bevaras i digital elevakt	ProRenata	Digital blankett skickas via ProRenata till en funktionsbrevlåda där rollen läs- och skrivutredare är behörig.
Kölista	Server	2 år	Blanketthimlen, ProRenata	Den digitala beställningen som hamnar i funktionsbrevlådan utgör kölista i ProRenata. Finns förnäravarande i båda systemen men kommer framgent enbart att finnas i ProRenata.
Dokumentation från olika tester	Server, papper, ljudupptagningar	1 läsår	ProRenata	Bland annat testformulär, bandinspelningar, anteckningar från observationer och minnesanteckningar.
Utlåtanden från läs- och skrivutredningar	Papper, server	Bevaras	ProRenata	Utredning skrivs i ProRenata i ett övrigt elevärende och utskriftsmall finns där en kopia kan skrivas ut och överlämnas till eleven eller dess vårdnadshavare. Utskriven kopia lämnas även till stadsarkivet.

Handlingstyp	Medium / Förvaring	Bevaras / gallras	Registrering	Anmärkning
Beslut om tilläggsbelopp Enligt Skollagen (SFS 2010:800) 16 kap 54 § (gymnasieskolan) och 19 kap 47 § (gymnasiesärskolan). Lagen rör endast bidrag till fristående skolor, men man har valt att även använda samma ansökningsförfarande för kommunala skolor som resursfördelningsmetod. Beslut som fattas enligt skollagen anmäls som delegationsbeslut till nämnden. Detta innebär att endast beslut om tilläggsbelopp för fristående skolor registreras i nämndens diarium.				
Ansökningar med bilagor om tilläggsbelopp för elever vid fristående skolor	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Ansökningar från fristående skolor **bevaras** genom registrering i Public 360.	Public 360	Skrivs av rektor. Ansökningsblankett med bilagor inkommer till Elevhälsan som tar upp varje ärende i beredningsnämnd.
Ansökningar med bilagor om tilläggsbelopp för elever vid kommunala skolor	Papper	Ansökningar från kommunala skolor gallras 5 år efter inkommen ansökan.		Skrivs av rektor. Ansökningsblankett med bilagor inkommer till Elevhälsan som tar upp varje ärende i beredningsnämnd. Förvaras i pärm på utbildningskontoret.
Beslut om tilläggsbelopp för elever vid fristående skolor	Papper Pappershandlingar gallras efter infogande och kontroll i Public 360	Beslut från fristående skolor **bevaras** genom registrering i Public 360.	Public 360	Beslutas på delegation av biträdande utbildningsdirektör. Beslut till fristående skolor registreras i Public 360 och ärendet anmäls till nämnden.
Beslut om tilläggsbelopp för elever vid kommunala skolor	Papper	Beslut från kommunala skolor gallras 5 år efter inkommen ansökan.		Beslutas på delegation av biträdande utbildningsdirektör. Beslut till kommunala skolor skrivs på avsedd plats på ansökningsblanketten varefter ansvarig rektor informeras. Förvaras i pärm på Utbildningskontoret.

UMEÅ KOMMUN

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 73

Diarienr: SK-2026/00681

Revidering av dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta:

-att fastställa dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden enligt bilaga 1.

-att dokumenthanteringsplan daterad 2022-10-27 KS-2022/00057, bilaga 2, upphör att gälla.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar:

-att fastställa dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden enligt bilaga 1.

-att dokumenthanteringsplan daterad 2022-10-27 KS-2022/00057, bilaga 2, upphör att gälla.

Ärendebeskrivning

Dokumenthanteringsplanen syftar till att reglera hanteringen av handlingar inom gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområde. Planen beskriver hur olika handlingstyper ska registreras, förvaras, bevaras eller gallras, samt innehåller eventuella särskilda anmärkningar.

Dokumenthanteringsplanen är ett styrande dokument som säkerställer att hanteringen av information sker i enlighet med gällande lagstiftning, såsom Arkivlagen (1990:782), Offentlighets- och sekretesslagen

(2009:400), Tryckfrihetsförordningen samt Umeå kommuns arkivreglemente. Den gäller oavsett handlingens form eller hur den mottagits – digitalt, fysiskt eller via tekniska hjälpmedel.

Varje myndighet är skyldig att upprätta en dokumenthanteringsplan som redovisar förekommande handlingstyper och deras gallringsfrister. Planen bidrar till rättssäkerhet, spårbarhet och effektiv informationshantering.

För vissa verksamhetsområden, såsom personaladministration, ekonomisk administration och nämndadministration hänvisas till kommungemensamma dokumenthanteringsplaner och styrdokument, där inget annat anges. Dessa är fastställda av kommunstyrelsen och kompletterar denna plan.

Dokumenthanteringsplanen är också ett gallringsbeslut som styr vilka av förvaltningens handlingar som ska bevaras respektive gallras.

Arbetet har genomförts med stöd av stadsarkivet och berörda funktioner. I och med kommunstyrelsens förändrade delegationsordning fattas numera beslut om dokumenthanteringsplan av respektive nämnd. För gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden framgår förslaget av bilaga 1 och den plan som upphör att gälla utgörs av bilaga 2.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden – förslag
Bilaga 2: Dokumenthanteringsplan för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden fastställd 2022-10-27

Beredningsansvariga

Therése Swärd, ledningskoordinator
Stina Andersson, kanslichef
Maria Sandberg, registrator
Åza Hortell, utbildningsstrateg (nu pensionerad)

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

Beslutet ska skickas till

Stadsarkivet
Dokumentansvarig
Kommunikatör

Yrkanden

Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-21

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott

Diarienr: SK-2024/00294

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning - Revidering

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att anta föreslagen revidering av nämndens delegationsordning i enlighet med bilaga.

Ärendebeskrivning
Den 2026-06-17 (§ 60) beslutade gymnasie- och vuxenutbildnings-nämnden att ge utbildning- och arbetsmarknadsdirektören tillfällig delegation i frågor som rör upphandling, inköp och tecknande av avtal. Syftet var att säkerställa att dessa frågor kunde hanteras i avvaktan på en mer genomgripande översyn av delegationsordningen. Detta arbete är nu slutfört och förslag till permanent delegation återfinns i bilagd handling.

Tidigare har beslut om fastställande av dokumenthanteringsplan delegerats till stadsarkivarien. Enligt nu gällande arkivreglemente ansvarar respektive nämnd för dessa beslut. Mot denna bakgrund föreslås att nämnden inför en delegation till utbildning- och arbetsmarknadsdirektör samt kanslichef att besluta om fastställande respektive revidering av dokumenthanteringsplanen.

Därutöver föreslås ett antal revideringar av dels förtydligande karaktär, dels med anledning av behov som uppmärksammats i det dagliga arbetet. Samtliga föreslagna ändringar framgår av förslagsbilagan och är markerade i rött.

En bilaga som visar på ändringar i delegationsordningen, genomförda med stöd av B.1.7, är tillagd sist i delegationsordningen, benämnd Revideringslogg. Detta som en integrerad rutin för dokumentation.

Beslutsunderlag
Bilaga: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning – förslag på revideringar

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2024/00294

Beredningsansvariga

Sofia Öberg, ekonomichef
Annelie Holmlund, nämndsekreterare

Beslutet ska skickas till

Dokumentansvarig
Kommunikatör vid förvaltningen
KS diarium

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Delegationsordning för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Röd text är förslag på ändringar och tillägg

Dokumenttyp: Delegationsordning	**Beslutsdatum:** 2024-10-23
Dokumentansvarig: Nicklas Wallmark, utbildning- och arbetsmarknadsdirektör	**DNR:** SK-2024/00294 ersätter SK-2021/00332
Beslutad av: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	**Reviderad:** 2025-12-17 § 123 2026-04-21, se bilaga 2026-11-18 § X

Innehåll

Delegationsordning för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 1

1 Om delegation 3

Delegationsbestämmelser 3
Verkställighet 3
Ärenden som inte får delegeras enligt kommunallagen 4
Ersättare för delegat 4
Ärenden som inte återfinns i delegationsordningen 5
Jäv 5
Anmälan av delegationsbeslut till nämnd 5
Personalärenden 5
Civil beredskap och säkerhet 5
Överklagan av delegationsbeslut 6
1.10.1 Laglighetsprövning 6
1.10.2 Förvaltningsbesvär 6

2 Förklaring av förkortningar 7

Delegater 7
Lagar och förordningar 7

3 Delegationsordning 9

Nämnd, ordförande, arbetsutskott, presidiet beslutar 9
A.1 Generellt 9
B. Administrativa ärenden 10
B.1 Generellt 10
B.2 Ekonomi, avtal, upphandling, inköp, bidrag och tilläggsbelopp 11
B.3 Offentlighet och sekretess samt överklaganden 14
B.4 GDPR 15
B.5 Tillsyn och anmälningsärenden 15
C. Gymnasieskola och anpassad gymnasieskola 16
C.1 Organisering av utbildning och studievägar 16
C.2 Mottagning, antagning och behörighet 17
D. Vuxenutbildning; kommunal vuxenutbildning 19
D.1 Mottagning, behörighet, antagning 19
D.2 Studiestartstöd 20
E. Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling 20
Bilaga: Revideringslogg 22

1 Om delegation

En nämnd har till uppgift att fatta ett stort antal beslut i flera olika ärendetyper. Hanteringen måste fungera både rättssäkert och effektivt. Detta kräver bland annat att ärenden kan hanteras snabbt, både utifrån medborgarnas intressen och med hänsyn till nämndens egna behov.

Syftet med delegationen är att avlasta nämnden från att behöva fatta beslut i samtliga ärenden som faller inom nämndens ansvarsområde. Genom delegation effektiviseras den kommunala förvaltningen och medborgarna ges en bättre service. Delegering innebär överföring av beslutanderätt från nämnden till ett presidium, arbetsutskott, en ledamot eller ersättare eller en anställd tjänsteperson som är underställd nämnden. Det är inte möjligt att delegera till en grupp anställda eller en grupp anställda och förtroendevalda att gemensamt fatta beslut.

Delegering innebär att befogenheten att fatta beslut överlämnas och det delegerade beslutet fattas sedan på nämndens vägnar. Det är uppgiften som delegeras och inte ansvaret som sådant. Delegaten har emellertid det fulla ansvaret för handläggning och beslutsfattande i de ärenden som delegationen omfattar. Beslutanderätten enligt delegationsordningen gäller tills vidare och kan återkallas eller ändras av nämnd eller förvaltningschef.

Delegationsordningen bör vara ett dokument som regelbundet uppdateras, utifrån ny lagstiftning eller organisationsförändringar som uppkommer samt av nämnden fattade beslut. Av punkt B.1.7 framgår delegater för löpande uppdateringar av delegationsordningen med anledning av organisationsförändringar, lagändringar och nämndbeslut. Uppdateringar sker månadsvis efter fattade beslut i nämnd som rör delegationsordningen samt efter beredning i utbildning- och arbetsmarknadsdirektörens ledningsgrupp gällande ny lagstiftning eller organisationsförändringar.

Delegationsbestämmelser

I 6 kap. 37 § kommunallagen finns bestämmelser om delegering av ärenden inom en kommunal nämnd. Delegation innebär att beslutanderätten i ärenden som är angivna i delegationsordningen delegerats och att delegaten träder in i nämndens ställe, under förutsättning att utfärdade författningsbestämmelser, lagar, avtal, ekonomiska ramar och övriga riktlinjer för verksamheten iakttas. Besluten har samma rättsverkan som nämndens egna beslut.

Verkställighet

Beslut av rent förberedande eller rent verkställande karaktär, exempelvis där beslutet är givet på förhand utan att det innefattar en bedömning, till exempel beslut om debitering enligt en fastställd taxa, kräver ingen delegation. Föreligger ingen självständig beslutanderätt brukar man tala om så kallad ren verkställighet. Sådana beslut kan tjänstepersoner fatta självständigt. Verkställighetsbeslut behöver ej anmälas i nämnden.

Beslutsfattande där en tjänsteperson pekas ut som beslutsfattare i speciallagstiftning kräver inte heller delegation från nämnden, utan sådana beslut fattar den tjänsteperson som är delegat självständigt med stöd utifrån lagstiftningen. Detta innebär exempelvis att en skolhuvudman, en

kommunal utbildningsnämnd, inte kan besluta om något som rektor har getts beslutanderätt eller ansvar för genom skollagen eller andra författningar.

Ärenden som inte får delegeras enligt kommunallagen

Enligt 6 kap. 38 § kommunallagen får nämnden inte delegera beslutsfattanderätten när det gäller:

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som lämnats över till nämnden, eller
5. ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

Beslutanderätten får inte heller delegeras till en automatiserad beslutsfunktion när det gäller ärenden där beslut överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen, ärenden där beslut enligt lag eller annan författning inte får överklagas, ärenden om upphandling eller ärenden om valfrihetssystem.

Ersättare för delegat

Enligt 7 kap. 6 § kommunallagen framgår att om en nämnd uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen att fatta beslutet. Det innebär att förvaltningschef får delegera beslutanderätten i ett led men bestämmelserna i kommunallagen avseende vidaredelegation medger dock inte att beslutanderätt vidaredelegeras i flera led.

Vid utbildning- och arbetsmarknadsdirektörens frånvaro övertas beslutanderätten av ~~tillförordnad~~ tjänsteförrättande utbildning- och arbetsmarknadsdirektör. Som allmän princip gäller att ersättare inte bör besluta i viktiga ärenden om beslutet utan större nackdel kan vänta till delegaten återkommer.

Delegation sker till delegat på lägsta beslutade nivå, det innebär att tjänsteperson på högre chefsnivå inom förvaltningen, vid behov har rätt att träda in som delegat.

Vidare framgår av 6 kap. 39 § kommunallagen att en nämnd får uppdra åt ordföranden, eller annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Enligt 6 kap. 40 § kommunallagen ska beslutet då anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Av kommunfullmäktiges beslutade reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder (KS-2014/01024, KS-2023/00651, reviderad 2024-06-17) framgår gällande ersättare för ordföranden. Om varken ordföranden eller en vice ordförande kan delta i ett helt sammanträde eller i en del av ett sammanträde fullgör den till åldern äldste ledamoten ordförandens uppgifter. Om ordföranden eller vice ordförande på grund av sjukdom eller av annat skäl är hindrad att fullgöra uppdraget för en längre tid får nämnden utse en annan ledamot att vara ersättare för ordföranden/vice ordförande. Ersättaren fullgör ordförandens/vice ordförandens samtliga uppgifter.

Utöver delegationsordningen har kommunjuristerna fullmakt att företräda gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i mål och ärenden (SK-2025/00663).

Ärenden som inte återfinns i delegationsordningen

Ärenden som inte återfinns i delegationsordningen ska beslutas av nämnden, om ärendet är av principiell karaktär eller om det av författning tydligt framgår att det är nämnden som ska besluta i frågan.
I övriga fall beslutar den som handlägger och har delegationsrätt i liknande ärenden.

Jäv

Delegerad beslutanderätt får inte utövas i ärende som berör delegatens egna personliga förhållanden eller där jäv enligt 6 kap. 28–32 §§ kommunallagen föreligger. Den som är jävig i ett visst ärende får inte besluta i det eller delta i handläggningen av ärendet. Om en delegat är jävig överlämnas ärendet för avgörande till överordnad chef eller till nämnden. Handläggaren i ett ärende måste själv uppmärksamma jävsituationen och informera ansvarig chef.

Anmälan av delegationsbeslut till nämnd

Enligt 6 kap. 40 § kommunallagen beslutar nämnden i vilken utsträckning beslut som fattats med stöd av delegationsordningen anmäls till nämnd därav ska beslut anmälas till nämnd om inte annat anges.

Väljer nämnden att vissa beslut inte ska anmälas till nämnd ska ett särskilt beslut om detta fattas. I de fall beslut kan överklagas med laglighetsprövning enligt kommunallagens 13 kap. och om dessa beslut inte anmäls till nämnd ska besluten protokollföras särskilt och tillkännages på kommunens anslagstavla, enligt 8 kap. 10 § första stycket punkt 3. Tillkännagivandet av beslut är viktig för att besluten som fattats ska vinna laga kraft. Nämnden har tidigare beslutat om tillkännagivanden av delegationsbeslut som endast kan laglighetsprövas (GVN Beslut 2018-01-24, 6 § SK-2016/00058). Eftersom protokollen ska tillkännages på anslagstavlan måste hänsyn tas till offentlighets och sekretesslagen samt dataskyddsförordningen (GDPR).

För delegerade beslutsärenden förs en förteckning i obruten nummerserie per kalenderår (SK- nr). Nämndsekreteraren svarar för att förteckning av delegationsbeslut som upprättats delges ledamöterna vid nämndsammanträdet. Den dokumentation som rör delegationsbesluten finns att tillgå vid den avdelning eller enhet inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen som fattat besluten.

Personalärenden

Beslut i personalärenden fattas i enlighet med KS delegationsordning avsnitt 6 med tillhörande förteckning för verkställighetsbeslut, KS-2025/00090, beslutad 2025-03-18, §43. Dessa ärenden anmäls inte till nämnden.

Civil beredskap och säkerhet

I samtliga nämnders gemensamma reglemente framgår följande gällande civil beredskap och säkerhet.

Nämnden ansvarar för den civila beredskapen i nämndens verksamheter. Detta innebär att nämnden ansvarar för att det kontinuerligt genomförs analys, planering och förberedelser för att upprätthålla kontinuitet och tillgodose ändamålsenlig säkerhet och beredskap i de verksamheter som nämnden ansvarar för. Nämnden ansvarar för att förebygga, hantera och följa upp/utvärdera händelser som berör nämndens verksamheter.

Nämnden ansvarar för att upprätta en ändamålsenlig organisation i beredskaps- och säkerhetsfrågor. Nämnden ansvarar för att delta i framtagande av kommunövergripande analyser, planering, förberedelser och utbildningar/övningar inom säkerhets- och beredskapsområdet.

Överklagan av delegationsbeslut

Beslut som har delegerats från nämnden kan överklagas på samma sätt som nämndens beslut, det vill säga antingen med stöd av 13 kap. kommunallagen genom laglighetsprövning tidigare även kallat kommunalbesvär eller med stöd av speciallagstiftning genom förvaltningsbesvär, se mer nedan.

1.10.1 Laglighetsprövning

Beslut som inte kan överklagas med förvaltningsbesvär kan överklagas genom laglighetsprövning, enligt kommunallagen 13 kap. Laglighetsprövning innebär enbart en prövning av ett besluts laglighet och bara den som är medlem i kommunen kan överklaga. Domstolen kan endast pröva lagligheten av beslutet kommunen fattat, men inte lämpligheten i ett beslut. Domstolen kan upphäva det överklagade beslutet, men inte sätta något annat beslut i dess ställe. Om beslutet upphävs innebär det att kommunen måste fatta ett nytt beslut. Det kan medföra att hela processen som föregår beslutet måste tas om, av aktuell nämnd inom kommunen igen.

Överklaganden genom laglighetsprövning ska ske inom tre veckor från den dag då justering tillkännagivits på kommunens officiella anslagstavla av protokollet från det nämndsammanträde, då delegationsbeslutet anmäldes.

Ett överklagande som innebär laglighetsprövning ska alltid vidarebefordras till domstolen även om det har kommit in för sent, till aktuell nämnd eller förvaltning eftersom det är domstolen som gör rättidsprövningen/bedömningen i sådana ärenden, jämfört med förvaltningsbesvär se nedan.

1.10.2 Förvaltningsbesvär

Beslut som fattas enligt speciallagstiftning som kan överklagas ska innehålla en besvärshänvisning, där det framgår vart beslutet går att överklaga och hur man gör för att överklaga. Exempelvis i 28 kap. skollagen framgår i kapitlet gällande överklagande, att beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol, eller Skolväsendets överklagandenämnd samt att flertalet beslut har överklagandeförbud. Övriga beslut från en kommun som inte omnämns särskilt i skollagen kan därmed endast överklagas enligt 13 kap. kommunallagen, se ovan.

Överklagande genom förvaltningsbesvär ska ske inom tre veckor från den dag då klaganden fått del av beslutet. Endast den som beslutet angår och som beslutet kan anses ha gått emot, kan överklaga ett beslut genom förvaltningsbesvär. Vanligtvis elev och dess vårdnadshavare, eller elev själv över 16 år vilket framgår av skollagen 29 kap. 12 §.

Överklagandet ska lämnas eller skickas till utbildningskontoret Umeå kommun, som därefter senast inom en vecka överlämnar ärendet till anvisad besvärsinstans. Har överklagandet kommit in för sent ska nämndens delegat fatta ett avvisningsbeslut, som anger att överklagan inkommit för sent. Ett sådant beslut är i sin tur också överklagbart.

När domstolen vanligtvis förvaltningsrätten, prövar ett överklagat beslut har den samma behörighet som den beslutsfattande kommunens nämnd, och kan således sätta ett helt nytt beslut i dess ställe eller enbart ändra beslutet i vissa delar, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Domstolen kan även upphäva det underliggande beslutet eller återförvisa målet till kommunen för förnyad handläggning.

Om ett överklagat beslut ändras ska det nya beslutet överlämnas till domstolen oberoende av hur beslutet ändras, helt eller delvis. Det innebär att klaganden inte behöver överklaga även det nya beslutet för att detta ska omfattas av domstolens prövning. Det innebär också att det nya beslutet alltid måste beaktas av domstolen vid dess prövning.

2 Förklaring av förkortningar

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har utöver punkterna under avsnitt A, delegerat ansvaret för den löpande och dagliga förvaltningen för nämndens verksamhetsområde till utbildning- och arbetsmarknadsdirektör (UAD), som i sin tur ansvarar för att leda det övergripande arbetet på gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Nedanstående förkortningar av delegater avser personal som är verksamma inom Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområde.

Delegater

AU	Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott
BitrR	Biträdande rektor
EC	Enhetschef
EHC	Elevhälsochef (verksamhetschef elevhälsa)
EkC	Ekonomichef
GA	Gymnasieantagningen i Västerbotten
UAD	Utbildning- och arbetsmarknadsdirektör
HRC	HR-chef
KC	Kanslichef
LK	Ledningskoordinator
NC	Närmsta chef
Nsek	Nämndsekreterare
Pres	Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens presidium
R	Rektor
Reg	Registrator
Utr-GDPR	Utredare GDPR tillika personuppgiftssamordnare
VC	Verksamhetschef

Lagar och förordningar

DL	Diskrimineringslagen (SFS 2008:567)
DSF (GDPR)	Lag med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (SFS 2018:218)

ElevR	Lag (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor
FL	Förvaltningslagen (SFS 2017:900)
FVux	Förordning om vuxenutbildning (2011:1108)
GyF	Gymnasieförordningen (SFS 2010:2039)
HSL	Hälso- och sjukvårdslag (SFS 2017:30)
KL	Kommunallag (SFS 2017:725)
MFL	Marknadsföringslag (SFS 2008:486)
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (SFS 2009:400)
PatSäkL	Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659)
SFS-nr	Svensk författningssamling, anger år då lag eller förordningen beslutas
SkolL	Skollag (SFS 2010:800)
SkL	Skadeståndslagen (SFS 1972:207)
StuSt	Lag om studiestartsstöd (SFS 2017:527)
TF	Tryckfrihetsförordningen (SFS 1949:105)
UtlL	Utlänningslag (SFS 2005:716)

3 Delegationsordning

Ärenden där nämnd, ordförande arbetsutskott, presidiet beslutar
Följande avsnitt avser exempel på ärenden som inte delegeras till tjänsteperson

Ärendetyp		Lagrum	Delegat	Överklagande, inhämtande av information
Nämnd, ordförande, arbetsutskott, presidiet beslutar				
A.1 Generellt				
A.1.1	Beslut i brådskande ärenden, som inte kan vänta till nästkommande nämnd	KL 6 kap. 37, 39 §§	Ordf	Anmälan till nämnd
A.1.2	Beslut om tillträdesförbud på enhet inom nämndens verksamhetsområden utöver de som regleras i SkolL 6a kap. 4§ (se B.1.5)	AML 3 kap. 2 §	Ordf	Överklagan till Förvaltningsrätten Beslutet ska vara tidsbegränsat
A.1.3	Beslut om avstängning från utbildningen om avstängningen överstiger två veckor	SkolL 5 kap. 17–20 §§	Pres Ordf	Överklagan till Förvaltningsrätten Beslut avser huvudmannanivå för längre tid av terminen. Utgångspunkten är att rektor beslutar om kortare tid
A.1.4	Beslut om bidrag (ersättningsbelopp) till fristående gymnasieskola	SkolL 16 kap. 52–53 §§ 17 kap. 35–36 §§ 19 kap. 45–46 §§ Gy F 13 kap.	Nämnd	Överklagan till Förvaltningsrätten
A.1.5	Beslut om interkommunal ersättning	SkolL 16 kap. 50–51 §§ 19 kap. 43-44a §§ 24 kap. 15 §	Nämnd	
A.1.6	Utse verksamhetschef för elevhälsa (EHC)	HSL 4 kap. 2 §	Nämnd	Anmäls även till IVO som är tillsynsmyndighet
A.1.7	Beslut om hur kommunen organiserar sin gymnasieutbildning samt justeringar av beslutat utbildningsutbud	SkolL 15 kap. 30 §	Nämnd	
A.1.8	Plan för utbildning på Introduktionsprogram	SkolL 17 kap. 7 §	Nämnd	
A.1.9	Beslut om handlingsplan för insatser att nå dem i kommunen som har rätt till utbildning inom sfi samt motivera dem att delta i utbildningen.	SkolL 20 kap. 29 §	Nämnd	

Nämnd, ordförande, arbetsutskott, presidiet beslutar				
A.1.10	Beslut om att anordna vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år	SkolL 17a kap. 2 §	Nämnd	
A.1.11	Prövning av uppdrag från nämndsledamöter	KL 6 kap. 37 §	AU	
A.1.12	Beslut om deltagande i kurser och konferenser för nämndens ledamöter	KL 6 kap. 37 §	AU	
A.1.13	Beslut om överklagande till högre instans i fall domslut i första instans går kommunen emot		Nämnd	Se även B.3.3

Ärendetyp	Lagrum	Delegat	Överklagande, inhämtande av information

B. Administrativa ärenden				
B.1 Generellt				
B.1.1	Beslut i brådskande extraordinära ärenden som inte kan vänta, till exempel översvämningar, hot och våld mot skolenhet/verksamhet		UAD VC	
B.1.2	Ta emot, utreda och besvara inkomna klagomål som rör utbildningen på huvudmannanivå. Vidta nödvändiga åtgärder utifrån inkomna klagomål	SkolL 4 kap. 7–8 §§	UAD VC	Enligt rutin på utbildningsförvaltningens hemsida – synpunkter och klagomål Gäller enbart gymnasie- och vuxenutbildning
B.1.3	Beslut om fastställande av krisledningsplan för nämndens förvaltning		UAD	Enligt nämndens reglemente avseende Civil beredskap och säkerhet samt **Riktlinje** för Umeå kommuns arbete med civil beredskap beslutad av KF (KS-2023/00819) 18 december 2023, **Policy** för civil beredskap 2024–2026 och **Plan** för civil beredskap 2024-2026
B.1.4	Beslut om beredskapsplan som anger de åtgärder som ska vidtas vid en allvarlig våldssituation eller hot om en allvarlig våldssituation, och säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer	SkolL 6a kap. 3§	UAD	Anmäls till nämnd

B. Administrativa ärenden				
	och hot om allvarliga våldssituationer.			
B.1.5	Vidta åtgärder för att obehöriga personer inte ska ges tillträde till enheten under tid när verksamheten pågår.	SkolL 6a kap. 4§	VC R	
B.1.6	Ansvar för anmälningsskyldigheten till IVO enligt Lex Maria	PatSäkL 3 kap. 5–7 §§	EHC	Anmäls till nämnd
B.1.7	Redaktionella ändringar i delegationsordningen vid exempelvis organisations-förändringar, lagändringar och beslut av nämnd		UAD KC N sek	Information till nämnd gällande organisations- och lagändringar.
B.1.8	Mindre redaktionella förändringar i styrdokument beslutade av nämnden		UAD KC N sek	Exempelvis uppdatering av hänvisning till lagrum, hänvisning till funktion etc
B.1.9	Beslut om att nyttja hemkommunens insynsrätt i fristående utbildningsverksamhet	SkolL 15 kap. 34 § 18 kap. 37 §	UAD VC	Anmäls till nämnd
B.1.10	Information till hemkommun om elev börjar/slutar eller är frånvarande från utbildning	SkolL 15 kap. 15 § 18 kap. 15 §	R	
B.1.11	Underteckna samverkansavtal med andra kommuner gällande gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning	SkolL 2 kap. 2a-b §§	UAD	Anmäls till nämnd
B.1.12	Beslut om att revidera/fastställa dokumenthanteringsplan	ArkivL 6 §	UAD KC	Anmäls till nämnd. Revidering sker i dialog med Stadsarkivet/Stadsarkivarie
B.2 Ekonomi, avtal, upphandling, inköp, bidrag och tilläggsbelopp				
B.2.1	Beslut i civilrättsliga skadestånds- och ersättningsärenden understigande ett halvt prisbasbelopp	SkolL	UAD	Gäller ej arbetsrättsliga skadestånd
B.2.2	Beslut att utse attestanter		UAD	UAD med rätt att vidaredelegera Anmäls till nämnd Attestreglemente för Umeå kommun ska följas KS-2022/01036
B.2.3	Utse beställare av varor och tjänster		NC	Anmäls ej till nämnd Meddelas berörda Attestreglemente för Umeå kommun ska följas KS-2022/01036
B.2.4	Avskrivning av fordran, kundförluster		EkC	Anmäls i nämnd

B. Administrativa ärenden				
B.2.5	Beslut om att godkänna upphandlingsdokument, besluta och underteckna tilldelning samt teckna avtal **gällande direktupphandling**	LOU	UAD EkC VC vux	UAD med rätt att vidaredelegera inom förvaltning.
B.2.6	Beslut om att godkänna upphandlingsdokument, besluta och underteckna tilldelning samt teckna avtal **gällande upphandling under tröskelvärde** Besluta om förändringar/ förlängning av befintliga avtal samt att godkänna avtalsöverlåtelse till ny leverantör vid eventuellt företagsövertagande.	LOU	UAD EkC	UAD med rätt att vidaredelegera inom förvaltning. Beslut om tilldelning anmäls till nämnd Innan beslut måste Upphandlingsenheten konsulteras.
B.2.7	Beslut om att godkänna upphandlingsdokument, besluta och underteckna tilldelning samt teckna avtal **gällande upphandling över tröskelvärde** Besluta om förändringar/ förlängning av befintliga avtal samt att godkänna avtalsöverlåtelse till ny leverantör vid eventuellt företagsövertagande.	LOU	UAD EkC	Beslut om tilldelning anmäls till nämnd Innan beslut måste Upphandlingsenheten konsulteras.
B.2.8	Beslut om att avbryta upphandling, över direktupphandlingsgränsen	LOU	UAD EkC	UAD med rätt att vidaredelegera inom förvaltning. Anmäls till nämnd Innan beslut om att avbryta en upphandling måste Upphandlingsenheten konsulteras.
B.2.9	Beslut om uppsägning/hävning av avtal som föregåtts av upphandling över direktupphandlingsgräns	LOU	UAD EkC	UAD med rätt att vidaredelegera inom förvaltning. Anmäls till nämnd om värdena överstiger tröskelvärdena enligt upphandlingsordningen. Innan beslut om uppsägning av avtal måste Upphandlingsenheten konsulteras.
B.2.10	Beslut om uppsägning/hävning av avtal som föregåtts av direktupphandling	LOU	UAD EkC VC vux	UAD med rätt att vidaredelegera inom förvaltning. Innan beslut om uppsägning av avtal måste Upphandlingsenheten

B. Administrativa ärenden				
				konsulteras.
B.2.11	Föra talan vid överprövning av upphandling vid förvaltningsdomstol		UAD EkC KC	Samråd ska ske med Upphandlingsenheten
B.2.12	Beslut om att lämna in begäran till KS att få ansluta till inköpscentral		UAD EkC	
B.2.13	Teckna avtal gällande förhyrning och uppsägning av lokaler, för huvudmannens räkning		UAD	Attestreglemente för Umeå kommun ska följas KS-2022/01036 Gäller exempelvis andrahandsupplåtelser inom arbetsmarknad och integrations verksamhet
B.2.14	Teckna övriga avtal med ekonomiskt innehåll ~~(intäkter/kostnader)~~ - Understigande 500 tkr samt inom ramen för den egna verksamhetens budget		UAD EkC HRC KC EC VC EHC R	~~Attestreglemente för Umeå kommun ska följas KS-2022/01036.~~ ~~Vid upphandling (LOU) ska kontakt tas med Upphandlingsbyrån.~~ Leasingavtal får ej tecknas, förutom vad som omfattas i B.2.15 ~~Gäller ej för leasingavtal~~, se Regler och riktlinjer för finansiell verksamhet, KF 2019-09-03
B.2.15	Beslut samt tecknande av avtal om långtidshyra av fordon/inköp av fordon.		UAD	Med rätt att vidaredelegera inom förvaltning. Riktlinjer för leasing, inköp och användning av fordon inom Umeå kommuns nämnder och förvaltningar ska följas.
B.2.16	Undertecknande av avtal och skrivelser utan ekonomiskt innehåll		UAD VC EHC EC R	
B.2.17	Beslut om elevresor och kontantersättning	Lag (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor	KC LK Nsek EC	Utgår från beslut GVN SK-2022/00258, 23-10-25. Regler för ansökan om elevresor och inackorderingstillägg för Umeå kommuns gymnasieelever
B.2.18	Beslut om inackorderingstillägg samt Beslut om skolskjuts anpassad gymnasieskola	SkolL 15 kap. 32.§, 18 kap. 30-32.§§	KC LK Nsek EC	Överklagan till Förvaltningsrätt Överklagade beslut anmäls till nämnd

B. Administrativa ärenden				
B.2.19	Beslut om tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av extraordinära stödåtgärder	SkolL 16 kap. 54 § 19 kap. 47 § 22 kap. 20 § GyF 13 kap. 7 §	UAD	Anmäls i nämnd Överklagan till Förvaltningsrätten
B.2.20	Beslut om ersättning till annan skolhuvudman för enskild elev på Introduktionsprogram och kommunal vuxenutbildning	SkolL 17 kap. 23–27 §§ 20 kap. 15, 21a §§	UAD VC	Utgångspunkten är interkommunal ersättning enligt 24–27 §§, om inte den anordnande huvudmannen och hemkommunen kommer överens om annat Överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd, gäller 20 kap. 21a § på elevnivå
B.2.21	Beslut om att underteckna ansökningar och beslut om rekvisition gällande extern finansiering med statsbidrag, EU-medel eller liknande – på huvudmannanivå Beslut om att underteckna ansökningar och beslut om rekvisition gällande extern finansiering med statsbidrag, EU-medel eller liknande – gällande egen verksamhet		UAD VCvux EkC EC EHC VC	Anmäls i nämnd Exempelvis statliga myndigheter Skolverket, Arbetsförmedlingen, SPSM, Migrationsverket, Europeiska socialfonden, Jordbruksverket, och Erasmus-projekt
B.3 Offentlighet och sekretess samt överklaganden				
B.3.1	Nekande att lämna ut: a) sekretesshandling b) handling som ej bedöms vara allmän c) e-postadresser Beslut om att lämna ut handling med förbehåll vid partsinsyn	TF 2 kap. 2 § 12 § MFL OSL 10 kap. 3 § och 14 §	UAD KC Reg LK N sek	Anmäls i nämnd Överklagan till Kammarrätten
B.3.2	Rättidsbedömning inklusive avvisande av överklagande som för sent inkommen	FL 45–47 § SkolL 29 kap. 11 §	UAD KC Reg LK	Anmäls i nämnd Överklagan till Kammarrätten
B.3.3	Avge yttrande över ärende som överklagats till: a) första instans b) högre instans		a) delegat b) delegat	Anmäls i nämnd Observera att nämnd beslutar om överklagande till högre instans (rättsinstans) i de fall domslut i första instans går kommunen emot. Se även

B. Administrativa ärenden				
				A.1.11
B.4 GDPR				
B.4.1	Fastställande av konsekvensbedömning	DSF Artikel 35	UAD KC	Anmäls till nämnd
B.4.2	Undertecknande av personuppgiftsbiträdesavtal (PUB-avtal) Innefattar även rätt att avsluta PUB-avtal	DSF Artikel 28	UAD KC LK	Anmäls till nämnd PUB-avtal tecknas vanligtvis i samband med, ett huvudavtal som innebär personuppgiftsbehandling mellan parterna
B.4.3	Rätt att teckna datadelningsavtal för fastställande av gemensamma personuppgiftsbehandlingar med annan personuppgiftsansvarig	DSF Artikel 26	UAD KC	Anmäls till nämnd
B.4.4	Beslut om utlämnande av rättighetsbegäran	DSF Artikel 15	Utr.GDPR Reg	
B.4.5	Beslut om avslag på begäran om registerutdrag	DSF Artikel 12 Artikel 12.6	Utr.GDPR Reg	Anmäls till nämnd Ev. överklagan prövas först av delegat innan den skickas till förvaltningsrätten
B.4.6	Beslut om rättelse och radering av personuppgifter eller begränsning av personuppgiftsbehandling	DSF Artikel 16–18	Utr.GDPR Reg	Beslut får ej strida mot annan lag som reglerar informationshantering Ev. överklagan prövas först av delegat innan den skickas till förvaltningsrätten
B.5 Tillsyn och anmälningsärenden				
B.5.1	Undertecknande av yttrande till tillsynsmyndigheter angående anmälningar, tillsyns- och granskningsärenden		UAD KC EHC	Anmäls till nämnd Gäller ärenden på individ, skol- och enhetsnivå <u>Exempelvis:</u> Skolinspektionen (SI) Barn- och elevombudet (BEO) Lärarnas ansvarsnämnd (LAN) Diskrimineringsombudsmannen (DO) Justitieombudsmannen (JO) Socialstyrelsen (SoS) Miljö- och hälsoskydd (MHS) Arbetsmiljöverket (AV) Umeåregionens brandförsvar

Ärendetyp	Lagrum	Delegat	Överklagande, inhämtande av information

C. Gymnasieskola och anpassad gymnasieskola				
C.1 Organisering av utbildning och studievägar				
C.1.1	Beslut om vilka inriktningar på utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på -gymnasieskolan -anpassad gymnasieskola	 SkolL 15 kap. 30 b § SkolL 19 kap. 34 §	UAD	Se punkt A.1.6 Nämnd beslutar enligt SkolL 15 kap.30 § om att erbjuda gymnasieutbildning
C.1.2	Beslut om att fördela utbildningen på nationella program på längre tid än 3 år	SkolL 16 kap. 15 §	UAD	Anmäls i nämnd
C.1.3	Beslut om att fördela utbildningen inom anpassad gymnasieskola på längre tid än 4 år	SkolL 19 kap. 17 §	UAD	Anmäls i nämnd
C.1.4	Ansökan om godkännande av utbildning som särskild variant	GyF 5 kap. 4 §	UAD	Anmäls i nämnd
C.1.5	Ansökan om godkännande av utbildning som riksrekryterande utbildning	GyF 5 kap. 14 §	UAD	Anmäls i nämnd
C.1.6	Ansökan om nationellt godkänd idrottsutbildning	GyF 5 kap. 28 §	UAD	Anmäls i nämnd
C.1.7	Ansökan om ett nytt ämne eller en ny nivå i ett befintligt ämne	GyF 1 kap. 6 §	UAD VC	Anmäls i nämnd
C.1.8	Beslut om att ersätta arbetsplatsförlagt lärande (APL) med skolförlagd utbildning efter samråd med det lokala programrådet	GyF 4 kap. 13 §	R	Gäller endast om platser inte kan tillhandahållas eller på grund av säkerhetsskäl
C.1.9	Fastställa ämnen som programfördjupningar och individuella val Beslut om antal undervisningstimmar för ämne, ämnesområde, gymnasiearbetet och gymnasiearbetet i anpassad gymnasieskola Undervisningstidens fördelning över läsåren	GyF 4 kap. 6–7a §§ GyF 22 §	VC	
C.1.10	Beslut om APL på högskoleförberedande program	GyF 4 kap. 12 §	VC	
C.1.11	Beslut om att en elevs utbildning på ett nationellt program till sitt innehåll får avvika från vad som	SkolL 16 kap. 14 §	VC R	

C. Gymnasieskola och anpassad gymnasieskola				
	annars gäller (om särskilda skäl)			
C.1.12	Teckna skriftligt avtal (utbildningskontrakt) för elev och arbetsplats vid gymnasial lärlingsutbildning	SkolL 16 kap. 11a § 19 kap. 10 a §	R	
C.1.13	Beslut om fjärrundervisning samt anmälan till Skolinspektionen	GyF 4a kap. 5–6 §§	UAD VC	
C.1.14	Beslut om antal lov- och studiedagar samt om höst- och vårterminens början och slut	GyF 3 kap. 1–2 §§	UAD	Anmäls i nämnd
C.1.15	Fastställande av andra läsårstider för viss utbildning om utbildningsinslag förutsätter det	GyF 3 kap. 2 §	UAD VC	Anmäls i nämnd
C.2 Mottagning, antagning och behörighet				
C.2.1	Beslut om mottagande till nationellt program, inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning	SkolL 16 kap. 43–44, 47 §§	UAD LK VC	GA i Västerbotten hanterar preliminär och slutlig antagning Umeå kommun beslutar om mottagande
C.2.2	Beslut om mottagande till anpassad gymnasieskola om sökande elev tillhör målgruppen, samt beslut att elev inte tillhör målgruppen	SkolL 18 kap. 5, 7 §§ 19 kap. 29 §	UAD	Anmäls i nämnd Överklagan till Skolväsendets överklagandenämnd, gäller 18 kap. 5, 7 §§ samt 19 kap. 29 § 1 st
C.2.3	Beslut om att låta erbjudandet av utbildning på ett nationellt program inom anpassad gymnasieskola omfatta att eleven senare ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning inom programmet	SkolL 19 kap. 11 §	UAD VC	
C.2.4	Beslut om antagning till anpassad gymnasieskola	SkolL 18 kap. 12 § GyF 7 kap. 12, 13 §§	UAD	Anmäls i nämnd Vid fler sökanden än antalet platser, se beslut GVN SK-2023/00028, Urvalskriterier anpassad gymnasieutbildning, beslutad 23-03-22
C.2.5	Behörighetsprövning och antagning samt urval till gymnasieskolan	SkolL 15 kap. 12 § 16 kap. 32, 36 § GyF 6 kap. 1 § 7 kap. 2, 3, 4, 5, 7 §§	UAD VC LK	GA i Västerbotten hanterar preliminär och slutlig antagning på uppdrag av Umeå kommun som ytterst beslutar om antagning
C.2.6	Beslut om antagning under	GyF	UAD	Gäller om plats finns och eleven är

C. Gymnasieskola och anpassad gymnasieskola				
	pågående läsår Huvudmannen får besluta att den sökande ska genomgå ett inträdesprov för att visa att eleven har de kunskaper och färdigheter som krävs	7 kap. 8 §	VC LK	behörig
C.2.7	Beslut om byte av studieväg - byte av program - byte av inriktning	GyF 7 kap. 9 §	VC LK R	Om eleven är under 18 år ska vårdnadshavarna ges tillfälle att yttra sig
C.2.8	Fördelning av elever på inriktningar i högre årskurs då inriktningsgaranti ej medgivits	SkolL 16 kap. 7 § GyF 7 kap. 6 §	VC	Beslut utgår enligt rutin om betyg i åk 9
C.2.9	Beslut om behörighet och mottagande till programinriktat val eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever	SkolL 17 kap. 14 §	UAD	GA i Västerbotten hanterar preliminär och slutlig antagning Umeå kommun får ta del av den slutliga antagningen

C.2.10	Beslut om behörighet och mottagande. - nordiska sökande - övriga utländska sökande	SkolL 16 kap. 36 § o 33§ GyF 12 kap. 7§	UAD LK	Anmäls i nämnd
C.2.11	Beslut om antal platser och urval i fri kvot	GyF 7 kap. 3 §	UAD LK	
C.2.12	Beslut om behörighet och mottagning till fjärde tekniskt år	SkolL 17a kap. 18 §	UAD VC	Anmäls i nämnd. Överklagan till skolväsendets överklagandenämnd, gäller 17a kap. 18 § Hemkommunens yttrande ska inhämtas före beslut
C.2.13	Beslut om synnerliga skäl för behörig elev att gå yrkesintroduktion eller individuellt alternativ	SkolL 17 kap. 11 § GyF 6 kap. 2 §	VC	
C.2.14	Beslut om utbildning i mindre omfattning än heltid om särskilda skäl finns och eleven begär det	SkolL 17 kap. 6 §	R	
C.2.15	Beslut att inte erbjuda elev från anpassad grundskola yrkesintroduktion och individuellt alternativ om det finns synnerliga skäl	SkolL 17 kap. 16 § 2 st	VC	
C.2.16	Beslut om förlängd undervisning för enskild elev	GyF 9 kap.7 §	R	Anmäls i nämnd Se GVN beslut SK-2014/00207, § 55 Ersättning utgår endast under 3 års utbildning, baserat på 2500p
C.2.17	Fortlöpande bedöma en nyanländ elevs kunskaper	GyF 6 kap. 7 §	R	

Ärendetyp	Lagrum	Delegat	Överklagande, inhämtande av information

D. Vuxenutbildning; kommunal vuxenutbildning				
D.1 Mottagning, behörighet, antagning				
D.1.1	Yttrande över ansökan till kommunal vuxenutbildning i annan kommun	SkolL 20 kap.14, 21 §§	UAD VC	Anmäls inte till nämnd Överklagan till Skolväsendets överklagandenämnd, gäller 20 kap. 14 § 2 st
D.1.2	Beslut om mottagande av sökande till kommunal vuxenutbildning	SkolL 20 kap. 13, 22, 33 §§	UAD VC	Anmäls i nämnd Överklagan till Skolväsendets överklagandenämnd

D. Vuxenutbildning; kommunal vuxenutbildning				
D.1.3	Beslut om antagning till kommunal vuxenutbildning och anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå	SkolL 20 kap. 23 §	UAD VC	
D.1.4	Beslut om att minska tid inom utbildning i svenska för invandrare	SkolL 20 kap. 24 §	R	Om eleven begär det och huvudmannen finner det förenligt med utbildningens syfte
D.1.5	Beslut att förlänga tidsperiod för undervisning inom sfi för enskild person	SkolL 20 kap 31 a §	R BitrR	Överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd
D.1.6	Beslut om att utbildningen på kursen ska upphöra för elev som saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller inte gör tillfredsställande framsteg	SkolL 20 kap. 9 §	UAD VC	Anmäls i nämnd Överklagan till Skolväsendets överklagandenämnd, gäller 20 kap. 9 § 2–4 st
D.1.7	Beslut om vilka nationella kurser, ämnen och nivåer i ämnen som utbildning ska ges	FVux 2 kap. 9 §	R	Anmäls i nämnd
D.2 Studiestartstöd				
D.2.1	Prövning om sökande tillhör målgruppen för studiestartsstöd	StuSt 27 §	EC	

Ärendetyp	Lagrum	Delegat	Överklagande, inhämtande av information

E. Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling				
E.1.1	Ta emot och hantera anmälan från rektor eller biträdande rektor, eller annan personal att ett barn/en elev anser sig ha blivit utsatt för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling	SkolL 6 kap. 10 §	EHC	Redovisning till nämnd sker en gång per läsår enligt beslutat årshjul Se Plan mot kränkande behandling och aktiva åtgärder mot diskriminering och trakasserier inom de kommunala gymnasieskolorna, beslutad av Biträdande Utbildningsdirektör 180123, reviderad 211227
E.1.2	Beslut om att upprätta och fastställa plan mot kränkande behandling samt skriftligen dokumentera arbetet med aktiva	SkolL 6 kap. 8 § DL 3 kap. 16, 20 §§	R BitrR	Varje rektor ansvarar för att en plan upprättas för sin skolenhet

E. Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling				
	åtgärder mot trakasserier och diskriminering			
E.1.3	Beslut om åtgärder för att främja, förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling vuxenutbildning på gymnasial nivå och anpassad utbildning på gymnasial nivå	SkolL 6 kap. 7 § DL 3 kap. 16 §	R BitrR	
E.1.4	Genomföra anmälan, utredning och åtgärder när ett barn/en elev anser sig ha blivit utsatt för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling	SkolL 6 kap. 10 § DL 2 kap. 7 §	R BitrR	

Bilaga: Revideringslogg

Revideringar genomförda med stöd av:

B.1.7

Redaktionella ändringar i delegationsordningen vid exempelvis organisationsförändringar, lagändringar och beslut av nämnd

Datum	Dnr	Avsnitt	Ändring	Anmält till nämnd
2026-04-21	SK-2024/00294-12	2 Delegater Redaktionell revidering är genomförd genomgående i dokumentet.	Delegatens benämning har ändrats från GAD (gymnasie- och arbetsmarknadsdirektör) till UAD (utbildning- och arbetsmarknadsdirektör)	260520

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2026-11-04

§ 74

Diarienr: SK-2024/00294

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning - revidering

Arbetsutskottets beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att anta föreslagen revidering av nämndens delegationsordning i enlighet med bilaga.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att anta föreslagen revidering av nämndens delegationsordning i enlighet med bilaga.

Ärendebeskrivning

Den 2026-06-17 (§ 60) beslutade gymnasie- och vuxenutbildnings-nämnden att ge utbildning- och arbetsmarknadsdirektören tillfällig delegation i frågor som rör upphandling, inköp och tecknande av avtal. Syftet var att säkerställa att dessa frågor kunde hanteras i avvaktan på en mer genomgripande översyn av delegationsordningen. Detta arbete är nu slutfört och förslag till permanent delegation återfinns i bilagd handling.

Tidigare har beslut om fastställande av dokumenthanteringsplan delegerats till stadsarkivarien. Enligt nu gällande arkivreglemente ansvarar respektive nämnd för dessa beslut. Mot denna bakgrund föreslås att nämnden inför en delegation till utbildning- och arbetsmarknadsdirektör samt kanslichef att besluta om fastställande respektive revidering av dokumenthanteringsplanen.

Därutöver föreslås ett antal revideringar av dels förtydligande karaktär, dels med anledning av behov som uppmärksammats i det dagliga arbetet. Samtliga föreslagna ändringar framgår av förslagsbilagan och är markerade i rött.

En bilaga som visar på ändringar i delegationsordningen, genomförda med stöd av B.1.7, är tillagd sist i delegationsordningen, benämnd Revideringslogg. Detta som en integrerad rutin för dokumentation.

Beslutsunderlag

Bilaga: Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning – förslag på revideringar

Beredningsansvariga

Sofia Öberg, ekonomichef
Annelie Holmlund, nämndsekreterare

Beslutet ska skickas till

Dokumentansvarig
Kommunikatör vid förvaltningen
KS diarium

Yrkanden

Socialdemokraterna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-11-06

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Diarienr: SK-2026/00007

Delegationsbeslut och anmälningsärenden – gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2026-11-18

Förslag till beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att godkänna redovisningen av delegationsbeslut och anmälningsärenden.

Ärendebeskrivning
Inför gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens sammanträde 2026-11-18 redovisas anmälda delegationsbeslut och anmälningsärenden som ska delges nämnden.

Beslutsunderlag
Bilaga: Sammanställning, upprättad vid tidpunkt för kallelsens utskick

Beredningsansvarig
Annelie Holmlund, nämndsekreterare

Nicklas Wallmark
utbildning- och arbetsmarknadsdirektör

Stina Andersson
kanslichef

UMEÅ KOMMUN
Sammanträdesdatum 2026-11-18

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
Delegationsbeslut och anmälningsärenden

Nr	Beslutsdatum	Delegat	Ärendets art	Diarienummer
57	2026-11-02	Karl Larsson	Yttrande över remiss: Förslag till reviderade föreskrifter om nationellt likvärdigt innehåll för utbildningar inom yrkeshögskolan med inriktning tandsköterska, MYH 2026/2545	SK-2026/00695-2

Datum	Anmälningsärenden (inkomna beslut och domar): Datum-Beslutsinstans/Beslutshavare-Ärende/Mål/Beslut	Diarienummer
2026-10-21	Skolverket: Beslut om rekvisition - Statsbidrag för undervisning under skollov för 2026 - Beviljas	SK-2026/00053-20
2026-10-22	Tekniska nämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-10
2026-10-22	Äldrenämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-11
2026-10-21	Individ- och familjenämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-12
2026-10-22	För-och grundskolenämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-13
2026-10-19	Jordbruksverket: Beslut - Utbetalning för krisstöd jordbruksföretag 2026	SK-2026/00751-1
2026-10-21	Fritidsnämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-14
2026-10-27	Länsstyrelsen Västerbotten: Beslut - Delutbetalning av kompensationsstöd 2026	SK-2026/00765-1
2026-10-27	Länsstyrelsen Västerbotten: Beslut - Delutbetalning av miljöersättning för betesmarker och slåtterängar 2026	SK-2026/00766-1
2026-08-27	Kulturnämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-8
2026-08-26	Byggnadsnämnden: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-7
2026-06-04	JUSK: Beslut - Yttrande Remiss Policy för integrationsarbete i Umeå kommun	SK-2026/00220-6

Datum	Skriftlig information till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	Diarienummer

Denna behandling '104/26 Utbildning- och arbetsmarknadsdirektören informerar' har inget tjänsteutlåtande.